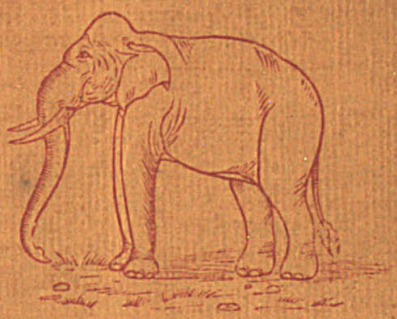

ชุดที่ ๒๒ กรมพระจันทบุรีนฤนาท ๒๕๓๖ ๓๐

มชฺฌิมนิกาโย

294.311
ต.97 ส
ล.12 ฉ.3

สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ

สุตฺตนฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส

มูลปณฺณาสกํ

อุทยตฺเถเรน เทวโมลินา อาโท โสธิตํ

ติสฺสทตฺตตฺเถเรน ธมฺมปีฏเกน

ปุน โสธิตํ

ราชปฺปมุเขน สฺยามรฏฺฐวาสินา มหาชเนน มุทฺทาปิตํ

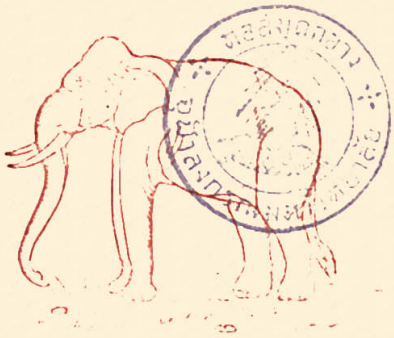

สฺยามรฏฺฐสฺส ราชธานิยํ
มหามกุฏราชวิทฺยาลเยน ปกาสิตํ
พุทฺธปรินิพฺพานา ๒๔๖๘

344*6

มีกรรมสิทธิตามพระราชบัญญัติ

กรุงเทพ ฯ

โรงพิมพ์พาณิชศุภผล ถนนสามเพ็ง

โสธนปตฺตํ

อสุทฺธปาโฐ	สุทฺธปาโฐ	ปพฺเพ	องฺเก
นานตฺตโต มญฺญติ นานตฺตโต มญฺญติ	นานตฺตโต มญฺญติ	๒	๕
กกเม	กตเม	๑๘	๑๙
อปฺปหิเต	อปหิเต	๒๒	๒๒
วิพฺภนฺตจิตโต	วิพฺภนฺตจิตฺโต	๕๓	๓๕
อณงฺคโณว	อนงฺคโณว	๕๔	๕๒
เปเนตํ	ปเนตํ	๖๑	๕๘
จิตฺตสฺส	จิตฺตสฺส	๘๕	๖๖
ธมฺมเทวํ	ธมฺมเวทึ	๘๕	๖๘
มยเมตฺถ	มยเมตฺถ	๑๐๕	๗๕
ปุรสปุคฺคลสฺส	ปุริสปุคฺคลสฺส	๑๐๖	๗๙
สมมาสติ	สมฺมาสติ	,,	,,
อภิชฺชาลุสฺส	อภิชฺฌาลุสฺส	๑๐๘	๘๒
กุลลํ	กุสลํ	๑๑๑	๘๖
ชีรณตา	ชีรณตา	๑๑๗	๙๐
กตโต	กตโม	๑๒๗	๙๙
เอวํ โข	เอวมฺปี โข	๑๓๘	๑๐๘

อสุทฺธปาโฐ	สุทฺธปาโฐ	ปพฺเพ	องฺเก
ถีนมิมิทฺธสฺส	ถีนมิทฺธสฺส	๑๔๑	๑๑๑
๑๖๗] มูลปริยายวคฺคสฺส	๑๔๗] มูลปริยายวคฺคสฺส	๑๔๗	๑๑๙
กิญฺจิ	กิญฺจ	๑๔๘	๑๒๑
อุเปกฺขโต	อุเปกฺขโก	๑๔๙	๑๒๕
นิสาเมถ	นิสาเมถ	๑๕๒	๑๒๗
อปรปูเร	อปรปุเร	๑๕๔	๑๓๗
นิรย	นิรเย	๑๗๖	๑๕๔
น มณฺฑมนุตรํ	น ทณฺฑมนุตรํ	๑๗๘	๑๕๖
๑๗๙] สุตฺตนฺตปีฏเก	๑๗๙] ตีหนาทวคฺคสฺส	๑๗๙	๑๕๗
นิสินเน	นิสินฺเน	๑๙๕	๑๖๗
ปาตุกฺโตติ	ปาตุภูโตติ	๒๐๒	๑๗๔
สงฺคาเตหิ	สิงฺคาเตหิ	,,	,,
วิวทต	วิวทติ	๒๑๔	๑๘๒
ฉุทฺธา	ฉุทฺทา	๒๒๐	๑๘๖
อนนุตุกฺกสโก	อนตุตุกฺกสโก	๒๒๓	๑๙๒
จปร	จปรํ	๒๒๓	๑๙๓
อปเรสํ	ปเรสํ	๒๒๔	๑๙๖
อนนุปตฺตญฺจ	อนนุปฺปตฺตญฺจ	๒๓๖	๒๑๔
อนุปฺปตฺตญฺจ	อนนุปฺปตฺตญฺจ	๒๓๙	๒๑๖

อสุทฺธปาโฐ	สุทฺธปาโฐ	ปพฺเพ	องฺเก
กึ วาทึ	กิวาทึ	๒๔๔	๒๒๑
ภาวสึติ	ภาวสฺติ	๒๖๘	๒๕๖
อรฏฺโฐ	อริฏฺโฐ	๒๗๔	๒๖๒
พยา	พฺยา	๒๗๕	๒๖๔
นาสกฺขิมฺหา	นาสกฺขิมฺหา	,,	,,
นนฺทราคสฺเสตํ	นนฺทิราคสฺเสตํ	๒๙๑	๒๗๖
๒๙๕] โอปมฺมมาคฺคสฺส	๒๙๕] โอปมฺมวคฺคสฺส	๒๙๕	๒๗๙
กงฺขาวิตรณวิสุทฺธตฺถ	กงฺขาวิตรณวิสุทฺธตฺถํ	๒๙๖	๒๙๐
จิตฺตวสุทฺธตฺถา	จิตฺตวิสุทฺธตฺถา	๒๙๘	๒๙๕
นวาปี	นิวาปี	๓๐๑	๒๙๘
ปริเยเสติ	ปริเยสติ	๓๑๔	๓๑๕
ชาตรูปชตํ	ชาตรูปรชตํ	๓๑๕	๓๑๖
อจฺฉาเทสฺวา	อจฺฉาเทตฺวา	๓๑๗	๓๑๘
โส โส	โส โข	๓๑๙	๓๒๒
อาถยมาย	อาถยรามาย	๓๒๑	๓๒๓
๓๒๒] โอปมฺมมาคฺคสฺส	๓๒๓] โอปมฺมวคฺคสฺส	๓๒๒	๓๒๕
มุนินฺทฺริเย	มุทินฺทฺริเย	๓๒๓	๓๒๖
อรหสิ	อรหาสิ	๓๒๕	๓๒๙
อริยาย	อิริยาย	๓๒๖	๓๓๐

อสุทฺธปาโฐ	สุทฺธปาโฐ	ปพฺเพ	องฺเก
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส	๓๓๑	๓๓๙
โหต	โหติ	๓๕๖	๓๖๐
คจฺจติ	คจฺฉติ	,,	,,
ฌาณทสฺสเนน	ญาณทสฺสเนน	๓๕๑	๓๗๑
อภินิพฺพตฺเตติ	อภินิพฺพตฺเตติ	๓๕๘	๓๘๐
ญาณทสฺสเน	ญาณทสฺสเนน	๓๕๙	๓๘๒
ปณีตตรา ฯ ฯ	ปณีตตรา ฯ	๓๕๙	๓๘๓
อปฺปหิเต	อปหิเต	๓๖๔	๓๘๙
ปรยาเยน	ปริยาเยน	๓๗๒	๔๐๙
อามนฺเตสิ	อามนฺเตสิ	๔๐๓	๔๓๕
เอตทโวจ	เอตทโวจุ	๔๑๑	๔๔๒
อคฺคิเวสฺสสฺส	อคฺคิเวสฺสน	๔๓๘	๔๕๑
อนภาวงฺกตา	อนภาวงฺคตา	๔๓๑	๔๖๒
สมุทาจรยมานสฺส	สมุทาจริยมานสฺส	๔๓๒	๔๖๓
สมูปพฺยูโหห	สมุปพฺยูโหห	๔๓๖	๔๖๖
อิต	อิติ	๔๕๕	๔๙๑
คนฺธํ ... ฆายิตฺวา	คนฺธํ ฆายิตฺวา ...	๔๕๗	๔๙๔
สมาธเยน	สมาธิเยน	๔๗๒	๕๐๖
สพฺพคตตาย	สพฺพคฺคตาย	๔๘๒	๕๑๖

อสุทฺธปาโฐ	สุทฺธปาโฐ	ปพฺเพ	องฺเก
มุขวณฺณปสีทตฺตาทิ ฯ	มุขวณฺณปสีทตฺตาทิ	๔๘๒	๕๑๘
ปรญฺเญยฺยํ	ปริญฺเญยฺยํ	๔๘๔	๕๑๗
วญฺญาณํ	วิญฺญาณํ	๕๐๗	๕๔๘
อายสฺสนฺเต	อายสฺมนฺเต	๕๔๐	๕๘๑
พฺรหฺมนิมนฺตนกสุตฺเต	พฺรหฺมนิมนฺตนิกสุตฺเต	๕๕๖	๕๙๗
สุสุมาคิเร	สุสุมารคิเร	๕๕๗	๖๐๐
กกุสนฺโท	กกุสนฺโธ	๕๕๙	๖๐๑

กิตฺตนปตฺตํ

มูลปริยายวคฺโค

	ปพฺเพ	องฺเก
มูลปริยายสุตฺตํ	๑	๑
ปฐมนยภูมิปริจฺเฉโท	๒	๓
จตุตฺถนยภูมิปริจฺเฉโท	๕	๗
สตฺตมนยภูมิปริจฺเฉโท	๘	๙
อฏฺฐมนยภูมิปริจฺเฉโท	๙	๑๑
สพฺพาสวสංวรสุตฺตํ	๑๐	๑๒
ทสฺสนปฺปหาตพฺพาสวา	๑๒	๑๓
เสวนาปหาตพฺพาสวา	๑๔	๑๗
ภาวนาปหาตพฺพาสวา	๑๘	๑๙
ขมฺมทายาทสุตฺตํ	๒๐	๒๑
วิเวกานุสิกฺขาปญฺหา	๒๓	๒๓
วิเวกานุสิกฺขา	๒๕	๒๕
มชฺฌิมา ปฏิปทา	๒๖	๒๗
ภยเภรวสุตฺตํ	๒๗	๒๘
โสฬส เสนาสนปริยายา	๓๒	๒๙
อสมฺโมหธมฺมตา	๕๖	๓๗
ตีสุ ทุติยา วิชฺชา	๕๙	๓๙

ปาณุเปตสรณคตา	ปพฺเพ	๕๒	องฺเก	๔๑
อนงฺคณสุตฺตํ	..	๕๓	..	๔๒
จตฺตาโร ปุคฺคลา	..	๕๕	..	๔๓
เตรสสุ จตุตฺถงฺคณํ	..	๖๐	..	๔๗
เตรสสุ อฏฺฐมงฺคณํ	..	๖๔	..	๔๙
เตรสสุ พารสมงฺคณํ	..	๖๘	..	๕๑
อิจฺฉาวจราทุสลตา	..	๗๑	..	๕๓
ตจฺฉกูปมา	..	๗๒	..	๕๕
อากงฺเขยฺยสุตฺตํ	..	๗๓	..	๕๘
นวมา อากงฺขา	..	๘๒	..	๕๙
จุทฺทสมา อากงฺขา	..	๘๗	..	๖๑
สตฺตรสมา อากงฺขา	..	๙๐	..	๖๓
วตฺถูปมสุตฺตํ	..	๙๑	..	๖๔
โสพส อุปกฺกิเลสา	..	๙๔	..	๖๕
ภควตา ภาสิตคาถา	..	๙๗	..	๖๙
สุนฺทริโก อรหตฺตปฺปตฺโต	..	๙๙	..	๗๑
สตฺเตวสุตฺตํ	..	๑๐๐	..	๗๒
จตุพฺพิธํ รูปชฺฌานํ	..	๑๐๒	..	๗๓
สตฺเตวปริยาโย	..	๑๐๔	..	๗๕
ปริกฺกมนปริยาโย	..	๑๐๖	..	๗๙

ปรินิพฺพานปริยาโย ปพฺเพ ๑๐๘ ขงฺเก ๘๓
สมฺมาทิฏฺฐิสุตฺตํ .. ๑๑๐ .. ๘๕
อาหารวาโร .. ๑๑๓ .. ๘๗
สจฺจวาโร .. ๑๑๖ .. ๘๙
ชาติวาโร .. ๑๑๘ .. ๙๑
ตณฺหาวาโร .. ๑๒๑ .. ๙๓
ผสฺสวาโร .. ๑๒๓ .. ๙๕
นามรูปวาโร .. ๑๒๕ .. ๙๗
สงฺขารวาโร .. ๑๒๗ .. ๙๘
อาสววาโร .. ๑๓๐ .. ๑๐๑
สติปฏฺฐานสุตฺตํ .. ๑๓๑ .. ๑๐๓
ปฏิกฺกูลปพฺพํ .. ๑๓๖ .. ๑๐๕
นวสีวถิกาปพฺพํ .. ๑๓๘ .. ๑๐๗
เวทนานุปสฺสี .. ๑๓๙ .. ๑๐๙
นีวรณปพฺพํ .. ๑๔๑ .. ๑๑๑
อายตนปพฺพํ .. ๑๔๓ .. ๑๑๓
โพชฺฌงฺคปพฺพํ .. ๑๔๔ .. ๑๑๕
ทุกฺขํ อริยสจฺจํ .. ๑๔๖ .. ๑๑๗
ทุกฺขสมุทโย .. ๑๔๗ .. ๑๑๘
ทุกฺขนิโรโธ .. ๑๔๘ .. ๑๒๑

ทุกฺขนิโรธคามินี ปพฺเพ ๑๔๙ องฺเก ๑๒๓
ส์จฺจปพฺพ์ .. ๑๕๐ .. ๑๒๕
นิคมวจน์ .. ๑๕๒ .. ๑๒๗

ส์หนาทวคฺโค

ฉพส์หนาทสุตฺต์ .. ๑๕๓ .. ๑๒๘
จตุพฺพิโธ สมโณ .. ๑๕๔ .. ๑๒๙
เทฺว ทิฏฺฐิโย .. ๑๕๕ .. ๑๓๑
จตฺตาริ อุปาทานานิ .. ๑๕๖ .. ๑๓๓
ตณฺหานิทานาทิอุปาทานา .. ๑๕๗ .. ๑๓๕
มหาส์หนาทสุตฺต์ .. ๑๕๙ .. ๑๓๗
พุทฺธคุเณกเทโส .. ๑๖๕ .. ๑๓๙
ทส์ ตถาคตพลานิ .. ๑๖๖ .. ๑๔๑
จตฺตาริ เวส์ารชฺชานิ .. ๑๖๗ .. ๑๔๕
จตส์โส โยนิโย .. ๑๖๙ .. ๑๔๗
ฉส์ ปฐม์ โอปมฺม์ .. ๑๗๑ .. ๑๔๙
ฉส์ ตติย์ โอปมฺม์ .. ๑๗๓ .. ๑๕๑
ฉส์ ปญฺจม์ โอปมฺม์ .. ๑๗๕ .. ๑๕๓
จตุรงฺคิก์ พฺรหฺมจริย์ .. ๑๗๗ .. ๑๕๕
ฉฬงฺคาพฺรหฺมจริย์ .. ๑๗๙ .. ๑๕๗
ทุกฺกรกิริยาย ปเภโท .. ๑๘๔ .. ๑๕๙

กาจิ วาททิฏฺฐิ	ปพฺเพ	๑๘๖	ยงฺเก	๑๖๑
นิคมวจนํ	..	๑๙๓	..	๑๖๕
มหาทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ	..	๑๙๔	..	๑๖๖
อญฺญติตฺถิยวาทา	..	๑๙๕	..	๑๖๗
กามาทีนวา	..	๑๙๗	..	๑๖๙
รูปาทีนวา	..	๒๐๒	..	๑๗๓
รูปปริชานนํ	..	๒๐๔	..	๑๗๕
เวทนาปริชานนํ	..	๒๐๗	..	๑๗๗
จูฬทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ	..	๒๐๙	..	๑๗๙
กามาทีนวา	..	๒๑๓	..	๑๘๑
อุพฺภฏฺฐิตา	..	๒๑๙	..	๑๘๕
สุขวิหาริตรกถา	..	๒๒๐	..	๑๘๗
อนุมานสุตฺตํ	..	๒๒๑	..	๑๘๙
โสวจสฺสกรณธมฺมา	..	๒๒๓	..	๑๙๑
อตฺตานุมานปฺปเภโท	..	๒๒๔	..	๑๙๕
อตฺตปฺปจฺจเวกฺขณา	..	๒๒๕	..	๑๙๗
เจโตขีลสุตฺตํ	..	๒๒๖	..	๒๐๕
เจตโส วินิพนฺธา	..	๒๒๙	..	๒๐๗
กุกฺกุฬยณฺฑูปมา	..	๒๓๓	..	๒๑๑
วนปตฺถสุตฺตํ	..	๒๓๕	..	๒๑๒

วนปตฺถูปนิสฺสยปฺปเภโท ปพฺเพ ๒๓๖ องฺเก ๒๑๓
ปุคฺคลูปนิสฺสยปฺปเภโท .. ๒๔๑ .. ๒๑๗
มธุปีณฺฑิกสุตฺตํ .. ๒๔๓ .. ๒๒๐
ทณฺฑปาณิปญฺหา .. ๒๔๔ .. ๒๒๑
สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทโส .. ๒๔๖ .. ๒๒๓
วิตฺถาเรน นิทฺเทโส .. ๒๔๘ .. ๒๒๕
วิภชิตปฺปฏิปุจฺฉา .. ๒๔๙ .. ๒๒๙
เทวชาวิตกฺกสุตฺตํ .. ๒๕๑ .. ๒๓๒
ฉพฺพิโธ วิตกฺโก .. ๒๕๒ .. ๒๓๓
ทิสฺโส วิชฺชา .. ๒๕๓ .. ๒๓๗
อวสานานุสาสนี .. ๒๕๕ .. ๒๓๙
วิตกฺกสณฺฐานสุตฺตํ .. ๒๕๖ .. ๒๔๑
ตตียํ นิมิตฺตํ .. ๒๕๙ .. ๒๔๓
ปญฺจมํ นิมิตฺตํ .. ๒๖๑ .. ๒๔๕
วิตกฺเกสุ วสิตา .. ๒๖๒ .. ๒๔๗

โอปมฺมวคฺโค

กกจูปมสุตฺตํ .. ๒๖๓ .. ๒๔๘
ภิกฺขุนิสฺสฏฺฐิตา .. ๒๖๔ .. ๒๔๙
เอกาสนโภชนตา .. ๒๖๕ .. ๒๕๑
ภูตปุพฺพวตฺถุ .. ๒๖๖ .. ๒๕๓

ปญฺจ วจนปถา	ปพฺเพ	๒๖๗	ยงฺเก	๒๕๕
อากาเส รูปเณฺฑปมา	..	๒๖๘	..	๒๕๗
วิพารภสุตฺตูปมา	..	๒๗๑	..	๒๕๙
อถคทฺทูปมสุตฺตํ	..	๒๗๔	..	๒๖๑
อริฏฺฐทิฏฺฐาโรจนํ	..	๒๗๕	..	๒๖๓
โมฆปุริสคหา	..	๒๗๖	..	๒๖๕
ทุคฺคหิตา ธมฺมา	..	๒๗๘	..	๒๖๗
สุคหิตา ธมฺมา	..	๒๗๙	..	๒๖๙
ฉ ทิฏฺฐิฏฺฐานานิ	..	๒๘๑	..	๒๗๑
เทฺว ปริคสฺสนา	..	๒๘๒	..	๒๗๓
พาลธมฺโม	..	๒๘๔	..	๒๗๕
รูปาทีสุ นิพฺพิทา	..	๒๘๕	..	๒๗๗
จตุสจฺจปญฺญตฺติ	..	๒๘๗	..	๒๗๙
ปฏิปทาผลํ	..	๒๘๘	..	๒๘๑
วมฺมิกสุตฺตํ	..	๒๘๙	..	๒๘๒
ปณฺณรสปญฺหาปุจฺฉา	..	๒๙๐	..	๒๘๓
ปณฺณรสปญฺหาพฺยากรณํ	..	๒๙๑	..	๒๘๕
รถวินีตสุตฺตํ	..	๒๙๒	..	๒๘๗
ปุณฺณสฺส ปสฺสา	..	๒๙๕	..	๒๘๙
วุสีตพฺรหฺมจริยปญฺหา	..	๒๙๖	..	๒๙๑

สตฺตรถวินีโตปมา ปพฺเพ ๒๙๘ ยงฺเก ๒๙๓
อญฺญมญฺญ สมฺโมทนกถา .. ๒๙๙ .. ๒๙๕
นิวาปสุตฺตำ .. ๓๐๑ .. ๒๙๘
ตถิยมิคชาตูปมา .. ๓๐๔ .. ๒๙๙
จตุตฺถมิคชาตูปมา .. ๓๐๕ .. ๓๐๑
ทุติยสมณพฺราหฺมณา .. ๓๐๘ .. ๓๐๕
ตติยสมณพฺราหฺมณา .. ๓๐๙ .. ๓๐๗
จตุตฺถสมณพฺราหฺมณา .. ๓๑๐ .. ๓๐๙
มารมารปริสานมคติ .. ๓๑๑ .. ๓๑๑
ปาสราสิสุตฺตำ .. ๓๑๒ .. ๓๑๒
เทว ปริเยสนา .. ๓๑๓ .. ๓๑๓
อนริยปริเยสนา .. ๓๑๔ .. ๓๑๕
อาพารูปสงฺกมนำ .. ๓๑๗ .. ๓๑๗
อุทฺทกูปสงฺกมนำ .. ๓๑๘ .. ๓๒๑
อธิคตธมฺมาวชฺชนำ .. ๓๒๑ .. ๓๒๓
สหมฺปติพฺรหฺมชฺเฌสนา .. ๓๒๓ .. ๓๒๕
ปจฺมเทสนาวชฺชนำ .. ๓๒๔ .. ๓๒๗
ปญฺจวคฺคิยธมฺมเทสนา .. ๓๒๖ .. ๓๒๙
ติสฺโส มิคูปมา .. ๓๒๘ .. ๓๓๓
จูฬหตฺถิปโทปมสุตฺตำ .. ๓๒๙ .. ๓๓๖

จตฺตาริ ปทานิ ปพฺเพ ๓๓๐ ยงฺเก ๓๓๗
ชาณุสฺโสณฺณทานํ .. ๓๓๑ .. ๓๓๙
จตุหตฺถิปโทปมา .. ๓๓๒ .. ๓๔๑
ลิกฺขาสาชีวาปนฺนตา .. ๓๓๓ .. ๓๔๓
จตุรูปชฺฌานํ .. ๓๓๕ .. ๓๔๕
อาสวกฺขยญาณํ .. ๓๓๗ .. ๓๔๗
มหาหตฺถิปโทปมสุตฺตํ .. ๓๔๐ .. ๓๔๙
ปฐวีธาตุ .. ๓๔๒ .. ๓๕๑
อาโปธาตุ .. ๓๔๓ .. ๓๕๓
วาโยธาตุ .. ๓๔๕ .. ๓๕๕
ขนฺธสงฺคโห .. ๓๔๖ .. ๓๕๙
มหาสาโรปมสุตฺตํ .. ๓๔๗ .. ๓๖๒
พฺรหฺมจริยปปฺปฏิกา .. ๓๔๘ .. ๓๖๓
พฺรหฺมจริยตโจ .. ๓๔๙ .. ๓๖๕
พฺรหฺมจริยเนคฺคุ .. ๓๕๐ .. ๓๖๙
พฺรหฺมจริยสารํ .. ๓๕๑ .. ๓๗๑
พฺรหฺมจริยาวสานํ .. ๓๕๒ .. ๓๗๓
จูฬสาโรปมสุตฺตํ .. ๓๕๓ .. ๓๗๔
ปญฺจสารตฺถกูปมา .. ๓๕๔ .. ๓๗๕
ปฐมปุคฺคโล .. ๓๕๕ .. ๓๗๗

ตติยปุคฺคโล	ปพฺเพ	๓๕๗	องฺเก	๓๗๙
ปญฺจมปุคฺคโล	..	๓๕๙	..	๓๘๑
พฺรหฺมจริยาวสานํ	..	๓๖๐	..	๓๘๕
มหายมกวคฺโค				
จูฬโคสิงฺคสาลสุตฺตํ	..	๓๖๑	..	๓๘๖
ปฏิสนฺธารวุตฺติ	..	๓๖๓	..	๓๘๗
นวผาสุวิหาโร	..	๓๖๕	..	๓๘๙
อนุรุทฺธาทิกิตฺติ	..	๓๖๗	..	๓๙๓
อนุรุทฺธาทิปสฺสา	..	๓๖๘	..	๓๙๕
มหาโคสิงฺคสาลสุตฺตํ	..	๓๖๙	..	๓๙๗
ทิพฺพจกฺขุปฺปสฺสา	..	๓๗๒	..	๓๙๙
สมาปตฺติปฺปสฺสา	..	๓๗๕	..	๔๐๑
พหุสฺสุตปฺปสฺสา	..	๓๗๖	..	๔๐๓
อารญฺญกาทิปสฺสา	..	๓๗๙	..	๔๐๕
สมาปตฺติปฺปสฺสา	..	๓๘๑	..	๔๐๗
อาสวกฺขยปฺปสฺสา	..	๓๘๒	..	๔๐๙
มหาโคปาลสุตฺตํ	..	๓๘๓	..	๔๑๐
วุฑฺฒาภพฺพตา	..	๓๘๕	..	๔๑๑
วุฑฺฒิภพฺพตา	..	๓๘๖	..	๔๑๓
เอกาทสงฺคํ	..	๓๘๗	..	๔๑๕

จูฬโคปาลสุตฺตํ	ปพฺเพ	๓๘๘	องฺเก	๔๑๘
ภูตปุพฺพวตฺถุ	..	๓๙๐	..	๔๑๙
ปญฺจ โคโณปมา	..	๓๙๑	..	๔๒๑
จูฬสจฺจกสุตฺตํ	..	๓๙๒	..	๔๒๒
ลิจฺฉวูปสงฺกมนํ	..	๓๙๕	..	๔๒๓
พหุลปฺปวตฺตานุสาสนี	..	๓๙๖	..	๔๒๕
อุปมาย ปฏิปุจฺฉา	..	๓๙๗	..	๔๒๗
ติลกฺขณพฺยากรณํ	..	๓๙๘	..	๔๒๙
สารตฺถิกูปมา	..	๓๙๙	..	๔๓๑
อนตฺตานุปสฺสนา	..	๔๐๑	..	๔๓๓
สุวาตนายาธิวาสนํ	..	๔๐๓	..	๔๓๕
มหาสจฺจกสุตฺตํ	..	๔๐๕	..	๔๓๗
ภาวิตาภาวิตตา	..	๔๐๗	..	๔๓๙
เวทนาปฏิปุจฺฉา	..	๔๑๐	..	๔๔๑
อาพารูปสงฺกมนํ	..	๔๑๑	..	๔๔๓
อุทฺทกูปสงฺกมนํ	..	๔๑๒	..	๔๔๕
ตีสุ ปฐมา อุปมา	..	๔๑๔	..	๔๔๗
ตติยา อุปมา	..	๔๑๖	..	๔๔๙
ทุกฺกรกิริยาเภโท	..	๔๑๗	..	๔๕๑
ตีสุ ทุติยา วิชฺชา	..	๔๒๗	..	๔๕๙

สมฺมูฬฺหาสมฺมูฬฺหตา	ปพฺเพ	๔๓๑	ยงฺเก	๔๖๑
ภควโต ปสสา	..	๔๓๒	..	๔๖๓
จูฬคณฺหาสงฺขยสุตฺตํ	..	๔๓๓	..	๔๖๓
สกฺโกปสงฺกมนํ	..	๔๓๕	..	๔๖๕
เวชยนฺตปฺปสสา	..	๔๓๗	..	๔๖๗
วิมุตฺติกถา	..	๔๓๘	..	๔๖๘
มหาคณฺหาสงฺขยสุตฺตํ	..	๔๔๐	..	๔๗๒
ตณฺหิฏฺฐาโรจนํ	..	๔๔๑	..	๔๗๓
ตณฺหิฏฺฐิปฏิปุจฺฉา	..	๔๔๓	..	๔๗๕
วิญฺญาณุปฺปตฺติ	..	๔๔๔	..	๔๗๗
จตุราหารา	..	๔๔๖	..	๔๗๘
ปจฺจยนโย	..	๔๔๗	..	๔๘๑
นิโรธนโย	..	๔๔๘	..	๔๘๓
ธมฺมคุณกถา	..	๔๕๑	..	๔๘๕
คพฺโภกฺกนฺติ	..	๔๕๒	..	๔๘๗
พุทฺธคุณกถา	..	๔๕๔	..	๔๘๘
สกฺขาสาชีวตา	..	๔๕๕	..	๔๙๑
จิตฺตโสธนํ	..	๔๕๖	..	๔๙๓
เกวฑนิโรโธ	..	๔๕๘	..	๔๙๕
มหาอสฺสปุรสุตฺตํ	..	๔๕๙	..	๔๙๖

ทสสุ ตติยธมฺโม ปพฺเพ ๔๖๒ องฺเก ๔๙๗
ทสสุ ฉฏฺฐธมฺโม .. ๔๖๕ .. ๔๙๙
ทสส นวมธมฺโม .. ๔๖๗ .. ๕๐๑
ปญฺจูปมา .. ๔๗๐ .. ๕๐๓
จตูสุ ทุติยฌานสุขํ .. ๔๗๒ .. ๕๐๕
ตีสุ ปฐมวิชฺชา .. ๔๗๕ .. ๕๐๗
ตีสุ ตติยวิชฺชา .. ๔๗๗ .. ๕๐๙
สตฺต ขีณาสวนามา .. ๔๗๘ .. ๕๑๑
จูพอสฺสปุรสุตฺตํ .. ๔๗๙ .. ๕๑๒
สมณทุปฺปฏิปทา .. ๔๘๑ .. ๕๑๓
สมณสามีจิปฏิปทา .. ๔๘๒ .. ๕๑๗

จูพยมกวคฺโค

สาเลยฺยกสุตฺตํ .. ๔๘๓ .. ๕๑๙
ทส อกุสลกมฺมปถา .. ๔๘๔ .. ๕๒๑
ทส กุสลกมฺมปถา .. ๔๘๕ .. ๕๒๓
ธมฺมจริยาสมจริยาผลํ .. ๔๘๖ .. ๕๒๕
ปาณุเปตสรณคตา .. ๔๘๗ .. ๕๒๗
เวรญฺชกสุตฺตํ .. ๔๘๘ .. ๕๒๘
ทส อกุสลกมฺมปถา .. ๔๘๙ .. ๕๒๙
ทส กุสลกมฺมปถา .. ๔๙๐ .. ๕๓๑

ธมฺมจริยาสมจริยาผลํ	ปพฺเพ	๔๙๑	ปงฺเก	๕๓๓
ปาณุเปตสรณคตตา	..	๔๙๒	..	๕๓๕
มหาเวทลฺลสุตฺตํ	..	๔๙๓	..	๕๓๖
เวทนาทิปญฺหา	..	๔๙๕	..	๕๓๗
ตโย ภวา	..	๔๙๘	..	๕๓๙
ปญฺจินฺทฺริยานิ	..	๕๐๑	..	๕๔๑
ปจฺจยปญฺหา	..	๕๐๓	..	๕๔๓
จตุเจโตวิมุตฺติโย	..	๕๐๔	..	๕๔๕
จูฬเวทลฺลสุตฺตํ	..	๕๐๕	..	๕๔๗
มคฺคปญฺหา	..	๕๐๘	..	๕๔๙
นิโรธปญฺหา	..	๕๑๐	..	๕๕๑
เวทนาปญฺหา	..	๕๑๑	..	๕๕๓
ธมฺมทินฺนาปตฺถา	..	๕๑๓	..	๕๕๕
จูฬธมฺมสมาทานสุตฺตํ	..	๕๑๔	..	๕๕๖
ปฐมธมฺโม	..	๕๑๖	..	๕๕๗
ทุติยธมฺโม	..	๕๑๗	..	๕๕๙
จตุตฺถธมฺโม	..	๕๑๙	..	๕๖๑
มหาธมฺมสมาทานสุตฺตํ	..	๕๒๐	..	๕๖๓
อวิชฺชาคตคติ	..	๕๒๔	..	๕๖๕
วิชฺชาคตคติ	..	๕๒๕	..	๕๖๗

ทุติยธมฺโม	ปพฺเพ	๕๒๗	ยงฺเก	๕๖๙
จตุตฺถธมฺโม	..	๕๒๙	..	๕๗๑
ตติโยปมา	..	๕๓๒	..	๕๗๓
ปญฺจโมปมา	..	๕๓๔	..	๕๗๕
วิมลกสุตฺตํ	..	๕๓๕	..	๕๗๖
ธมฺมสมนฺเนสนา	..	๕๓๗	..	๕๗๗
อุตฺตริ ปฏิปุจฺฉา	..	๕๓๘	..	๕๗๙
โกสมฺพิยสุตฺตํ	..	๕๔๐	..	๕๘๑
ฉ สาราณียธมฺมา	..	๕๔๒	..	๕๘๓
สตฺตงฺเคสุ ทุติยฌาณํ	..	๕๔๔	..	๕๘๕
สตฺตงฺเคสุ ปญฺจมฌาณํ	..	๕๔๗	..	๕๘๗
สตฺตงฺคสมนฺนาคตา	..	๕๕๐	..	๕๘๙
พฺรหฺมนิมนฺตนิกสุตฺตํ	..	๕๕๑	..	๕๙๐
มารนฺวาวิสนํ	..	๕๕๓	..	๕๙๑
ภควนฺตนฺครธานํ	..	๕๕๔	..	๕๙๓
มารนฺวาวิสนํ	..	๕๕๖	..	๕๙๗
มารตชฺชนียสุตฺตํ	..	๕๕๗	..	๖๐๐
ภูตปุพฺพวตฺถุ	..	๕๕๙	..	๖๐๑
มารปริวิตกฺโก	..	๕๖๐	..	๖๐๓
กกุสนฺโธวาโท	..	๕๖๑	..	๖๐๕

มารนฺวาวิสนฺ ปพฺเพ ๕๖๔ องฺเก ๖๐๗
อวสานคาถา .. ๕๖๖ .. ๖๐๙

สุตฺตนฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส
ปฐโม ภาโค

มูลปณฺณาสกํ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

มูลปริยายวคฺโค

มูลปริยายสุตฺตํ

[๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา อุกฺกฏฺฐายํ วิหรติ สุภควเน สาลราชมูเล ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ สพฺพธมฺมมูลปริยายํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒] ภควา เอตทโวจ อิธ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต ปฐวึ ปฐวิโต สญฺชานาติ ปฐวึ ปฐวิโต สญฺญตฺวา ปฐวึ มญฺญติ ปฐวิยา มญฺญติ ปฐวิโต มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ

มญฺญติ ปฐวิ๋ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อาปิ๋ อาปโต สญฺชานาติ อาปิ๋ อาปโต สญฺญตฺวา อาปิ๋ มญฺญติ อาปสฺมิ๋ มญฺญติ อาปโต มญฺญติ อาปมฺเมติ มญฺญติ อาปิ๋ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เตชํ เตชโต สญฺชานาติ เตชํ เตชโต สญฺญตฺวา เตชํ มญฺญติ เตชสฺมิ๋ มญฺญติ เตชโต มญฺญติ เตชมฺเมติ มญฺญติ เตชํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ วายุ๋ วายโต สญฺชานาติ วายุ๋ วายโต สญฺญตฺวา วายุ๋ มญฺญติ วายสฺมิ๋ มญฺญติ วายโต มญฺญติ วายมฺเมติ มญฺญติ วายุ๋ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ ภูเต ภูตโต สญฺชานาติ ภูเต ภูตโต สญฺญตฺวา ภูเต มญฺญติ ภูเตสุ มญฺญติ ภูตโต มญฺญติ ภูเต เมติ มญฺญติ ภูเต อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เทเว เทวโต สญฺชานาติ เทเว เทวโต สญฺญตฺวา เทเว มญฺญติ เทเวสุ มญฺญติ เทวโต มญฺญติ เทเว เมติ มญฺญติ เทเว อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ ปชาปติ๋ ปชาปติโต สญฺชานาติ ปชาปติ๋ ปชาปติโต สญฺญตฺวา ปชาปติ๋ มญฺญติ ปชาปติสฺมิ๋ มญฺญติ ปชาปติโต มญฺญติ ปชาปติมฺเมติ มญฺญติ ปชาปติ๋ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ พฺรหฺมุ๋ พฺรหฺมโต สญฺชานาติ พฺรหฺมุ๋ พฺรหฺมโต สญฺญตฺวา พฺรหฺมุ๋

มญฺญติ พฺรหฺมนิ มญฺญติ พฺรหฺมโต มญฺญติ พฺรหฺมํ เมติ มญฺญติ พฺรหฺมํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อาภสฺสเร อาภสฺสรโต สญฺชานาติ อาภสฺสเร อาภสฺสรโต สญฺญตฺวา อาภสฺสเร มญฺญติ อาภสฺสเรสุ มญฺญติ อาภสฺสรโต มญฺญติ อาภสฺสเร เมติ มญฺญติ อาภสฺสเร อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ สุภกิณฺเห สุภกิณฺหโต สญฺชานาติ สุภกิณฺเห สุภกิณฺหโต สญฺญตฺวา สุภกิณฺเห มญฺญติ สุภกิณฺเหสุ มญฺญติ สุภกิณฺหโต มญฺญติ สุภกิณฺเห เมติ มญฺญติ สุภกิณฺเห อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เวหปฺผเล เวหปฺผลโต สญฺชานาติ เวหปฺผเล เวหปฺผลโต สญฺญตฺวา เวหปฺผเล มญฺญติ เวหปฺผเลสุ มญฺญติ เวหปฺผลโต มญฺญติ เวหปฺผเล เมติ มญฺญติ เวหปฺผเล อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อภิภุ อภิภูโต สญฺชานาติ อภิภุ อภิภูโต สญฺญตฺวา อภิภุ มญฺญติ อภิภุสฺมิ มญฺญติ อภิภูโต มญฺญติ อภิภุมฺเมติ มญฺญติ อภิภุ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อากาสานญฺจายตนํ อากาสานญฺจายตนโต สญฺชานาติ อากาสานญฺจายตนํ อากาสานญฺจายตนโต สญฺญตฺวา อากาสานญฺจายตนํ มญฺญติ อากาสานญฺจายตนสฺมิ มญฺญติ อากาสานญฺจายตนโต มญฺญติ อากาสานญฺจายตนมฺเมติ มญฺญติ อากาสานญฺจายตนํ อภินนฺทติ ฯ ตํ

กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ วิญฺญาณญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนโต สญฺชานาติ วิญฺญาณญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนโต สญฺญตฺวา วิญฺญาณญฺจายตนํ มญฺญติ วิญฺญาณญฺจายตนสฺมิ มญฺญติ วิญฺญาณญฺจายตนโต มญฺญติ วิญฺญาณญฺจายตนมฺเมติ มญฺญติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อากิญฺจญฺญายตนํ อากิญฺจญฺญายตนโต สญฺชานาติ อากิญฺจญฺญายตนํ อากิญฺจญฺญายตนโต สญฺญตฺวา อากิญฺจญฺญายตนํ มญฺญติ อากิญฺจญฺญายตนสฺมิ มญฺญติ อากิญฺจญฺญายตนโต มญฺญติ อากิญฺจญฺญายตนมฺเมติ มญฺญติ อากิญฺจญฺญายตนํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนโต สญฺชานาติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนโต สญฺญตฺวา เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ มญฺญติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺมิ มญฺญติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนโต มญฺญติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนมฺเมติ มญฺญติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิโต สญฺชานาติ ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิโต สญฺญตฺวา ทิฏฺฐิ มญฺญติ ทิฏฺฐิสฺมิ มญฺญติ ทิฏฺฐิโต มญฺญติ ทิฏฺฐิมฺเมติ มญฺญติ ทิฏฺฐิ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ สุตํ สุตโต สญฺชานาติ สุตํ สุตโต สญฺญตฺวา

สุตํ มญฺญติ สุตสฺมิ์ มญฺญติ สุตโต มญฺญติ สุตมฺเมติ มญฺญติ สุตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ มุตํ มุตโต สญฺชานาติ มุตํ มุตโต สญฺญตฺวา มุตํ มญฺญติ มุตสฺมิ์ มญฺญติ มุตโต มญฺญติ มุตมฺเมติ มญฺญติ มุตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ วิญฺญาตํ วิญฺญาตโต สญฺชานาติ วิญฺญาตํ วิญฺญาตโต สญฺญตฺวา วิญฺญาตํ มญฺญติ วิญฺญาตสฺมิ์ มญฺญติ วิญฺญาตโต มญฺญติ วิญฺญาตมฺเมติ มญฺญติ วิญฺญาตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เอกตฺตํ เอกตฺตโต สญฺชานาติ เอกตฺตํ เอกตฺตโต สญฺญตฺวา เอกตฺตํ มญฺญติ เอกตฺตสฺมิ์ มญฺญติ เอกตฺตโต มญฺญติ เอกตฺตมฺเมติ มญฺญติ เอกตฺตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ นานตฺตํ นานตฺตโต สญฺชานาติ นานตฺตํ นานตฺตโต สญฺญตฺวา นานตฺตํ มญฺญติ นานตฺตสฺมิ์ มญฺญติ นานตฺตโต มญฺญติ นานตฺตโต มญฺญติ นานตฺตมฺเมติ มญฺญติ นานตฺตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ สพฺพํ สพฺพโต สญฺชานาติ สพฺพํ สพฺพโต สญฺญตฺวา สพฺพํ มญฺญติ สพฺพสฺมิ์ มญฺญติ สพฺพโต มญฺญติ สพฺพมฺเมติ มญฺญติ สพฺพํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ นิพฺพานํ นิพฺพานโต สญฺชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต สญฺญตฺวา นิพฺพานํ มญฺญติ

นิพฺพานสฺมิ์ มญฺญติ นิพฺพานโต มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ มญฺญติ นิพฺพานํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ ปุถุชฺชนวเสน๑ ปฐมนยภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๓] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสโข อปฺปตฺตมานโส อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ ปตฺถยมาโน วิหรติ ฯ โสปี ปฐวึ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวึ ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวึ มามญฺญิ ปฐวิยา มามญฺญิ ปฐวิโต มามญฺญิ ปฐวิมฺเมติ มามญฺญิ ปฐวึ มาภินนฺทิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺเญยฺยนฺ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เป ฯ อาปึ เตชํ วายุ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมุ อาภสฺสเร สุภกิณฺเห เวหปฺผเล อภิภุ์ อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนํ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ทิฏฺฐึ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ เอกตฺตํ นานตฺตํ สพฺพํ นิพฺพานนฺ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานนฺ นิพฺพานโต อภิญฺญาย นิพฺพานนฺ มามญฺญิ นิพฺพานสฺมิ์ มามญฺญิ นิพฺพานโต มามญฺญิ นิพฺพานมฺเมติ มามญฺญิ นิพฺพานนฺ มาภินนฺทิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺเญยฺยนฺ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เสขวเสน๒ ทุติยนย-ภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๔] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทตฺโถ ปริกฺขีณภวสโยชโน สมฺมทญฺญาวิมุตฺโต โสปี ปฐวึ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวึ

๑-๒ ขุ. อิทํ ปททฺวยํ น ทิสฺสติ ฯ

ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวึ น มญฺญติ ปฐวิยา น มญฺญติ ปฐวิโต น มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ น มญฺญติ ปฐวึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ เป ฯ อาปึ เตชึ วายึ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมึ อาภสฺสเร สุภกิณฺห เวหปฺผเล อภิภุ อากาสานญฺจายตนึ วิญฺญาณญฺจายตนึ อากิญฺจญฺญายตนึ เนวสญฺญานาสญฺญายตนึ ทิฏฺฐึ สุตึ มุตึ วิญฺญาตึ เอกตฺตึ นานตฺตึ สพฺพึ นิพฺพานึ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานึ นิพฺพานโต อภิญฺญาย นิพฺพานึ น มญฺญติ นิพฺพานสฺมึ น มญฺญติ นิพฺพานโต น มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ นิพฺพานึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺญาตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ ขีณาสวเสฺสว ตถิยนย ภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๕] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทตฺโถ ปริกฺขีณภวสโยชโน สมฺมทญฺญาวิมุตฺโต โสปี ปฐวึ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวึ ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวึ น มญฺญติ ปฐวิยา น มญฺญติ ปฐวิโต น มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ น มญฺญติ ปฐวึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา ราคสฺส วิตราคตฺตา ฯ เป ฯ อาปึ เตชึ วายึ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมึ อาภสฺสเร สุภกิณฺห เวหปฺผเล อภิภุ อากาสานญฺจายตนึ วิญฺญาณญฺจายตนึ อากิญฺจญฺญายตนึ

• ยุ. อิทํ ปททฺวยํ น ทิสฺสติ ฯ

เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ เอกตฺตํ นานตฺตํ สพฺพํ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิญฺญาย นิพฺพานํ น มญฺญติ นิพฺพานสฺมิ๋ น มญฺญติ นิพฺพานโต น มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ นิพฺพานํ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา ฯ ขีณาสวเสฺสหิ จตุตฺถนย ภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๖] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทตฺโถ ปริกฺขีณ ภวสโยชโน สมฺมทญฺญา วิมุตฺโต โสปี ปฐวิ๋ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวิ๋ ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวิ๋ น มญฺญติ ปฐวิยา น มญฺญติ ปฐวิโต น มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ น มญฺญติ ปฐวิ๋ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา ฯ เป ฯ อาปี๋ เตชํ วายุ ภูเต เทเว ปชาปติ๋ พฺรหฺมุ อาภสฺสเร สุภกิณฺเห เวหปฺผเล อภิภุ๋ อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนํ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ เอกตฺตํ นานตฺตํ สพฺพํ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิญฺญาย นิพฺพานํ น มญฺญติ นิพฺพานสฺมิ๋ น มญฺญติ นิพฺพานโต น มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ นิพฺพานํ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา ฯ

• ขุ. อิทำ ปททฺวยำ น ทิสฺสติ ฯ

๗] มูลปริยายวคฺคสฺส มูลปริยายสุตฺเต สตฺตมนย ภูมิปริจฺเฉโท ๗
ขีณาสวเวเสน ปญฺจมนย ภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๗] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทตฺโถ ปริกฺขีณ ภวสโยชโน สมฺมทญฺญา วิมุตฺโต โสปี ปฐวึ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวึ ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวึ น มญฺญติ ปฐวิยา น มญฺญติ ปฐวิโต น มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ น มญฺญติ ปฐวึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา ฯ เป ฯ อาปึ เตชึ วายึ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมึ อาภสฺสเร สุภกิเณฺห เวหปฺผเล อภิภุึ อากาสานญฺจายตนึ วิญฺญาณญฺจายตนึ อากิญฺจญฺญายตนึ เนวสญฺญานาสญฺญายตนึ ทิฏฺฐึ สุตึ มุตึ วิญฺญาตึ เอกตฺตึ นานตฺตึ สพฺพึ นิพฺพานึ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานึ นิพฺพานโต อภิญฺญาย นิพฺพานึ น มญฺญติ นิพฺพานสฺมึ น มญฺญติ นิพฺพานโต น มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ นิพฺพานึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา ฯ ขีณาสวเวเสน[๒] ฉฏฺฐมนย-ภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๘] ตถาคโตปี ภิกฺขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปฐวึ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวึ ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวึ น มญฺญติ ปฐวิยา น มญฺญติ ปฐวิโต น มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ น มญฺญติ ปฐวึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺญาตนฺตึ ตถาคตสฺสาติ

๑-๒ ยุ. อิทํ ปททฺวยํ น ทิสฺสติ ฯ

วทามิ ฯ เป ฯ อาปิ เตชํ วายํ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมํ อาภสฺสเร สุภกิณฺเห เวหปฺผเล อภิภุ อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนํ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ เอกตฺตํ นานตฺตํ สพฺพํ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิญฺญาย นิพฺพานํ น มญฺญติ นิพฺพานสฺมึ น มญฺญติ นิพฺพานโต น มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ นิพฺพานํ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺญาตนฺตํ ตถาคตสฺสาติ วทามิ ฯ สตฺถุวเสน สตฺถุตมนยภูมิปริจฺเฉโท ฯ

[๙] ตถาคโตปิ ภิกฺขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปฐวึ ปฐวิโต อภิชานาติ ปฐวึ ปฐวิโต อภิญฺญาย ปฐวึ น มญฺญติ ปฐวิยา น มญฺญติ ปฐวิโต น มญฺญติ ปฐวิมฺเมติ น มญฺญติ ปฐวึ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ นนฺทิ ทุกฺขสฺส มูลนฺติ อิติ วิทิตฺวา ภวา ชาติ ภูตสฺส ชรามรณนฺติ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตถาคโต สพฺพโส ตณฺหานํ ขยา วิราคา นิโรธา จาคา ปฏินิสฺสคฺคา อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธึ อภิสมฺพุทฺโธติ วทามิ ฯ เป ฯ อาปิ เตชํ วายํ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมํ อาภสฺสเร สุภกิณฺเห เวหปฺผเล อภิภุ อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนํ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ เอกตฺตํ นานตฺตํ สพฺพํ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต

• ยุ. อิทํ ปททฺวยํ น ทิสฺสติ ฯ

๙] มูลปริยายวคฺคสฺส มูลปริยายสุตฺเต อฏฺฐมนย ภูมิปริจฺเฉโท ๑๑

อภิญฺญาย นิพฺพานํ น มญฺญติ นิพฺพานสฺมิ น มญฺญติ นิพฺพานโต น มญฺญติ นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ นิพฺพานํ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ นนฺทิ ทุกฺขสฺส มูลนฺติ อิติ วิทิตฺวา ภวา ชาติ ภูตสฺส ชรามรณนฺติ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตถาคโต สพฺพโส ตณฺหานํ ขยา วิราคา นิโรธา จาคา ปฏินิสฺสคฺคา อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิ์ อภิสมฺพุทฺโธติ วทามีติ ฯ สตฺถุวเสน[๑] อฏฺฐมนย-ภูมิปริจฺเฉโท ฯ

อิทมโวจ ภควา น อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มูลปริยายสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ ฯ

---

๑ ยุ. อิทำ ปททฺวยำ น ทิสฺสติ ฯ

สพฺพาสวสํวรสุตฺตํ

[๑๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ สพฺพาสวสํวรปริยายํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๑๑] ภควา เอตทโวจ ชานโต อหํ ภิกฺขเว ปสฺสโต อาสวานํ ขยํ วทามิ โน อชานโต โน อปสฺสโต ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ชานโต กิ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ ฯ โยนิโส จ มนสิการํ อโยนิโส จ มนสิการํ ฯ อโยนิโส ภิกฺขเว มนสิกโรโต อนุปฺปนฺนา เจว อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ อาสวา ปวฑฺฒนฺติ ฯ โยนิโส จ ภิกฺขเว มนสิกโรโต อนุปฺปนฺนา เจว อาสวา น อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ อาสวา ปหียนฺติ ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว อาสวา ทสฺสนา ปหาตพฺพา อตฺถิ อาสวา สํวรา ปหาตพฺพา อตฺถิ อาสวา ปฏิเสวนา ปหาตพฺพา อตฺถิ อาสวา อธิวาสนา ปหาตพฺพา อตฺถิ อาสวา ปริวชฺชนา ปหาตพฺพา อตฺถิ อาสวา วิโนทนา ปหาตพฺพา อตฺถิ อาสวา ภาวนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๒] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา ทสฺสนา ปหาตพฺพา ฯ อิธ

ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานं อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานं อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต มนสิกรณีเย ธมฺเม นปฺปชานาติ อมนสิกรณีเย ธมฺเม นปฺปชานาติ ฯ โส มนสิกรณีเย ธมฺเม อปฺปชานนฺโต อมนสิกรณีเย ธมฺเม อปฺปชานนฺโต เย ธมฺมา น มนสิกรณียา เต ธมฺเม มนสิกโรติ เย ธมฺมา มนสิกรณียา เต ธมฺเม น มนสิกโรติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา น มนสิกรณียา เย ธมฺเม มนสิกโรติ ฯ ยสฺส ภิกฺขเว ธมฺเม มนสิกโรโต อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา กามาสโว ปวฑฺฒติ อนุปฺปนฺโน วา ภวาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปวฑฺฒติ อนุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปวฑฺฒติ อิเม ธมฺมา น มนสิกรณียา เย ธมฺเม มนสิกโรติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา มนสิกรณียา เย ธมฺเม น มนสิกโรติ ฯ ยสฺส ภิกฺขเว ธมฺเม มนสิกโรโต อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว น อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา กามาสโว ปหียติ อนุปฺปนฺโน วา ภวาสโว น อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปหียติ อนุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว น อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปหียติ อิเม ธมฺมา มนสิกรณียา เย ธมฺเม น มนสิกโรติ ฯ ตสฺส อมนสิกรณียานं ธมฺมานं มนสิการา มนสิกรณียานं ธมฺมานं อมนสิการา อนุปฺปนฺนา เจว อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ

อาสวา ปวฑฺฒนฺติ ฯ โส เอวํ อโยนิโส มนสิกโรติ อโหสึ นุ โข อหํ อตีตมทฺธานํ น นุ โข อโหสึ อตีตมทฺธานํ กึ นุ โข อโหสึ อตีตมทฺธานํ กถํ นุ โข อโหสึ อตีตมทฺธานํ กึ หุตฺวา กึ อโหสึ นุ โข อหํ อตีตมทฺธานํ ภวิสฺสามิ นุ โข อหํ อนาคตมทฺธานํ น นุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานํ กึ นุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานํ กถํ นุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานํ กึ หุตฺวา กึ ภวิสฺสามิ นุ โข อหํ อนาคตมทฺธานนฺติ เอตรหิ วา ปจฺจุปฺปนฺนมทฺธานํ อารพฺภ อชฺฌตฺตํ กถํกถี โหติ อหํ นุ โขสฺมิ โน นุ โขสฺมิ กึ นุ โขสฺมิ กถํ นุ โขสฺมิ อยํ นุ โข สตฺโต กุโต อาคโต โส กุหึ คามี ภวิสฺสตีติ ฯ ตสฺส เอวํ อโยนิโส มนสิกโรโต ฉนฺนํ ทิฏฺฐีนํ อญฺญตรา ทิฏฺฐี อุปฺปชฺชติ ฯ อตฺถิ เม อตฺตาติ วาสฺส สจฺจโต เถตโต ทิฏฺฐี อุปฺปชฺชติ ฯ นตฺถิ เม อตฺตาติ วาสฺส สจฺจโต เถตโต ทิฏฺฐี อุปฺปชฺชติ ฯ อตฺตนาว อตฺตานํ สญฺชานามีติ วาสฺส สจฺจโต เถตโต ทิฏฺฐี อุปฺปชฺชติ ฯ อตฺตนาว อนตฺตานํ สญฺชานามีติ วาสฺส สจฺจโต เถตโต ทิฏฺฐี อุปฺปชฺชติ ฯ อนตฺตนาว อตฺตานํ สญฺชานามีติ วาสฺส สจฺจโต เถตโต ทิฏฺฐี อุปฺปชฺชติ ฯ อถ วา ปนสฺส เอวํ ทิฏฺฐี โหติ โย เม อยं อตฺตาว เวเทยฺโย ตตฺร ตตฺร กลฺยาณปาปกานํ กมฺมานํ วิปากํ ปฏิสංเวเทติ โส โข ปน เม อยं อตฺตา นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมං ตเถว ฐสฺสตีติ ฯ อิทํ วุจฺจติ

ภิกฺขเว ทิฏฺฐิคตं ทิฏฺฐิคหณं ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกं ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตं ทิฏฺฐิสංโยชนं ฯ ทิฏฺฐิสංโยชนสංยุตฺโต ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน น ปริมุจฺจติ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ[๑] น ปริมุจฺจติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ สุตวา จ โข ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยานं ทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส โกวิโท อริยธมฺเม สุวินีโต สปฺปุริสานं ทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส โกวิโท สปฺปุริสธมฺเม สุวินีโต มนสิกรณีเย ธมฺเม ปชานาติ อมนสิกรณีเย ธมฺเม ปชานาติ ฯ โส มนสิกรณีเย ธมฺเม ปชานนฺโต อมนสิกรณีเย ธมฺเม ปชานนฺโต เย ธมฺมา น มนสิกรณียา เต ธมฺเม น มนสิกโรติ ฯ เย ธมฺมา มนสิกรณียา เต ธมฺเม มนสิกโรติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา น มนสิกรณียา เย ธมฺเม น มนสิกโรติ ฯ ยสฺส ภิกฺขเว ธมฺเม มนสิกโรโต อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา กามาสโว ปวฑฺฒติ อนุปฺปนฺโน วา ภวาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปวฑฺฒติ อนุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปวฑฺฒติ อิเม ธมฺมา น มนสิกรณียา เย ธมฺเม น มนสิกโรติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา มนสิกรณียา เย ธมฺเม มนสิกโรติ ฯ ยสฺส ภิกฺขเว ธมฺเม มนสิกโรโต อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว น อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา กามาสโว ปหียติ อนุปฺปนฺโน วา ภวาสโว น

---

๑ สี๎หพ โสเกหิ ฯ เป ฯ อุปายาเสหิ ฯ

อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปหียติ อนุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว น อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปหียติ อิเม ธมฺมา มนสิกรณีฺยา เย ธมฺเม มนสิกโรติ ฯ ตสฺส อมนสิกรณีฺยานํ ธมฺมานํ อมนสีกาโร มนสิกรณีฺยานํ ธมฺมานํ มนสีกาโร อนุปฺปนฺนา เจว อาสวา น อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ อาสวา ปหียนฺติ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ โยนิโส มนสิกโรติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ โยนิโส มนสิกโรติ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ โยนิโส มนสิกโรติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ โยนิโส มนสิกโรติ ฯ ตสฺส เอวํ โยนิโส มนสิกโรโต ตีณิ สโยชนานิ ปหียนฺติ สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา ทสฺสนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๓] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา สංวรา ปหาตพฺพา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส จกฺขุนฺทฺริยสංวรสංวุโต วิหรติ ฯ ยญฺหิสฺส ภิกฺขเว จกฺขุนฺทฺริยสංวรං อสංวุตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา จกฺขุนฺทฺริยสංวรං สංวุตสฺส วิหรโต เอวංส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส โสตินฺทฺริยสංวรสංวุโต วิหรติ ฯเปฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส ฆานินฺทฺริยสංวรสංวุโต วิหรติ ฯเปฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส ชิวฺหินฺทฺริยสංวรสංวุโต วิหรติ ฯเปฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส กายินฺทฺริยสංวรสංวุโต วิหรติ ฯเปฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส มนินฺทฺริยสංวรสංวุโต วิหรติ ฯ ยญฺหิสฺส

๑๔] มูลปริยายวคฺคสฺส สพฺพาสวสංวรสุตฺเต เสวนาปหาตพฺพาสวา ๑๗

ภิกฺขเว มนินฺทฺริยสංวรං อสංวุตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา มนินฺทฺริยสංวรං สංวุตสฺส วิหรโต เอวංสฺส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ ฯ ยญฺหิสฺส ภิกฺขเว สංวรං อสංวุตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา สංวรං สංวุตสฺส วิหรโต เอวංสฺส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา สංวรา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๔] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา ปฏิเสวนา ปหาตพฺพา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส จีวรං ปฏิเสวติ ยาวเทว สีตสฺส ปฏิฆาตาย อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย ฑංสมกสวาตาตปสิริංสปสมฺผสฺสานං ปฏิฆาตาย ยาวเทว หิริโกปีนปฏิจฺฉาทนตฺถं ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส บิณฺฑปาตं ปฏิเสวติ เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหිංสูปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย อิติ ปุราณญฺจ เวทนං ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนං น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส เสนาสนं ปฏิเสวติ ยาวเทว สีตสฺส ปฏิฆาตาย อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย ฑංสมกสวาตาตปสิริංสปสมฺผสฺสานං ปฏิฆาตาย ยาวเทว อุตุปริสฺสยวิโนทนං ปฏิสลฺลานารามตฺถं ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารं ปฏิเสวติ ยาวเทว อุปฺปนฺนานං เวยฺยาพาธิกานං เวทนานං ปฏิฆาตาย อพฺยาปชฺฌปรมตาย ฯ ยญฺหิสฺส ภิกฺขเว อปฺปฏิเสวโต อุปฺปชฺเชยฺยุ

อาสวา วิฆาตปริฬาหา ปฏิเสวโต เอวสฺส เต อาสวา วิฆาต-ปริฬาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา ปฏิเสวนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๕] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา อธิวาสนา ปหาตพฺพา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส ขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิริංสปสมฺผสฺสานं ทุรุตฺตานं ทุราคตานं วจนปถานं อุปฺปนฺนานं สารีริกานं เวทนานं ทุกฺขานं ติปฺปานं ขรานं กฏุกานं อสาตานं อมนาปานं ปาณหรานं อธิวาสก-ชาติโก[1] โหติ ฯ ยญฺหิสฺส ภิกฺขเว อนธิวาสยโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา อธิวาสยโต เอวสฺส เต อาสวา วิฆาต-ปริฬาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา อธิวาสนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๖] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา ปริวชฺชนา ปหาตพฺพา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส จณฺฑึ หตฺถึ ปริวชฺเชติ จณฺฑึ อสฺสं ปริวชฺเชติ จณฺฑึ โคณं ปริวชฺเชติ จณฺฑึ กุกฺกุรं ปริวชฺเชติ อหึ ขาณุं กณฺฏกฏฺฐานं[2] โสพฺภं ปปาตं จนฺทนิกं โอพิคฺคลं ฯ ยถารูเป อนาสเน นิสีทนं ยถารูเป อโคจเร จรนฺตं ยถารูเป ปาปเก มิตฺเต ภชนฺตं วิญฺญู สพฺรหฺมจารี ปาปเกสุ ฐาเนสุ โอกปฺเปยฺยุं ฯ โส ตญฺจ อนาสนं ตญฺจ อโคจรं เต

---

๑ อธิวาสกชาติโก ฯ ๒ สี. กณฺฏกฏฺฐานं ฯ

๑๘] มูลปริยายวคฺคสฺส สพฺพาสวสංวรสุตฺเต ภาวนาปหาตพฺพาสวา ๑๘

จ ปาปเก มิตฺเต ปฏิสงฺขา โยนิโส ปริวชฺเชติ ฯ ยญฺหิสฺส ภิกฺขเว อปฺปริวชฺชยโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา ปริวชฺชยโต เอวंส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา ปริวชฺชนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๗] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา วิโนทนา ปหาตพฺพา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อุปฺปนฺนं กามวิตกฺกं นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ[๑] อนภาวงฺคเมติ อุปฺปนฺนं พฺยาปาท-วิตกฺกं ฯ เป ฯ อุปฺปนฺนं วิหිංสาวิตกฺกं ฯ เป ฯ อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺเม นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวงฺคเมติ ฯ ยญฺหิสฺส ภิกฺขเว อวิโนทยโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา วิโนทยโต เอวंส เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา วิโนทนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๘] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา ภาวนา ปหาตพฺพา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส สติสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตं วิราคนิสฺสิตं นิโรธนิสฺสิตं โวสฺสคฺคปริณามं ปฏิสงฺขา โยนิโส ธมฺม-วิจยสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ ฯ เป ฯ วิริยสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ ฯ เป ฯ ปีติสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ ฯ เป ฯ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ ฯ เป ฯ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ ฯ เป ฯ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคं ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตं วิราคนิสฺสิตं นิโรธนิสฺสิตं โวสฺสคฺคปริณามं ฯ ยญฺหิสฺส

---

๑ สี. พฺยนฺติกโรติ ฯ

ภิกฺขเว อภาวยโต อุปฺปชฺเชยฺยุ อาสวา วิฆาตปริฬาหา ภาวยโต เอวํ เต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อาสวา ภาวนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๙] ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เย อาสวา ทสฺสนา ปหาตพฺพา เต ทสฺสนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อาสวา สංวรา ปหาตพฺพา เต สංวรา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อาสวา ปฏิเสวนา ปหาตพฺพา เต ปฏิเสวนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อาสวา อธิวาสนา ปหาตพฺพา เต อธิวาสนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อาสวา ปริวชฺชนา ปหาตพฺพา เต ปริวชฺชนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อาสวา วิโนทนา ปหาตพฺพา เต วิโนทนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อาสวา ภาวนา ปหาตพฺพา เต ภาวนา ปหีนา โหนฺติ ฯ อยं วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพาสวสංวรสංวุโต วิหรติ อจฺเฉจฺฉิ ตณฺหं วิวตฺตยิ สංโยชนं สมฺมา มานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตं อภินนฺทุนฺติ ฯ

สพฺพาสวสංวรสุตฺตं นิฏฺฐิตं ทุติยं ฯ

ธมฺมทายาทสุตฺตํ

[๒๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๑] ภควา เอตทโวจ ธมฺมทายาทา เม ภิกฺขเว ภวถ มา อามิสทายาทา อตฺถิ เม ตุเมฺหสุ อนุกมฺปา กินฺติ เม สาวกา ธมฺมทายาทา ภเวยฺยุํ โน อามิสทายาทาติ ฯ ตุเมฺห จ เม ภิกฺขเว อามิสทายาทา ภเวยฺยาถ โน ธมฺมทายาทา ตุเมฺหปิ เตน อาทิสฺสา ภเวยฺยาถ อามิสทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหรนฺติ โน ธมฺมทายาทาติ ฯ อหมฺปิ เตน อาทิสฺโส ภเวยฺยํ อามิสทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหรนฺติ โน ธมฺมทายาทาติ ฯ ตุเมฺห จ เม ภิกฺขเว ธมฺมทายาทา ภเวยฺยาถ โน อามิสทายาทา ตุเมฺหปิ เตน น อาทิสฺสา ภเวยฺยาถ ธมฺมทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหรนฺติ โน อามิสทายาทาติ ฯ อหมฺปิ เตน น อาทิสฺโส ภเวยฺยํ ธมฺมทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหรนฺติ โน อามิสทายาทาติ ฯ ตสฺมาติห เม ภิกฺขเว ธมฺมทายาทา ภวถ มา อามิสทายาทา อตฺถิ เม ตุเมฺหสุ อนุกมฺปา กินฺติ เม สาวกา ธมฺมทายาทา ภเวยฺยุํ โน อามิสทายาทาติ ฯ

[๒๒] อิธาหํ ภิกฺขเว ภุตฺตาวึ อสฺสํ ปวาริโต ปริปุณฺโณ

ปริโยสิโต สุหิโต ยาวทตฺโถ สิยา จ เม ปิณฺฑปาโต อติเรก-
ธมฺโม ฉฑฺฑิยธมฺโม ฯ อถ เทว ภิกฺขู อาคจฺเฉยฺยุ ชิฆจฺฉา-
ทุพฺพลฺยปเรตา ตฺยาหํ เอวํ วเทยฺยํ อหํ โขมฺหิ ภิกฺขเว ภุตฺตาวี
ปวาริโต ปริปุณฺโณ ปริโยสิโต สุหิโต ยาวทตฺโถ อตฺถิ จ
เม อยํ ปิณฺฑปาโต อติเรกธมฺโม ฉฑฺฑิยธมฺโม สเจ อากงฺขถ
ภุญฺชถ สเจ ตุเมฺห น ภุญฺชิสฺสถ อิทานาหํ อปฺปหริเต วา
ฉฑฺเฑสฺสามิ อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปสฺสามีติ ฯ ตตฺเถกสฺส
ภิกฺขุโน เอวมสฺส ภควา โข ภุตฺตาวี ปวาริโต ปริปุณฺโณ
ปริโยสิโต สุหิโต ยาวทตฺโถ อตฺถิ จายํ ภควโต ปิณฺฑปาโต
อติเรกธมฺโม ฉฑฺฑิยธมฺโม สเจ มยํ น ภุญฺชิสฺสาม อิทานิ
ภควา อปฺปหริเต วา ฉฑฺเฑสฺสติ อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลา-
เปสฺสติ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา ธมฺมทายาทา เม ภิกฺขเว
ภวถ มา อามิสทายาทาติ อามิสญฺญตรํ โข ปเนตํ ยทิทํ
ปิณฺฑปาโต ยนฺนูนาหํ อิมํ ปิณฺฑปาตํ อภุญฺชิตฺวา อิมินาว
ชิฆจฺฉาทุพฺพเลยฺยน เอวํ อิมํ รตฺตินฺทิวํ วีตินาเมยฺยนฺติ ฯ โส ตํ
ปิณฺฑปาตํ อภุญฺชิตฺวา เตเนว ชิฆจฺฉาทุพฺพเลยฺยน เอวํ ตํ รตฺตินฺทิวํ
วีตินาเมยฺย ฯ อถ ทุติยสฺส ภิกฺขุโน เอวมสฺส ภควา โข
ภุตฺตาวี ปวาริโต ปริปุณฺโณ ปริโยสิโต สุหิโต ยาวทตฺโถ
อตฺถิ จายํ ภควโต ปิณฺฑปาโต อติเรกธมฺโม ฉฑฺฑิยธมฺโม
สเจ มยํ น ภุญฺชิสฺสาม อิทานิ ภควา อปฺปหริเต วา ฉฑฺเฑสฺสติ

อปฺปาณเก วา อุทเก โอบีตาเปสฺสติ ยนฺนูนาหํ อิมํ บิณฺฑปาตํ ภุญฺชิตฺวา ชิฆจฺฉาทุพฺพลฺยํ ปฏิวิโนเทตฺวา เอวํ อิมํ รตฺตินฺทิวํ วีตินาเมยฺยนฺติ ฯ โส ตํ บิณฺฑปาตํ ภุญฺชิตฺวา ชิฆจฺฉาทุพฺพลฺยํ ปฏิวิโนเทตฺวา เอวํ ตํ รตฺตินฺทิวํ วีตินาเมยฺย ฯ กิญฺจาปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํ บิณฺฑปาตํ ภุญฺชิตฺวา ชิฆจฺฉาทุพฺพลฺยํ ปฏิวิโนเทตฺวา เอวํ ตํ รตฺตินฺทิวํ วีตินาเมยฺย ฯ อถ โข อสฺเยว เม ปุริโม ภิกฺขุ ปุฆฺฆตโร จ ปาสํสตโร จ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ตญฺหิ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ทีฆรตฺตํ อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฏฺฐิยา สลฺเลขาย สุภรตาย วิริยารมฺภาย สํวตฺติสฺสติ ฯ ตสฺมาติห เม ภิกฺขเว ธมฺมทายาทา ภวถ มา อามิสทายาทา อตฺถิ เม ตุเมฺหสุ อนุกมฺปา กินฺติ เม สาวกา ธมฺมทายาทา ภเวยฺยุ โน อามิสทายาทาติ ฯ อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน[1] สุคโต อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสิ ฯ

[๒๓] ตตฺร โข อายสฺมา สาริปุตฺโต อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกํ นานุสิกฺขนฺติ กิตฺตาวตา จ ปน สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกมนุสิกฺขนฺตีติ ฯ ทูรโตปี โข มยํ อาวุโส

---

๑ สี. วตฺวา ฯ

อาคจฺเฉยฺยาม อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถมญฺญาตุํ สาธุ วตายสฺมนฺตเยว สาริปุตฺตํ ปฏิภาตุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สุตฺวา ภิกฺขู ธาเรสฺสนฺตีติ ฯ เตนหาวุโส สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๔] อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกํ นานุสิกฺขนฺติ อิธาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกํ นานุสิกฺขนฺติ เยสญฺจ ธมฺมานํ สตฺถา ปหานมาห เต จ ธมฺเม นปฺปชหนฺติ พาหุลฺลิกา จ โหนฺติ สาถลิกา[1] โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตธุรา ฯ ตตฺราวุโส เถรา ภิกฺขู ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺหา ภวนฺติ ฯ สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกํ นานุสิกฺขนฺตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน เถรา ภิกฺขู คารยฺหา ภวนฺติ ฯ เยสญฺจ ธมฺมานํ สตฺถา ปหานมาห เต จ ธมฺเม นปฺปชหนฺตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน เถรา ภิกฺขู คารยฺหา ภวนฺติ ฯ พาหุลฺลิกา จ สาถลิกา โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตธุราติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน เถรา ภิกฺขู คารยฺหา ภวนฺติ ฯ เถรา หาวุโส ภิกฺขู อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺหา ภวนฺติ ฯ ตตฺราวุโส มชฺฌิมา ภิกฺขู ฯเป ฯ นวา ภิกฺขู ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺหา ภวนฺติ ฯ สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส

---

๑ ส. สาถลิกา ฯ

วิหรโต สาวกา วิเวกํ นานุสิกฺขนฺตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน นวา ภิกฺขู คารยฺหา ภวนฺติ ฯ เยสญฺจ ธมฺมานํ สตฺถา ปหานมาหเต จ ธมฺเม นปฺปชหนฺตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน นวา ภิกฺขู คารยฺหา ภวนฺติ ฯ พาหุลฺลิกา จ สาถลิกา โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตธุราติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน นวา ภิกฺขู คารยฺหา ภวนฺติ ฯ นวา หาวุโส ภิกฺขู อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺหา ภวนฺติ ฯ เอตฺตาวตา โข อาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกํ นานุสิกฺขนฺติ ฯ

[๒๕] กิตฺตาวตา จ ปนาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกมนุสิกฺขนฺติ อิฐาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกมนุสิกฺขนฺติ เยสญฺจ ธมฺมานํ สตฺถา ปหานมาหเต จ ธมฺเม ปชหนฺติ น จ พาหุลฺลิกา โหนฺติ น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา ฯ ตตฺราวุโส เถรา ภิกฺขู ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํสา ภวนฺติ ฯ สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกมนุสิกฺขนฺตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน เถรา ภิกฺขู ปาสํสา ภวนฺติ ฯ เยสญฺจ ธมฺมานํ สตฺถา ปหานมาหเต จ ธมฺเม ปชหนฺตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน เถรา ภิกฺขู ปาสํสา ภวนฺติ ฯ น จ พาหุลฺลิกา น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมาติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน เถรา ภิกฺขู ปาสํสา ภวนฺติ ฯ เถรา หาวุโส ภิกฺขู อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํสา

ภวนฺติ ฯ ตตฺราวุโส มชฺฌิมา ภิกฺขู ฯ เป ฯ นวา ภิกฺขู ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํสา ภวนฺติ ฯ สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกมนุสิกฺขนฺตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน นวา ภิกฺขู ปาสํสา ภวนฺติ ฯ เยสญฺจ ธมฺมานํ สตฺถา ปหานมาห เต จ ธมฺเม ปชหนฺตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน นวา ภิกฺขู ปาสํสา ภวนฺติ ฯ น จ พาหุลฺลิกา น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมาติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน นวา ภิกฺขู ปาสํสา ภวนฺติ ฯ นวา หาวุโส ภิกฺขู อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํสา ภวนฺติ ฯ เอตฺตาวตา โข อาวุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหรโต สาวกา วิเวกมนุสิกฺขนฺติ ฯ

[๒๖] ตตฺราวุโส โลโภ จ ปาปโก โทโส จ ปาปโก โลภสฺส จ ปหานาย โทสสฺส จ ปหานาย อตฺถิ มชฺฌิมา ปฏิปทา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ กตมา จ สา อาวุโส มชฺฌิมา ปฏิปทา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถีทं สมฺมาทิฏฺฐี สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมา-วายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ อยं โข สา อาวุโส มชฺฌิมา ปฏิปทา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตตีติ ฯ ตตฺราวุโส โกโธ จ ปาปโก อุปนาโห

จ ปาปโก...ฯ มกฺโข จ ปาปโก ปฬาโส จ ปาปโก...ฯ อิสฺสา จ ปาปิกา มจฺเฉรญฺจ ปาปกํ...ฯ มายา จ ปาปิกา สาเฐยฺยํ จ ปาปกํ...ฯ ถมฺโภ จ ปาปโก สารมฺโภ จ ปาปโก...ฯ มาโน จ ปาปโก อติมาโน จ ปาปโก...ฯ มโท จ ปาปโก ปมาโท จ ปาปโก มทสฺส จ ปหานาย ปมาทสฺส จ ปหานาย อตฺถิ มชฺฌิมา ปฏิปทา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ กตมา จ สา อาวุโส มชฺฌิมา ปฏิปทา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถีทं สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมา-วายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ อยं โข สา อาวุโส มชฺฌิมา ปฏิปทา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตตีติ ฯ

อิทมโวจ อายสฺมา สาริปุตฺโต อตฺตมนา เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตं อภินนฺทุนฺติ ฯ

ธมฺมทายาทสุตฺตं นิฏฺฐิตं ตติยं ฯ

ภยเภรวสุตฺตํ

[๒๗] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข ชาณุสฺโสณี พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนิยํ กถํ สาราณิยํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๒๘] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชาณุสฺโสณี พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ เยเม โภ โคตม กุลปุตฺตา ภวนฺตํ โคตมํ อุทฺทิสฺส สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา ภวนฺเตสุ โคตโม ปุพฺพงฺคโม ภวนฺเตสุ โคตโม พหุกาโร ภวนฺเตสุ โคตโม สมาทเปตา โภโต จ ปน โคตมสฺส สา ชนตา ทิฏฺฐานุคติ อาปชฺชตีติ ฯ เอวเมตํ พฺราหฺมณ เอวเมตํ พฺราหฺมณ เย เต พฺราหฺมณ กุลปุตฺตา มมํ อุทฺทิสฺส สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา อหํ เตสุ ปุพฺพงฺคโม อหํ เตสุ พหุกาโร อหํ เตสุ สมาทเปตา มมญฺจ ปน สา ชนตา ทิฏฺฐานุคติ อาปชฺชตีติ ฯ

[๒๙] ทุรภิสมฺภวานิ หิ โภ โคตม อรญฺญวนปตฺถานิ[1] ปนฺตานิ เสนาสนานิ ทุกฺกรํ ปวิเวกํ ทุรภิรมํ เอกตฺเต หรนฺติ มญฺเญ มโน วนานิ สมาธึ อลภมานสฺส ภิกฺขุโนติ ฯ เอวเมตํ พฺราหฺมณ เอวเมตํ พฺราหฺมณ ทุรภิสมฺภวานิ หิ พฺราหฺมณ อรญฺญวนปตฺถานิ

---

๑ สี. อรญฺเญ วนปตฺถานิ ฯ

๓๒] มูลปริยายวคฺคสฺส ภยเภรวสุตฺเต โสฬส เสนาสนปริยายา ๒๙ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ทุกฺกรํ ปวิเวกํ ทุรภิรมํ เอกตฺเต หรนฺติ มญฺเญ มโน วนานิ สมาธึ อลภมานสฺส ภิกฺขุโนติ ฯ

[๓๐] มยฺหมฺปี โข พฺราหฺมณ ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิสตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ ทุรภิสมฺภวานิ หิ โข อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ทุกฺกรํ ปวิเวกํ ทุรภิรมํ เอกตฺเต หรนฺติ มญฺเญ มโน วนานิ สมาธึ อลภมานสฺส ภิกฺขุโนติ ฯ

[๓๑] กสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อปฺปริสุทฺธกายกมฺมนฺตา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ อปฺปริสุทฺธกายกมฺมนฺตสฺนิโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อปฺปริสุทฺธกายกมฺมนฺโต อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ ปริสุทฺธกายกมฺมนฺโตหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา ปริสุทฺธกายกมฺมนฺตา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร[1] เอตมหํ พฺราหฺมณ ปริสุทฺธกายกมฺมนฺตตํ อตฺตนิ สมนุปสฺสมาโน ภิยฺโย ปลฺโลมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๒] กสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อปฺปริสุทฺธวจีกมฺมนฺตา ฯ เป ฯ อปฺปริสุทฺธมโน-

---

๑ สี. อญฺญตโม ฯ

กมฺมนฺตา อปฺปริสุทฺธาชีวา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ อปฺปริสุทฺธาชีวสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อปฺปริสุทฺธาชีโว อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ ปริสุทฺธาชีโวหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา ปริสุทฺธาชีวา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ ปริสุทฺธาชีวตํ อตฺตนิ สมนุปสฺสมาโน ภิยฺโย ปโมทมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๓] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อภิชฺฌาลู กาเมสุ ติพฺพสาราคา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ อภิชฺฌาลุกาเมสุติพฺพสาราคสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อภิชฺฌาลุ กาเมสุ ติพฺพสาราโค อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อนภิชฺฌาลุหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา อนภิชฺฌาลู อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ อนภิชฺฌาลุตํ อตฺตนิ สมนุปสฺสมาโน ภิยฺโย ปโมทมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๔] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา พฺยาปนฺนจิตฺตา ปทุฏฺฐมนสงฺกปฺปา

อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ พฺยาปนฺนจิตฺต-ปทุฏฺฐมนสงฺกปฺปสนฺโทสเหตุ หเว เต ภิกฺขโว สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ พฺยาปนฺนจิตฺโต ปทุฏฺฐมนสงฺกปฺโป อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ เมตฺตจิตฺโตหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา เมตฺตจิตฺตา อรญฺญ-วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ เมตฺตจิตฺตตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปลฺโลมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๕] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา ถีนมิทฺธปริยุฏฺฐิตา อรญฺเญ วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ ถีนมิทฺธปริยุฏฺฐาน สนฺโทสเหตุ หเว เต ภิกฺขโว สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ ถีนมิทฺธปริยุฏฺฐิโต อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ วิคตถีนมิทฺโธหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา วิคตถีนมิทฺธา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ วิคตถีนมิทฺธตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปลฺโลมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๖] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อุทฺธตา อวูปสนฺตจิตฺตา อรญฺญ-วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ อุทฺธตา อวูปสนฺตจิตฺต-

สนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อุทฺธโต อวูปสนฺตจิตฺโต อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อวูปสนฺตจิตฺโตหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา อวูปสนฺตจิตฺตา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ อวูปสนฺตจิตฺตตํ อตฺตนิ สมนุปสฺสมาโน ภิยฺโย ปโตสมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๗] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา กงฺขึ วิจิกิจฺฉึ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ กงฺขาวิจิกิจฺฉาสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ กงฺขึ วิจิกิจฺฉึ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ ติณฺณวิจิกิจฺโฉหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา ติณฺณวิจิกิจฺฉา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ ติณฺณวิจิกิจฺฉตํ อตฺตนิ สมนุปสฺสมาโน ภิยฺโย ปโตสมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๘] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อตฺตุกฺกํสกา ปรวมฺภึ อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ อตฺตุกฺกํสนปรวมฺภนสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ

อวฺยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อตฺตตฺถกิสโก ปรวมฺภี อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อนตฺตตฺถกิสโก อปรวมฺภีหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา อนตฺตตฺถกิสกา อปรวมฺภี อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ อนตฺตตฺถกิสกตํ อปรวมฺภิตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปโตโสมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๓๙] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา ฉมฺภี ภิรุกชาติกา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ ฉมฺภิภิรุกชาติกสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ ฉมฺภี ภิรุกชาติโก อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ วิคตโลมหํโสหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา วิคตโลมหํสา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ วิคตโลมหํสตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปโตโสมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๔๐] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา ลาภสกฺการสิโลกนิกามยมานา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ ลาภสกฺการสิโลกนิกามยมานสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ ลาภสกฺการสิโลกนิ

นิกามยมาโน อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อปฺปิจฺโฉหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา อปฺปิจฺฉา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ อปฺปิจฺฉตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปกฺโกมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๔๑] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา กุสีตา หีนวิริยา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ กุสีตหีนวิริยสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ กุสีโต หีนวิริโย อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อารทฺธวิริโยหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา อารทฺธวิริยา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ อารทฺธวิริยตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปกฺโกมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๔๒] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ มุฏฺฐสฺสติอสมฺปชานสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชาโน อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อุปฏฺฐิตสฺสติหมสฺมิ ฯ

เย หิ โว อริยา อุปฏฺฐิตสฺสตี อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ อุปฏฺฐิตสฺสติตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปตฺโตมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๔๓] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อสมาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ อสมาหิตวิพฺภนฺตจิตฺตสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อสมาหิโต วิพฺภนฺตจิตโต อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ สมาธิสมฺปนฺโนหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา สมาธิสมฺปนฺนา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ สมาธิสมฺปทํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปตฺโตมมาปาทึ อรญฺเญ วิหาราย ฯ

[๔๔] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา ทุปฺปญฺญา เอฬมูคา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ ทุปฺปญฺญเอฬมูคสนฺโทสเหตุ หเว เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลํ ภยเภรวํ อวฺหยนฺติ ฯ น โข ปนาหํ ทุปฺปญฺโญ เอฬมูโค อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ ปญฺญาสมฺปนฺโนหมสฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา ปญฺญาสมฺปนฺนา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวนฺติ

เตสมหํ อญฺญตโร เอตมหํ พฺราหฺมณ ปญฺญาสมฺปทํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิยฺโย ปตฺโตมมาปาทึ อรญฺเญ วิหราย ฯ โสพฺพปริยายํ นิฏฺฐิตํ ฯ

[๔๕] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ ยา ตา รตฺติโย อภิญฺญาตา อภิลกฺขิตา จาตุทฺทสี ปญฺจทสี อฏฺฐมี จ ปกฺขสฺส ตถารูปาสุ รตฺตีสุ ยานิ ตานิ อารามเจติยานิ วนเจติยานิ รุกฺขเจติยานิ ภีสนกานิ สโลมหํสานิ ตถารูเปสุ เสนาสเนสุ วิหเรยฺยํ ฯ อปฺเปวนาม ตํ ภยเภรวํ ปสฺเสยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ พฺราหฺมณ อปเรน สมเยน ยา ตา รตฺติโย อภิญฺญาตา อภิลกฺขิตา จาตุทฺทสี ปญฺจทสี อฏฺฐมี จ ปกฺขสฺส ตถารูปาสุ รตฺตีสุ ยานิ ตานิ อารามเจติยานิ วนเจติยานิ รุกฺขเจติยานิ ภีสนกานิ สโลมหํสานิ ตถารูเปสุ เสนาสเนสุ วิหรามิ ตตฺถ จ เม พฺราหฺมณ วิหรโต มิโค วา อาคจฺฉติ โมโร วา กฏฺฐํ ปาเตติ วาโต วา ปณฺณกสฏฺฐึ[1] เอเรติ ฯ ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอวํ โหติ เอตํ นูน ตํ ภยเภรวํ อาคจฺฉตีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ กินฺนุโข อหํ อญฺญตฺถุ ภยปฏิกงฺขี วิหรามิ ยนฺนูนาหํ ยถาภูตสฺส ยถาภูตสฺส เม ตํ ภยเภรวํ อาคจฺฉติ ตถาภูโต ตถาภูตว ตํ ภยเภรวํ ปฏิวิเนยฺยนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ จงฺกมนฺตสฺส ตํ ภยเภรวํ อาคจฺฉติ ฯ โส โข อหํ พฺราหฺมณ เนว ตาว

---

๑ สี. ปตฺตสฏฺฐึ ฯ

ติฏฺฐามิ น นิสีทามิ น นิปชฺชามิ ยาว จงฺกมนฺโตว ตํ ภยเภรวํ ปฏิวิเนมิ ฯ ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ ฐิตสฺส ตํ ภยเภรวํ อาคจฺฉติ ฯ โส โข อหํ พฺราหฺมณ เนว ตาว จงฺกมามิ น นิสีทามิ น นิปชฺชามิ ยาว ฐิโตว ตํ ภยเภรวํ ปฏิวิเนมิ ฯ ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ นิสินฺนสฺส ตํ ภยเภรวํ อาคจฺฉติ ฯ โส โข อหํ พฺราหฺมณ เนว ตาว นิปชฺชามิ น ติฏฺฐามิ น จงฺกมามิ ยาว นิสินฺโนว ตํ ภยเภรวํ ปฏิวิเนมิ ฯ ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ นิปนฺนสฺส ตํ ภยเภรวํ อาคจฺฉติ ฯ โส โข อหํ พฺราหฺมณ เนว ตาว นิสีทามิ น ติฏฺฐามิ น จงฺกมามิ ยาว นิปนฺโนว ตํ ภยเภรวํ ปฏิวิเนมิ ฯ

[๔๖] สนฺติ โข ปน พฺราหฺมณ เอเก สมณพฺราหฺมณา รตฺติเยว สมานํ ทิวาติ สญฺชานนฺติ ทิวาเยว สมานํ รตฺตีติ สญฺชานนฺติ อิทมหํ เตสํ สมณพฺราหฺมณานํ สมฺโมหวิหารสฺมิ วทามิ ฯ อหํ โข ปน พฺราหฺมณ รตฺติเยว สมานํ รตฺตีติ สญฺชานามิ ทิวาเยว สมานํ ทิวาติ สญฺชานามิ ฯ ยํ โข ตํ พฺราหฺมณ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย อสมฺโมหธมฺโม สตฺโถ โลเก อุปฺปนฺโน พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ มเมว ตํ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย อสมฺโมหธมฺโม สตฺโถ โลเก อุปฺปนฺโน พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ

[๔๗] อารทฺธํ โข ปน เม พฺราหฺมณ วิริยํ อโหสิ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา[1] ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ ฯ โส โข อหํ พฺราหฺมณ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหาสึ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทสึ ยนฺตं อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขं อุเปกฺขาสติ-ปาริสุทฺธึ จตุตฺถं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ

[๔๘] โส เอวं สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต[2] ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณาย จิตฺตं อภินินฺนาเมสึ ฯ โส อเนกวิหิตं ปุพฺเพนิวาสं อนุสฺสรามิ เสยฺยถีทं เอกมฺปี ชาตึ เทฺวปี ชาติโย ติสฺโสปี ชาติโย จตสฺโสปี ชาติโย ปญฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วีสมฺปี ชาติโย ตึสมฺปี ชาติโย จตฺตาฬีสมฺปี ชาติโย ปญฺญาสมฺปี ชาติโย ชาติสตมฺปี ชาติสหสฺสมฺปี ชาติสตสหสฺสมฺปี อเนเกปี

---

๑ สี. อสมฺมุฏฺฐา ฯ ๒ สี. อาเนชฺชปฺปตฺเต ฯ

สำวฏฺฏกปฺเป อเนเกปี วิวฏฺฏกปฺเป อเนเกปี สำวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป อมุตฺราสึ เอวำนาโม เอวำโคตฺโต เอวำวณฺโณ เอวมาหาโร เอวำ สุขทุกฺขปฏิสำเวที เอวมายุปริยนฺโต โส ตโต จุโต อมุตฺร อุทปาทึ ตตฺราปาสึ เอวำนาโม เอวำโคตฺโต เอวำวณฺโณ เอวมาหาโร เอวำ สุขทุกฺขปฏิสำเวที เอวมายุปริยนฺโต โส ตโต จุโต อิธูปปนฺโนติ ฯ อิติ สาการำ สอุทฺเทสำ อเนกวิหิตำ ปุพฺเพนิวาสำ อนุสฺสรามิ ฯ อยำ โข เม พฺราหฺมณ รตฺติยา ปฐเม ยาเม ปฐมา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตำ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ

[๔๙] โส เอวำ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต สตฺตานำ จุตูปปาตญาณาย จิตฺตำ อภินินฺนาเมสึ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานามิ อิเม วต โภนฺโต สตฺตา กายทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา วจีทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา อริยานำ อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายำ ทุคฺคตึ วินิปาตำ นิรยำ อุปปนฺนา อิเม วา ปน โภนฺโต สตฺตา กายสุจริเตน สมนฺนาคตา วจีสุจริเตน สมนฺนาคตา มโนสุจริเตน สมนฺนาคตา อริยานำ อนุปวาทกา สมฺมา-

ทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปนฺนาติ ฯ อิติ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานามิ ฯ อยํ โข เม พฺราหฺมณ รตฺติยา มชฺฌิเม ยาเม ทุติยา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ

[๕๐] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสิ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวสมุทโยติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ ฯ ตสฺส เม เอวं ชานโต เอวं ปสฺสโต กามาสวาปิ จิตฺตं วิมุจฺจิตฺถ ภวาสวาปิ จิตฺตं วิมุจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปิ จิตฺตं วิมุจฺจิตฺถ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณं อโหสิ ขีณา ชาติ วุสิตं พฺรหฺมจริยं กตं กรณียं นาปรं อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ

อยํ โข เม พฺราหฺมณ รตฺติยา ปจฺฉิเม ยาเม ตติยา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ

[๕๑] สิยา โข ปน เต พฺราหฺมณ เอวมสฺส อชฺชาปิ นูน สมโณ โคตโม อวีตราโค อวีตโทโส อวีตโมโห ตสฺมา อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวตีติ ฯ น โข ปเนตํ พฺราหฺมณ เอวํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ เกฺว โข อหํ พฺราหฺมณ อตฺถวเส สมฺปสฺสมาโน อรญฺญวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏิเสวามิ อตฺตโน จ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ สมฺปสฺสมาโน ปจฺฉิมญฺจ ชนตํ อนุกมฺปมาโนติ ฯ

[๕๒] อนุกมฺปิตรูปา วตายํ โภตา โคตเมน ปจฺฉิมา ชนตา ยถาตํ อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ฯ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปิ โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ[1] เอวเมวา โภตา โคตเมน อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต ฯ เอสาหํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสกํ มं ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ[2] ฯ

ภยเภรวสุตฺตนฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ ฯ

---

๑ สี. ทกฺขินฺตีติ ฯ ๑ ยุ. สรณคตนฺตีติ หิสฺสติ ฯ

อนงฺคณสุตฺตํ

[๕๓] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๕๔] อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ จตฺตาโรเม อาวุโส ปุคฺคลา สนฺโต สโวชฺชมานา โลกสฺมิ ฯ กตเม จตฺตาโร ฯ อิธาวุโส เอกจฺโจ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ อิธ ปนาวุโส เอกจฺโจ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อิธาวุโส เอกจฺโจ ปุคฺคโล อณงฺคโณว สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ อิธ ปนาวุโส เอกจฺโจ ปุคฺคโล อนงฺคโณว สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ อิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ สงฺคณานเมว สตฺถา หีนปุริโส อกฺขายติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ สงฺคณานเมว สตฺถา เสฏฺฐปุริโส

อกฺขายติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล อนงฺคโณว สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ อิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อนงฺคณานเมว สตฺตํ หีนปุริโส อกฺขายติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายฺ ปุคฺคโล อนงฺคโณว สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อนงฺคณานเมว สตฺตํ เสฏฺฐปุริโส อกฺขายตีติ ฯ

[๕๕] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข อาวุโส สาริปุตฺต เหตุ โก ปจฺจโย เยนิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ สงฺคณานเมว สตฺตํ เอโก หีนปุริโส อกฺขายติ เอโก เสฏฺฐปุริโส อกฺขายติ โก ปนาวุโส สาริปุตฺต เหตุ โก ปจฺจโย เยนิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อนงฺคณานเมว สตฺตํ เอโก หีนปุริโส อกฺขายติ เอโก เสฏฺฐปุริโส อกฺขายตีติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ น ฉนฺทํ ชเนสฺสติ น วายมิสฺสติ น วิริยํ อารภิสฺสติ ตสฺส องฺคณสฺส ปหานาย ฯ โส สราโค สโทโส สโมโห สงฺคโณ สงฺกิลิฏฺฐ-จิตฺโต กาลํ กริสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส กํสปาติ อาภตา อาปณา วา กมฺมารกุลา วา รเชน จ มเลน จ ปริโยนทฺธา ตเมนํ สามิกา น เจว ปริภุญฺเชยฺยุ น จ ปริโยทเปยฺยุ รชาปเถ จ นํ นิกฺขิเปยฺยุ เอวมฺหิ สา อาวุโส กํสปาติ อปเรน สมเยน

สงฺกิลิฏฺฐจิตฺตา อสฺส มลคฺคหิตาติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ เอวเมว โข อาวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ น ฉนฺทํ ชเนสฺสตีติ น วายมิสฺสตีติ น วิริยํ อารภิสฺสตีติ ตสฺส องฺคณสฺส ปหานาย ฯ โส สราโค สโทโส สโมโห สงฺคโณ สงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลํ กริสฺสตีติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ ฉนฺทํ ชเนสฺสตีติ วายมิสฺสตีติ วิริยํ อารภิสฺสตีติ ตสฺส องฺคณสฺส ปหานาย ฯ โส อราโค อโทโส อโมโห อนงฺคโณ อสงฺกิลิฏฺฐ-จิตฺโต กาลํ กริสฺสตีติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส กํสปาติ อาภตา อาปณา วา กมฺมารกุลา วา รเชน จ มเลน จ ปริโยนทฺธา ตเมนํ สามิกา ปริภุญฺเชยฺยุ เจว ปริโยทเปยฺยุ จ น จ นํ รชาปเถ นิกฺขิเปยฺยุ เอวญฺหิ สา อาวุโส กํสปาติ อปเรน สมเยน ปริสุทฺธา อสฺส ปริโยทาตาติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ เอวเมว โข อาวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล สงฺคโณว สมาโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ ฉนฺทํ ชเนสฺสตีติ วายมิสฺสตีติ วิริยํ อารภิสฺสตีติ ตสฺส องฺคณสฺส ปหานาย ฯ โส อราโค อโทโส อโมโห อนงฺคโณ อสงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลํ กริสฺสตีติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล อนงฺคโณว สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ

ปาฏิกงฺขํ สุภนิมิตฺตํ มนสิกริสฺสติ ตสฺส สุภนิมิตฺตสฺส มนสิการา
ราโค จิตฺตํ อนุทฺธํเสสฺสติ ฯ โส สราโค สโทโส สโมโห
สงฺคโณ สงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลํ กริสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส
กสฺสปาติ อาภตา อาปณา วา กมฺมารกุลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาตา
ตเมนํ สามิกา น เจว ปริภุญฺเชยฺยุ น จ ปริโยทเปยฺยุ รชาปเถ
จ นํ นิกฺขิเปยฺยุ เอวญฺหิ สา อาวุโส กสฺสปาติ อปเรน สมเยน
สงฺกิลิฏฺฐา อสฺส มลคฺคหิตาติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ เอวเมว โข
อาวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล อนงฺคโณ สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ
องฺคณนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ สุภนิมิตฺตํ
มนสิกริสฺสติ ตสฺส สุภนิมิตฺตสฺส มนสิการา ราโค จิตฺตํ อนุทฺธ-
เสสฺสติ ฯ โส สราโค สโทโส สโมโห สงฺคโณ สงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต
กาลํ กริสฺสติ ฯ ตตฺราวุโส ยฺวายํ ปุคฺคโล อนงฺคโณ สมาโน
นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺเสตํ
ปาฏิกงฺขํ สุภนิมิตฺตํ มนสิกริสฺสติ ตสฺส สุภนิมิตฺตสฺส มนสิการา
ราโค จิตฺตํ นานุทฺธํเสสฺสติ ฯ โส อราโค อโทโส อโมโห
อนงฺคโณ อสงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลํ กริสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส
กสฺสปาติ อาภตา อาปณา วา กมฺมารกุลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาตา
ตเมนํ สามิกา ปริภุญฺเชยฺยุ เจว ปริโยทเปยฺยุ จ น จ นํ
รชาปเถ นิกฺขิเปยฺยุ เอวญฺหิ สา อาวุโส กสฺสปาติ อปเรน
สมเยน ปริสุทฺธตรา อสฺส ปริโยทาตาติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ

เอวเมว โข อาวุโส ยาวายํ ปุคฺคโล อนงฺคโณว สมาโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺคณนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ สุภนิมิตฺตํ น มนสิกริสฺสติ ตสฺส สุภนิมิตฺตสฺส อมนสิการา ราโค จิตฺตํ นานุทฺธํเสสฺสตีติ ฯ โส อราโค อโทโส อโมโห อนงฺคโณ อสงฺกิลิฏฺจิตฺโต กาลํ กริสฺสติ ฯ อยํ โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน เหตุ อยํ ปจฺจโย เยนิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ สงฺคณานเยว สตฺตํ เอโก หีนปุริโส อกฺขายติ เอโก เสฏฺฐปุริโส อกฺขายติ อยํ โข ปนาวุโส โมคฺคลฺลาน เหตุ อยํ ปจฺจโย เยนิเมสํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อนงฺคณานเยว สตฺตํ เอโก หีนปุริโส อกฺขายติ เอโก เสฏฺฐปุริโส อกฺขายตีติ ฯ

[๕๖] องฺคณํ องฺคณนฺติ อาวุโส วุจฺจติ กิสฺส นุ โข เอตํ อาวุโส อธิวจนํ ยทิทํ องฺคณนฺติ ฯ ปาปกานํ เอตํ อาวุโส อกุสลานํ อิจฺฉาวจรานํ อธิวจนํ ยทิทํ องฺคณนฺติ ฯ

[๕๗] ฐานํ โข ปเนตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อาปตฺติญฺจ วต อาปนฺโน อสฺสํ น จ มํ ภิกฺขู ชาเนยฺยุ อาปตฺตึ อาปนฺโนติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺตํ ภิกฺขุ ภิกฺขู ชาเนยฺยุ อาปตฺตึ อาปนฺโนติ ฯ ชานนฺติ มํ ภิกฺขู อาปตฺตึ อาปนฺโนติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๕๘] ฯานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อาปตฺติญฺจ วต อาปนฺโน อสฺสํ อนุรโห มํ ภิกฺขู โจเทยฺยุ๋ โน สงฺฆมชฺเฌติ ฯ ฯานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยนฺตํ ภิกฺขุ๋ ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ โจเทยฺยุ๋ โน อนุรโห ฯ สงฺฆมชฺเฌ มํ ภิกฺขู โจเทนฺติ โน อนุรโหติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อายสฺมา โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๕๙] ฯานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อาปตฺติญฺจ วต อาปนฺโน อสฺสํ สปฺปฏิปุคฺคโล มํ โจเทยฺย โน อปฺปฏิปุคฺคโลติ ฯ ฯานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยนฺตํ ภิกฺขุ๋ อปฺปฏิปุคฺคโล โจเทยฺย โน สปฺปฏิปุคฺคโล ฯ อปฺปฏิปุคฺคโล มํ โจเทติ โน สปฺปฏิ-ปุคฺคโลติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อายสฺมา โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๖๐] ฯานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต มเมว สตฺถา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺย น อญฺญํ ภิกฺขุ๋ สตฺถา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺยาติ ฯ ฯานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อญฺญํ ภิกฺขุ๋ สตฺถา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺย น ตํ ภิกฺขุ๋

สตฺถา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺย ฯ อญฺญํ ภิกฺขุ สตฺถา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสติ น มํ สตฺถา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสตีติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณนฺ ฯ

[๖๑] ฐานนฺ โข ปเนตนฺ อาวุโว วิชฺชติ ยนฺ ยิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวนฺ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต มเมว ภิกฺขู ปุรกฺขตฺวา ปุรกฺขตฺวา คามนฺ ภตฺตาย ปวิเสยฺยุนฺ น อญฺญนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู ปุรกฺขตฺวา ปุรกฺขตฺวา คามนฺ ภตฺตาย ปวิเสยฺยุนฺติ ฯ ฐานนฺ โข เปเนตนฺ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺ อญฺญนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู ปุรกฺขตฺวา ปุรกฺขตฺวา คามนฺ ภตฺตาย ปวิเสยฺยุนฺ น ตนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู ปุรกฺขตฺวา ปุรกฺขตฺวา คามนฺ ภตฺตาย ปวิเสยฺยุนฺ ฯ อญฺญนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู ปุรกฺขตฺวา ปุรกฺขตฺวา คามนฺ ภตฺตาย ปวิสนฺติ น มนฺ ภิกฺขู ปุรกฺขตฺวา ปุรกฺขตฺวา คามนฺ ภตฺตาย ปวิสนฺตีติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตนฺ องฺคณนฺ ฯ

[๖๒] ฐานนฺ โข ปเนตนฺ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวนฺ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ลเภยฺยนฺ ภตฺตคฺเค อคฺคาสนนฺ อคฺโคทกนฺ อคฺคปิณฺฑนฺ น อญฺโญ ภิกฺขุ ลเภยฺย ภตฺตคฺเค อคฺคาสนนฺ อคฺโคทกนฺ อคฺคปิณฺฑนฺติ ฯ ฐานนฺ

โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อญฺโญ ภิกฺขุ ฉเฬยฺย ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปีณฺฑํ น โส ภิกฺขุ ฉเฬยฺย ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปีณฺฑํ ฯ อญฺโญ ภิกฺขุ ฉภติ ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปีณฺฑํ นาหํ ฉภามิ ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปีณฺฑนฺติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อายสฺมา โกปโย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๖๓] ฉานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ภตฺตคฺเค ภุตฺตาวี อนุโมเทยฺยํ น อญฺโญ ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภุตฺตาวี อนุโมเทยฺยาติ ฯ ฉานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อญฺโญ ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภุตฺตาวี อนุโมเทยฺย น โส ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภุตฺตาวี อนุโมเทยฺย ฯ อญฺโญ ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภุตฺตาวี อนุโมทติ นาหํ ภตฺตคฺเค ภุตฺตาวี อนุโมทามีติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อายสฺมา โกปโย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๖๔] ฉานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว อารามคตานํ ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ น อญฺโญ ภิกฺขุ อารามคตานํ ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺยาติ ฯ ฉานํ โข ปเนตํ อายสฺมา วิชฺชติ ยํ อญฺโญ ภิกฺขุ อารามคตานํ ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺย น โส ภิกฺขุ อารามคตานํ ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสยฺย ฯ อญฺโญ ภิกฺขุ อารามคตานํ ภิกฺขูนํ

ธมฺมํ เทเสติ นาหํ อารามคตานํ ภิกฺขูนํ ธมฺมํ เทเสมีติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณนฺ ฯ

[๖๕] ฉานนฺ โข ปเนตนฺ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวนฺ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว อารามคตานนฺ ภิกฺขูนนฺ ธมฺมนฺ เทเสยฺยนฺ ฯเปฯ อุปาสกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสยฺยนฺ ฯเปฯ อุปาสิกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสยฺยนฺ น อญฺโญ ภิกฺขุ อารามคตานนฺ อุปาสิกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสยฺยาติ ฯ ฉานนฺ โข ปเนตนฺ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺ อญฺโญ ภิกฺขุ อารามคตานนฺ อุปาสิกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสยฺย น โส ภิกฺขุ อารามคตานนฺ อุปาสิกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสยฺย ฯ อญฺโญ ภิกฺขุ อารามคตานนฺ อุปาสิกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสติ นาหนฺ อารามคตานนฺ อุปาสิกานนฺ ธมฺมนฺ เทเสมีติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตนฺ องฺคณนฺ ฯ

[๖๖] ฉานนฺ โข ปเนตนฺ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวนฺ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต มเมว ภิกฺขู สกฺกเรยฺยุนฺ ครุกเรยฺยุนฺ มาเนยฺยุนฺ ปูเชยฺยุนฺ น อญฺญนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู สกฺกเรยฺยุนฺ ครุกเรยฺยุนฺ มาเนยฺยุนฺ ปูเชยฺยุนฺติ ฯ ฉานนฺ โข ปเนตนฺ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺ อญฺญนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู สกฺกเรยฺยุนฺ ครุกเรยฺยุนฺ มาเนยฺยุนฺ ปูเชยฺยุนฺ น ตนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู สกฺกเรยฺยุนฺ ครุกเรยฺยุนฺ มาเนยฺยุนฺ ปูเชยฺยุนฺ ฯ อญฺญนฺ ภิกฺขุนฺ ภิกฺขู สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ

ปูเชนฺติ น มํ ภิกฺขู สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺตีติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๖๗] ฉานํ โข ปเนตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต มเมว ภิกฺขุนิโย ฯเป ฯ อุปาสกา ฯเป ฯ อุปาสิกาโย สกฺกเรยฺยุ ครุกเรยฺยุ มาเนยฺยุ ปูเชยฺยุ น อญฺญํ ภิกฺขุ อุปาสิกาโย สกฺกเรยฺยุ ครุกเรยฺยุ มาเนยฺยุ ปูเชยฺยุนฺติ ฯ ฉานํ โข ปเนตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อญฺญํ ภิกฺขุ อุปาสิกาโย สกฺกเรยฺยุ ครุกเรยฺยุ มาเนยฺยุ ปูเชยฺยุ น ตํ ภิกฺขุ อุปาสิกาโย สกฺกเรยฺยุ ครุกเรยฺยุ มาเนยฺยุ ปูเชยฺยุ ฯ อญฺญํ ภิกฺขุ อุปาสิกาโย สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺติ น มํ อุปาสิกาโย สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺตีติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณํ ฯ

[๖๗] ฉานํ โข ปเนตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ลาภี อสฺสํ ปณีตานํ จีวรานํ น อญฺโญ ภิกฺขุ ลาภี อสฺส ปณีตานํ จีวรานนฺติ ฯ ฉานํ โข ปเนตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อญฺโญ ภิกฺขุ ลาภี อสฺส ปณีตานํ จีวรานํ น โส ภิกฺขุ ลาภี อสฺส ปณีตานํ จีวรานํ ฯ อญฺโญ ภิกฺขุ ลาภี ปณีตานํ จีวรานํ นาหํ

ลาภี ปณีตานํ จีวรานนฺติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณนฺ ฯ

[๖๙] ยานิ โข ปเนตานิ อาวุโส วิชฺชนฺติ ยานิ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ลาภี อสฺสํ ปณีตานํ ปิณฺฑปาตานํ ฯเปฯ ปณีตานํ เสนาสนานํ ฯเปฯ ปณีตานํ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺ ฯ ยานิ โข ปเนตานิ อาวุโส วิชฺชนฺติ ยานิ อญฺโญ ภิกฺขุ ลาภี อสฺส ปณีตานํ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺติ ฯ ยานิ โข ปเนตานิ อาวุโส วิชฺชนฺติ ยานิ อญฺโญ ภิกฺขุ ลาภี อสฺส ปณีตานํ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺ น โส ภิกฺขุ ลาภี อสฺส ปณีตานํ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺ ฯ อญฺโญ ภิกฺขุ ลาภี ปณีตานํ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺ นาหํ ลาภี ปณีตานนฺ คิลานปจฺจย-เภสชฺชปริกฺขารานนฺติ อิติ โส กุปิโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตํ องฺคณนฺ ฯ อิเมสํ โข เอตํ อาวุโส ปาปกานนฺ อกุสลานนฺ อิจฺฉาวจรานนฺ อธิวจนนฺ ยทิทนฺ องฺคณนฺติ ฯ

[๗๐] ยสฺสกสฺสจิ อาวุโส ภิกฺขุโน อิเม ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ กิญฺจาปิ โส โหติ อารญฺญโก ปนฺตเสนาสโน ปิณฺฑปาติโก สปทานจารี ปํสุกูลิโก ตฺจีวรธโร อถ โข นํ สพฺรหฺมจารี เนว สกฺกโรนฺติ น ครุกโรนฺติ น มาเนนฺติ น ปูเชนฺติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เต หิ

ตสฺส อายสฺมโต ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส กสฺปาติ อาภตา อาปณา วา กมฺมารกุลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาตา ฯ ตเมนํ สามิกา อหิกุณปี วา กุกฺกุรกุณปี วา มนุสฺสกุณปี วา รจยิตฺวา อญฺญิสฺสา กสฺปาติยา ปฏิกุชฺชิตฺวา อนฺตราปณํ ปฏิปชฺเชยฺยุ ฯ ตเมนํ ชโน ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย อมฺโภ กิเมวิทํ หริยฺยติ ชญฺญํ ชญฺญํ วิยาติ ฯ ตเมนํ อุฏฺฐหิตฺวา อปาปุริตฺวา โอโลเกยฺย ตสฺส สห ทสฺสเนน อมนาปตา จ สณฺฐหิเหยฺย ปาฏิกุกุลฺยตา จ สณฺฐหิเหยฺย เชคุจฺฉตา จ สณฺฐหิเหยฺย ชิฆจฺฉิตานมฺปี น โภคฺคุกมฺยตา อสฺส ปเคว สุหิตานํ เอวเมว โข อาวุโส ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขุโน อิเม ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ กิญฺจาปี โส โหติ อารญฺญโก ปนฺตเสนาสโน ปีณฺฑปาติโก สปทานจารี ปํสุกูลิโก ตูขจีวรธโร อถ โข นํ สพฺรหฺมจารี เนว สกฺกโรนฺติ น ครุกโรนฺติ น มาเนนฺติ น ปูเชนฺติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เต หิ ตสฺส อายสฺมโต ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ

[๗๑] ยสฺสกสฺสจิ อาวุโส ภิกฺขุโน อิเม ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ กิญฺจาปี โส โหติ คามนฺตวิหารี เนมนฺตนิโก คหปติจีวรธโร อถ โข นํ สพฺรหฺมจารี สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺติ ฯ ตํ กิสฺส

เหตุ ฯ เต หิ ตสฺส อายสฺมโต ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส กสฺสปาติ อาภตา อาปณา วา กมฺมารกุลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาตา ฯ ตเมนํ สามิกา สาลินํ โอทนํ วิจิตกาฬกํ อเนกสูปํ อเนกพฺยญฺชนํ รจยิตฺวา อญฺญิสฺสา กสฺสปาติยา ปฏิกุชฺชิตฺวา อนฺตราปณํ ปฏิปชฺเชยฺยุ ฯ ตเมนํ ชโน ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย อมฺโภ กิเมวิทํ หริยฺยติ ชญฺญา ชญฺญา วิยาติ ฯ ตเมนํ อุฏฺฐหิตฺวา อปาปุริตฺวา โอโลเกยฺย ตสฺส สห ทสฺสเนน มนาปตา จ สณฺฐาเหยฺย อปฺปฏิกูลฺยตา จ สณฺฐาเหยฺย อเชคุจฺฉตา จ สณฺฐาเหยฺย สุหิตานมฺปี โภตฺตุกมฺยตา อสฺส ปเคว ชิฆจฺฉิตานํ เอวเมว โข อาวุโส ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขุโน อิเม ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จ ฯ กิญฺจาปี โส โหติ กามนฺตวิหารี เนมนฺตนิโก คหปติจีวรธโร อถ โข นํ สพฺรหฺมจารี สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เต หิ ตสฺส อายสฺมโต ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จาติ ฯ

[๗๒] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ อุปมา มํ อาวุโส สาริปุตฺต ปฏิภาตีติ ฯ ปฏิภาตุ ตํ อาวุโส โมคฺคลฺลานาติ ฯ เอกมิทาหํ อาวุโส สมยํ ราชคเห วิหามิ คิริพฺพเช ฯ อถ ขฺวาหํ อาวุโส ปุพฺพณฺหสมยํ

นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺมิ[1] ยานการปุตฺโต รถสฺส เนมึ ตจฺเฉติ ฯ ตเมนํ ปณฺฑุปุตฺโต อาชีวโก ปุราณยานการปุตฺโต ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ ฯ อถ โข อาวุโส ปณฺฑุปุตฺตสฺส อาชีวกสฺส ปุราณยานการปุตฺตสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ อโห วตายํ สมฺมิ ยานการปุตฺโต อิมิสฺสา เนมิยา อิมญฺจ วงฺกํ อิมญฺจ ชิมฺหํ อิมญฺจ โทสํ ตจฺเฉยฺย เอวายํ เนมิ อปคตวงฺกา อปคตชิมฺหา อปคตโทสา สุทฺธา อสฺส สาเร ปติฏฺฐีตาติ ฯ ยถา ยถา โข อาวุโส ปณฺฑุปุตฺตสฺส อาชีวกสฺส ปุราณยานการปุตฺตสฺส เจตโส ปริวิตกฺโก โหติ ตถา ตถา สมฺมิ ยานการปุตฺโต ตสฺสา เนมิยา ตญฺจ วงฺกํ ตญฺจ ชิมฺหํ ตญฺจ โทสํ ตจฺฉติ ฯ อถ โข อาวุโส ปณฺฑุปุตฺโต อาชีวโก ปุราณยานการปุตฺโต อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ นิจฺฉาเรสิ หทยา หทยํ มญฺเญ อญฺญาย ตจฺฉตีติ ฯ เอวเมว โข อาวุโส เย เต ปุคฺคลา อสฺทฺธา ชีวิกตฺถา น สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา สฺชา มายาวิโน เกฏุภิโน อุทฺธตา อุนฺนฬา จปลา มุขรา วิกิณฺณวาจา อินฺทฺริเยสุ อคุตฺตทฺวารา โภชเน อมตฺตญฺญุโน ชาคริยํ อนนุยุตฺตา สามญฺเญ อนเปกฺขวนฺโต สิกฺขาย น ตีพฺพคารวา พาหุลฺลิกา สาถลิกา โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตธุรา กุสีตา หีนวิริยา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา

---

๑ สี. สามิติ ฯ

อสฺสาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตา ทุปฺปญฺญา เอฬมูกา เตสํ อายสฺมา สาริปุตฺโต อิมินา ธมฺมปริยาเยน หทยา หทยํ มญฺเญ อญฺญาย ตจฺฉติ ฯ เย ปน เต กุลปุตฺตา สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา อสฺสา อมายาวิโน เอกฏฺฐิโน อนุทฺธตา อนุนฺนฬา อจปลา อมุขรา อวิกิณฺณวาจา อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา โภชเน มตฺตญฺญุโน ชาคริยํ อนุยุตฺตา สามญฺเญ เอเปกฺขวนฺโต สิกฺขาย ติพฺพคารวา น พาหุลฺลิกา น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา อารทฺธวิริยา ปหิตตฺตา อุปฏฺฐิตสฺสติ สมฺปชานา สมาหิตา เอกคฺคจิตฺตา ปญฺญวนฺโต เอเนฬมูกา เต อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส อิมํ ธมฺมปริยายํ สุตฺวา ปีวนฺติ มญฺเญ ฆสนฺติ มญฺเญ วจสา เจว มนสา จ สาธุ วต โภ สพฺรหฺมจารี อกุสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล ปติฏฺฐาเปตีติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส อิตฺถี วา ปุริโส วา ทหโร ยุวา มณฺฑนกชาติโก สีสนฺหาโต[1] อุปฺปลมาลํ วา วสฺสิกมาลํ วา อธิมุตฺตกมาลํ วา ลภิตฺวา อุโภหิ หตฺเถหิ ปฏิคฺคเหตฺวา อุตฺตมงฺเค สิรสฺมิ ปติฏฺฐเปยฺย เอวเมว โข อาวุโส เย เต กุลปุตฺตา สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา อสฺสา อมายาวิโน เอกฏฺฐิโน อนุทฺธตา อนุนฺนฬา อจปลา อมุขรา อวิกิณฺณวาจา อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา โภชเน มตฺตญฺญุโน ชาคริยํ อนุยุตฺตา สามญฺเญ เอเปกฺขวนฺโต สิกฺขาย ติพฺพคารวา

---

๑ สีสนฺหาโต ฯ

น พาหุลฺลิกา น สาถลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตธุรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา อารทฺธวิริยา ปหิตตฺตา อุปฏฺฐิตสฺสติ สมฺปชานา สมาหิตา เอกคฺคจิตฺตา ปญฺญวนฺโต อเนฬมูกา เต อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส อิมํ ธมฺมปริยายํ สุตฺวา ปีวนฺติ มญฺเญ ฆสนฺติ มญฺเญ วจสา เจว มนสา จ สาธุ วต โภ สพฺรหฺมจารี อกุสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล ปติฏฺฐาเปตีติ ฯ

อิติห เต อุโภ มหานาคา อญฺญมญฺญสฺส สุภาสิตํ สมนุโมทิ๋สูติ ฯ

อนงฺคณสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

อากงฺเขยฺยสุตฺตํ

[๗๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหรถ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา ปาติโมกฺขสํวรสํวุตา วิหรถ อาจารโคจรสมฺปนฺนา อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวิโน สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุ ฯ

[๗๔] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจารีนํ ปิโย จ อสฺสํ มนาโป จ ครุ จ ภาวนีโย จาติ สีเลเสฺววสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญฺเจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๗๕] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ลาภี อสฺสํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺติ สีเลเสฺววสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญฺเจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๗๖] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เยสาหํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ ปริภุญฺชามิ เตสนฺเต การา มหปฺผลา อสฺสุ มหานิสํสาติ สีเลเสฺววสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญฺเจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๗๗] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เม ญาติสาโลหิตา เปตา กาลกตา ปสนฺนจิตฺตา อนุสฺสรนฺติ เตสนฺตํ มหปฺผลํ อสฺส มหานิสํสนฺติ สีเลสุวสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญเจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๗๘] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรติรติสโห อสฺสํ น จ มํ อรติ สเหยฺย อุปฺปนฺนํ อรตึ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺยนฺติ สีเลสุวสฺส ปริปูรการี ฯ เป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๗๙] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภยเภรวสโห อสฺสํ น จ มํ ภยเภรวํ สเหยฺย อุปฺปนฺนํ ภยเภรวํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺยนฺติ สีเลสุวสฺส ปริปูรการี ฯ เป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๐] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุนฺนํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี อสฺสํ อกิจฺฉลาภี อกสิรลาภีติ สีเลสุวสฺส ปริปูรการี ฯ เป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๑] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม รูเป อารุปฺปา เต กาเยน ผุสิตฺวา วิหเรยฺยนฺติ สีเลสุวสฺส ปริปูรการี ฯ เป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๒] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ติณฺณํ สโยชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺโน อสฺสํ อวินิปาตธมฺโม นิยโต สมฺโพธิปรายโนติ สีเลสุวสฺส ปริปูรการี ฯ เป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๓] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ติณฺณํ สโยชนานํ ปริกฺขยา ราคโทสโมหานํ ตนุตฺตา สกทาคามี อสฺสํ สกิเทว อิมं โลกํ อาคนฺตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตกิรยนฺติ สีเลสฺววสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญฺเจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๔] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจนฺนํ โอรมฺภาคิยานํ สโยชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก อสฺสํ ตตฺถ ปรินิพฺพายี อนาวตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกาติ สีเลสฺววสฺส ปริปูรการี ฯเป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๕] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุภเวยฺยํ เอโกปี หุตฺวา พหุธา อสฺสํ พหุธาปี หุตฺวา เอโก อสฺสํ อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกุฑฺฑํ ติโรปาการํ ติโรปพฺพตํ อสชฺชมาโน[1] คจฺเฉยฺยํ เสยฺยถาปี อากาเส ปถวิยาปี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กเรยฺยํ เสยฺยถาปี อุทเก อุทเกปี อภิชฺชมาเน[1] คจฺเฉยฺยํ เสยฺยถาปี ปถวิยํ อากาเสปี ปลฺลงฺเกน กเมยฺยํ เสยฺยถาปี ปกฺขี สกุโณ อิเมปี จนฺทิมสุริเย เอวมหิทฺธิเก เอวมหานุภาเว ปาณินา ปรามเสยฺยं[2] ปริมชฺเชยฺยํ ยาว พฺรหฺมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตยฺยนฺติ สีเลสฺววสฺส ปริปูรการี ฯเป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

---

๑ สี. อภิชฺชมาโน ฯ ๒ ปริมเสยฺยํ ฯ

[๘๖] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิพฺพาย โสตธาตุยา วิสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสิกาย อุโภ สทฺเท สุเณยฺยํ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทูเร สนฺติเก จาติ สิ่เลเสฺววสฺส ปริปูรการี ฯเปฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๗] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปรสตฺตานํ ปรปุคฺคลานํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชาเนยฺยํ สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ วีตราคํ วา จิตฺตํ วีตราคํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ สโทสํ วา จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ วีตโทสํ วา จิตฺตํ วีตโทสํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ วีตโมหํ วา จิตฺตํ วีตโมหํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ มหคฺคตํ วา จิตฺตํ มหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ อมหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ สอุตฺตรํ วา จิตฺตํ สอุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ อนุตฺตรํ วา จิตฺตํ อนุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ สมาหิตํ วา จิตฺตํ สมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ อสมาหิตํ วา จิตฺตํ อสมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยํ อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชาเนยฺยนฺติ สิ่เลเสฺววสฺส ปริปูรการี ฯเปฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๘๘] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสเรยฺยํ เสยฺยถีทํ เอกมฺปี ชาตึ เทฺวปี ชาติโย ติสฺโสปี ชาติโย จตสฺโสปี ชาติโย ปญฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วีสมฺปี ชาติโย ติงฺสมฺปี ชาติโย จตฺตาฬีสมฺปี ชาติโย ปญฺญาสมฺปี ชาติโย ชาติสตมฺปี ชาติสหสฺสมฺปี ชาติสตสหสฺสมฺปี อเนกปี สංวฏฺฏกปฺเป อเนกปี วิวฏฺฏกปฺเป อเนกปี สංวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป อมุตฺราสึ เอวංนาโม เอวංโคตฺโต เอวංวณฺโณ เอวมาหาโร เอวං สุขทุกฺขปฏิสංเวที เอวมายุปริยนฺโต โส ตโต จุโต อมุตฺร อุทปาทึ[1] ตตฺราปาสึ เอวංนาโม เอวංโคตฺโต เอวංวณฺโณ เอวมาหาโร เอวං สุขทุกฺขปฏิสංเวที เอวมายุปริยนฺโต โส ตโต จุโต อิธูปปนฺโนติ อิติ สาการං สอุทฺเทสං อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสං อนุสฺสเรยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ปริปูรการี ฯ เป ฯ พฺรูเหตา สุญฺญาคารานิ ฯ

[๘๙] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺเสยฺยं จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชาเนยฺยं อิเม วต โภนฺโต สตฺตา กายทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา วจีทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา อริยานं อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายं ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยं อุปปนฺนา อิเม วา ปน

---

๑ สี. อุปฺปาทึ ฯ

๔๐] มูลปริยายวคฺคสฺส อากงฺเขยฺยสุตฺเต สตฺตรสมา อากงฺขา
โภนฺโต สตฺตา กายสุจริเตน สมนฺนาคตา วจีสุจริเตน สมนฺนาคตา
มโนสุจริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนุปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมา-
ทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ
อุปปนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน
สตฺเต ปสฺเสยฺยํ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ
ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานेยฺยนฺติ สีเล-
เสฺววสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญฺเจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน
วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ ฯ

[๔๐] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวं
เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ สีเลเสฺววสฺส ปริปูรการี อชฺฌตฺตญฺเจโต-
สมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา
สุญฺญาคารานํ ฯ สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหรถ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา
ปาติโมกฺขสංวรสංวุตา วิหรถ อาจารโคจรสมฺปนฺนา อณุมตฺเตสุ
วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสูติ ฯ อิติ ยนฺตं
วุตฺตं อิทเมตं ปฏิจฺจ วุตฺตนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตं
อภินนฺทุนฺติ ฯ

อากงฺเขยฺยสุตฺตं นิฏฺฐิตं ฉฏฺฐं ฯ

วตฺถูปมสุตฺตํ

[๙๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๙๒] ภควา เอตทโวจ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วตฺถํ สงฺกิลิฏฺฐํ มลคฺคหีตกํ ตเมนํ รชโก ยสฺมิ ยสฺมิ รงฺคชาเต อุปสํหเรยฺย ยทิ นีลกาย ยทิ ปีตกาย ยทิ โลหิตกาย ยทิ มญฺเชฏฺฐกาย ทุรตฺต-วณฺณเมวสฺส อปฺปริสุทฺธวณฺณเมวสฺส ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปฺปริสุทฺธตฺตา ภิกฺขเว วตฺถสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วตฺถํ ปริสุทฺธํ ปริโยทาตํ ตเมนํ รชโก ยสฺมิ ยสฺมิ รงฺคชาเต อุปสํหเรยฺย ยทิ นีลกาย ยทิ ปีตกาย ยทิ โลหิตกาย ยทิ มญฺเชฏฺฐกาย สุรตฺตวณฺณเมวสฺส ปริสุทฺธวณฺณเมวสฺส ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริสุทฺธตฺตา ภิกฺขเว วตฺถสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา ฯ

[๙๓] กตเม จ ภิกฺขเว จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสา ฯ อภิชฺฌาวิสม-โลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส โกโธ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส อุปนาโห จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส มกฺโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปฬาโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส

อิสฺสา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส มจฺฉริยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส มายา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส สาเฐยฺยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ถมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส สารมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส มาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส อติมาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส มโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปมาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ฯ

[๙๔] ส โข โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิชฺฌาวิสมโลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิชฺฌาวิสมโลภํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา พฺยาปาทํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ โกโธ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา โกธํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ อุปนาโห จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อุปนาหํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ มกฺโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มกฺขํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ ปฬาโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ปฬาสํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ อิสฺสา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อิสฺสํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ มจฺฉริยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มจฺฉริยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ มายา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มายํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ สาเฐยฺยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา สาเฐยฺยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ ถมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ถมฺภํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ สารมฺโภ จิตฺตสฺส

อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา สารมฺภา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ มาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มานา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ อติมาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อติมานา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ มโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มทา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ ปมาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ปมาทา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสํ ปชหติ ฯ

[๘๕] ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิชฺฌาวิสมโลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิชฺฌาวิสมโลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ โกโธ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา โกโธ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ อุปนาโห จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อุปนาโห จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ มกฺโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มกฺโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ ปฬาโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ปฬาโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ อิสฺสา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อิสฺสา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ มจฺฉริยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มจฺฉริยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ มายา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มายา จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ สาเฐยฺยํ จิตฺตสฺส อุปกฺ-

กิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา สาเจยฺยํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ ถมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ถมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ สารมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา สารมฺโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ มาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ อติมาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อติมาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ มโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา มโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ ปมาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ปมาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส ปหีโน โหติ ฯ โส พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิติปิ โส ภควา อรหं สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานं พุทฺโธ ภควาติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตं เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทं จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิ-

กรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ ยโตธิ โข[1] ปนสฺส จตฺตาโร วนฺตา มุตฺตา ปหีนา ปฏินิสฺสฏฺฐา ฯ โส พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโตมฺหีติ ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ธมฺมเวทํ ลภติ ธมฺมูปสญฺหิตํ ปามุชฺชํ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวเทติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ ธมฺเม ฯเป ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโตมฺหีติ ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ธมฺมเวทํ ลภติ ธมฺมูปสญฺหิตํ ปามุชฺชํ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวเทติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ ยโตธิ โข ปน เม จตฺตา วนฺตา มุตฺตา ปหีนา ปฏินิสฺสฏฺฐานฺติ ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ธมฺมเวทํ ลภติ ธมฺมูปสญฺหิตํ ปามุชฺชํ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวเทติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ

[๙๖] ส โข โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํสีโล เอวํธมฺโม เอวํปญฺโญ สาลีนญฺเจปี ปีณฺฑปาตํ ภุญฺชติ วิจิตกาฬกํ อเนกสูปํ อเนกพฺยญฺชนํ เนวสฺส ตํ โหติ อนตฺถายาย ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วตฺถํ สงฺกิลิฏฺฐํ มลคฺคหีตํ อจฺฉํ อุทกํ อาคมฺม ปริสุทฺธํ โหติ ปริโยทาตํ อุกฺกามุขํ วา ปนาคมฺม ชาตรูปํ สุปริสุทฺธํ โหติ ปริโยทาตํ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํสีโล เอวํธมฺโม เอวํปญฺโญ สาลีนญฺเจปี ปีณฺฑปาตํ ภุญฺชติ วิจิตกาฬกํ อเนกสูปํ

---

๑ ปาฐนฺตเรน ยโตธิ โขติ ฯ

อเนกพฺยญฺชนํ เนวสฺส ตํ โหติ อนุตรายาย ฯ

[๙๗] โส เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺถตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ กรุณาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ มุทิตาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺถตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อตฺถิ อิทํ อตฺถิ หีนํ อตฺถิ ปณีตํ อตฺถิ อิมสฺส สญฺญาคตสฺส อุตฺตริ นิสฺสรณนฺติ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจติ ภวาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีนาโต อนุตเรน สีนาเนนาติ ฯ

[๙๘] เตน โข ปน สมเยน สุนฺทริกภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ ภควโต อวิทูเร นิสีนฺโน โหติ ฯ อถ โข สุนฺทริกภารทฺวาโช

---

๑ ส๎. อนุตรธาย ฯ

พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ คจฺฉติ ปน ภวํ โคตโม พาหุกํ นทึ สินายิตุนฺติ ฯ กึ พฺราหฺมณ พาหุกาย นทิยา กึ พาหุกา นที กริสฺสตีติ ฯ โลกสมฺมตา หิ โภ โคตม พาหุกา นที พหุชนสฺส ปุญฺญสมฺมตา หิ โภ โคตม พาหุกา นที พหุชนสฺส พาหุกาย จ ปน นทิยา พหุโน ปาปกมฺมํ กตํ ปวาเหตีติ ฯ อถ โข ภควา สุนฺทริกํ ภารทฺวาชํ พฺราหฺมณํ คาถาหิ อชฺฌภาสิ

พาหุกํ อธิกกฺกญฺจ คยํ สุนฺทริกามยี
สรสฺสตี ปยาคญฺจ อโถ พาหุมตี นที
นิจฺจมฺปี พาโล ปกฺขนฺโน กณฺหกมฺโม น สุชฺฌติ
กึ สุนฺทริกา กริสฺสติ กึ ปยาโค กึ พาหุกา นที ฯ
เวรึ กตกิพฺพิสํ นรํ
น หิ นํ โสเธเย ปาปกมฺมินํ
สุทฺธสฺส เว สทา ผคฺคุ สุทฺธสฺสุโปสโถ สทา
สุทฺธสฺส สุจิกมฺมสฺส สทา สมฺปชฺชเต วตํ ฯ
อิเธว สินาหิ พฺราหฺมณ
สพฺพภูเตสุ กโรหิ เขมตํ
สเจ มุสา น ภณสิ สเจ ปาณํ น หึสสิ
สเจ อทินฺนํ นาทิยสิ สทฺทหาโน อมจฺฉรี
กึ กาหสิ คยํ คนฺตฺวา อุทปาโนปี เต คยาติ ฯ

[๙๙] เอวํ วุตฺเตปี สุนฺทริกภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ[1] เอวเมว โภตา โคตเมน อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อเภยฺยาหํ โภโต โคตมสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อเภยฺยํ อุปสมฺปทนฺติ ฯ อลตฺถ โข สุนฺทริกภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อลตฺถ อุปสมฺปทํ ฯ อจิรูปสมฺปนฺโน โข ปนายสฺมา ภารทฺวาโช เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเเว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ อญฺญตโร โข ปนายสฺมา ภารทฺวาโช อรหตํ อโหสีติ ฯ

วตฺถูปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

---

๑ สี. ยุ. ทกฺขินฺตีติ ฯ

สฬเลขสุตฺตํ

[๑๐๐] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข อายสฺมา มหาจุนฺโท สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาจุนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ ยา อิมา ภนฺเต อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย โลเก อุปฺปชฺชนฺติ อตฺตวาทปฏิสංยุตฺตา วา โลกวาทปฏิสංยุตฺตา วา อาทิเมว นุ โข ภนฺเต ภิกฺขุโน มนสิกโรโต เอวเมตาสං ทิฏฺฐีนං ปหานํ โหติ เอวเมตาสං ทิฏฺฐีนං ปฏินิสฺสคฺโค โหตีติ ฯ

[๑๐๑] ยา อิมา จุนฺท อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย โลเก อุปฺปชฺชนฺติ อตฺตวาทปฏิสංยุตฺตา วา โลกวาทปฏิสංยุตฺตา วา ยตฺถ เจตา ทิฏฺฐิโย อุปฺปชฺชนฺติ ยตฺถ[1] จ อนุเสนฺติ ยตฺถ จ สมุทาจรนฺติ[2] เนตं มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตं ยถาภูตं สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสโต เอวเมตาสං ทิฏฺฐีนං ปหานํ โหติ เอวเมตาสං ทิฏฺฐีนං ปฏินิสฺสคฺโค โหติ ฯ

[๑๐๒] ฐานํ โข ปเนตं จุนฺท วิชฺชติ ยं อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ

---

๑ สี. ยตฺถ เจตา อนุเสนฺติ ยตฺถ เจตา สมุทาจรนฺติ ฯ

๒ ยุ. ตนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สลฺเลเขน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย สลฺเลขา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา เอเต อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สลฺเลเขน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย สลฺเลขา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา เอเต อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหเรยฺย สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทยฺย ยนฺตं อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สลฺเลเขน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย สลฺเลขา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา เอเต อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขา-สติปาริสุทฺธิं จตุตฺถं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สลฺเลเขน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย

สญฺเญยฺยา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐิธมฺมสุขวิหารา เอเต อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ

[๑๐๓] ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺต-สญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สญฺเญน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย สญฺเญยฺยา วุจฺจนฺติ สนฺตา เอเต วิหารา อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สญฺเญน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย สญฺเญยฺยา วุจฺจนฺติ สนฺตา เอเต วิหารา อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สญฺเญน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย สญฺเญยฺยา วุจฺจนฺติ สนฺตา เอเต วิหารา อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ ยํ อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สญฺเญน วิหรามีติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย

สตฺเตฆา วุจฺจนฺติ สนฺตา เอเต วิหารา อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ

[๑๐๔] อิธ โข ปน โว จุนฺท สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร วิหึสกา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อวิหึสกา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร ปาณาติปาตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร อทินฺนาทายี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อทินฺนาทานา ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร อพฺรหฺมจารี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ พฺรหฺมจารี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร มุสาวาที ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ มุสาวาทา ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร ปิสุณวาจา[1] ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร ผรุสวาจา[2] ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร สมฺผปฺปลาปี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร อภิชฺฌาลู ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนภิชฺฌาลู ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร พฺยาปนฺนจิตฺตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺตถ อพฺยาปนฺนจิตฺตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาทิฏฺฐิกา[3] ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาทิฏฺฐิกา[4] ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฆ กรณีโย ฯ ปเร

---

๑ สี. ยุ. ปิสุณาวาจา ฯ ๒ ผรุสาวาจา ฯ ๓ สี. ยุ. มิจฺฉาทิฏฺฐี ฯ ๔ สี. ยุ. สมฺมาทิฏฺฐี ฯ

มิจฺฉาสงฺกปฺปา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาสงฺกปฺปา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาวาจา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาวาจา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉา-กมฺมนฺตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมากมฺมนฺตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาอาชีวา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาอาชีวา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาวายามา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาวายามา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาสตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาสตี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาสมาธิ ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาสมาธิ ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาญาณี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาญาณี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มิจฺฉาวิมุตฺตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺมาวิมุตฺตี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร ถีนมิทฺธปริยุฏฺฐิตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ วิคต-ถีนมิทฺธา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร อุทฺธตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนุทฺธตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร เวจิกิจฺฉี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ติณฺณวิจิกิจฺฉา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร โกธนา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อกฺโกธนา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร อุปนาหี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนุปนาหี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร มกฺขี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อมกฺขี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโส กรณีโย ฯ

ปเร ปพาลี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อปพาลี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร อิสฺสุกี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนิสฺสุกี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร มจฺฉรี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อมจฺฉรี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร สฐา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อสฐา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร มายาวี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อมายาวี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร ถทฺธา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อถทฺธา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร อติมานี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนติมานี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร ทุพฺพจา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สุวจา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร ปาปมิตฺตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ กลฺยาณมิตฺตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร ปมตฺตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อปฺปมตฺตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร อสทฺธา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สทฺธา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร อหิริกา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ หิริมนา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร อโนตฺตปฺปี[1] ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ โอตฺตปฺปี ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร อปฺปสฺสุตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ พหุสฺสุตา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร กุสีตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อารทฺธวิริยา ภวิสฺสามาติ สตฺเตโฯ กรณีโย ฯ ปเร มุฏฺฐสฺสตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อุปฏฺฐิตสฺสตี

---

๑ สี. อนุตฺตาปี ฯ ยุ. อโนตฺตาปี ฯ

ภวิสฺสามาติ สนฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร ทุปฺปญฺญา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ปญฺญาสมฺปนฺนา ภวิสฺสามาติ สนฺเตโส กรณีโย ฯ ปเร สนฺทิฏฺฐิปรามาสิ อาธานคาหิ ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสิ อนาธานคาหิ สุปฏินิสฺสคฺคี ภวิสฺสามาติ สนฺเตโส กรณีโย ฯ

[๑๐๕] จิตฺตุปฺปาทมฺปี โข อหํ จุนฺท กุสเลสุ ธมฺเมสุ พหุการํ วทามิ โก ปน วาโท กาเยน วาจาย อนุวิธิยนาสุ ฯ ตสฺมาติห จุนฺท ปเร วิหึสกา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อวิหึสกา ภวิสฺสามาติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ ปเร ปาณาติปาตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา ภวิสฺสามาติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯเป ฯ ปเร สนฺทิฏฺฐิปรามาสิ อาธานคาหิ ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสิ อนาธานคาหิ สุปฏินิสฺสคฺคี ภวิสฺสามาติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ

[๑๐๖] เสยฺยถาปี จุนฺท วิสโม มคฺโค ตสฺสาสฺส อญฺโญ สโม มคฺโค ปริกฺกมนาย เสยฺยถาปี ปน จุนฺท วิสมํ ติตฺถํ ตสฺสาสฺส อญฺญ สมํ ติตฺถํ ปริกฺกมนาย เอวเมว โข จุนฺท วิหึสกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อวิหึสา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ปาณาติปาติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปาณาติปาตา เวรมณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อทินฺนาทายิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อทินฺนาทานา เวรมณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อพฺรหฺมจาริสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส พฺรหฺมจริยํ โหติ

ปริกฺกมนาย ฯ มุสาวาทิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส มุสาวาทา เวรมณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ปิสุณวาจสฺส[1] ปุริสปุคฺคลสฺส ปิสุณาย วาจาย เวรมณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ผรุสวาจสฺส[2] ปุริสปุคฺคลสฺส ผรุสาย วาจาย เวรมณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ สมฺผปฺปลาปิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺผปฺปลาปา เวรมณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อภิชฺฌาลุสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนภิชฺฌา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อพฺยาปาโท โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาทิฏฺฐี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาสงฺกปฺปสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาวาจสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาวาจา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉากมฺมนฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมากมฺมนฺโต โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาอาชีวสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาอาชีโว โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาวายามสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาวายาโม โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาสติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาสติ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาสมาธิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาสมาธิ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาญาณิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาญาณี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มิจฺฉาวิมุตฺติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาวิมุตฺติ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ถีนมิทฺธปริยุฏฺฐิตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส วิคต-ถีนมิทฺธตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อุทฺธตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส

---

๑ สี. ยุ. ปิสุณาวาจสฺส ฯ ๒ ผรุสาวาจสฺส ฯ

อนุทฺธจฺจํ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ เวจิกิจฺฉิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ติณฺณวิจิกิจฺฉตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ โกธนสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อกฺโกโธ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อุปนาหิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนุปนาโห โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มกฺขิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อมกฺโข โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ปฬาสิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อปฬาโส โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อิสฺสุกิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนิสฺสา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มจฺฉริสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อมจฺฉริยํ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ สฐสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อสาเฐยฺยํ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มายาวิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อมายา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ถทฺธสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อถทฺธิยํ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อติมานิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนติมานิตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ทุพฺพจสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส โสวจสฺสตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ปาปมิตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส กลฺยาณมิตฺตตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ปมตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อปฺปมาโท โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อสทฺธสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สทฺธา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อหิริกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส หิริ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อโนตฺตาปิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส โอตฺตปฺปี โหติ ปริกฺกมนาย ฯ อปฺปสุตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส พาหุสจฺจํ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ กุสีตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส วิริยารมฺโภ โหติ ปริกฺกมนาย ฯ มุฏฺฐสฺสติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อุปฏฺฐิตสฺสติตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ ทุปฺปญฺญสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปญฺญาสมฺปทา โหติ

ปริกฺกมนาย ฯ สนฺทิฏฺฐิปรามาสิ อาธานคาหิ ทุปฺปฏินิสฺสคฺคิสฺส ปุริส-ปุคฺคลสฺส อสนฺทิฏฺฐิปรามาสิ อนาธานคาหิ สุปฏินิสฺสคฺคิตา โหติ ปริกฺกมนาย ฯ

[๑๐๗] เสยฺยถาปี จุนฺท เยเกจิ อกุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต อโยภาวงฺคมนียา เยเกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต อุปริภาวงฺ-คมนียา เอวเมว โข จุนฺท วิหึสกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อวิหึสา โหติ อุปริภาวาย ฯ ปาณาติปาติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปาณาติปาตา เวรมณี โหติ อุปริภาวาย ฯ อทินฺนาทายิสฺส ฯ เป ฯ สนฺทิฏฺฐิ-ปรามาสิ อาธานคาหิ ทุปฺปฏินิสฺสคฺคิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อสนฺทิฏฺฐิ-ปรามาสิ อนาธานคาหิ สุปฏินิสฺสคฺคิตา โหติ อุปริภาวาย ฯ

[๑๐๘] โส วต จุนฺท อตฺตนา ปฏิปปฏิปนฺโน ปรๆ ปฏิป-ปฏิปนฺนๆ อุทฺธริสฺสตีติ เนตๆ ฐานๆ วิชฺชติ ฯ โส วต จุนฺท อตฺตนา อปฏิปปฏิปนฺโน ปรๆ ปฏิปปฏิปนฺนๆ อุทฺธริสฺสตีติ ฐานเมตๆ วิชฺชติ ฯ โส วต จุนฺท อตฺตนา อทนฺโต อวินีโต อปรินิพฺพุโต ปรๆ ทเมสฺสติ วิเนสฺสติ ปรินิพฺพาเปสฺสตีติ เนตๆ ฐานๆ วิชฺชติ ฯ โส วต จุนฺท อตฺตนา ทนฺโต วินีโต ปรินิพฺพุโต ปรๆ ทเมสฺสติ วิเนสฺสติ ปรินิพฺพาเปสฺสตีติ ฐานเมตๆ วิชฺชติ ฯ เอวเมว โข จุนฺท วิหึสกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อวิหึสา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ปาณาติปาติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปาณาติปาตา เวรมณี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อทินฺนาทายิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อทินฺนาทานา

เวรมณี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อพฺรหฺมจาริสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส พฺรหฺมจริยา[๑] โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มุสาวาทิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส มุสาวาทา เวรมณี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ปิสุณวาจสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปิสุณาย วาจาย เวรมณี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ผรุสวาจสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ผรุสาย วาจาย เวรมณี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ สมฺผปฺปลาปิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺผปฺปลาปา เวรมณี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อภิชฺฌาลุสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนภิชฺฌา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อพฺยาปาโท โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาทิฏฺฐี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาสงฺกปฺปสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาวาจสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาวาจา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉากมฺมนฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมากมฺมนฺโต โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาอาชีวสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาอาชีโว โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาวายามสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาวายาโม โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาสติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาสติ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาสมาธิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาสมาธิ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาญาณิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาญาณํ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มิจฺฉาวิมุตฺติสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สมฺมาวิมุตฺติ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ถีนมิทฺธปริ-

---

๑ อพฺรหฺมจริยา เวรมณีคิบี ปาโฐ ฯ

ยุฏฺฐิตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส วิคตถีนมิทฺธตา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อุทฺธตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนุทฺธจฺจํ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ เวจิกิจฺฉิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ติณฺณวิจิกิจฺฉตา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ โกธนสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อกฺโกโธ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อุปนาหิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนุปนาโห โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มกฺขิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อมกฺโข โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ปฬาสิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อปฬาโส โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อิสฺสุกิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนิสฺสา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มจฺฉริสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อมจฺฉริยํ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ สฐสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อสาเฐยฺยํ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มายาวิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อมายา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ถทฺธสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อถทฺธิยํ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อติมานิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อนติมาโน โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ทุพฺพจสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส โสวจสฺสตา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ปาปมิตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส กลฺยาณมิตฺตตา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ปมตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อปฺปมาโท โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อสทฺธสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส สทฺธา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อหิริกสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส หิริ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อโนตฺตปฺปิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส โอตฺตปฺปี โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ อปฺปสุตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส พาหุสจฺจํ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ กุสีตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส วิริยารมฺโภ โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ มุฏฺฐสฺสตินสฺส

ปุริสปุคฺคลสฺส อุปฏฺฐิตสติตา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ ทุปฺปญฺญสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปญฺญาสมฺปทา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ สนฺทิฏฺฐิ-ปรามาสิ อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อสนฺทิฏฺฐิ-ปรามาสิ อนาธานคาหี สุปฏินิสฺสคฺคิตา โหติ ปรินิพฺพานาย ฯ

[๑๐๙] อิติ โข จุนฺท เทสิโต มยา สตฺเตวปริยาโย เทสิโต จิตฺตุปฺปาทปริยาโย เทสิโต ปริกฺกมนปริยาโย เทสิโต อุปริภาว-ปริยาโย เทสิโต ปรินิพฺพานปริยาโย ฯ ยํ โข จุนฺท สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปํ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ จุนฺท รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฌายถ จุนฺท มา ปมาทตฺถ มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา มหาจุนฺโท ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

จตุตฺตาพีส ปทา วุตฺตา สนฺธิโย ปญฺจ เทสิตา
สตฺเตโว นาม สุตฺตนฺโต คมฺภีโร สาครูปโมติ ฯ
สตฺเตวสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

สมฺมาทิฏฺฐิสุตฺตํ

[๑๑๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาทิฏฺฐีติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุกตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ ทูรโตปิ โข มยํ อาวุโส อากจฺเฉยฺยาม อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถมญฺญาตุํ สาธุ วตายสฺมนฺตํเยว สาริปุตฺตํ ปฏิภาตุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สุตฺวา ภิกฺขู ธาเรสฺสนฺตีติ ฯ เตนหิ อาวุโส[1] สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๑๑๑] อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อกุสลญฺจ ปชานาติ อกุสลมูลญฺจ ปชานาติ กุสลญฺจ ปชานาติ กุสลมูลญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุกตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺ-

---

๑ สี. ยุ. เตนหาวุโส ฯ

ปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมํ ปนาวุโส อกุสลํ ฯ ปาณาติปาโต โข อาวุโส อกุสลํ อทินฺนาทานํ อกุสลํ กาเมสุมิจฺฉาจาโร อกุสลํ มุสาวาโท อกุสลํ ปิสุณา วาจา อกุสลํ ผรุสา วาจา อกุสลํ สมฺผปฺปลาโป อกุสลํ อภิชฺฌา อกุสลํ พฺยาปาโท อกุสลํ มิจฺฉาทิฏฺฐิ อกุสลํ อิทํ วุจฺจตาวุโส อกุสลํ ฯ กตมญฺจาวุโส อกุสลมูลํ ฯ โลโภ อกุสลมูลํ โทโส อกุสลมูลํ โมโห อกุสลมูลํ อิทํ วุจฺจตาวุโส อกุสลมูลํ ฯ กตมญฺจาวุโส กุสลํ ฯ ปาณาติปาตา เวรมณี กุสลํ อทินฺนาทานา เวรมณี กุสลํ กาเมสุมิจฺฉาจารา เวรมณี กุสลํ มุสาวาทา เวรมณี กุสลํ ปิสุณาย วาจาย เวรมณี กุสลํ ผรุสาย วาจาย เวรมณี กุสลํ สมฺผปฺปลาปา เวรมณี กุสลํ อนภิชฺฌา กุสลํ อพฺยาปาโท กุสลํ สมฺมาทิฏฺฐิ กุสลํ อิทํ วุจฺจตาวุโส กุสลํ ฯ กตมญฺจาวุโส กุสลมูลํ ฯ อโลโภ กุสลมูลํ อโทโส กุสลมูลํ อโมโห กุสลมูลํ อิทํ วุจฺจตาวุโส กุสลมูลํ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ อกุสลํ ปชานาติ เอวํ อกุสลมูลํ ปชานาติ เอวํ กุสลํ ปชานาติ เอวํ กุสลมูลํ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยํ ปหาย ปฏิฆานุสยํ ปฏิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมูหนิตฺวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเทตฺวา ทิฏเฐว ธมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺ-

ปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๓๒] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิสุ สิยา ปนาวุโส อญฺญาปิ ปริยายา ยถา อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๓๓] สิยาวุโสติ[1] อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อาหารญฺจ ปชานาติ อาหารสมุทยญฺจ ปชานาติ อาหารนิโรธญฺจ ปชานาติ อาหารนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส อาหาโร กตโม อาหารสมุทโย กตโม อาหารนิโรโธ กตมา อาหารนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ จตฺตาโรเม อาวุโส อาหารา ภูตานํ วา สตฺตานํ ฐิติยา สมฺภเวสีนํ วา อนุคฺคหาย ฯ กตเม จตฺตาโร ฯ กวฬีงฺกาโร อาหาโร โอฬาริโก วา สุขุโม วา ผสฺโส ทุติโย มโนสญฺเจตนา ตติยา วิญฺญาณํ จตุตฺถํ ฯ ตณฺหาสมุทยา อาหารสมุทโย ตณฺหานิโรธา อาหารนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อาหารนิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา

---

๑ สี. ยุ. สิยาวุโส ยโต โข อาวุโส ฯ

สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมา-
สมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ อาหารํ ปชานาติ
เอวํ อาหารสมุทยํ ปชานาติ เอวํ อาหารนิโรธํ ปชานาติ เอวํ
อาหารนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ
ปหาย ปฏิฆานุสยำ ปฏิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ ทิฏฺฐิมานานุสยำ สมูหนิตฺวา
อวิชฺชำ ปหาย วิชฺชำ อุปฺปาเทตฺวา ทิฏเจว ธมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร
โหติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ
อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต
อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๔] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส
ภาสิตำ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตำ สาริปุตฺตำ อุตฺตริ
ปญฺหำ อปุจฺฉิสุ สิยา ปนาวุโส ฯ เป ฯ

[๑๑๕] สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข
อาวุโส อริยสาวโก ทุกฺขญฺจ ปชานาติ ทุกฺขสมุทยญฺจ ปชานาติ
ทุกฺขนิโรธญฺจ ปชานาติ ทุกฺขนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ
เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุ-
คตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต
อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมมฺปนาวุโส ทุกฺขำ ชาติปี ทุกฺขา ชราปี
ทุกฺขา มรณมฺปี ทุกฺขำ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปี ทุกฺขา
อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ยมฺปิจฺฉำ

น ลภติ ตมฺปี ทุกฺขํ สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา อิทํ วุจฺจตาวุโส ทุกฺขํ ฯ กตโม จาวุโส ทุกฺขสมุทโย ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิราคสหคตา ตตฺรตตฺราภินนฺทินี เสยฺยถีทํ กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา อยํ วุจฺจตาวุโส ทุกฺขสมุทโย ฯ กตโม จาวุโส ทุกฺขนิโรโธ โย ตสฺสาเยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรโธ จาโค ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย อยํ วุจฺจตาวุโส ทุกฺขนิโรโธ ฯ กตมา จาวุโส ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ ทุกฺขํ ปชานาติ เอวํ ทุกฺขสมุทยํ ปชานาติ เอวํ ทุกฺขนิโรธํ ปชานาติ เอวํ ทุกฺขนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยํ ปหาย ปฏิฆานุสยํ ปฏิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมูหนิตฺวา อวิชฺชำ ปหาย วิชฺชำ อุปฺปาเทตฺวา ทิฏฺเฐว ธมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๖] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตำ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตำ สาริปุตฺตำ อุตฺตริ ปญฺหำ อปุจฺฉิสุ สิยา ปนาวุโส อญฺโญปี ปริยาโย ยถา อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺ-

ปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๗] สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก ชรามรณญฺจ ปชานาติ ชรามรณสมุทยญฺจ ปชานาติ ชรามรณนิโรธญฺจ ปชานาติ ชรามรณนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมํ ปนาวุโส ชรามรณํ กตโม ชรามรณสมุทโย กตโม ชรามรณนิโรโธ กตมา ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตจตา[1] อายุโน สංหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก อยํ วุจฺจติ ชรา ฯ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหา ตมฺหา สตฺตนิกายา จุติ จวนตา เภโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ขนฺธานํ เภโท กเพฬรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส อุปจฺเฉโท อิทํ วุจฺจติ มรณํ ฯ อิติ อยญฺจ ชรา อิทญฺจ มรณํ อิทं วุจฺจตาวุโส ชรามรณํ ฯ ชาติสมุทยา ชรามรณสมุทโย ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถีทं สมฺมาทิฏฺฐี ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวं ชรามรณํ ปชานาติ เอวं ชรามรณสมุทยं ปชานาติ

---

๑ สี. ยุ. วลิตฺตจตา ฯ (วลฺลิตฺตจตาติ อมฺหากํ ขนฺติ)

เอวํ ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ เอวํ ชรามรณนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯ เป ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๘] ตียา ปนาวุโส ฯ เป ฯ ตียาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก ชาติญจ ปชานาติ ชาติ-สมุทยญจ ปชานาติ ชาตินิโรธญจ ปชานาติ ชาตินิโรธคามินึ ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา ปนาวุโส ชาติ กตโม ชาติสมุทโย กตโม ชาตินิโรโธ กตมา ชาตินิโรธคามินึ ปฏิปทาติ ฯ ยา เตสำ เตสำ สตฺตานำ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย ชาติ สญชาติ โอกฺกนฺติ นิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ขนฺธานำ ปาตุภาโว อายตนานำ ปฏิลาโภ อยำ วุจฺจตาวุโส ชาติ ฯ ภวสมุทยา ชาติสมุทโย ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ชาตินิโรธคามินึ ปฏิปทา เสยฺยถีทำ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวำ ชาตึ ปชานาติ เอวำ ชาติสมุทยำ ปชานาติ เอวำ ชาตินิโรธำ ปชานาติ เอวำ ชาติ-นิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯ เป ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ

อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๙] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก ภวญฺจ ปชานาติ ภวสมุทยญฺจ ปชานาติ ภวนิโรธญฺจ ปชานาติ ภวนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส ภโว กตโม ภวสมุทโย กตโม ภวนิโรโธ กตมา ภวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ตโยเม อาวุโส ภวา กามภโว รูปภโว อรูปภโว ฯ อุปาทานสมุทยา ภวสมุทโย อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ภวนิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ ภวํ ปชานาติ เอวํ ภวสมุทยํ ปชานาติ เอวํ ภวนิโรธํ ปชานาติ เอวํ ภวนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๐] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อุปาทานญฺจ ปชานาติ

อุปาทานสมุทยญฺจ ปชานาติ อุปาทานนิโรธญฺจ ปชานาติ อุปาทาน-นิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริย-สาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺ-ปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมํ ปนาวุโส อุปาทานํ กตโม อุปาทานสมุทโย กตโม อุปาทานนิโรโธ กตมา อุปาทานนิโรธคามินึ ปฏิปทาติ ฯ จตฺตาริมานิ อาวุโส อุปาทานานิ กามุปาทานํ ทิฏฺฐุปาทานํ สีลพฺพตุปาทานํ อตฺตวาทุปาทานํ ฯ ตณฺหาสมุทยา อุปาทานสมุทโย ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อุปาทานนิโรธคามินึ ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ อุปาทานํ ปชานาติ เอวํ อุปาทานสมุทยํ ปชานาติ เอวํ อุปาทานนิโรธํ ปชานาติ เอวํ อุปาทานนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๓๒๑] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก ตณฺหญฺจ ปชานาติ ตณฺหาสมุทยญฺจ ปชานาติ ตณฺหานิโรธญฺจ ปชานาติ ตณฺหา-นิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม

อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา ปนาวุโส ตณฺหา กตโม ตณฺหาสมุทโย กตโม ตณฺหานิโรโธ กตมา ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ฉยิเม อาวุโส ตณฺหากายา รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา ฯ เวทนาสมุทยา ตณฺหาสมุทโย เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ ตณฺหํ ปชานาติ เอวํ ตณฺหาสมุทยํ ปชานาติ เอวํ ตณฺหานิโรธํ ปชานาติ เอวํ ตณฺหานิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯเป ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๒] สิยา ปนาวุโส ฯเป ฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เวทนญฺจ ปชานาติ เวทนาสมุทยญฺจ ปชานาติ เวทนานิโรธญฺจ ปชานาติ เวทนานิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา ปนาวุโส เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนา-

นิโรธคามินึ ปฏิปทาติ ฯ ฉยิเม อาวุโส เวทนากายา จกฺขุ-สมฺผสฺสชา เวทนา โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา กายสมฺผสฺสชา เวทนา มโนสมฺผสฺสชา เวทนา ฯ ผสฺสสมุทยา เวทนาสมุทโย ผสฺสนิโรธา เวทนา-นิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เวทนานิโรธคามินึ ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ เวทนํ ปชานาติ เอวํ เวทนาสมุทยํ ปชานาติ เอวํ เวทนานิโรธํ ปชานาติ เอวํ เวทนานิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯ เป ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุ-คตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๓] สิยา ปนาวุโส ฯเป ฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก ผสฺสญฺจ ปชานาติ ผสฺส-สมุทยญฺจ ปชานาติ ผสฺสนิโรธญฺจ ปชานาติ ผสฺสนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส ผสฺโส กตโม ผสฺสสมุทโย กตโม ผสฺสนิโรโธ กตมา ผสฺสนิโรธคามินึ ปฏิปทาติ ฯ ฉยิเม อาวุโส ผสฺสกายา จกฺขุสมฺผสฺโส โสต-

สมฺผสฺโส ฆานสมฺผสฺโส ชิวฺหาสมฺผสฺโส กายสมฺผสฺโส มโน-
สมฺผสฺโส ฯ สพฺพายตนสมุทยา ผสฺสสมุทโย สพฺพายตนนิโรธา
ผสฺสนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ผสฺสนิโรธคามินี
ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต
โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ ผสฺสํ ปชานาติ เอวํ ผสฺสสมุทยํ
ปชานาติ เอวํ ผสฺสนิโรธํ ปชานาติ เอวํ ผสฺสนิโรธคามินึ ปฏิปทำ
ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯเป ฯ เอตฺตาวตาปี
โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี
ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๔] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก สพฺพายตนญฺจ ปชานาติ
สพฺพายตนสมุทยญฺจ ปชานาติ สพฺพายตนนิโรธญฺจ ปชานาติ สพฺพา-
ยตนนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส
อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ชมฺเม อเวจฺจปฺ-
ปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมำ ปนาวุโส
สพฺพายตนำ กตโม สพฺพายตนสมุทโย กตโม สพฺพายตนนิโรโธ กตมา
สพฺพายตนนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ฉยิมานิ อาวุโส อายตนานิ
จกฺขฺวายตนำ โสตายตนำ ฆานายตนำ ชิวฺหายตนำ กายายตนำ มนา-
ยตนำ ฯ นามรูปสมุทยา สพฺพายตนสมุทโย นามรูปนิโรธา สพฺพายตน-
นิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สพฺพายตนนิโรธคามินี

ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ สพายตนํ ปชานาติ เอวํ สพายตนสมุทยํ ปชานาติ เอวํ สพายตนนิโรธํ ปชานาติ เอวํ สพายตนนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๕] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก นามรูปญฺจ ปชานาติ นามรูปสมุทยญฺจ ปชานาติ นามรูปนิโรธญฺจ ปชานาติ นามรูปนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมำ ปนาวุโส นามรูปึ กตโม นามรูปสมุทโย กตโม นามรูปนิโรโธ กตมา นามรูปนิโรธคามินึ ปฏิปทาติ ฯ เวทนา สญฺญา เจตนา ผสฺโส มนสิกาโร อิทำ วุจฺจติ นามำ ฯ จตฺตาริ จ มหาภูตานิ จตุนฺนญฺจ มหาภูตานำ อุปาทาย รูปึ อิทำ วุจฺจติ รูปึ ฯ อิติ อิทญฺจ นามำ อิทญฺจ รูปึ อิทำ วุจฺจตาวุโส นามรูปึ ฯ วิญฺญาณสมุทยา นามรูปสมุทโย วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค นามรูปนิโรธคามินึ ปฏิปทา เสยฺยถีทำ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก

เอวํ นามรูปํ ปชานาติ เอวํ นามรูปสมุทยํ ปชานาติ เอวํ นามรูปนิโรธํ ปชานาติ เอวํ นามรูปนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยำ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๖] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก วิญฺญาณญฺจ ปชานาติ วิญฺญาณสมุทยญฺจ ปชานาติ วิญฺญาณนิโรธญฺจ ปชานาติ วิญฺญาณนิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมำ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมำ ปนาวุโส วิญฺญาณำ กตโม วิญฺญาณสมุทโย กตโม วิญฺญาณนิโรโธ กตมา วิญฺญาณนิโรธคามินึ ปฏิปทาติ ฯ ฉยิเม อาวุโส วิญฺญาณกายา จกฺขุวิญฺญาณำ โสตวิญฺญาณำ ฆานวิญฺญาณำ ชิวฺหาวิญฺญาณำ กายวิญฺญาณำ มโนวิญฺญาณำ ฯ สงฺขารสมุทยา วิญฺญาณสมุทโย สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค วิญฺญาณนิโรธคามินึ ปฏิปทา เสยฺยถีทำ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวำ วิญฺญาณำ ปชานาติ เอวำ วิญฺญาณสมุทยำ ปชานาติ เอวำ วิญฺญาณนิโรธำ ปชานาติ เอวำ วิญฺญาณนิโรธคามินึ ปฏิปทำ ปชานาติ โส

สพฺพโส ราคานุสยํ ปหาย ฯ เป ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๗] สิยา ปนาวุโส ฯ เป ฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก สงฺขารญฺจ ปชานาติ สงฺขารสมุทยญฺจ ปชานาติ สงฺขารนิโรธญฺจ ปชานาติ สงฺขารนิโรธคามินิ๋ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส สงฺขาโร กตโม สงฺขารสมุทโย กตโม สงฺขารนิโรโธ กตมา สงฺขารนิโรธคามินิ๋ ปฏิปทาติ ฯ ตโยเม อาวุโส สงฺขารา กายสงฺขาโร วจีสงฺขาโร จิตฺตสงฺขาโร ฯ อวิชฺชาสมุทยา สงฺขารสมุทโย อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สงฺขารนิโรธคามินิ๋ ปฏิปทา เสยฺยถิทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ สงฺขารํ ปชานาติ เอวํ สงฺขารสมุทยํ ปชานาติ เอวํ สงฺขารนิโรธํ ปชานาติ เอวํ สงฺขารนิโรธคามินิ๋ ปฏิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยํ ปหาย ปฏิฆานุสยํ ปฏิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมูหนิตฺวา อวิชฺชำ ปหาย วิชฺชำ อุปฺปาเทตฺวา ทิฏฺเฐว ธมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ

อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๘] สิยา ปนาวุโส ฯเปฯ สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อวิชฺชญฺจ ปชานาติ อวิชฺชาสมุทยญฺจ ปชานาติ อวิชฺชานิโรธญฺจ ปชานาติ อวิชฺชานิโรธคามินึ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา ปนาวุโส อวิชฺชา กตโม อวิชฺชาสมุทโย กตโม อวิชฺชานิโรโธ กตมา อวิชฺชานิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ยํ โข อาวุโส ทุกฺเข อญาณํ ทุกฺขสมุทเย อญาณํ ทุกฺขนิโรเธ อญาณํ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญาณํ อยํ วุจฺจตาวุโส อวิชฺชา ฯ อาสวสมุทยา อวิชฺชาสมุทโย อาสวนิโรธา อวิชฺชานิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อวิชฺชานิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ อวิชฺชํ ปชานาติ เอวํ อวิชฺชาสมุทยํ ปชานาติ เอวํ อวิชฺชานิโรธํ ปชานาติ เอวํ อวิชฺชานิโรธคามินึ ปฏิปทํ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยํ ปหาย ปฏิฆานุสยํ ปฏิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมูหนิตฺวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเทตฺวา ทิฏเฐว ธมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส

อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม ยเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๙] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิสุ สิยา ปนาวุโส อญฺโญปิ ปริยาโย. ยถา อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม ยเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๓๐] สิยาวุโสติ อายสฺมา สาริปุตฺโต อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อาสวญฺจ ปชานาติ อาสวสมุทยญฺจ ปชานาติ อาสวนิโรธญฺจ ปชานาติ อาสวนิโรธคามินิ๋ ปฏิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตาปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐิ ธมฺเม ยเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส อาสโว กตโม อาสวสมุทโย กตโม อาสวนิโรโธ กตมา อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ตโยเม อาวุโส อาสวา กามาสโว ภวาสโว อวิชฺชาสโว ฯ อวิชฺชาสมุทยา อาสวสมุทโย อวิชฺชานิโรธา อาสวนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ อาสวํ ปชานาติ เอวํ อาสวสมุทยํ ปชานาติ เอวํ

อาสวนิโรธํ ปชานาติ เอวํ อาสวนิโรธคามินึ ปฏิปทํ ปชานาติ โส สพฺพโส ราคานุสยํ ปหาย ปฏิฆานุสยํ ปฏิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมูหนิตฺวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเทตฺวา ทิฏเฐว ธมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อุชุคตาสฺส ทิฏฺฐี ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อาคโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

อิทมโวจ อายสฺมา สาริปุตฺโต อตฺตมนา เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

สมฺมาทิฏฺฐิสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

ทุกฺขํ ชรามรณํ อุปาทานํ
สพายตนํ นามรูปี วิญฺญาณํ
ยํ ฉปเท กตมํ ปนาวุโส วทานเก
ชาติ ตณฺหา จ เวทนา อวิชฺชาย จตุกฺกกา
ยา จตฺตาริ ปเท กตมา ปนาวุโส วทานเก ฯ
อาหาโร จ ภโว ผสฺโส สงฺขาโร อาสวปญฺจโม
ยํ ปญฺจปเท กตมํ ปนาวุโส วทานเก ฯ
กตมนฺติ ฉพฺพิธา วุตฺตํ กตมานิ จตุพฺพิธา
กตโม ปญฺจวิโธ วุตฺโต
สพฺพสงฺขารานํ ปญฺจทส ปทานิ จาติ ฯ

สติปฏฺฐานสุตฺตํ

[๑๓๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา กุรูสุ วิหรติ กมฺมาสธมฺมํ นาม กุรูนํ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๑๓๒] ภควา เอตทโวจ เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ฯ ยทิทํ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา ฯ กตเม จตฺตาโร ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ[๑]

[๑๓๓] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรญฺญคโต วา รุกฺขมูลคโต วา สุญฺญาคารคโต วา นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส สโตว อสฺสสติ สโต ปสฺสสติ ฯ

---

๑ ปาฐนฺตเร ปน อุทฺเทโสติ ทิสฺสติ ฯ

ทีฆํ วา อสฺสสนฺโต ทีฆํ อสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ ทีฆํ วา ปสฺสสนฺโต ทีฆํ ปสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ รสฺสํ วา อสฺสสนฺโต รสฺสํ อสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ รสฺสํ วา ปสฺสสนฺโต รสฺสํ ปสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ สพฺพกายปฏิสํเวที อสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ สพฺพกายปฏิสํเวทึ ปสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมฺภยํ กายสงฺขารํ อสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมฺภยํ กายสงฺขารํ ปสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทกฺโข ภมกาโร วา ภมการนฺเตวาสี วา ทีฆํ วา อญฺฉนฺโต ทีฆํ อญฺฉามีติ ปชานาติ ฯ รสฺสํ วา อญฺฉนฺโต รสฺสํ อญฺฉามีติ ปชานาติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทีฆํ วา อสฺสสนฺโต ทีฆํ อสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ ทีฆํ วา ปสฺสสนฺโต ทีฆํ ปสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ รสฺสํ วา อสฺสสนฺโต รสฺสํ อสฺสสามีติ ปชานาติ ฯ รสฺสํ วา ปสฺสสนฺโต รสฺสํ ปสฺส-สามีติ ปชานาติ ฯ สพฺพกายปฏิสํเวที อสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ สพฺพกายปฏิสํเวทึ ปสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมฺภยํ กายสงฺขารํ อสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมฺภยํ กายสงฺขารํ ปสฺสสิสฺสามีติ สิกฺขติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา กาเย กายา-นุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา กายสฺมิ วิหรติ วยธมฺมา-นุปสฺสี วา กายสฺมิ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา กายสฺมิ วิหรติ อตฺถิ กายโยติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ

ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ อานาปานปพฺพํ ฯ

[๑๓๔] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คจฺฉนฺโต วา คจฺฉามีติ ปชานาติ ฐิโต วา ฐิโตมฺหีติ ปชานาติ นิสินฺโน วา นิสินฺโนมฺหีติ ปชานาติ สยาโน วา สยาโนมฺหีติ ปชานาติ ฯ ยถา ยถา วา ปนสฺส กาโย ปณิหิโต โหติ ตถา ตถา นํ ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ เอวมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ อิริยาปถปพฺพํ ฯ

[๑๓๕] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี โหติ สมิญฺชิเต ปสาริเต สมฺปชานการี โหติ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารเณ สมฺปชานการี โหติ อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี โหติ อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ คเต ฐิเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ เอวมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ สมฺปชญฺญปพฺพํ ฯ

[๑๓๖] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ อุทฺธํ ปาทตลา อโธ เกสมตฺถกา ตจปริยนฺตํ ปูรนฺนานปฺปการสฺส อสุจิโน ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ

มํสํ นหารู อฏฺฐี อฏฺฐิมิญฺชํ วกฺกํ หทยํ ยกนํ กิโลมกํ ปิหกํ ปปฺผาสํ อนฺตํ อนฺตคุณํ อุทริยํ กรีสํ ปิตฺตํ เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสุ วสา เขโฬ สิงฺฆาณิกา ลสิกา มุตฺตนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อุภโตมุขา มูโตพิ๋ ปูรา นานาวิหิตสฺส ธญฺญสฺส เสยฺยถีทํ สาลีนํ วีหีนํ มุคฺคานํ มาสานํ ติลานํ ตณฺฑุลานํ ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส มุญฺจิตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อิเม สาลี อิเม วีหี อิเม มุคฺคา อิเม มาสา อิเม ติลา อิเม ตณฺฑุลาติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ อุทฺธํ ปาทตลา อโธ เกสมตฺถกา ตจปริยนฺตํ ปูรนฺนานปฺปการสฺส อสุจิโน ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมิ๋ กาเย เกสา โลมา ฯเป ฯ ลสิกา มุตฺตนฺติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯเป ฯ เอวมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ ปฏิกฺกูลปพฺพํ ฯ

[๑๓๗] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ ยถาฐิตํ ยถาปณิหิตํ ธาตุโส ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมิ๋ กาเย ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตูติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสี๋ วา คาวิ๋ วธิตฺวา จาตุมฺมหาปเถ วิลโส ปฏิวิภชิตฺวา นิสินฺโน อสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ ยถาฐิตํ ยถาปณิหิตํ ธาตุโส ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมิ๋ กาเย ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตูติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯเป ฯ เอวมฺปิ

ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ ชาตุปพฺพํ ฯ

[๓๓๘] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สรีรํ สีวถิกาย ฉฑฺฑิตํ เอกาหมตํ วา ทฺวีหมตํ วา ตีหมตํ วา อุทฺธุมาตกํ วินีลกํ วิปุพฺพกชาตํ ฯ โส อิมเมว กายํ อุปสํหรติ อยมฺปี โข กาโย เอวํธมฺโม เอวํภาวี เอวํ อนตีโตติ[1] ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ เอวมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สรีรํ สีวถิกาย ฉฑฺฑิตํ กาเกหิ วา ขชฺชมานํ กิชฺเฌหิ วา ขชฺชมานํ กุลเลหิ วา ขชฺชมานํ สุวาเณหิ[2] วา ขชฺชมานํ สิงฺคาเลหิ วา ขชฺชมานํ วิวิเธหิ วา ปาณกชาเตหิ ขชฺชมานํ ฯ โส อิมเมว กายํ อุปสํหรติ อยมฺปี โข กาโย เอวํธมฺโม เอวํภาวี เอวํ อนตีโตติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ เอวมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สรีรํ สีวถิกาย ฉฑฺฑิตํ อฏฺฐิสงฺขลิกํ[3] สมํสโลหิตกํ นฺหารุสมฺพนฺธนํ ฯ เป ฯ อฏฺฐิสงฺขลิกํ นิมฺมํสโลหิตมกฺขิตกํ นฺหารุสมฺพนฺธนํ ฯ เป ฯ อฏฺฐิสงฺขลิกํ อปคตมํสโลหิตกํ นฺหารุสมฺพนฺธนํ ฯ เป ฯ อฏฺฐีนิ อปคตนฺหารุสมฺพนฺธานิ[4] ทิสา วิทิสา วิกฺขิตฺตานิ อญฺเญน หตฺถฏฺฐีกํ อญฺเญน

---

๑ สี. เอตํ อนตีตมฺปี ปาโฐ ฯ ๒ สี. ยุ. สุปาเณหิ ฯ
๓ สี. ยุ. อปคตสมฺพนฺธนานิ ฯ ๔ ยุ. อฏฺฐิกสงฺขลิกนฺติ ทิสฺสติ ฯ

ปาทฏฺฐิกํ อณฺเฑน ชงฺฆฏฺฐิกํ อณฺเฑน อูรุฏฺฐิกํ อณฺเฑน กฏิฏฺฐิกํ อณฺเฑน ปิฏฺฐิกณฺฏกฏฺฐิกํ อณฺเฑน ผาสุกฏฺฐิกํ อณฺเฑน อุรฏฺฐิกํ อณฺเฑน พาหุฏฺฐิกํ อณฺเฑน อํสฏฺฐิกํ อณฺเฑน ค่วฏฺฐิกํ อณฺเฑน หนุฏฺฐิกํ อณฺเฑน ทนฺตฏฺฐิกํ อณฺเฑน สีสกฏาหํ ฯ โส อิมเมว กายํ อุปสํหรติ อยมฺปี โข กาโย เอวํธมฺโม เอวํภาวี เอวํ อนตีโตติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯเปฯ เอวมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สรีรํ สีวถิกาย ฉฑฺฑิตํ อฏฺฐิกานิ เสตานิ สงฺขวณฺณูปนิภานิ...ฯ อฏฺฐิกานิ ปุญฺชกิตานิ เตโรวสฺสิกานิ...ฯ อฏฺฐิกานิ ปูตีนิ จุณฺณกชาตานิ ฯ โส อิมเมว กายํ อุปสํหรติ อยมฺปี โข กาโย เอวํธมฺโม เอวํภาวี เอวํ อนตีโตติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา กายสฺมิ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา กายสฺมิ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา กายสฺมิ วิหรติ อตฺถิ กาโยติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ ฯ นวสีวถิกาปพฺพํ ฯ กายานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ ฯ

[๑๓๙] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขํ เวทนํ เวทิยมาโน สุขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ ทุกฺขํ เวทนํ เวทิยมาโน ทุกฺขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทิยมาโน อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ ฯ สามิสํ วา สุขํ เวทนํ เวทิยมาโน สามิสํ สุขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ นิรามิสํ วา สุขํ เวทนํ เวทิยมาโน นิรามิสํ สุขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ ฯ สามิสํ วา ทุกฺขํ เวทนํ เวทิยมาโน สามิสํ ทุกฺขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ นิรามิสํ วา ทุกฺขํ เวทนํ เวทิยมาโน นิรามิสํ ทุกฺขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ ฯ สามิสํ วา อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทิยมาโน สามิสํ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ นิรามิสํ วา อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทิยมาโน นิรามิสํ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทิยามีติ ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา เวทนาสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา เวทนาสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา เวทนาสุ วิหรติ อตฺถิ เวทนาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ ฯ เวทนานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ ฯ

[๑๔๐] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
วีตราคํ วา จิตฺตํ วีตราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สโทสํ วา
จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วีตโทสํ วา จิตฺตํ วีตโทสํ
จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
วีตโมหํ วา จิตฺตํ วีตโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สงฺขิตฺตํ วา
จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ. วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ
จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ มหคฺคตํ วา จิตฺตํ มหคฺคตํ จิตฺตนฺติ
ปชานาติ อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ อมหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ
สอุตฺตรํ วา จิตฺตํ สอุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อนุตฺตรํ วา
จิตฺตํ อนุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สมาหิตํ วา จิตฺตํ
สมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อสมาหิตํ วา จิตฺตํ อสมาหิตํ
จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ
วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี
วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ สมุทย-
ธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ
วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ อตฺถิ จิตฺตนฺติ
วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย
ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก

อุปาทิยติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ ฯ จิตฺตานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ ฯ

[๑๔๑] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ปญฺจสุ นิวรเณสุ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ปญฺจสุ นิวรเณสุ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ กามฉนฺทํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ กามฉนฺโทติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ กามฉนฺทํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ กามฉนฺโทติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส กามฉนฺทสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส กามฉนฺทสฺส ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส กามฉนฺทสฺส อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ พฺยาปาทํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ พฺยาปาโทติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ พฺยาปาทํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ พฺยาปาโทติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส พฺยาปาทสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส พฺยาปาทสฺส ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส พฺยาปาทสฺส อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ถีนมิทฺธํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ถีนมิทฺธนฺติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ถีนมิทฺธํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ถีนมิทฺธนฺติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส ถีนมิทฺธสฺส อุปฺปาโท โหติ

ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส ถีนมิทฺธสฺส ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส ถีนมิทฺธสฺส อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ อุทฺธจฺจ-กุกฺกุจฺจํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจนฺติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ อุทฺธจฺจ-กุกฺกุจฺจนฺติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส อุทฺธจฺจ-กุกฺกุจฺจสฺส ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจสฺส อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ วิจิกิจฺฉํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ วิจิกิจฺฉาติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ วิจิกิจฺฉํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ วิจิกิจฺฉาติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนาย วิจิกิจฺฉาย อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนาย วิจิกิจฺฉาย ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนาย วิจิกิจฺฉาย อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมา-นุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ อตฺถิ ธมฺมาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติ-

มตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปีโข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ปญฺจสุ นีวรเณสุ ฯ นีวรณปพฺพํ ฯ

[๑๔๒] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิติ รูปี อิติ รูปสฺส สมุทโย อิติ รูปสฺส อตฺถงฺคโม อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สมุทโย อิติ เวทนาย อตฺถงฺคโม อิติ สญฺญา อิติ สญฺญาย สมุทโย อิติ สญฺญาย อตฺถงฺคโม อิติ สงฺขารา อิติ สงฺขารานํ สมุทโย อิติ สงฺขารานํ อตฺถงฺคโม อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมุทโย อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺคโมติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ อตฺถิ ธมฺมาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปี โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฯ ขนฺธปพฺพํ ฯ

[๑๔๓] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ

ฉสุ อชฺฌตฺติกพาหิเรสุ อายตเนสุ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ฉสุ อชฺฌตฺติกพาหิเรสุ อายตเนสุ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุญฺจ ปชานาติ รูเป จ ปชานาติ ยญฺจ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สญฺโญชนํ ตญฺจ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส สญฺโญชนสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส สญฺโญชนสฺส ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส สญฺโญชนสฺส อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ โสตญฺจ ปชานาติ สทฺเท จ ปชานาติ...ฯ ฆานญฺจ ปชานาติ คนฺเธ จ ปชานาติ...ฯ ชิวฺหญฺจ ปชานาติ รเส จ ปชานาติ...ฯ กายญฺจ ปชานาติ โผฏฺฐพฺเพ จ ปชานาติ...ฯ มนญฺจ ปชานาติ ธมฺเม จ ปชานาติ ยญฺจ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สญฺโญชนํ ตญฺจ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส สญฺโญชนสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส สญฺโญชนสฺส ปหานํ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส สญฺโญชนสฺส อายตึ อนุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ อตฺถิ ธมฺมาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว

ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปี โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ฉสุ อชฺฌตฺติกพาหิเรสุ อายตเนสุ ฯ อายตนปพฺพํ ฯ

[๑๔๔] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สตฺตสุ โพชฺฌงฺเคสุ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สตฺตสุ โพชฺฌงฺเคสุ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ สติสมฺโพชฺฌงฺคํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ สติสมฺโพชฺฌงฺโคติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ สติสมฺโพชฺฌงฺคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ สติสมฺโพชฺฌงฺโคติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส สติสมฺโพชฺฌงฺคสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส สติสมฺโพชฺฌงฺคสฺส ภาวนาปาริปูริ โหติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺคํ...ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ วิริยสมฺโพชฺฌงฺคํ...ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ปีติสมฺโพชฺฌงฺคํ...ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺคํ...ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺคํ...ฯ สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺโคติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺโคติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคสฺส อุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคสฺส ภาวนาปาริปูริ โหติ ตญฺจ

ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ อตฺถิ ธมฺมาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปี โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สตฺตสุ โพชฺฌงฺเคสุ ฯ โพชฺฌงฺคปพฺพํ ฯ*

[๑๔๕] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ จตูสุ อริยสจฺเจสุ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ จตูสุ อริยสจฺเจสุ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ[๒] ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ อตฺถิ ธมฺมาติ วา

* ปาจนฺตเร ปุน ปฐมภาณวารโต ทิสฺสติ ฯ ๒ ปาจนฺตเร อิติ อชฺฌตฺตํ วา ฯเปฯ ปฐมภาณวารโต อิมานิ น ทิสฺสนฺติ ฯ

ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติ-มตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ จตูสุ อริยสจฺเจสุ[1] ฯ สจฺจปพฺพํ ฯ ปฐมภาณวาโร ฯ

[๑๔๖][2] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ฯ ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปิ ทุกฺขา อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ฯ กตมา จ ภิกฺขเว ชาติ ฯ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกายเย ชาติ สญฺชาติ โอกฺกนฺติ นิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ขนฺธานํ ปาตุภาโว อายตนานํ ปฏิลาโภ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชาติ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว ชรา ฯ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกายเย ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจตา อายุโน สංหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก อยं วุจฺจติ ภิกฺขเว ชรา ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว มรณํ ฯ ยา เตสํ เตสं สตฺตานํ ตมฺหา ตมฺหา สตฺตนิกายา จุติ จวนตา เภโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ขนฺธานํ เภโท กเพฬรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส อุปจฺเฉโท อิทं วุจฺจติ ภิกฺขเว มรณํ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว โสโก ฯ โย โข ภิกฺขเว อญฺญตรญฺญตเรน พฺยสเนน สมนฺนาคตสฺส

---

๑ สี๋หพโปตฺถเก เอตฺตกมิทं ฯ ๒ สฺยามโปตฺถเก วิตฺถารปาโฐ ฯ

อญฺญตรญฺญตเรน ทุกฺขธมฺเมน ผุฏฺฐสฺส โสโก โสจนา โสจิตตฺตํ อนุโตโสโก อนุโตปริโสโก อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว โสโก ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปริเทโว ฯ โย โข ภิกฺขเว อญฺญตรญฺญตเรน พฺยสเนน สมนฺนาคตสฺส อญฺญตรญฺญตเรน ทุกฺขธมฺเมน ผุฏฺฐสฺส อาเทโว ปริเทโว อาเทวนา ปริเทวนา อาเทวิตตฺตํ ปริเทวิตตฺตํ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปริเทโว ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ ยํ โข ภิกฺขเว กายิกํ ทุกฺขํ กายิกํ อสาตํ กายสมฺผสฺสชํ ทุกฺขํ อสาตํ เวทยิตํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว โทมนสฺสํ ฯ ยํ โข ภิกฺขเว เจตสิกํ ทุกฺขํ เจตสิกํ อสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ ทุกฺขํ อสาตํ เวทยิตํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว โทมนสฺสํ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อุปายาโส ฯ โย โข ภิกฺขเว อญฺญตรญฺญตเรน พฺยสเนน สมนฺนาคตสฺส อญฺญตรญฺญตเรน ทุกฺขธมฺเมน ผุฏฺฐสฺส อายาโส อุปายาโส อายาสิตตฺตํ อุปายาสิตตฺตํ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อุปายาโส ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ฯ อิธ ภิกฺขเว ยสฺส เต โหนฺติ อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา รูปา สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา เย วา ปนสฺส เต โหนฺติ อนตฺถกามา อหิตกามา อผาสุกามา อโยคกฺเขมกามา ยา เตหิ สงฺคติ สมาคโม สโมธานํ มิสฺสีภาโว อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ฯ อิธ ภิกฺขเว ยสฺส เต โหนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา รูปา สทฺทา

คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา เย วา ปนสฺส เต โหนฺติ อตฺถกามา หิตกามา ผาสุกามา โยคกฺเขมกามา มาตา วา ปิตา วา ภาตา วา ภคินี วา มิตฺตา วา อมจฺจา วา ญาติสาโลหิตา วา ยา เตหิ อสงฺคติ อสมาคโม อสโมธานํ อมิสฺสีภาโว อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ยมฺปีจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ ฯ ชาติธมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตานํ เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺชติ อโห วต มยํ น ชาติธมฺมา อสฺสาม น จ วต โน ชาติ อาคจฺเฉยฺยาติ น โข ปเนตํ อิจฺฉาย ปตฺตพฺพํ อิทมฺปิ ยมฺปีจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ ฯ ชราธมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตานํ...ฯ พฺยาธิธมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตานํ...ฯ มรณธมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตานํ...ฯ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสธมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตานํ เอวํ อิจฺฉา อุปฺปชฺชติ อโห วต มยํ น โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสธมฺมา อสฺสาม น จ วต โน โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา อาคจฺเฉยฺยุนฺติ น โข ปเนตํ อิจฺฉาย ปตฺตพฺพํ อิทมฺปิ ยมฺปีจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา เสยฺยถีทํ รูปูปาทานกฺขนฺโธ เวทนูปาทานกฺขนฺโธ สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ฯ อิทं วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ฯ

[๑๔๗] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขสมุทโย อริยสจฺจํ ฯ ยายํ

ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิราคสหคตา ตตฺรตตฺราภินนฺทินี เสยฺยถีทํ กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา ฯ ตสฺมา โข ปเนสา ภิกฺขเว ตณฺหา กตฺถ อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ กตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ ยํ โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ กิญฺจ โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ ฯ จกฺขุ โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กาโย มโน โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ รูปา สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส โสตสมฺผสฺโส ฆานสมฺผสฺโส ชิวฺหาสมฺผสฺโส กายสมฺผสฺโส มโนสมฺผสฺโส โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา กายสมฺผสฺสชา เวทนา มโนสมฺผสฺสชา เวทนา โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสฺสมานา นิวิสฺสติ ฯ รูปสญฺญา

สทฺทสญฺญา คนฺธสญฺญา รสสญฺญา โผฏฺฐพฺพสญฺญา ธมฺมสญฺญา โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสมานา นิวิสติ ฯ รูปสญฺเจตนา สทฺทสญฺเจตนา คนฺธสญฺเจตนา รสสญฺเจตนา โผฏฺฐพฺพสญฺเจตนา ธมฺมสญฺเจตนา โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสมานา นิวิสติ ฯ รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสมานา นิวิสติ ฯ รูปวิตกฺโก สทฺทวิตกฺโก คนฺธวิตกฺโก รสวิตกฺโก โผฏฺฐพฺพวิตกฺโก ธมฺมวิตกฺโก โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสมานา นิวิสติ ฯ รูปวิจาโร สทฺทวิจาโร คนฺธวิจาโร รสวิจาโร โผฏฺฐพฺพวิจาโร ธมฺมวิจาโร โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวิสมานา นิวิสติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขสมุทโย อริยสจฺจํ ฯ

[๑๔๘] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ ฯ โย ตสฺเสาเยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรโธ จาโค ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย ฯ สา โข ปเนสา ภิกฺขเว ตณฺหา กตฺถ ปหียมานา ปหียติ กตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ ยํ โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา ปหียมานา ปหียติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ กิญฺจิ โลเก ปียรูปา สาตรูปา ฯ จกฺขุ โลเก ปียรูปา สาตรูปา

เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กาโย มโน โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ รูปา สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส โสตสมฺผสฺโส ฆานสมฺผสฺโส ชิวฺหาสมฺผสฺโส กายสมฺผสฺโส มโนสมฺผสฺโส โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา กายสมฺผสฺสชา เวทนา มโนสมฺผสฺสชา เวทนา โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ รูปสญฺญา สทฺทสญฺญา คนฺธสญฺญา รสสญฺญา โผฏฺฐพฺพสญฺญา ธมฺมสญฺญา โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ รูปสญฺเจตนา สทฺทสญฺเจตนา คนฺธสญฺเจตนา รสสญฺเจตนา โผฏฺฐพฺพสญฺเจตนา ธมฺมสญฺเจตนา โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา คณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ

เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ รูปวิตกฺโก สทฺทวิตกฺโก คนฺธวิตกฺโก รสวิตกฺโก โผฏฺฐพฺพวิตกฺโก ธมฺมวิตกฺโก โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ รูปวิจาโร สทฺทวิจาโร คนฺธวิจาโร รสวิจาโร โผฏฺฐพฺพวิจาโร ธมฺมวิจาโร โลเก ปียรูปา สาตรูปา เอตฺเถสา ตณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ ฯ

[๑๔๙] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ ยํ โข ภิกฺขเว ทุกฺเข ญาณํ ทุกฺขสมุทเย ญาณํ ทุกฺขนิโรเธ ญาณํ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ญาณํ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ เนกฺขมฺมสงฺกปฺโป อพฺยาปาทสงฺกปฺโป อวิหิงฺสาสงฺกปฺโป อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาวาจา ฯ มุสาวาทา เวรมณี ปิสุณาย วาจาย เวรมณี ผรุสาย วาจาย เวรมณี สมฺผปฺปลาปา

เวรมณี อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาวาจา ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมากมฺมนฺโต ฯ ปาณาติปาตา เวรมณี อทินฺนาทานา เวรมณี กาเมสุมิจฺฉาจารา เวรมณี อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมากมฺมนฺโต ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมาอาชีโว ฯ อิธ ภิกฺขเว อริยสาวโก มิจฺฉาอาชีวํ ปหาย สมฺมาอาชีเวน ชีวิกํ กปฺเปติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาอาชีโว ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมาวายาโม ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ฐิติยา อสมฺโมสาย ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย ภาวนาย ปาริปูริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาวายาโม ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาสติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี

สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาสติ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมาสมาธิ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาสมาธิ ฯ อิทं วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ ฯ

[๑๕๐] อิติ อชฺฌตฺตํ วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา ธมฺเมสุ วิหรติ อตฺถิ ธมฺมาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปี โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ

ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ จตูสุ อริยสจฺเจสุ ฯ*

[๑๕๑] โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน เอวํ ภาเวยฺย สตฺต วสฺสานิ ตสฺส ทฺวินฺนํ ผลานํ อญฺญตรํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญา สติ วา อุปาทิเสเส อนาคามิตา ติฏฺฐนฺตุ ภิกฺขเว สตฺต วสฺสานิ ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน เอวํ ภาเวยฺย ฉ วสฺสานิ ปญฺจ วสฺสานิ จตฺตาริ วสฺสานิ ตีณิ วสฺสานิ เทฺว วสฺสานิ เอกํ วสฺสํ...ติฏฺฐตุ ภิกฺขเว เอกํ วสฺสํ ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน เอวํ ภาเวยฺย สตฺต มาสานิ ตสฺส ทฺวินฺนํ ผลานํ อญฺญตรํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญา สติ วา อุปาทิเสเส อนาคามิตา ติฏฺฐนฺตุ ภิกฺขเว สตฺต มาสานิ ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน เอวํ ภาเวยฺย ฉ มาสานิ ปญฺจ มาสานิ จตฺตาริ มาสานิ ตีณิ มาสานิ เทฺว มาสานิ มาสํ อทฺธมาสํ...ติฏฺฐตุ ภิกฺขเว อทฺธมาโส ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน เอวํ ภาเวยฺย สตฺตาหํ ตสฺส ทฺวินฺนํ ผลานํ อญฺญตรํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญา สติ วา อุปาทิเสเส อนาคามิตา ฯ

[๑๕๒] เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส

* ปาฐนฺตเร ปน สจฺจปเทสุ ฯ ธมฺมานุปสฺสนาสติปฏฺฐานนฺติ หิสฺสนฺติ ฯ

อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ยทิทํ จตฺตาโร สติปฏฺฐานาติ ฯ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

สติปฏฺฐานสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

มูลปริยายวคฺโค ปฐโม ฯ

ตสฺสุทานํ

อชรํ อมรํ อมตาธิคมํ ผลมคฺคนิทสฺสนํ ทุกฺขนุทํ
สหิตตฺถมหารหสฺสกรํ พหุปีติหรํ วิวิธํ สุณาถ
ตถาคตา สุปฺปริตฺตํ มมมปเถ ติวิธคฺคิสิเตสิตนิพฺพานํ
พฺยาธิปโนทนโอปทโย มชฺฌิมสุตฺตวรา ชีวิตา
มธุมตฺถวมนฺตรสา อมรานิ ธิฑฺฒรติชนนี
มนุสฺสงฺคมํ ตํ สุตฺตพฺยากรณญฺจ ชีวิตา สกฺยปุตฺตานมาภิรมตฺตา
ติปญฺญาสวรํ ทิยฑฺฒสตํ เทฺว จ เวยฺยากรณานิ อปเร จ เต
อสเม ปถวคฺควคฺเค อนุปุพฺเพน เอกมนา มิสาเมถ มูทคฺคํ

มูลอาสวขมฺมทายาท- เภรวนงฺคณกงฺขสุตฺตํ
วตฺถสลฺเลขทิฏฺฐิสติ ปถวคฺควโร โส สมตฺโต ฯ

---

๑ สี. สุภวยวาทายจปุพฺพคโม อคณิคณเองฺคณเสพฺภยโน นียการวปณฺหรสลฺลิขิโน ตถาทิฏฺฐิสติอสโม ปฐโม พฺรูวโรวรวคฺโคติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

สีหนาทวคฺโค

จูฬสีหนาทสุตฺตํ

[๑๕๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๑๕๔] ภควา เอตทโวจ อิเธว ภิกฺขเว สมโณ อิธ ทุติโย สมโณ อิธ ตติโย สมโณ อิธ จตุตฺโถ สมโณ สุญฺญา ปรปฺปวาทา สมเณหิ อญฺเญภีติ เอวเมว ภิกฺขเว สมฺมา สีหนาทํ นทถ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อิธ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ วเทยฺยุํ โก ปนายสฺมนฺตานํ อสฺสาโส กึ พลํ เยน ตุเมฺห อายสฺมนฺโต อตฺตนิ สมฺปสฺสมานา เอวํ วเทถ อิเธว สมโณ อิธ ทุติโย สมโณ อิธ ตติโย สมโณ อิธ จตุตฺโถ สมโณ สุญฺญา ปรปฺปวาทา สมเณหิ อญฺเญภีติ เอวํวาทิโน ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวมสฺสุ วจนียา อตฺถิ โข โน อาวุโส เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตาโร ธมฺมา อกฺขาตา เย มยํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมานา เอวํ วเทม อิเธว สมโณ อิธ ทุติโย สมโณ อิธ ตติโย สมโณ

อิธ จตุตฺโถ สมโณ สุญฺญา ปรปฺปวาทา สมเณหิ อญฺเญภีติ กตเม จตฺตาโร อตฺถิ โข โน อาวุโส สตฺถริ ปสาโท อตฺถิ ธมฺเม ปสาโท อตฺถิ สิเกฺขสุ ปริปูรการิตา สหธมฺมิกา โข ปน ปิยา มนาปา คหฏฺฐา เจว ปพฺพชิตา จ อิเม โข โน อาวุโส เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตาโร ธมฺมา อกฺขาตา เย มยํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมานา เอวํ วเทม อิเจว สมโณ อิธ ทุติโย สมโณ อิธ ตติโย สมโณ อิธ จตุตฺโถ สมโณ สุญฺญา ปรปฺปวาทา สมเณหิ อญฺเญภีติ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ วเทยฺยุ อมฺหากมฺปิ โข อาวุโส อตฺถิ สตฺถริ ปสาโท โย อมฺหากํ สตฺถา อมฺหากมฺปิ อตฺถิ ธมฺเม ปสาโท โย อมฺหากํ ธมฺโม มยมฺปิ สิเกฺขสุ ปริปูรการิโน ยานิ อมฺหากํ สิกฺขานิ อมฺหากมฺปิ สหธมฺมิกา ปิยา มนาปา คหฏฺฐา เจว ปพฺพชิตา จ ฯ อิธ โน อาวุโส โก วิเสโส โก อธิปฺปายโย[1] กิ นานากรณํ ยทิทํ ตุมฺหากญฺเจว อมฺหากญฺจาติ ฯ เอวํวาทิโน ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวมสฺสุ วจนียา กิ ปนาวุโส เอกา นิฏฺฐา อุทาหุ ปุถู นิฏฺฐาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ เอกา หาวุโส นิฏฺฐา น ปุถู นิฏฺฐาติ ฯ สา ปนาวุโส นิฏฺฐา สราคสฺส อุทาหุ วีตราคสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา

---

๑ อธิปฺปายโสติปี ปาโฐ ฯ

ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ วิตราคสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา สราคสฺสาติ ฯ สา ปนาวุโส นิฏฺฐา สโทสสฺส อุทาหุ วีตโทสสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ วีตโทสสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา สโทสสฺสาติ ฯ สา ปนาวุโส นิฏฺฐา สโมหสฺส อุทาหุ วีตโมหสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ วีตโมหสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา สโมหสฺสาติ ฯ สา ปนาวุโส นิฏฺฐา สคณฺหสฺส อุทาหุ วีตคณฺหสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ วีตคณฺหสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา สคณฺหสฺสาติ ฯ สา ปนาวุโส นิฏฺฐา สอุปาทานสฺส อุทาหุ อนุปาทานสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญ-ติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ อนุปาทานสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา สอุปาทานสฺสาติ ฯ สา ปนาวุโส วิทฺทสุโน อุทาหุ อวิทฺทสุโนติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺเญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ วิทฺทสุโน อาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา อวิทฺทสุโนติ ฯ สา ปนาวุโส นิฏฺฐา อนุรุทฺธ ปฏิวิรุทฺธสฺส อุทาหุ อนนุรุทฺธปฺปฏิวิรุทฺธสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ อนนุรุทฺธปฺปฏิวิรุทฺ-ธสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา น สา นิฏฺฐา อนุรุทฺธ ปฏิวิรุทฺธสฺสาติ ฯ สา

ปนาวุโส นิฏฺฐา ปปญฺจารามสฺส ปปญฺจรติโน อุทาหุ นิปฺปปญฺจา-รามสฺส นิปฺปปญฺจรติโนติ ฯ สมฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺญ-ติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ พฺยากเรยฺยุ นิปฺปปญฺจารามสฺสาวุโส สา นิฏฺฐา นิปฺปปญฺจรติโน น สา นิฏฺฐา ปปญฺจารามสฺส ปปญฺจรติโนติ ฯ

[๑๕๕] เทฺวมา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิโย ภวทิฏฺฐิ จ วิภวทิฏฺฐิ จ ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา ภวทิฏฺฐึ อณฺฑนา ภวทิฏฺฐึ อุปคตา ภวทิฏฺฐึ อชฺโฌสิตา วิภวทิฏฺฐิยา เต ปฏิ-วิรุทฺธา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา วิภวทิฏฺฐึ อณฺฑนา วิภวทิฏฺฐึ อุปคตา วิภวทิฏฺฐึ อชฺโฌสิตา ภวทิฏฺฐิยา เต ปฏิวิรุทฺธา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิมาสํ ทฺวินฺนํ ทิฏฺฐีนํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ เต สราคา เต สโทสา เต สโมหา เต สตณฺหา เต สอุปาทานา เต อวิทฺทสุโน เต อนุรุทฺธปฏิวิรุทฺธา เต ปปญฺจารามา ปปญฺจ-รติโน เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาติยา ชรามรเณน โสกปริเทวทุกฺข-โทมนสฺสุปายาเสหิ น ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ เย หิ เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิมาสํ ทฺวินฺนํ ทิฏฺฐีนํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานนฺติ เต วีตราคา เต วีตโทสา เต วีตโมหา เต วีตตณฺหา เต อนุ-

ปาทานา เต วิทฺทสุโน เต อนนุรุทฺธปฺปฏิวิรุทฺธา เต นิปฺปปญฺจา-
รามา นิปฺปปญฺจรติโน เต ปริมุจฺจนฺติ ชาติยา ชรามรเณน โสก-
ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ

[๑๕๖] จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อุปาทานานิ กตมานิ จตฺตาริ
กามุปาทานํ ทิฏฺฐุปาทานํ สีลพฺพตุปาทานํ อตฺตวาทุปาทานํ ฯ
สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา สพฺพุปาทานปริญฺญาวาทา
ปฏิชานมานา เต น สมฺมา สพฺพุปาทานปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ
กามุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ น ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญํ
ปญฺญเปนฺติ น สีลพฺพตุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ
น อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ
อิมานิ หิ เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา ตีณิ ฐานานิ ยถาภูตํ
นปฺปชานนฺติ ตสฺมา เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา สพฺพุปาทาน-
ปริญฺญาวาทา เต น สมฺมา สพฺพุปาทานปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ
กามุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ น ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญํ
ปญฺญเปนฺติ น สีลพฺพตุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ น
อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว เอเก
สมณพฺราหฺมณา สพฺพุปาทานปริญฺญาวาทา ปฏิชานมานา เต น
สมฺมา สพฺพุปาทานปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ กามุปาทานสฺส ปริญฺญํ
ปญฺญเปนฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ น สีลพฺพตุ-
ปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญเปนฺติ น อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญํ

ปญฺญาเปนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ อิมานิ หิ เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา เทฺว ฐานานิ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ตสฺมา เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา สพฺพุปาทานปริญฺญาวาทา ปฏิชานมานา เต น สมฺมา สพฺพุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ กามุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ สีลพฺพตุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ น อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา สพฺพุปาทานปริญฺญาวาทา ปฏิชานมานา เต น สมฺมา สพฺพุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ กามุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ สีลพฺพตุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ น อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ อิมํ หิ เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา เอกํ ฐานํ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ตสฺมา เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา สพฺพุปาทานปริญฺญาวาทา ปฏิชานมานา เต น สมฺมา สพฺพุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ กามุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ สีลพฺพตุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ น อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ ฯ เอวรูเป โข ภิกฺขเว ธมฺมวินเย โย สตฺถริ ปสาโท โส น สมฺมคฺคโต อกฺขายติ โย ธมฺเม ปสาโท โส น สมฺมคฺคโต อกฺขายติ ยา

สีเลสุ ปริปูรการิตา สา น สมฺมคฺคตา อกฺขายติ ยา สห-ธมฺมิเกสุ ปิยมนาปตา สา น สมฺมคฺคตา อกฺขายติ ตํ กิสฺส เหตุ เอวเญฺหตํ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ ทุรกฺขาเต ธมฺมวินเย ทุปฺปเวทิเต อนิยฺยานิเก อนุปสมสංวตฺตนิเก อสมฺมา-สมฺพุทฺธปฺปเวทิเต ฯ

[๑๕๗] ตถาคโต จ โข ภิกฺขเว อรหं สมฺมาสมฺพุทฺโธ สพฺพุปาทานปริญฺญาวาโท ปฏิชานมาโน สมฺมา สพฺพุปาทานปริญฺญं ปญฺญาเปติ กามุปาทานสฺส ปริญฺญं ปญฺญาเปติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริญฺญं ปญฺญาเปติ สีลพฺพตุปาทานสฺส ปริญฺญं ปญฺญาเปติ อตฺตวาทุปาทานสฺส ปริญฺญं ปญฺญาเปติ ฯ เอวรูเป โข ภิกฺขเว ธมฺมวินเย โย สตฺถริ ปสาโท โส สมฺมคฺคโต อกฺขายติ โย ธมฺเม ปสาโท โส สมฺมคฺคโต อกฺขายติ ยา สีเลสุ ปริปูรการิตา[๑] สา สมฺมคฺคตา อกฺขายติ ยา สหธมฺมิเกสุ ปิยมนาปตา สา สมฺมคฺคตา อกฺขายติ ตं กิสฺส เหตุ เอวเญฺหตं ภิกฺขเว โหติ ยถาตं สุวากฺขาเต ธมฺมวินเย สุปฺเวทิเต นิยฺยานิเก อุปสม-สංวตฺตนิเก สมฺมาสมฺพุทฺธปฺปเวทิเต ฯ

[๑๕๘] อิเม จ ภิกฺขเว จตฺตาโร อุปาทานา กินฺทานา กิสมุทยา กิชาติกา กิปภวา ฯ อิเม จตฺตาโร อุปาทานา ตณฺหานิทานา ตณฺหาสมุทยา ตณฺหาชาติกา ตณฺหาปภวา ฯ ตณฺหา จายं

---

๑ ปริปูริการิตาติปี ปาโฐ ฯ

ภิกฺขเว กิฺนิทานา กิฺสมุทยา กิฺชาติกา กิฺปภวา ฯ ตณฺหา เวทนา-
นิทานา เวทนาสมุทยา เวทนาชาติกา เวทนาปภวา ฯ เวทนา
จายํ ภิกฺขเว กิฺนิทานา กิฺสมุทยา กิฺชาติกา กิฺปภวา ฯ เวทนา
ผสฺสนิทานา ผสฺสสมุทยา ผสฺสชาติกา ผสฺสปภวา ฯ ผสฺโส
จายํ ภิกฺขเว กิฺนิทาโน กิฺสมุทโย กิฺชาติโก กิฺปภโว ฯ ผสฺโส
สฬายตนนิทาโน สฬายตนสมุทโย สฬายตนชาติโก สฬายตนปภโว ฯ
สฬายตนญฺจิทํ ภิกฺขเว กิฺนิทานํ กิฺสมุทยํ กิฺชาติกํ กิฺปภวํ ฯ
สฬายตนํ นามรูปนิทานํ นามรูปสมุทยํ นามรูปชาติกํ นามรูปปภวํ ฯ
นามรูปญฺจิทํ ภิกฺขเว กิฺนิทานํ กิฺสมุทยํ กิฺชาติกํ กิฺปภวํ ฯ นาม-
รูปํ วิญฺญาณนิทานํ วิญฺญาณสมุทยํ วิญฺญาณชาติกํ วิญฺญาณ-
ปภวํ ฯ วิญฺญาณญฺจิทํ ภิกฺขเว กิฺนิทานํ กิฺสมุทยํ กิฺชาติกํ
กิฺปภวํ ฯ วิญฺญาณํ สงฺขารนิทานํ สงฺขารสมุทยํ สงฺขารชาติกํ
สงฺขารปภวํ ฯ สงฺขารา จิเม ภิกฺขเว กิฺนิทานา กิฺสมุทยา กิฺชาติกา
กิฺปภวา ฯ สงฺขารา อวิชฺชานิทานา อวิชฺชาสมุทยา อวิชฺชาชาติกา
อวิชฺชาปภวา ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหีนา
โหติ วิชฺชา อุปฺปนฺนา โส อวิชฺชาวิราคา วิชฺชุปฺปาทา เนว
กามุปาทานํ อุปาทิยติ น ทิฏฺฐุปาทานํ อุปาทิยติ น สีลพฺพตุ-
ปาทานํ อุปาทิยติ น อตฺตวาทุปาทานํ อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น
ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ
วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

จูฬสีหนาทสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ ฯ

มหาสีหนาทสุตฺตำ

[๑๕๙] เอวมฺเม สุตำ เอกำ สมยำ ภควา เวสาลิยำ วิหรติ พหินคเร อปรปุเร[1] วนสณฺเฑ ฯ เตน โข ปน สมเยน สุนกฺขตฺโต ลิจฺฉวิปุตฺโต อจิรปกฺกนฺโต โหติ อิมสฺมา ธมฺมวินยา ฯ โส เวสาลิยำ ปริสติ[2] เอวำ วาจำ ภาสติ นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ[3] มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตำ สมโณ โคตโม ธมฺมำ เทเสติ วีมำสานุจริตำ สยำ ปฏิภานำ ยสฺส จ ฆวาสฺสตฺถาย ธมฺโม เทสิโต โส นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ

[๑๖๐] อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เวสาลิำ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ อสฺโสสิ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต สุนกฺขตฺตสฺส ลิจฺฉวิปุตฺตสฺส เวสาลิยำ ปริสติ เอวำ วาจำ ภาสมานสฺส นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตำ สมโณ โคตโม ธมฺมำ เทเสติ วีมำสานุจริตำ สยำ ปฏิภานำ ยสฺส จ ฆวาสฺสตฺถาย ธมฺโม เทสิโต โส นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ อถโข อายสฺมา สาริปุตฺโต เวสาลิยำ ปิณฺฑาย

---

๑ สี. ยุ. อวรปุเรติ ปาโฐ ปญฺญายติ ฯ ๒ สี. ยุ. ปริสตินฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ ๓ ยุ. อุตฺตริ ฯ

จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ สุนกฺขตฺโต ภนฺเต ลิจฺฉวิปุตฺโต อจิรปกฺกนฺโต อิมสฺมา ธมฺมวินยา โส เวสาลิยํ ปริสติ เอวํ วาจํ ภาสติ นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วีมํสานุจริตํ สยํ ปฏิภานนฺ ยสฺส จ ฑวาสฺสตฺถาย ธมฺโม เทสิโต โส นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ

[๑๖๑] โกธโน โข สาริปุตฺต สุนกฺขตฺโต โมฆปุริโส โกธา จ ปนสฺส เอสา วาจา ภาสิตา อวณฺณํ ภาสิสฺสามีติ โส สาริปุตฺต สุนกฺขตฺโต โมฆปุริโส วณฺณเมว ตถาคตสฺส ภาสติ วณฺโณ เหโส สาริปุตฺต ตถาคตสฺส โย เอวํ วเทยฺย ยสฺส จ ฑวาสฺสตฺถาย ธมฺโม เทสิโต โส นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ

[๑๖๒] อยมฺปี หิ นาม สาริปุตฺต สุนกฺขตฺตสฺส โมฆปุริสสฺส มยิ ธมฺมนฺวโย น ภวิสฺสติ อิติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ

[๑๖๓] อยมฺปี หิ นาม สาริปุตฺต สุนกฺขตฺตสฺส โมฆปุริสสฺส

มยิ ธมฺมนฺวโย น ภวิสฺสติ อิติปี โส ภควา อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโภติ เอโกปี หุตฺวา พหุธา โหติ พหุธาปี หุตฺวา เอโก โหติ อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกุฑฺฑํ ติโรปาการํ ติโรปพฺพตํ อสชฺชมาโน คจฺฉติ เสยฺยถาปี อากาเส ฯ ปถวิยาปี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปี อุทเก ฯ อุทเกปี อภิชฺชมาเน คจฺฉติ เสยฺยถาปี ปถวิยํ ฯ อากาเสปี ปลฺลงฺเกน กมติ เสยฺยถาปี ปกฺขี สกุโณ ฯ อิเมปี จนฺทิมสุริเย เอวํมหิทฺธิเก เอวํมหานุภาเว ปาณินา ปริมสติ ปริมชฺชติ ยาว พฺรหฺมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตตีติ ฯ

[๑๖๔] อยมฺปี หิ นาม สาริปุตฺต สุนกฺขตฺตสฺส โมฆปุริสสฺส มยิ ธมฺมนฺวโย น ภวิสฺสติ อิติปี โส ภควา ทิพฺพาย โสตธาตุยา วิสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสิกาย อุโภ สทฺเท สุณาติ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทูเร สนฺติเก จาติ ฯ

[๑๖๕] อยมฺปี หิ นาม สาริปุตฺต สุนกฺขตฺตสฺส โมฆปุริสสฺส มยิ ธมฺมนฺวโย น ภวิสฺสติ อิติปี โส ภควา ปรสตฺตานํ ปรปุคฺคลานํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ปชานาติ ฯ สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วีตราคํ วา จิตฺตํ วีตราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สโทสํ วา จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วีตโทสํ วา จิตฺตํ วีตโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วีตโมหํ วา จิตฺตํ วีตโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ

ปชานาติ วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ มหคฺคตํ วา จิตฺตํ... อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ...ฯ สอุตฺตรํ วา จิตฺตํ... อนุตฺตรํ วา จิตฺตํ...ฯ สมาหิตํ วา จิตฺตํ... อสมาหิตํ วา จิตฺตํ...ฯ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ

[๑๖๖] ทส โข ปนิมานิ สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลานิ เยหิ พเลหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ กตมานิ ทส ฯ อิธ สาริปุตฺต ตถาคโต ฐานญฺจ ฐานโต อฏฺฐานญฺจ อฏฺฐานโต ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต ฐานญฺจ ฐานโต อฏฺฐานญฺจ อฏฺฐานโต ยถาภูตํ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลํ โหติ ยํ พลํ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรํ สาริปุตฺต ตถาคโต อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนานํ กมฺมสมาทานานํ ฐานโส เหตุโส วิปากํ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนานํ กมฺมสมาทานานํ ฐานโส เหตุโส วิปากํ ยถาภูตํ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลํ โหติ ยํ พลํ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรํ สาริปุตฺต ตถาคโต สพฺพคตฺถคามินึ ปฏิปทํ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ

ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต สพฺพตฺถคามินึ ปฏิปทำ ยถาภูตำ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลำ โหติ ยำ พลำ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานำ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทำ นทติ พฺรหฺมจกฺกำ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรำ สาริปุตฺต ตถาคโต อเนกธาตุนานาธาตุโลกำ ยถาภูตำ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต อเนกธาตุนานาธาตุโลกำ ยถาภูตำ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลำ โหติ ยำ พลำ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานำ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทำ นทติ พฺรหฺมจกฺกำ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรำ สาริปุตฺต ตถาคโต สตฺตานำ นานาธิมุตฺติกตำ ยถาภูตำ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต สตฺตานำ นานาธิมุตฺติกตำ ยถาภูตำ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลำ โหติ ยำ พลำ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานำ ปฏิชานาติ สีหนาทำ นทติ พฺรหฺมจกฺกำ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรำ สาริปุตฺต ตถาคโต ปรสตฺตานำ ปรปุคฺคลานำ อินฺทฺริยปโรปริยตฺตำ ยถาภูตำ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต ปรสตฺตานำ ปรปุคฺคลานำ อินฺทฺริยปโรปริยตฺตำ ยถาภูตำ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลำ โหติ ยำ พลำ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานำ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทำ นทติ พฺรหฺมจกฺกำ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรำ สาริปุตฺต ตถาคโต ฌานวิโมกฺขสมาธิสมาปตฺตีนำ สงฺกิเลสำ โวทานำ วุฏฺฐานำ ยถาภูตำ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต

ฌานวิโมกฺขสมาธิสมาปตฺตึ๋นํ สงฺกิเลสํ โวทานํ วุฏฺฐานํ ยถาภูตํ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตพลํ โหติ ยํ พลํ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรํ สาริปุตฺต ตถาคโต อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถีทํ เอกมฺปี ชาตึ๋ เทฺวปี ชาติโย ติสฺโสปี ชาติโย จตสฺโสปี ชาติโย ปญฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วีสมฺปี ชาติโย ติึสมฺปี ชาติโย จตฺตาฬีสมฺปี ชาติโย ปญฺญาสมฺปี ชาติโย ชาติสตมฺปี ชาติสหสฺสมฺปี ชาติสตสหสฺสมฺปี อเนกปี สวฏฺฏกปฺเป อเนกปี วิวฏฺฏกปฺเป อเนกปี สวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป อมุตฺราสึ เอวนฺนาโม เอวโคตฺโต เอววณฺโณ เอวมาหาโร เอวสุขทุกฺขปฏิสํเวที เอวมายุปริยนฺโต โส ตโต จุโต อมุตฺร อุทปาทึ ตตฺราปาสึ เอวนฺนาโม เอวโคตฺโต เอววณฺโณ เอวมาหาโร เอวสุขทุกฺขปฏิสํเวที เอวมายุปริยนฺโต โส ตโต จุโต อิธูปปนฺโนติ ฯ อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถีทํ เอกมฺปี ชาตึ๋ เทฺวปี ชาติโย ฯ เป ฯ อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลํ โหติ ยํ พลํ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรํ สาริปุตฺต ตถาคโต ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺต-

มานุสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ อิเม วต ฯ เป ฯ ปชานาติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต ทิพฺเพน จกฺขุนา วีสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ อิเม วต ฯ เป ฯ ปชานาติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลํ โหติ ยํ พลํ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺม-จกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปุน จปรํ สาริปุตฺต ตถาคโต อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเวว ธมฺเม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ยมฺปี สาริปุตฺต ตถาคโต อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเวว ธมฺเม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทมฺปี สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ตถาคตพลํ โหติ ยं พลํ อาคมฺม ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ อิมานิ โข สาริปุตฺต ทส ตถาคตสฺส ตถาคตพลานิ เยหิ พเลหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ โย โข มํ สาริปุตฺต เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสนฺตํ เอวํ วเทยฺย นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส

ตกฺกปริยาหตํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วิมังสานุจริตํ สยํ ปฏิภานนฺติ ตํ สารีปุตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ เสยฺยถาปี สารีปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญํ อาราเธยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สารีปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ

[๑๖๗] จตฺตาริมานิ สารีปุตฺต ตถาคตสฺส เวสารชฺชานิ เยหิ เวสารชฺเชหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ กตมานิ จตฺตาริ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส เต ปฏิชานโต อิเม ธมฺมา อนภิสมฺพุทฺธาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมิ สหธมฺเมน ปฏิโจเทสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สารีปุตฺต น สมนุปสฺสามิ เอตมหำ สารีปุตฺต นิมิตฺตํ อสมนุปสฺสนฺโต เขมปฺปตฺโต อภยปฺปตฺโต เวสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ ขีณาสวสฺส เต ปฏิชานโต อิเม อาสวา อปฺปหีนาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมิ สหธมฺเมน ปฏิโจเทสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สารีปุตฺต น สมนุปสฺสามิ เอตมหำ สารีปุตฺต นิมิตฺตํ อสมนุปสฺสนฺโต เขมปฺปตฺโต

---

๑ สี. เอตมหำ ฯ

อภยปฺปตฺโต เวสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ เย โข ปน เต อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมิ สหธมฺเมน ปฏิโจเทสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สาริปุตฺต น สมนุปสฺสามิ เอตมหํ สาริปุตฺต นิมิตฺตํ อสมนุปสฺสนฺโต เขมปฺปตฺโต อภยปฺปตฺโต เวสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ ยสฺส โข ปน เต อตฺถาย ธมฺโม เทสิโต โส น นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยายาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พฺรหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมิ สหธมฺเมน ปฏิโจเทสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สาริปุตฺต น สมนุปสฺสามิ เอตมหํ สาริปุตฺต นิมิตฺตํ อสมนุปสฺสนฺโต เขมปฺปตฺโต อภยปฺปตฺโต เวสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ อิมานิ โข สาริปุตฺต จตฺตาริ ตถาคตสฺส เวสารชฺชานิ เยหิ เวสารชฺเชหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺฐานํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ โย โข มํ สาริปุตฺต เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสนฺตํ เอวํ วเทยฺย นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วีมํสานุจริตํ สยं ปฏิภานนฺติ ตํ สาริปุตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวं นิรเย ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺเฐว ธมฺเม

อญฺญํ อาราเธยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ

[๑๖๘] อฏฺฐี โข อิมา สาริปุตฺต ปริสา กตมา อฏฺฐี ขตฺติยปริสา พฺราหฺมณปริสา คหปติปริสา สมณปริสา จาตุมฺมหาราชิกปริสา ตาวตึสปริสา มารปริสา พฺรหฺมปริสา อิมา โข สาริปุตฺต อฏฺฐี ปริสา ฯ อิเมหิ โข สาริปุตฺต จตูหิ เวสารชฺเชหิ สมนฺนาคโต ตถาคโต อิมา อฏฺฐี ปริสา อุปสงฺกมติ อชฺโฌคาหติ ฯ อภิชานามิ โข ปนาหํ สาริปุตฺต อเนกสตํ ขตฺติยปริสํ อุปสงฺกมิตา ตตฺราปี มยา สนฺนิสีนฺนปุพฺพญฺเจว สลฺลปิตปุพฺพญฺจ สากจฺฉา จ สมาปชฺชิตปุพฺพา ตตฺร วต มํ ภยํ วา สารชฺชํ วา โอกฺกมิสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สาริปุตฺต น สมนุปสฺสามิ เอตมหํ สาริปุตฺต นิมิตฺตํ อสมนุปสฺสนฺโต ฯเป ฯ วิหรามิ ฯ อภิชานามิ โข ปนาหํ สาริปุตฺต อเนกสตํ พฺราหฺมณปริสํ คหปติปริสํ สมณปริสํ จาตุมฺมหาราชิกปริสํ ตาวตึสปริสํ มารปริสํ พฺรหฺมปริสํ อุปสงฺกมิตา ตตฺราปี มยา สนฺนิสีนฺนปุพฺพญฺเจว สลฺลปิตปุพฺพญฺจ สากจฺฉา จ สมาปชฺชิตปุพฺพา ตตฺร วต มํ ภยํ วา สารชฺชํ วา โอกฺกมิสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สาริปุตฺต น สมนุปสฺสามิ เอตมหํ สาริปุตฺต นิมิตฺตํ อสมนุปสฺสนฺโต เขมปฺปตฺโต ฯเป ฯ วิหรามิ ฯ โย โข มํ สาริปุตฺต เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสนฺตํ เอวํ วเทยฺย นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส

อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วีมํสานุจริตํ สยํ ปฏิภานนฺติ ตํ สาริปุตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺเจว ธมฺเม อญฺญํ อาราเธยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ

[๑๖๙] จตสฺโส โข อิมา สาริปุตฺต โยนิโย กตมา จตสฺโส อณฺฑชา โยนิ ชลาพุชา โยนิ สํเสทชา โยนิ โอปปาติกา โยนิ ฯ กตมา จ สาริปุตฺต อณฺฑชา โยนิ เย โข เต สาริปุตฺต สตฺตา อณฺฑโกสํ อภินิพฺภิชฺช ชายนฺติ อยํ วุจฺจติ สาริปุตฺต อณฺฑชา โยนิ ฯ กตมา จ สาริปุตฺต ชลาพุชา โยนิ เย โข เต สาริปุตฺต สตฺตา วตฺถิโกสํ อภินิพฺภิชฺช ชายนฺติ อยํ วุจฺจติ สาริปุตฺต ชลาพุชา โยนิ ฯ กตมา จ สาริปุตฺต สํเสทชา โยนิ เย โข เต สาริปุตฺต สตฺตา ปูติมจฺเฉ วา ชายนฺติ ปูติกุณเป วา ปูติกุมฺมาเส วา จนฺทนิกาย วา โอพิลฺเล วา ชายนฺติ อยํ วุจฺจติ สาริปุตฺต สํเสทชา โยนิ ฯ กตมา จ สาริปุตฺต โอปปาติกา โยนิ เทวา เนรยิกา เอกจฺเจ จ มนุสฺสา เอกจฺเจ จ วินิปาติกา อยํ วุจฺจติ สาริปุตฺต โอปปาติกา โยนิ ฯ อิมา โข สาริปุตฺต จตสฺโส โยนิโย ฯ

โย โข มํ สาริปุตฺต เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสนฺตํ เอวํ วเทยฺย นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วีมํสานุจริตํ สยํ ปฏิภานนฺติ ตํ สาริปุตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญํ อาราเธยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ

[๑๗๐] ปญฺจ โข อิมา สาริปุตฺต คติโย กตมา ปญฺจ นิรโย ติรจฺฉานโยนิ ปีตฺติวิสโย มนุสฺสา เทวา ฯ นิรยญฺจาหํ สาริปุตฺต ปชานามิ นิรยคามิญฺจ มคฺคํ นิรยคามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปนฺโน จ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยं อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ ติรจฺฉานโยนิญฺจาหํ สาริปุตฺต ปชานามิ ติรจฺฉานโยนิคามิญฺจ มคฺคํ ติรจฺฉานโยนิคามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปนฺโน จ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ติรจฺฉานโยนิ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ ปีตฺติวิสยญฺจาหํ สาริปุตฺต ปชานามิ ปีตฺติวิสยคามิญฺจ มคฺคํ ปีตฺติวิสยคามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปนฺโน จ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ปีตฺติวิสยํ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ มนุสฺเส จาหํ สาริปุตฺต ปชานามิ มนุสฺสโลกคามิญฺจ

มคฺคํ มนุสฺสโลกคามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปนฺโน จ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา มนุสฺเสสุ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ เทเวจาหํ สาริปุตฺต ปชานามิ เทวโลกคามิญฺจ มคฺคํ เทวโลกคามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปนฺโน จ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ นิพฺพานญฺจาหํ สาริปุตฺต ปชานามิ นิพฺพานคามิญฺจ มคฺคํ นิพฺพานคามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปนฺโน จ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ทิฏฺเวว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ

[๑๗๑] อิธาหํ สาริปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺห ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคติ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคติ วินิปาตํ นิรยํ อุปปนฺนํ เอกนฺตทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยมานํ ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต องฺคารกาสุ สาธิกโปริสา ปูรา องฺคารานํ วีตจฺจิกานํ วีตธูมานํ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว องฺคารกาสุ ปณิเธยฺย ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายํ ภวํ ปุริโส ปฏิปนฺโน ตถา

จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺ ยถา อิมเมว องฺคารกาสุ๋ อาคมิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺสา องฺคารกาสุยา ปติตํ เอกนฺตทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยมานเมว โข อหํ สาริปุตฺต อิเธกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺ ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปนฺนํ เอกนฺตทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยมานนฺ ฯ

[๑๗๒] อิธ ปนาหํ สาริปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺ ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ติรจฺฉานโยนึ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ติรจฺฉานโยนึ อุปปนฺนนฺ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยมานนฺ ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต คูถกูเป สาธิกโปริโส ปูโร คูถสฺส อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว คูถกูปํ ปณิธาย ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายํ ภวํ ปุริโส ปฏิปนฺโน

ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคำ สมารูโหติ ยถา อิมำเยว คูถกูปำ อาคมิสฺสตีติ ตเมนำ ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺมิ คูถกูเป ปติตำ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยมานำ เอวเมว โข อหำ สาริปุตฺต อิเธกจฺจำ ปุคฺคลำ เอวำ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายำ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคำ สมารูโหติ ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ติรจฺฉานโยนิำ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนำ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺต-มานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ติรจฺฉานโยนิำ อุปปนฺนำ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยมานำ ฯ

[๑๗๓] อิธาหำ สาริปุตฺต เอกจฺจำ ปุคฺคลำ เอวำ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายำ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคำ สมารูโหติ ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา มีตฺติวิสยำ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนำ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา มีตฺติวิสยำ อุปปนฺนำ ทุกฺขพหุลา เวทนา เวทิยมานำ ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต รุกฺโข วิสเม ภูมิภาเค ชาโต ตนุปตฺตปลาโส กวรจฺฉาโย อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปีปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว รุกฺขำ ปณิชฺชาย ตเมนำ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวำ วเทยฺย ตถายำ ภวำ ปุริโส ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคำ สมารูโหติ ยถา อิมำเยว รุกฺขำ อาคมิสฺสตีติ ตเมนำ

ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺส รุกฺขสฺส ฉายายํ นิสินฺนํ วา นิปนฺนํ วา ทุกฺขพหุลา เวทนา เวทิยมานา เอวเมว โข อหํ สาริปุตฺต อิเธกจฺจํ ปุคฺคลํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารุโฬฺห ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ปีตฺติวิสยํ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ปีตฺติวิสยํ อุปปนฺนํ ทุกฺขพหุลา เวทนา เวทิยมานา ฯ

[๑๗๔] อิธ ปนาหํ สาริปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารุโฬฺห ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา มนุสฺเสสุ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา มนุสฺเสสุ อุปปนฺนํ สุขพหุลา เวทนา เวทิยมานา ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต รุกฺโข สเม ภูมิภาเค ชาโต พหลปตฺตปลาโส สณฺหจฺฉายโย อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปีปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว รุกฺขํ ปณิชฺเชยฺย ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายํ ปุริโส ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารุโฬฺห ยถา อิมเมว รุกฺขํ อาคมิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺส รุกฺขสฺส ฉายายํ นิสินฺนํ วา นิปนฺนํ วา สุขพหุลา เวทนา เวทิยมานา เอวเมว โข อหํ สาริปุตฺต

อิเธกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺ ฯเปฯ มนุสฺเสสุ อุปปนฺนํ สุขพหุลา เวทนา เวทิยมานํ ฯ

[๒๗๕] อิธาหํ สารีปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺ ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปนฺนํ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทิยมานํ ฯ เสยฺยถาปี สารีปุตฺต ปาสาโท ตตฺรสฺส กูฏาคารํ อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ นิวาตํ ผุสิตคฺคลํ ปีหิตวาตปานํ ตตฺรสฺส ปลฺลงฺโก โคนกตฺถโต ปฏิกตฺถโต ปฏลิกตฺถโต กฏฺฐกมิลปวรปจฺจตฺถรโณ สอุตฺตรจฺฉโท อุภโต โลหิตกูปธาโน อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปีปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว ปาสาทํ ปณิธาย ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายํ ภวํ ปุริโส ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหฺ ยถา อิมเมว ปาสาทํ อาคมิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺมิ ปาสาเท ตสฺมิ กูฏาคาเร ตสฺมิ ปลฺลงฺเก นิสินฺนํ วา นิปนฺนํ วา เอกนฺตสุขา เวทนา เวทิยมานํ เอวเมว โข อหํ สารีปุตฺต อิเธกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ

ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหติ ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปนฺนนฺติ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทิยมานา ฯ

[๑๗๖] อิธ ปนาหํ ตาริปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหติ ยถา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเวว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเวว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตํ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทิยมานา ฯ เสยฺยถาปี ตาริปุตฺต โปกฺขรณี อจฺโฉทกา สาโตทกา สีโตทกา เสตกา สุปติตฺถา รมณีया อวิทูเร จสฺสา ติพฺโพ วนสณฺโฑ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว โปกฺขรณึ ปณิธาย ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายํ ภวํ ปุริโส ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโหติ ยถา อิมเมว โปกฺขรณึ อาคมิสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตं โปกฺขรณึ โอคาเหตฺวา นฺหาตฺวา จ ปิวิตฺวา จ สพฺพทรถกิลมถปริฬาหं

ปฏิปชฺชสฺสมฺเภตฺวา ปจฺจุฏฺฐริตฺวา ตสฺมึ วนสณฺเฑ นิสีทนํ วา นิปนฺนํ วา เอกนฺตสุขา เวทนา เวทิยมานา เอวเมว โข อหํ สาริปุตฺต อิเธกจฺจํ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตญฺจ มคฺคํ สมารูโฬฺห ยถา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสตีติ ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตํ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทิยมานา ฯ อิมา โข สาริปุตฺต ปญฺจ คติโย ฯ โย โข มํ สาริปุตฺต เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสนฺตํ เอวํ วเทยฺย นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วีมํสานุจริตํ สยํ ปฏิภานนฺติ ตํ สาริปุตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต ภิกฺขุ ฉินฺนสมฺปนฺโน สมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺเฐว ธมฺเม อญฺญํ อาราเธยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรย ฯ

[๑๗๗] อภิชานามิ โข ปนาหํ สาริปุตฺต จตุรงฺคสมนฺนาคตํ

พฺรหฺมจริยํ จริตา ฯ ตปสฺสีสฺสุหํ โหมิ ปรมตปสฺสี ลูโข[1] สุหํ โหมิ ปรมลูโข เชคุจฺฉี สุหํ โหมิ ปรมเชคุจฺฉี ปวิวิตฺโต[2] สุหํ โหมิ ปรมปวิวิตฺโต ฯ

[๑๗๘] ตตฺรสฺสุ เม อิทํ สาริปุตฺต ตปสฺสิตาย โหติ อเจลโก โหมิ มุตฺตาจาโร หตฺถาวเลขโน น เอหิภทนฺตีโก น ติฏฺฐภทนฺตีโก น อภิหตํ น อุทฺทิสฺส กตํ น นิมนฺตนํ สาทิยามิ ฯ โส น กุมฺภิมุขา ปฏิคฺคณฺหามิ น กโพลมุขา ปฏิคฺคณฺหามิ น เอฬก-มนฺตรํ น มณฺฑมนฺตรํ น มูสลมนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภุญฺชมานานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย น ปุริสนฺตรคตาย น สงฺกิตฺติสุ น ยตฺถ สา อุปฏฺฐิโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา สณฺฑสณฺฑ-จารินี น มจฺฉํ น มํสํ น สุรํ น เมรยํ น ถุโสทกํ ปีวามิ ฯ โส เอกาคาริโก วา โหมิ เอกาโลปีโก ทฺวาคาริโก วา โหมิ ทฺวาโลปีโก ฯเป ฯ สตฺตาคาริโก วา โหมิ สตฺตาโลปีโก ฯ เอกิสฺสาปี ทตฺติยา ยาเปมิ ทฺวีหิปี ทตฺตีหิ ยาเปมิ ฯเป ฯ สตฺตหิปี ยาเปมิ เอกาหิกมฺปี อาหารํ อาหาเรมิ ทฺวีหิกมฺปี อาหารํ อาหาเรมิ ฯเป ฯ สตฺตาหิกมฺปี อาหารํ อาหาเรมิ อิติ เอวรูปึ อฑฺฒมาสิกมฺปี ปริยายภตฺตโภชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรามิ ฯ โส สากภกฺโข วา โหมิ สามากภกฺโข วา โหมิ นีวารภกฺโข วา โหมิ ททฺทุลภกฺโข วา โหมิ หฏภกฺโข วา โหมิ กณภกฺโข

---

๑ สี. ลูขสฺสุหํ ฯ ๒ ยุ. ปวิวิตฺตสฺสุหํ ฯ

วา โหมิ อาจามภกฺโข วา โหมิ ปิณฺฑากภกฺโข วา โหมิ ติณภกฺโข วา โหมิ โคมยภกฺโข วา โหมิ วนมูลผลาหาโร ยาเปมิ ปวตฺตผลโภชี ฯ โส สาณานิปี ธาเรมิ มสาณานิปี ธาเรมิ ฉวทุสฺสานิปี ธาเรมิ ปํสุกูลานิปี ธาเรมิ ติรีฏานิปี ธาเรมิ อชินานิปี ธาเรมิ อชินกฺขิปมฺปี ธาเรมิ กุสจีรมฺปี ธาเรมิ วากจีรมฺปี ธาเรมิ ผลกจีรมฺปี ธาเรมิ เกสกมฺพลมฺปี ธาเรมิ วาลกมฺพลมฺปี ธาเรมิ อุพฺพหกปกฺขมฺปี ธาเรมิ เกสมสฺสุโลจโกปี โหมิ เกสมสฺสุโลจนานุโยคมนุยุตฺโต อุพฺภฏฺฐโก โหมิ อาสนปฏิกฺขิตฺโต อุกฺกุฏิโกปี โหมิ อุกฺกุฏิกปฺปธานมนุยุตฺโต กณฺฏกาปสฺสยิโกปี โหมิ กณฺฏกาปสฺสเย เสยฺยํ กปฺเปมิ สายตติยกมฺปี อุทโกโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรามิ อิติ เอวรูปึ อเนกวิหิตํ กายสฺส อาตาปน ปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรามิ ฯ อิทมฺปิ เม สาริปุตฺต ตปสฺมึตาย โหติ ฯ

[๑๗๙] ตตฺรสฺสุ เม อิทํ สาริปุตฺต ตุจฺฉสฺมึ โหติ ฯ เนกวสฺสคณิกํ รโชชลฺลํ กาเย สนฺนิจิตํ โหติ ปปฺปฏิกชาตํ ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตฺต ติณฺหุกชานุ เนกวสฺสคณิโก สนฺนิจิโต โหติ ปปฺปฏิกชาโต เอวเมวสฺสุ เม สาริปุตฺต เนกวสฺสคณิกํ รโชชลฺลํ กาเย สนฺนิจิตํ โหติ ปปฺปฏิกชาตํ ฯ ตสฺส มยฺหํ สาริปุตฺต น เอวํ โหติ อโห วตาหํ อิมํ รโชชลฺลํ ปาณินา ปริมชฺเชยฺยํ ฯ อญฺเญ วา ปน เม อิมํ รโชชลฺลํ ปาณินา ปริมชฺเชยฺยุนฺติ เอวมฺปี เม

สารีปุตฺต น โหติ ฯ อิทฺสุ เม สารีปุตฺต ลูขสฺมิ์ โหติ ฯ

[๑๘๐] ตตฺรสฺสุ เม อิทํ สารีปุตฺต เจตฺจฺฉิสฺมิ์ โหติ ฯ โส โข อหํ สารีปุตฺต สเจว อภิกฺกมามิ สเจ ปฏิกฺกมามิ ฯ ยาว อุทกพินฺทุมฺหิปี เม ทยา ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ มาหํ ขุทฺทเก ปาเณ วิสมคเต สงฺฆาตํ อาปาเทสินฺติ ฯ อิทฺสุ เม สารีปุตฺต เจตฺจฺฉิสฺมิ์ โหติ ฯ

[๑๘๑] ตตฺรสฺสุ เม อิทํ สารีปุตฺต ปวิวิตฺตสฺมิ์ โหติ ฯ โส โข อหํ สารีปุตฺต อญฺญตรํ อรญฺญายตนํ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหรามิ ฯ ยทา ปสฺสามิ โคปาลกํ วา ปสุปาลกํ วา ติณหารกํ วา กฏฺฐหารกํ วา วนกมฺมิกํ วา วเนน วนํ คหเนน คหนํ นินฺเนน นินฺนํ ถเลน ถลํ ปปตามิ ตํ กิสฺส เหตุ มา มํ เต อทฺทสฺสุ อหญฺจ มา เต อทฺทสนฺติ ฯ เสยฺยถาปี สารีปุตฺต อารญฺญโก มิโค มนุสฺเส ทิสฺวา วเนน วนํ คหเนน คหนํ นินฺเนน นินฺนํ ถเลน ถลํ ปปตติ เอวเมว โข อหํ สารีปุตฺต ยทา ปสฺสามิ โคปาลกํ วา ปสุปาลกํ วา ติณหารกํ วา กฏฺฐหารกํ วา วนกมฺมิกํ วา วเนน วนํ คหเนน คหนํ นินฺเนน นินฺนํ ถเลน ถลํ ปปตามิ ตํ กิสฺส เหตุ มา มํ เต อทฺทสฺสุ อหญฺจ มา เต อทฺทสนฺติ ฯ อิทฺสุ เม สารีปุตฺต ปวิวิตฺตสฺมิ์ โหติ ฯ

[๑๘๒] โส โข อหํ สารีปุตฺต เย เต โคตฺรา ปฏฺฐิตคาโว อปคตโคปาลา ตตฺถ จตุกฺกณฺฑิโก[๑] อุปสงฺกมิตฺวา ยานิ ตานิ

---

๑ ฉ. ยุ. จตุกฺกณฺฑิโค ฯ

วจฺฉกานํ ตรุณกานํ เชนุปกานํ โคมยานิ ตานิ สุทฺทานิ อาหาเรมิ ฯ ยาวกีวญฺจ เม สาริปุตฺต สกึ มุตฺตกรีสํ อปริยาทินฺนํ โหติ สกึเยว สุทฺทานิ มุตฺตกรีสานิ อาหาเรมิ ฯ อิทมฺปิ เม สาริปุตฺต มหาวิกฏโภชนสฺมิ์ โหติ ฯ

[๑๘๓] โส โข อหํ สาริปุตฺต อญฺญตรํ ภิสนกํ วนสณฺฑํ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหรามิ ฯ ตตฺรสฺสุทฺทานิ สาริปุตฺต ภิสนกสฺส วนสณฺฑสฺส ภิสนกตสฺมิ์ โหติ ฯ โยโกจิ อวีตราโค ตํ วนสณฺฑํ ปวิสติ เยภุยฺเยน โลมานิ หํสนฺติ ฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต ยา ตา รตฺติโย สีตา เหมนฺติกา อนฺตรฏฺฐกา หิมปาตสมยา[1] ตถารูปาสุ รตฺตีสุ รตฺตึ อพฺโภกาเส วิหรามิ ทิวา วนสณฺเฑ คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส ทิวา อพฺโภกาเส วิหรามิ รตฺตึ วนสณฺเฑ ฯ อปีสฺสุ มํ สาริปุตฺต อยํ อนจฺฉริยา คาถา ปฏิภาสิ ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา

โส ตตฺโถ โส สีโน เอโก เอโก ภิสนเก วเน
นคฺโค น จคฺคิมาสีโน เอสนาปสุโต มุนีติ ฯ

[๑๘๔] โส โข อหํ สาริปุตฺต สุสาเน เสยฺยํ กปฺเปมิ ฉวฑฺฑิกานิ อุปธาย ฯ อปีสฺสุ มํ สาริปุตฺต โคมณฺฑลา อุปสงฺกมิตฺวา โอฏฺฐุเภนฺติปี[2] โอมุตฺเตนฺติปี ปีสุเกนปี โอกิรนฺติ กณฺณโสเตสุปี สลากํ ปเวเสนฺติ ฯ น โข ปนาหํ สาริปุตฺต อภิชานามิ เตสุ ปาปกํ จิตฺตํ อุปฺปาเทตา ฯ อิทมฺปิ เม สาริปุตฺต อุเปกฺขาวิหารสฺมิ์ โหติ ฯ

---

๑ สี. ยุ. อนฺตรฏฺฐเก หิมปาตสมเย ฯ ๒ สี. ยุ. โอฏฺฐุภนฺติปี ฯ

[๑๘๕] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน อาหาเรน สุทฺธีติ ฯ เต เอวมาหํสุ โกเฬหิ ยาเปมาติ ฯ เต โกฬมฺปี ขาทนฺติ โกลจุณฺณมฺปี ขาทนฺติ โกโลทกมฺปี ปิวนฺติ อเนกวิหิตมฺปี โกลวิกติ ปริภุญฺชนฺติ ฯ อภิชานามิ โข ปนาหํ สาริปุตฺต เอกํเยว โกลํ อาหารํ อาหริตา ฯ สิยา โข ปน เต สาริปุตฺต เอวมสฺส มหา นูน เตน สมเยน โกโล อโหสีติ ฯ น โข ปเนตํ สาริปุตฺต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ ตทาปี เอตปรโมเยว โกโล อโหสิ เสยฺยถาปี เอตรหิ ฯ ตสฺส มยฺหํ สาริปุตฺต เอกํเยว โกลํ อาหารํ อาหารยโต อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อาสีติกปพฺพานิ วา กาลาปพฺพานิ วา เอวเมวสฺสุ เม องฺคปจฺจงฺคานิ ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม โอฏฺฐปทํ เอวเมวสฺสุ เม อานิสทํ โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฏนาวพี เอวเมวสฺสุ เม บีฏฺฐิกณฺฏโก อุนฺนตาวนโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ชรสาลาย โคปาณสิโย โยตฺตกวิตฺตกา ภวนฺติ เอวเมวสฺสุ เม ผาสุพิโย โอตฺตกวิตฺตกา ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม คมฺภีเร อุทปาเน อุทกตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ เอวเมวสฺสุ เม อกฺขิกูเปสุ อกฺขิตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ติตฺติกาลาพุ อามกจฺฉินฺโน วาตาตเปน สงฺผุสิโต โหติ สมฺมิลาโต

เอวเมวสฺสุ เม สีสจฺฉวิ สมฺผุสิตา โหติ สมฺมิลาตา ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต อุทรจฺฉวิ ปริมสิสฺสามีติ ปิฏฺฐิกณฺฏกเยว ปริคฺคณฺหามิ ปิฏฺฐิกณฺฏกํ ปริมสิสฺสามีติ อุทรจฺฉวิเยว ปริคฺคณฺหามิ ยาวสฺสุ เม สาริปุตฺต อุทรจฺฉวิ ปิฏฺฐิกณฺฏกํ อลฺลีนา โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต วจฺจํ วา มุตฺตํ วา กริสฺสามีติ ตตฺเถว อวกุชฺโช ปปตามิ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต ตเมว กายํ อสฺสาเสนฺโต ปาณินา คตฺตานิ อโนมชฺชามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ สาริปุตฺต ปาณินา คตฺตานิ อโนมชฺชโต ปูตีมูลานิ โลมานิ กายสฺมา ปปตนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ

[๑๘๖] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวฺวาทิโน เอวฺทิฏฺฐิโน อาหาเรน สุทฺธีติ ฯ เต เอวมาหํสุ มุคฺเคหิ ยาเปม ฯ เป ฯ ติเลหิ ยาเปม ฯ เป ฯ ตณฺฑุเลหิ ยาเปมาติ ฯ เต ตณฺฑุลมฺปี ขาทนฺติ ตณฺฑุลจุณฺณมฺปี ขาทนฺติ ตณฺฑุโลทกมฺปี ปิวนฺติ อเนกวิหิตมฺปี ตณฺฑุลวิกติ ปริภุญฺชนฺติ ฯ อภิชานามิ โข ปนาหํ สาริปุตฺต เอกเยว ตณฺฑุลํ อาหารํ อาหริตา ฯ สิยา โข ปน เต สาริปุตฺต เอวมสฺส มหา นูน เตน สมเยน ตณฺฑุโล อโหสีติ ฯ น โข ปเนตํ สาริปุตฺต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ ตทาปี เอตปรโมเยว ตณฺฑุโล อโหสิ เสยฺยถาปี เอตรหิ ฯ ตสฺส มยฺหํ สาริปุตฺต เอกเยว ตณฺฑุลํ อาหารํ อาหารยโต อธิมตฺตก-

ลิ์มานํ ปฏิโต กาโย โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อาลิ์ตกปพฺพานิ วา กาฬาปพฺพานิ วา เอวเมวสฺสุ เม องฺคปจฺจงฺคานิ ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม โอฏฺฐปทํ ฯเปฯ โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฏนาวพิ์ ฯเปฯ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ชรสาลาย ฯเปฯ เสยฺยถาปี นาม คมฺภีเร ฯเปฯ เสยฺยถาปี นาม ติตฺติกาลาพุ ฯเปฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต อุทรจฺฉวิ์ ฯเปฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต วจฺจํ วา ฯเปฯ โส โข อหํ สาริปุตฺต ตเมว กายํ ฯเปฯ กายสฺมา ปปตนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ ตายปี โข อหํ สาริปุตฺต อริยาย ตาย ปฏิปทาย ตาย ทุกฺกรการิกาย นาชฺฌคมิ์ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ ตํ กิสฺส เหตุ อิมิสฺสาเยว อริยาย ปญฺญาย อนธิคมา ยายํ ปญฺญา อธิคตา อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ

[๑๘๗] สนฺติ ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน สสาเรน สุทฺธิ์ติ ฯ น โข ปเนโส สาริปุตฺต สสาโร สุลภรูโป โย มยา อสสริตปุพฺโพ อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา อญฺญตฺร สุทฺธาวาเสหิ เทเวหิ สุทฺธาวาเสน จาหํ สาริปุตฺต เทเว สสเรยฺยํ นยิมํ โลกํ ปุน อาคจฺเฉยฺยํ ฯ

[๑๘๘] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน อุปปตฺติยา สุทฺธิ์ติ ฯ น โข ปเนสา

สาริปุตฺต อุปปตฺติ สุลภรูปา ยา มยา อนุปฺปนฺนปุพฺพา อิมินา ทิฏฺเฐน อทฺธุนา อญฺญตฺร สุทฺธาวาเสหิ เทเวหิ สุทฺธาวาเส จาหํ สาริปุตฺต เทเว อุปปชฺเชยฺยํ นยิมํ โลกํ ปุน อาคจฺเฉยฺยํ ฯ

[๑๘๙] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน อาวาเสน สุทฺธีติ ฯ น โข ปเนโส สาริปุตฺต อาวาโส สุลภรูโป โย มยา อนาวุฏฺฐปุพฺโพ อิมินา ทิฏฺเฐน อทฺธุนา อญฺญตฺร สุทฺธาวาเสหิ เทเวหิ สุทฺธาวาเส จาหํ สาริปุตฺต เทเว อาวเสยฺยํ นยิมํ โลกํ ปุน อาคจฺเฉยฺยํ ฯ

[๑๙๐] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน ยญฺเญน สุทฺธีติ ฯ น โข ปเนโส สาริปุตฺต ยญฺโญ สุลภรูโป โย มยา อยิฏฺฐปุพฺโพ อิมินา ทิฏฺเฐน อทฺธุนา ตญฺจ โข รญฺญา วา สตา ขตฺติเยน มุทฺธาวสิตฺเตน พฺราหฺมเณน วา มหาสาเลน ฯ

[๑๙๑] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน อคฺคิปาริจริยาย สุทฺธีติ ฯ น โข ปเนโส สาริปุตฺต อคฺคิ สุลภรูโป โย มยา อปริจิณฺณปุพฺโพ อิมินา ทิฏฺเฐน อทฺธุนา ตญฺจ โข รญฺญา วา สตา ขตฺติเยน มุทฺธาวสิตฺเตน พฺราหฺมเณน วา มหาสาเลน ฯ

[๑๙๒] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน ยาวเทวายํ ภวํ ปุริโส ทหโร โหติ

ยุวา สุสุกาพเกโส ภเทฺรน โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปฐเมน วยสา ตาวเทว ปรเมน ปญฺญาเวยฺยตฺติเยน สมนฺนาคโต โหติ ยโต จ โข อยํ ภวํ ปุริโส ชิณฺโณ โหติ วุฑฺโฒ มหลฺลโก อทฺธคโต วโย อนุปฺปตฺโต อสีติโก วา นวุติโก วา วสฺสสติโก วา ชาติยา อถ ตมฺหา ปญฺญาเวยฺยตฺติยา ปริหายติ ฯ น โข ปเนตํ สาริปุตฺต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ อหํ โข ปน สาริปุตฺต เอตรหิ ชิณฺโณ วุฑฺโฒ มหลฺลโก อทฺธคโต วโย อนุปฺปตฺโต อสีติโก เม วโย วตฺตติ ฯ อิธสฺสุ เม สาริปุตฺต จตฺตาโร สาวกา วสฺสสตายุกา วสฺสสตชีวิโน ปรมาย สติยา จ คติยา จ ธิติยา จ สมนฺนาคตา ปรเมน จ ปญฺญาเวยฺยตฺติเยน เสยฺยถาปิ สาริปุตฺต ทพฺพหมฺโม ธนุคฺคโห สิกฺขิโต กตหตฺโถ กตูปาสโน ถามคเตน อสเนน อปฺปกสิเรเนว ติริยํ ตาลจฺฉายํ อติปาเตยฺย เอวํ อธิมตฺตสติมนฺโต เอวํ อธิมตฺตคติมนฺโต เอวํ อธิมตฺตธิติมนฺโต เอวํ ปรเมน ปญฺญาเวยฺยตฺติเยน สมนฺนาคตา เต มํ จตุนฺนํ สติปฏฺฐานานํ อุปาทายุปาทาย ปญฺหํ ปุจฺเฉยฺยุํ ปุฏฺโฐ ปุฏฺโฐ จาหํ เตสํ พฺยากเรยฺยํ พฺยากตญฺจ เม พฺยากตโต ชาเนยฺยุํ น จ มํ ทุติยกํ อุตฺตริ ปฏิปุจฺเฉยฺยุํ อณฺฑตฺร อสีตปีตขายิตสายิตา อณฺฑตฺร อุจฺจาร ปสฺสาวกมฺมา อณฺฑตฺร นิทฺทา กิลมถปฏิวิโนทนา อปริยาทินฺนาเยวสฺส สาริปุตฺต ตถาคตสฺส ธมฺมเทสนา อปริยาทินฺนาเยวสฺส ตถาคตสฺส ธมฺมปทพฺยญฺชนํ อปริยาทินฺนาเยวสฺส ตถาคตสฺส

ปญฺหาปฏิภานํ ฯ อถ เม เต จตฺตาโร สาวกา วสฺสสตายุกา วสฺสสตชีวิโน วสฺสสตสฺส อจฺจเยน กาลํ กเรยฺยุ ฯ มญฺเจเน เจปี มํ สาริปุตฺต ปริหริสฺสถ เนวตฺถิ ตถาคตสฺส ปญฺญาเวยฺยตฺติยสฺส อญฺญถตฺตํ ฯ ยํ โข ตํ สาริปุตฺต สมฺมา วทมาโน วเทยฺย อสมฺโมหธมฺโม สตฺโถ โลเก อุปฺปนฺโน พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ มเมว ตํ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย อสมฺโมหธมฺโม สตฺโถ โลเก อุปฺปนฺโน พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ

[๑๙๓] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา นาคสมาโล ภควโต ปิฏฺฐิโต โหติ ภควนฺตํ วีชยมาโน ฯ อถ โข อายสฺมา นาคสมาโล ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภุตํ ภนฺเต อปิจ เม ภนฺเต อิมํ ธมฺมปริยายํ สุตฺวา โลมานิ หฏฺฐานิ โกนามายํ ภนฺเต ธมฺมปริยาโยติ ฯ ตสฺมาติห ตฺวํ นาคสมาล อิมํ ธมฺมปริยายํ โลมหํสนปริยาโยเตฺวว นํ ธาเรหีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา นาคสมาโล ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

มหาสีหนาทสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ ฯ

มหาทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ

[๑๙๔] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปาวิสึสุ ฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ อติปฺปโค โข ตาว สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตุํ ยนฺนูน มยํ เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม เตนุปสงฺกเมยฺยามาติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ อญฺญติตฺถิเยหิ ปริพฺพาชเกหิ สทฺธิ สมฺโมทึสุ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺเน โข เต ภิกฺขู เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอตทโวจุํ สมโณ อาวุโส โคตโม กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปติ มยมฺปิ กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปม สมโณ อาวุโส โคตโม รูปานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปติ มยมฺปิ รูปานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปม สมโณ อาวุโส โคตโม เวทนานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปติ มยมฺปิ เวทนานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปม อิธ โน อาวุโส โก วิเสโส โก อธิปฺปายโย กึ นานากรณํ สมณสฺส วา โคตมสฺส อมฺหากํ วา ยทิทं ธมฺมเทสนาย วา ธมฺมเทสนํ อนุสาสนิยา วา อนุสาสนินฺติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ ภาสิตํ

เนว อภินนฺทึสุ นปฺปฏิกฺโกสึสุ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมึสุ ภควโต สนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานิสฺสามาติ ฯ

[๑๙๕] อถ โข เต ภิกฺขู สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ๋ อิธ มยํ ภนฺเต ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปวิสิมฺห เตสนฺโน ภนฺเต อมฺหากํ เอตทโหสิ ยตีปฺปโค โข ตาว สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตุ๋ ยนฺนูน มยํ เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม เตนุปสงฺกเมยฺยามาติ ฯ อถ โข มยํ ภนฺเต เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม เตนุปสงฺกมิมฺห อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ อญฺญติตฺถิเยหิ ปริพฺพาชเกหิ สทฺธิ์ สมฺโมทิมฺห สมฺโมทนี๋ยํ กถํ สาราณี๋ยํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิมฺห ฯ เอกมนฺตํ นิสินเน โข อเมฺห ภนฺเต เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอตทโวจุ๋ สมโณ อาวุโส โคตโม กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปติ มยมฺปี กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปม สมโณ อาวุโส โคตโม รูปานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปติ มยมฺปี รูปานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปม สมโณ อาวุโส โคตโม เวทนานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปติ มยมฺปี เวทนานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปม อิธ โน อาวุโส โก วิเสโส โก อธิปฺปายโย กึ

นานากรณํ สมณสฺส วา โคตมสฺส อมฺหากํ วา ยทิทํ ธมฺมเทสนาย วา ธมฺมเทสนํ อนุสาสนิยา วา อนุสาสนินฺติ ฯ อถ โข มยํ ภนฺเต เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ ภาสิตํ เนว อภินนฺทิมฺห นปฺปฏิกฺโกสิมฺห อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิมฺห ภควโต สนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานิสฺสามาติ ฯ

[๑๙๖] เอววาทิโน ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวมสฺสุ วจนียา โก ปนาวุโส กามานํ อสฺสาโท โก อาทีนโว กิ นิสฺสรณํ โก รูปานํ อสฺสาโท โก อาทีนโว กิ นิสฺสรณํ โก เวทนานํ อสฺสาโท โก อาทีนโว กิ นิสฺสรณนฺติ ฯ เอวํ ปุฏฺฐา ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา น เจว สมฺปายิสฺสนฺติ อุตฺตริญฺจ วิฆาตํ อาปชฺชิสฺสนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ ยถาตํ ภิกฺขเว อวิสยสฺมิ ฯ นาหนฺตํ ภิกฺขเว ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย โย อิเมสํ ปญฺหานํ เวยฺยากรเณน จิตฺตํ อาราเธยฺย อญฺญตฺร ตถาคเตน วา ตถาคตสาวเกน วา อิโต วา ปน สุตฺวา ฯ

[๑๙๗] โก จ ภิกฺขเว กามานํ อสฺสาโท ฯ ปญฺจิเม ภิกฺขเว กามคุณา กตเม ปญฺจ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปียรูปา กามูปสญฺหิตา รชนียา โสตวิญฺเญยฺยา สทฺทา... ฆานวิญฺเญยฺยา คนฺธา... ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา... กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปียรูปา กามูปสญฺหิตา รชนียา

อิเม โข ภิกฺขเว ปญฺจ กามคุณา ฯ ยํ โข ภิกฺขเว อิเม ปญฺจ กามคุเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยํ กามานํ อสฺสาโท ฯ

[๑๙๘] โก จ ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว ฯ อิธ ภิกฺขเว กุลปุตฺโต เยน สิปฺปฏฺฐาเนน[1] ชีวิกํ กปฺเปติ ยทิ มุทฺทาย ยทิ คณนาย ยทิ สงฺขาเนน ยทิ กสิยา ยทิ วณิชฺชาย ยทิ โครกฺเขน ยทิ อิสฺสตฺเถน ยทิ ราชโปริเสน ยทิ สิปฺปญฺญตฺเรน ตีหสฺส ปุรกฺขโต อุณฺหสฺส ปุรกฺขโต ฑํสมกสวาตาตปสิริสปสมฺผสฺเสหิ วิสฺสมาโน ชุปฺปีปาสาย มิยฺยมาโน[2] อยมฺปี ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ ภิกฺขเว กุลปุตฺตสฺส เอวํ อุฏฺฐหโต ฆฏโต วายมโต เต โภคา นาภินิปฺผชฺชนฺติ โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาพิ์ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ โมฆํ วต เม อุฏฺฐานํ อผลา วต เม วายามาติ อยมฺปี ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ ภิกฺขเว กุลปุตฺตสฺส เอวํ อุฏฺฐหโต ฆฏโต วายมโต เต โภคา อภินิปฺผชฺชนฺติ โส เตสํ โภคานํ อารกฺขาธิกรณํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ กินฺติ เต โภเค เนว ราชาโน หเรยฺยุ น โจรา หเรยฺยุ น อคฺคิ ฑเหยฺย น อุทกํ วเหยฺย น อปฺปิยา ทายาทา หเรยฺยุนฺติ ฯ

---

๑ สี. สิปฺปฏฺฐาเนน ฯ ๒ สี. ยุ. มิยฺยมาโน ฯ

ตสฺส เอวํ อารกฺขโต โคปยโต เต โภเค ราชาโน วา หรนฺติ โจรา วา หรนฺติ อคฺคิ วา ฑหติ อุทกํ วา วหติ อปฺปิยา ทายาทา วา หรนฺติ โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬิ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ ยมฺปิ เม อโหสิ ตมฺปิ โน นตฺถีติ อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ราชาโนปิ ราชูหิ วิวทนฺติ ขตฺติยาปิ ขตฺติเยหิ วิวทนฺติ พฺราหฺมณาปิ พฺราหฺมเณหิ วิวทนฺติ คหปตีปิ คหปตีหิ วิวทนฺติ มาตาปิ ปุตฺเตน วิวทติ ปุตฺโตปิ มาตรา วิวทติ ปิตาปิ ปุตฺเตน วิวทติ ปุตฺโตปิ ปิตรา วิวทติ ภาตาปิ ภาตรา วิวทติ ภาตาปิ ภคินิยา วิวทติ ภคินีปิ ภาตรา วิวทติ สหาโยปิ สหาเยน วิวทติ เต ตตฺถ กลหวิคฺคหวิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ ปาณีหิปิ อุปกฺกมนฺติ เลฑฺฑูหิปิ อุปกฺกมนฺติ ทณฺเฑหิปิ อุปกฺกมนฺติ สตฺเถหิปิ อุปกฺกมนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปิ นิคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปิ ทุกฺขํ อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ อสิจมฺมํ คเหตฺวา ธนุกลาปํ สนฺนยฺหิตฺวา อุภโตพฺยูฬฺหํ[๑] สงฺคามํ ปกฺขนฺทนฺติ อุสูสุปิ

๑ ส๎. ยุ. อุภโตวฺยูฬฺหํ ฯ

ขิปฺปมาเนสุ สตฺตสุปี ขิปฺปมานาสุ อสฺสุปี วิชฺโชตฉนฺเตสุ เต ตตฺถ อุสฺสหิปี วิชฺฌนฺติ สตฺติยาปี วิชฺฌนฺติ อสินาปี สีสํ ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปี นิคฺคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปี ทุกฺขํ อยมฺปี ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ อสิจมฺมํ คเหตฺวา ธนุกลาปํ สนฺนยฺหิตฺวา อฏฺฐาวเลปนา[1] อุปการิโย ปกฺขนฺทนฺติ อุสฺสุปี ขิปฺปมาเนสุ สตฺตสุปี ขิปฺปมานาสุ อสฺสุปี วิชฺโชตฉนฺเตสุ เต ตตฺถ อุสฺสหิปี วิชฺฌนฺติ สตฺติยาปี วิชฺฌนฺติ ฉกณฺฑิยาปิ[2] โอสิญฺจนฺติ อภิวคฺเคนปี โอมทฺทนฺติ อสินาปี สีสํ ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปี นิคฺคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปี ทุกฺขํ อยมฺปี ภิกฺขเว กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ สนฺธิมฺปี ฉินฺทนฺติ นิลฺโลปมฺปี หรนฺติ เอกาคาริกมฺปี กโรนฺติ ปริปนฺเถปี ติฏฺฐนฺติ ปรทารมฺปี คจฺฉนฺติ ตเมนํ ราชาโน คเหตฺวา วิวิธานิ กมฺมกรณานิ[3] กาเรนฺติ กสาหิปี ตาเพนฺติ เวตฺเตหิปี ตาเพนฺติ อฑฺฒทณฺฑเกหิปี ตาเพนฺติ หตฺถมฺปี ฉินฺทนฺติ ปาทมฺปี ฉินฺทนฺติ

---

๑ สี. ยุ. อฏฺฐาวเลปนา ฯ ๒ สี. ยุ. ปกฺกฏฺฐิยา ฯ
๓ สี. ยุ. วิวิธา กมฺมกรณา ฯ

หตฺถปาทมฺปิ ฉินฺทนฺติ กณฺณมฺปิ ฉินฺทนฺติ นาสมฺปิ ฉินฺทนฺติ กณฺณนาสมฺปิ ฉินฺทนฺติ พิลงฺคถาลิกมฺปิ กโรนฺติ สงฺขมุณฺฑกมฺปิ กโรนฺติ ราหุมุขมฺปิ กโรนฺติ โชติมาลิกมฺปิ กโรนฺติ หตฺถปชฺโชติกมฺปิ กโรนฺติ เอรกวตฺติกมฺปิ กโรนฺติ จีรกวาสิกมฺปิ กโรนฺติ เอเณยฺยกมฺปิ กโรนฺติ พลิสมංสิกมฺปิ กโรนฺติ กหาปณกมฺปิ กโรนฺติ ขาราปฏิจฺฉกมฺปิ กโรนฺติ ปลิฆปริวตฺติกมฺปิ กโรนฺติ ปลาลปีฐกมฺปิ กโรนฺติ ตตฺเตนปิ เตเลน โอสิญฺจนฺติ สุนเขหิปิ ขาทาเปนฺติ ชีวนฺตมฺปิ สูเล อุตฺตาเสนฺติ อสินาปิ สีสං ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปิ นิคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปิ ทุกฺขं อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานं อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานं กามาธิกรณं กามานเมว เหตุ ฯ ปุน จปรं ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิทานं กามาธิกรณं กามานเมว เหตุ กาเยน ทุจฺจริตं จรนฺติ วาจาย ทุจฺจริตं จรนฺติ มนสา ทุจฺจริตं จรนฺติ เต กาเยน ทุจฺจริตं จริตฺวา วาจาย ทุจฺจริตं จริตฺวา มนสา ทุจฺจริตं จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายं ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยं อุปปชฺชนฺติ อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานं อาทีนโว สมฺปรายิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานं กามาธิกรณं กามานเมว เหตุ ฯ

[๑๙๙] กิญฺจ ภิกฺขเว กามานं นิสฺสรณं ฯ โย โข ภิกฺขเว กาเมสุ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานं อิทं กามานं นิสฺสรณं ฯ

[๒๐๐] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา

เอวํ กามานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ เต วต สามํ วา กาเม ปริชานิสฺสนฺติ ปรํ วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน กาเม ปริชานิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา เอวํ กามานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ ปชานนฺติ เต วต สามํ วา กาเม ปริชานิสฺสนฺติ ปรํ วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน กาเม ปริชานิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ

[๒๐๑] โก จ ภิกฺขเว รูปานํ อสฺสาโท ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ขตฺติยกญฺญา วา พฺราหฺมณกญฺญา วา คหปติกญฺญา วา ปณฺณรส-วสฺสุทฺเทสิกา วา โสฬสวสฺสุทฺเทสิกา วา นาติทีฆา นาติรสฺสา นาติ-กิสา นาติถูลา นาติกาฬิกา นาจฺโจทาตา ปรมา สา ภิกฺขเว ตสฺมิं สมเย สุภา วณฺณนิภาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ ยํ โข ภิกฺขเว สุภํ วณฺณนิภํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยं รูปานํ อสฺสาโท ฯ

[๒๐๒] โก จ ภิกฺขเว รูปานํ อาทีนโว ฯ อิธ ภิกฺขเว ตเมว ภคินิं ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน อสีติกं วา นวุติกं วา วสฺสสติกं วา ชาติยา ชิณฺณํ โคปาณสิวงฺกํ โภคฺคํ ทณฺฑปรายนํ ปเวธมานํ คจฺฉนฺตึ อาตุรं คตโยพฺพนं ขณฺฑทนฺตึ ปลิตเกสึ วิลูนं ขลิตสิรं วลินं ติลกาหตคตฺตํ ฯ ตं กึ มญฺญถ ภิกฺขเว ยา ปุริมา สุภา

วณฺณนิภา สา อนุตรหิตา อาทิ๋นโว ปาตุภูโตติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ อยํ ภิกฺขเว รูปานํ อาทิ๋นโว ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ตเมว ภคิ๋นิ๋ ปสฺเสยฺย อาพาธิกํ ทุกฺขิตํ พาฬฺหคิลานํ สเก มุตฺตกรีเส ปลิปนฺนํ เสมานํ อญฺเญหิ วุฏฺฐาปิยมานํ อญฺเญหิ สมฺปเวสิยมานนฺ* ฯ ตํ กิ๋ มญฺญถ ภิกฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณฺณนิภา สา อนุตรหิตา อาทิ๋นโว ปาตุภูโตติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ อยมฺปี ภิกฺขเว รูปานํ อาทิ๋นโว ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ตเมว ภคิ๋นิ๋ ปสฺเสยฺย สรีรํ สิ๋วถิกาย ฉฑฺฑิตํ เอกาหมตํ วา ทฺวีหมตํ วา ตีหมตํ วา อุทฺธุมาตกํ วา วินี๋ลกํ วิปุพฺพกชาตํ ฯ ตํ กิ๋ มญฺญถ ภิกฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณฺณนิภา สา อนุตรหิตา อาทิ๋นโว ปาตุภูโตติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ อยมฺปี ภิกฺขเว รูปานํ อาทิ๋นโว ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ตเมว ภคิ๋นิ๋ ปสฺเสยฺย สรีรํ สิ๋วถิกาย ฉฑฺฑิตํ กาเกหิ วา ขชฺชมานํ กิชฺเฌหิ วา ขชฺชมานํ กุลเลหิ วา ขชฺชมานํ สุวาเนหิ วา ขชฺชมานํ สิงฺคาเลหิ วา ขชฺชมานํ วิวิเธหิ วา ปาณกชาติเกหิ ขชฺชมานํ ฯ ตํ กิ๋ มญฺญถ ภิกฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณฺณนิภา สา อนุตรหิตา อาทิ๋นโว ปาตุภูโตติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ อยมฺปี ภิกฺขเว รูปานํ อาทิ๋นโว ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ตเมว ภคิ๋นิ๋ ปสฺเสยฺย สรีรํ สิ๋วถิกาย ฉฑฺฑิตํ อฏฺฐิกสงฺขลิกํ สมํสโลหิตํ นฺหารุสมฺพนฺธํ ฯเป ฯ อฏฺฐิกสงฺขลิกํ นิมฺมํสโลหิตมกฺขิตํ นฺหารุสมฺพนฺธํ ฯเป ฯ

---

* ปี. สํเวสิยมานนฺติ ทิสฺสติ ฯ

อฏฺฐิกสงฺขลิกำ อปคตมำสโลหิตำ นหารุสมฺพนฺธำ ฯเปฯ อฏฺฐิกานิ อปคตนหารุสมฺพนฺธานิ ทิสาวิทิสา วิกฺขิตฺตานิ อญฺเญน หตฺถฏฺฐิกำ อญฺเญน ปาทฏฺฐิกำ อญฺเญน ชงฺฆฏฺฐิกำ อญฺเญน อูรุฏฺฐิกำ อญฺเญน กฏิฏฺฐิกำ อญฺเญน ปิฏฺฐิกณฺฏกฏฺฐิกำ อญฺเญน ผาสุกฏฺฐิกำ อญฺเญน อุรฏฺฐิกำ อญฺเญน พาหุฏฺฐิกำ อญฺเญน อำสฏฺฐิกำ อญฺเญ คีวฏฺฐิกำ อญฺเญน หนุฏฺฐิกำ อญฺเญน ทนฺตฏฺฐิกำ อญฺเญน สีสกฏาหำ ฯ ตำ กิำ มญฺญถ ภิกฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณฺณนิภา สา อนฺตรหิตา อาทีนโว ปาตุภูโตติ ฯ เอวำ ภนฺเตติ ฯ อยมฺปี ภิกฺขเว รูปานำ อาทีนโว ฯ ปุน จปรำ ภิกฺขเว ตเมว ภิกขุำ ปสฺเสยฺย สีรีำ สีวถิกาย ฉฑฺฑิตำ อฏฺฐิกานิ เสตานิ สงฺขวณฺณูปนิภานิ ฯเปฯ อฏฺฐิกานิ ปุญฺชกิตานิ เตโรวสฺสิกานิ ฯเปฯ อฏฺฐิกานิ ปูตีนิ จุณฺณกชาตานิ ฯ ตำ กิำ มญฺญถ ภิกฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณฺณนิภา สา อนฺตรหิตา อาทีนโว ปาตุภูโตติ ฯ เอวำ ภนฺเตติ ฯ อยมฺปี ภิกฺขเว รูปานำ อาทีนโว ฯ

[๒๐๓] กิญฺจ ภิกฺขเว รูปานำ นิสฺสรณำ ฯ โย ภิกฺขเว รูเปสุ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานำ อิทำ รูปานำ นิสฺสรณำ ฯ

[๒๐๔] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา เอวำ รูปานำ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตำ นปฺปชานนฺติ เต วต สามำ วา รูเป ปริชานิสฺสนฺติ ปรำ วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน รูเป

ปริชานิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา เอวํ รูปานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ ปชานนฺติ เต วต สามํ วา รูเป ปริชานิสฺสนฺติ ปรํ วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน รูเป ปริชานิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ

[๒๐๕] โก จ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาโท ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ยสฺมิ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เนว ตสฺมิ สมเย อตฺตพฺยาพาธายปี เจเตติ น ปรพฺยาพาธายปี เจเตติ น อุภยพฺยาพาธายปี เจเตติ อพฺยาปชฺฌเยว ตสฺมิ สมเย เวทนํ เวเทติ อพฺยาปชฺฌปรมาหํ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาทํ วทามิ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ยสฺมิ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเป ฯ วิหรติ เนว ตสฺมิ สมเย อตฺตพฺยาพาธายปี เจเตติ ฯเป ฯ เวเทติ อพฺยาปชฺฌปรมาหํ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาทํ วทามิ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทติ ยนฺตं

อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ยสฺมิ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ วิหรติ เนว ตสฺมิ สมเย ฯเปฯ เวเทติ อพฺยาปชฺฌปรมาหํ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาทํ วทามิ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ยสฺมิ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส จ ฯเปฯ วิหรติ เนว ตสฺมิ สมเย อตฺตพฺยาพาธายปิ เจเตติ น ปรพฺยาพาธายปิ เจเตติ น อุภยพฺยาพาธายปิ เจเตติ อพฺยาปชฺฌเยว ตสฺมิ สมเย เวทนํ เวเทติ อพฺยาปชฺฌปรมาหํ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาทํ วทามิ ฯ

[๒๐๖] โก จ ภิกฺขเว เวทนานํ อาทีนโว ฯ ยํ ภิกฺขเว เวทนา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อยํ เวทนานํ อาทีนโว ฯ

[๒๐๗] กิญฺจ ภิกฺขเว เวทนานํ นิสฺสรณํ ฯ โย ภิกฺขเว เวทนานํ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทํ เวทนานํ นิสฺสรณํ ฯ

[๒๐๘] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา เอวํ เวทนานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ เต วต สามํ วา เวทนา ปริชานิสฺสนฺติ ปรํ วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน เวทนา ปริชานิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ เย จ

โข เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา เอวํ เวทนานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ ปชานนฺติ เต วต สามํ วา เวทนา ปริชานิสฺสนฺติ ปรํ วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน เวทนา ปริชานิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

จูฬทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ

[๒๐๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมิ นิโคฺรธาราเม ฯ อถ โข มหานาโม สกฺโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เอตทโวจ ทีฆรตฺตาหํ ภนฺเต ภควตา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ โลโภ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส โทโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส โมโห จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโส อถ จ ปน เม เอกทา โลภธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ โทสธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ โมหธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ โกสุ นาม เม ธมฺโม อชฺฌตฺตํ อปฺปหีโน เยน เม เอกทา โลภธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ โทสธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ โมหธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺตีติ ฯ

[๒๑๐] โส เอวํ โข เต มหานาม ธมฺโม อชฺฌตฺตํ อปฺปหีโน เยน เต เอกทา โลภธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ โทสธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ โมหธมฺมาปี จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ ฯ โส จ หิ เต มหานาม ธมฺโม อชฺฌตฺตํ ปหีโน อภวิสฺส ฯ น ตฺวํ อคารํ อชฺฌาวเสยฺยาสิ น กาเม ปริภุญฺเชยฺยาสิ ฯ ยสฺมา จ โข เต มหานาม โส เอวํ ธมฺโม อชฺฌตฺตํ อปฺปหีโน ตสฺมา ตฺวํ อคารํ อชฺฌาวสสิ กาเม ปริภุญฺชสิ ฯ

[๒๑๑] อปฺปสฺสาทา กามา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ อิติ เจปิ มหานาม อริยสาวกสฺส ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐิ โหติ ฯ โส จ อญฺญเตฺรว กาเมหิ อญฺญตฺร อกุสเลหิ ธมฺเมหิ ปีติสุขํ นาธิคจฺฉติ อญฺญํ วา ตโต สนฺตตรํ อถ โข โส เนว ตาว อนาวฏฺฏี กาเมสุ โหติ ฯ ยโต จ โข มหานาม อริยสาวกสฺส อปฺปสฺสาทา กามา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ เอวเมตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐิ โหติ ฯ โส จ อญฺญเตฺรว กาเมหิ อญฺญตฺร อกุสเลหิ ธมฺเมหิ ปีติสุขํ อธิคจฺฉติ อญฺญํ วา ตโต สนฺตตรํ อถ โข โส อนาวฏฺฏี กาเมสุ โหติ ฯ มยฺหมฺปี โข มหานาม ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิสตฺตสฺเสว สโต อปฺปสฺสาทา กามา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐิ โหติ ฯ โส จ อญฺญเตฺรว กาเมหิ อญฺญตฺร อกุสเลหิ ธมฺเมหิ ปีติสุขํ นาชฺฌคมิ อญฺญํ วา ตโต สนฺตตรํ อถ ฆฺวาหํ เนว ตาว อนาวฏฺฏี กาเมสุ ปจฺจญฺญาสึ ฯ ยโต จ โข เม มหานาม อปฺปสฺสาทา กามา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐิ อโหสิ ฯ โส จ อญฺญเตฺรว กาเมหิ อญฺญตฺร อกุสเลหิ ธมฺเมหิ ปีติสุขํ อชฺฌคมิ อญฺญญฺจ ตโต สนฺตตรํ อถาหํ อนาวฏฺฏี กาเมสุ ปจฺจญฺญาสึ ฯ

[๒๑๒] โก จ มหานาม กามานํ อสฺสาโท ฯ ปญฺจิเม มหานาม กามคุณา กตเม ปญฺจ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนีฺยา โสตวิญฺเญยฺยา สทฺทา... ฆานวิญฺเญยฺยา คนฺธา... ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา... กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนีฺยา อิเม โข มหานาม ปญฺจ กามคุณา ฯ ยํ โข มหานาม อิเม ปญฺจ กามคุเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยํ กามานํ อสฺสาโท ฯ

[๒๑๓] โก จ มหานาม กามานํ อาทีนโว ฯ อิธ มหานาม กุลปุตฺโต เยน สิปฺปฏฺฐาเนน ชีวิกํ กปฺเปติ ยทิ มุทฺทาย ยทิ คณนาย ยทิ สงฺขาเนน ยทิ กสิยา ยทิ วณิชฺชาย ยทิ โครกฺเขน ยทิ อิสฺสตฺเถน ยทิ ราชโปริเสน ยทิ สิปฺปญฺญตเรน สีตสฺส ปุรกฺขโต อุณฺหสฺส ปุรกฺขโต ฑํสมกสวาตาตปสิริสปสมฺผสฺเสหิ ริสฺสมาโน ขุปฺปิปาสาย มิยฺยมาโน อยมฺปิ มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ มหานาม กุลปุตฺตสฺส เอวํ อุฏฺฐหโต ฆฏโต วายมโต เต โภคา นาภินิปฺผชฺชนฺติ โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ โมฆํ วต เม อุฏฺฐานํ อผลา วต เม วายามาติ ฯ อยมฺปิ มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ

กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ มหานาม กุลปุตฺตสฺส เอวํ อุฏฺฐหโต ฆฏโต วายมโต เต โภคา อภินิปฺผชฺชนฺติ โส เตสํ โภคานํ อารกฺขาธิกรณํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ กินฺติ เม โภเค เนว ราชาโน หเรยฺยุ น โจรา หเรยฺยุ น อคฺคิ ฑเหยฺย น อุทกํ วเหยฺย น อปฺปิยา ทายาทา หเรยฺยุนฺติ ฯ ตสฺส เอวํ อารกฺขโต โคปยโต เต โภเค ราชาโน วา หรนฺติ โจรา วา หรนฺติ อคฺคิ วา ฑหติ อุทกํ วา วหติ อปฺปิยา ทายาทา วา หรนฺติ โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ ยมฺปิ เม อโหสิ ตมฺปิ โน นตฺถีติ ฯ อยมฺปิ มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๔] ปุน จปรํ มหานาม กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ราชาโนปิ ราชูหิ วิวทนฺติ ขตฺติยาปิ ขตฺติเยหิ วิวทนฺติ พฺราหฺมณาปิ พฺราหฺมเณหิ วิวทนฺติ คหปตีปิ คหปตีหิ วิวทนฺติ มาตาปิ ปุตฺเตน วิวทติ ปุตฺโตปิ มาตรา วิวทติ ปีตาปิ ปุตฺเตน วิวทติ ปุตฺโตปิ ปีตรา วิวทติ ภาตาปิ ภาตรา วิวทติ ภาตาปิ ภคินิยา วิวทติ ภคินีปิ ภาตรา วิวทติ สหาโยปิ สหาเยน วิวทติ ฯ เต ตตฺถ กลหวิคฺคหวิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ ปาณีหิปิ อุปกฺกมนฺติ เลฑฺฑูหิปิ อุปกฺกมนฺติ ทณฺเฑหิปิ อุปกฺกมนฺติ สตฺเถหิปิ อุปกฺกมนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปิ นิคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปิ

ทุกฺขํ ฯ อยมฺปี มหานาม กามานํ อาทีนโว ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๕] ปุน จปรํ มหานาม กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ อสิจมฺมํ คเหตฺวา ธนุกลาปํ สนฺนยฺหิตฺวา อุภโตพฺยูฬฺหํ สงฺคามํ ปกฺขนฺทนฺติ ฯ อุสูสุปี ขิปฺปมาเนสุ สตฺติสุปี ขิปฺปมานาสุ อสีสุปี วิชฺโชตลนฺเตสุ เต ตตฺถ อุสูหิปี วิชฺฌนฺติ สตฺติยาปี วิชฺฌนฺติ อสินาปี สีสํ ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปี นิคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปี ทุกฺขํ ฯ อยมฺปี มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๖] ปุน จปรํ มหานาม กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ อสิจมฺมํ คเหตฺวา ธนุกลาปํ สนฺนยฺหิตฺวา อฏฺฐาวเลปนา อุปการิโย ปกฺขนฺทนฺติ ฯ อุสูสุปี ขิปฺปมาเนสุ สตฺติสุปี ขิปฺปมานาสุ อสีสุปี วิชฺโชตลนฺเตสุ เต ตตฺถ อุสูหิปี วิชฺฌนฺติ สตฺติยาปี วิชฺฌนฺติ ฉกณฺฑิยาปี โอสิญฺจนฺติ อภิวคฺเคนปี โอมทฺทนฺติ อสินาปี สีสํ ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปี นิคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปี ทุกฺขํ ฯ อยมฺปี มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๗] ปุน จปรํ มหานาม กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ สนฺธิมฺปี ฉินฺทนฺติ นิลฺโลปมฺปี หรนฺติ เอกา-

การิกมฺปิ กโรนฺติ ปนฺเถปิ ติฏฺฐนฺติ ปรทารมฺปิ คจฺฉนฺติ ตเมนํ ราชาโน คเหตฺวา วิวิธานิ กมฺมกรณานิ กาเรนฺติ ฯ กสาหิปิ ตาเพนฺติ เวตฺเตหิปิ ตาเพนฺติ อฑฺฒทณฺฑเกหิปิ ตาเพนฺติ ฯ เป ฯ โชติมาลิกมฺปิ กโรนฺติ หตฺถปชฺโชติกมฺปิ กโรนฺติ เอรกวตฺติกมฺปิ กโรนฺติ จีรกวาสิกมฺปิ กโรนฺติ เอเณยฺยกมฺปิ กโรนฺติ พลิสมังสิกมฺปิ กโรนฺติ กหาปณกมฺปิ กโรนฺติ ขาราปฏิจฺฉกมฺปิ กโรนฺติ ปลิฆปริวตฺติกมฺปิ กโรนฺติ ปลาลปีฐกมฺปิ กโรนฺติ ตตฺเตนปิ เตเลน โอสิญฺจนฺติ สุนเขหิปิ ขาทาเปนฺติ ชีวนฺตมฺปิ สูเล อุตฺตาเสนฺติ อสินาปิ สีสํ ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ มรณมฺปิ นิคจฺฉนฺติ มรณมตฺตมฺปิ ทุกฺขํ ฯ อยมฺปิ มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิฏฺฐิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๘] ปุน จปรํ มหานาม กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ กาเยน ทุจฺจริตํ จรนฺติ วาจาย ทุจฺจริตํ จรนฺติ มนสา ทุจฺจริตํ จรนฺติ เต กาเยน ทุจฺจริตํ จริตฺวา วาจาย ทุจฺจริตํ จริตฺวา มนสา ทุจฺจริตํ จริตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชนฺติ ฯ อยํ มหานาม กามานํ อาทีนโว สมฺปรายิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๙] เอกมิทาหํ มหานาม สมยํ ราชคเห วิหรามิ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต ฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา นิคนฺถา อิสิคิลิปสฺเส

กาพลีตายํ อุพฺภฏฺฐีกา โหนฺติ อาสนปฏิกฺขิตฺตา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ ฯ อถ ขฺวาหํ[๑] มหานาม สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน อิสิคิลิปสฺเส[๒] กาพลีตา เยน นิคนฺถา เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา เต นิคนฺเถ เอตทโวจํ กินฺนุ ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา อุพฺภฏฺฐีกา โหถ อาสนปฏิกฺขิตฺตา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยถาติ ฯ เอวํ วุตฺเต มหานาม เต นิคนฺถา มํ เอตทโวจุํ นิคนฺโถ อาวุโส นาฏปุตฺโต สพฺพญฺญู สพฺพทสฺสาวี[๓] อปริเสสํ ญาณทสฺสนํ ปฏิชานาติ จรโต จ เม ติฏฺฐโต จ สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตตํ สมิตํ ญาณทสฺสนํ ปจฺจุปฏฺฐิตนฺติ โส เอวมาห อตฺถิ โข โภ[๔] นิคนฺถา ปุพฺเพ ปาปกมฺมํ กตํ ตํ อิมาย ทุกฺขาย ทุกฺกรการิกาย นิชฺชเรถ ยํ ปเนตฺถ เอตรหิ กายเน สํวุตา วาจาย สํวุตา มนสา สํวุตา ตํ อายตึ ปาปสฺส กมฺมสฺส อกรณํ อิติ ปุราณานํ กมฺมานํ ตปสา พฺยนฺตีภาวา นวานํ กมฺมานํ อกรณา อายตึ อนวสฺสโว อายตึ อนวสฺสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทุกฺขกฺขโย ทุกฺขกฺขยา เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพฺพํ ทุกฺขํ นิชฺชิณฺณํ ภวิสฺสตีติ ฯ ตญฺจ ปน อมฺหากํ รุจฺจติ เจว ขมติ จ เตน จมฺห อตฺตมนาติ ฯ

---

๑ สี. ยุ. อถ โขหํ ฯ ๒ สี. ยุ. อิสิคิลิปสฺสํ ฯ ๓ สี. ยุ. โวติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ ๔ สี. ยุ. กฏุกาย ฯ

[๒๒๐] เอวํ วุตฺเต อหํ มหานาม เต นิคนฺเถ เอตทโวจํ กึ ปน ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา ชานาถ อหุวเมฺหว มยํ ปุพฺเพ น นาหุวมฺหาติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ กึ ปน ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา ชานาถ อกรเมฺหว มยํ ปุพฺเพ ปาปกมฺมํ น นากรมฺหาติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ กึ ปน ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา ชานาถ เอวรูปี วา เอวรูปี วา ปาปกมฺมํ อกรมฺหาติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ กึ ปน ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา ชานาถ เอตฺตกํ วา ทุกฺขํ นิชฺชิณฺณนฺ เอตฺตกํ วา ทุกฺขํ นิชฺชเรตพฺพนฺ เอตฺตกมฺหิ วา ทุกฺเข นิชฺชิณฺเณ สพฺพนฺ ทุกฺขํ นิชฺชิณฺณนฺ ภวิสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ กึ ปน ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา ชานาถ ทิฏฺเฐว ธมฺเม อกุสลานนฺ ธมฺมานนฺ ปหานนฺ กุสลานนฺ ธมฺมานนฺ อุปสมฺปทนฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ อิติ กิร ตุเมฺห อาวุโส นิคนฺถา น ชานาถ อหุวเมฺหว มยํ ปุพฺเพ น นาหุวมฺหาติ น ชานาถ อกรเมฺหว มยํ ปุพฺเพ ปาปกมฺมํ น นากรมฺหาติ น ชานาถ เอวรูปี วา เอวรูปี วา ปาปกมฺมํ อกรมฺหาติ น ชานาถ เอตฺตกํ วา ทุกฺขํ นิชฺชิณฺณนฺ เอตฺตกํ วา ทุกฺขํ นิชฺชเรตพฺพนฺ เอตฺตเก วา ทุกฺเข นิชฺชิณฺเณ สพฺพนฺ ทุกฺขํ นิชฺชิณฺณนฺ ภวิสฺสตีติ น ชานาถ ทิฏฺเฐว ธมฺเม อกุสลานนฺ ธมฺมานนฺ ปหานนฺ กุสลานนฺ ธมฺมานนฺ อุปสมฺปทนฺ เอวนฺ สนฺเต อาวุโส นิคนฺถา เย โลเก ฉุทฺธา โลหิตปาณิโน กฺรูรกมฺมนฺตา มนุสฺเสสุ ปจฺฉา ชาตา เต นิคนฺเถสุ ปพฺพชฺชนฺตีติ ฯ

น โข อาวุโส โคตม สุเขน สุขํ อธิคนฺตพฺพํ ทุกฺเขน โข สุขํ อาวุโส อธิคนฺตพฺพํ สุเขน จ อาวุโส โคตม สุขํ อธิคนฺตพฺพํ อภิสฺส ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สุขํ อธิคจฺเฉยฺย ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สุขวิหาริตโร อายสฺมตา โคตเมนาติ ฯ อทฺธายสฺมนฺเตหิ นิคนฺเถหิ สทฺธา อปฺปฏิสงฺขา วาจา ภาสิตา น โข อาวุโส โคตม สุเขน สุขํ อธิคนฺตพฺพํ ทุกฺเขน โข สุขํ อธิคนฺตพฺพํ สุเขน จ อาวุโส โคตม สุขํ อธิคนฺตพฺพํ อภิสฺส ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สุขํ อธิคจฺเฉยฺย ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สุขวิหาริตโร อายสฺมตา โคตเมนาติ อถึจ อหเมว ตตฺถ ปฏิปุจฺฉิตพฺโพ โก นุ โข อายสฺมนฺตานํ สุขวิหาริตโร ราชา วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมา วา โคตโมติ ฯ อทฺธาวุโส โคตม อเมฺหหิ สทฺธา อปฺปฏิสงฺขา วาจา ภาสิตา น โข อาวุโส โคตม สุเขน สุขํ อธิคนฺตพฺพํ ทุกฺเขน โข สุขํ อธิคนฺตพฺพํ สุเขน จ อาวุโส โคตม สุขํ อธิคนฺตพฺพํ อภิสฺส ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สุขวิหาริตโร อายสฺมตา โคตเมนาติ อถึจ ติฏฺฐตเตตํ อิทานิถึ มยํ อายสฺมนฺตํ โคตมํ ปุจฺฉาม โก นุ โข อายสฺมนฺตานํ สุขวิหาริตโร ราชา วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมา วา โคตโมติ ฯ เตนหาวุโส นิคนฺถา ตุเมฺห ตตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ ยถา โว ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากเรยฺยาถ ตํ กึ มญฺญถาวุโส นิคนฺถา ปโหติ ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร

อนิญฺชมาโน กาเยน อภาสมาโน วาจํ สตฺต รตฺตินฺทิวานิ เอกนฺตสุขํ ปฏิสํเวทึ วิหรตุนฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ ตํ กึ มญฺญถาวุโส นิคนฺถา ปโหติ ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อนิญฺชมาโน กาเยน อภาสมาโน วาจํ ฉ รตฺตินฺทิวานิ...ปญฺจ รตฺตินฺทิวานิ... จตฺตาริ รตฺตินฺทิวานิ...ตีณิ รตฺตินฺทิวานิ...เทฺว รตฺตินฺทิวานิ... เอกํ รตฺตินฺทิวํ เอกนฺตสุขํ ปฏิสํเวทึ วิหรตุนฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโสติ ฯ อหํ โข อาวุโส นิคนฺถา ปโหมิ อนิญฺชมาโน กาเยน อภาสมาโน วาจํ เอกํ รตฺตินฺทิวํ เอกนฺตสุขํ ปฏิสํเวทึ วิหริตุ ฯ อหํ โข อาวุโส นิคนฺถา ปโหมิ อนิญฺชมาโน กาเยน อภาสมาโน วาจํ เทฺว รตฺตินฺทิวานิ...ตีณิ รตฺตินฺทิวานิ...จตฺตาริ รตฺตินฺทิวานิ... ปญฺจ รตฺตินฺทิวานิ...ฉ รตฺตินฺทิวานิ...สตฺต รตฺตินฺทิวานิ เอกนฺตสุขํ ปฏิสํเวทึ วิหริตุ ฯ ตํ กึ มญฺญถาวุโส นิคนฺถา เอวํ สนฺเต โก สุขํ วิหรติ ราชา วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อหํ วาติ ฯ เอวํ สนฺเต อายสฺมา จ โคตโม สุขวิหาริตโร รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรนาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน มหานาโม สกฺโก ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

จูฬทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ ฯ

อนุมานสุตฺตํ

[๒๒๑] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภคฺเคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร เภสกฬาวเน มิคทาเย ฯ ตตฺร โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๒๒] อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ ปวาเรติ เจปี อาวุโส ภิกฺขุ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต วจนีโยมฺหิ อายสฺมนฺเตหีติ โส จ โหติ ทุพฺพโจ โทวจสฺสกรเณหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต อกฺขโม อปฺปทกฺขิณคฺคาหี อนุสาสนิ๋ อถ โข สพฺรหฺมจารี น เจว วตฺตพฺพํ มญฺญนฺติ น จ อนุสาสิตพฺพํ มญฺญนฺติ น จ ตสฺมิ๋ ปุคฺคเล วิสฺสาสํ อาปชฺชิตพฺพํ มญฺญนฺติ ฯ กตเม จาวุโส โทวจสฺสกรณา ธมฺมา ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ ปาปีจฺโฉ โหติ ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโต ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ ปาปีจฺโฉ โหติ ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโต อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อตฺตุกฺกํสโก โหติ ปรวมฺภี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อตฺตุกฺกํสโก โหติ ปรวมฺภี อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธาภิภูโต ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธาภิภูโต อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ

อาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธเหตุ อุปนาหี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธเหตุ อุปนาหี อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธเหตุ อภิสงฺกี[1] ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธเหตุ อภิสงฺกี อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธสามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตา ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ โกธโน โหติ โกธสามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตา อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ ปฏิปฺผรติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ ปฏิปฺผรติ อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ อปสาเทติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ อปสาเทติ อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส ปจฺจาโรเปติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส ปจฺจาโรเปติ อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ พหิทฺธากถํ อปนาเมติ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ พหิทฺธากถํ อปนาเมติ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ อยมฺปี ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน

---

๑ ส. อภิสงฺคี ฯ

อปทาเน น สมฺปายติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน อปทาเน น สมฺปายติ อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ มกฺขี โหติ ปฬาสี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ มกฺขี โหติ ปฬาสี อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อิสฺสุกี โหติ มจฺฉรี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อิสฺสุกี โหติ มจฺฉรี อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ สโฐ โหติ มายาวี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ สโฐ โหติ มายาวี อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ ถทฺโธ โหติ อติมานี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ ถทฺโธ โหติ อติมานี อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี อยมฺปิ ธมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ อิเม วุจฺจนฺตาวุโส โทวจสฺสกรณา ธมฺมา ฯ

[๒๒๓] โน เจปิ อาวุโส ภิกฺขุ ปวาเรติ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต วจนีโยมฺหิ อายสฺมนฺเตหีติ โส จ โหติ สุวโจ โสวจสฺสกรเณหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ขโม ปทกฺขิณคฺคาหี อนุสาสนึ อถ โข นํ สพฺรหฺมจารี วตฺตพฺพญฺเจว มญฺญนฺติ อนุสาสิตพฺพญฺจ มญฺญนฺติ ตสฺมิ จ ปุคฺคเล วิสฺสาสํ อาปชฺชิตพฺพํ มญฺญนฺติ ฯ กตเม จาวุโส โสวจสฺสกรณา ธมฺมา ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ น ปาปิจฺโฉ โหติ น ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโต ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น ปาปิจฺโฉ โหติ

น ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโต อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อนนุตฺถกโถ โหติ อปรวมฺภี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อนตฺถกถโก โหติ อปรวมฺภี อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธาภิภูโต ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธาภิภูโต อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธเหตุ อุปนาหี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธเหตุ อุปนาหี อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธเหตุ อภิสงฺกี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธเหตุ อภิสงฺกี อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธสามนฺตา วาจํ นิจฺฉาเรตา ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โกธโน โหติ น โกธสามนฺตา วาจํ นิจฺฉาเรตา อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ น ปฏิปฺผรติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ น ปฏิปฺผรติ อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ น อปสาเทติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกํ น อปสาเทติ อยมฺปิ ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส น ปจฺจาโรเปติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส น ปจฺจาโรเปติ อยมฺปิ ธมฺโม

โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส น อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ น พหิทฺธากถํ อปนาเมติ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน น อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ น พหิทฺธากถํ อปนาเมติ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส น อปทาเน น สมฺปายติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส น อปทาเน น สมฺปายติ อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปร อาวุโส ภิกฺขุ อมกฺขี โหติ อปฬาสี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อมกฺขี โหติ อปฬาสี อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อนิสฺสุกี โหติ อมจฺฉรี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อนิสฺสุกี โหติ อมจฺฉรี อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อสโฐ โหติ อมายาวี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อสโฐ โหติ อมายาวี อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อถทฺโธ โหติ อนติมานี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อถทฺโธ โหติ อนติมานี อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อนาธานคาหี สุปฏินิสฺสคฺคี ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อนาธานคาหี สุปฏินิสฺสคฺคี อยมฺปี ธมฺโม โสวจสฺสกรโณ ฯ อิเม วุจฺจนฺตาวุโส โสวจสฺสกรณา ธมฺมา ฯ

[๒๒๔] ตตฺราวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ อนุมานิตพฺพ[๑] โย ชฺวายํ ปุคฺคโล ปาปีจฺโฉ ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโต อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส ปาปีจฺโฉ ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโต อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา น ปาปีจฺโฉ ภวิสฺสามิ น ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโตติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล อตฺตุกฺกํสโก ปรวมฺภี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส อตฺตุกฺกํสโก ปรวมฺภี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา อนตฺตุกฺกํสโก ภวิสฺสามิ อปรวมฺภีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล โกธโน โกธาภิภูโต อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส โกธโน โกธาภิภูโต อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา น โกธโน ภวิสฺสามิ น โกธาภิภูโตติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล โกธโน โกธเหตุ อุปนาหี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส โกธโน โกธเหตุ อุปนาหี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา น โกธโน ภวิสฺสามิ น โกธเหตุ อุปนาหีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล โกธโน โกธเหตุ อภิสงฺกี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป

---

๑ ฉ. อนุสาสิตพฺพํ ฯ ยุ อนุมินิตพฺพํ ฯ

อหญฺเจว โข ปนสฺส โกธโน โกธเหตุ อภิสงฺกี ฯ อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา น โกธโน ภวิสฺสามิ น โกธเหตุ อภิสงฺกีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล โกธโน โกธสามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตา อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส โกธโน โกธสามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตา อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา น โกธโน ภวิสฺสามิ น โกธสามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล จุฑิโต โจทเกน โจทกา ปฏิปฺผรติ อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส จุฑิโต โจทเกน โจทกา ปฏิปฺผเรยฺยา อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา จุฑิโต โจทเกน โจทกา อปฺปฏิปฺผริสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล จุฑิโต โจทเกน โจทกา อปสาเทติ อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส จุฑิโต โจทเกน โจทกา อปสาเทยฺยา อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา จุฑิโต โจทเกน โจทกา น อปสาเทสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล จุฑิโต โจทเกน โจทกสฺส ปจฺจาโรเปติ อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺส จุฑิโต โจทเกน โจทกสฺส ปจฺจาโรเปยฺยา อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ

เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส น ปจฺจาโรเปสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ขฺวายํ ปุคฺคโล จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ พหิทฺธากถํ อปนาเมติ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺสํ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส อญฺเญนญฺญํ ปฏิจเรยฺยํ พหิทฺธากถํ อปนาเมยฺยํ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกเรยฺยํ อหํ ปนสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา จุทิโต โจทเกน น อญฺเญนญฺญํ ปฏิจริสฺสามิ น พหิทฺธากถํ อปนาเมสฺสามิ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกริสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ขฺวายํ ปุคฺคโล จุทิโต โจทเกน อปทาเน น สมฺปายติ อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺสํ จุทิโต โจทเกน อปทาเน น สมฺปาเยยฺยํ อหํ ปสฺสํ อปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา จุทิโต โจทเกน น อปทาเน น สมฺปายิสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ขฺวายํ ปุคฺคโล มกฺขี ปปาสี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺสํ มกฺขี ปปาสี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา อมกฺขี ภวิสฺสามิ อปปาสีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ขฺวายํ ปุคฺคโล อิสฺสุกี มจฺฉรี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมนาโป อหญฺเจว โข

ปนสฺสํ อิสฺสุกี มจฺฉรี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา อนิสฺสุกี ภวิสฺสามิ อมจฺฉรีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล สโฐ มายาวี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺสํ สโฐ มายาวี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา อสโฐ ภวิสฺสามิ อมายาวีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล ถทฺโธ อติมานี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺสํ ถทฺโธ อติมานี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา อถทฺโธ ภวิสฺสามิ อนติมานีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ชฺวายํ ปุคฺคโล สนฺทิฏฺฐิปรามาสี อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปีโย อมนาโป อหญฺเจว โข ปนสฺสํ สนฺทิฏฺฐิ-ปรามาสี อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปีโย อมนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุนา อสนฺทิฏฺฐิปรามาสี ภวิสฺสามิ อนาธานคาหี สุปฺปฏินิสฺสคฺคีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ

[๒๒๕] ตตฺราวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ ปาปิจฺโฉ ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโตติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ ปาปิจฺโฉ โขมฺหิ ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสเมว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ

ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ น โขมฺหิ ปาปีจฺโฉ น ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ อตฺตุกฺกํสโก ปรวมฺภีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อตฺตุกฺกํสโก โขมฺหิ ปรวมฺภีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อนตฺตุกฺกํสโก โขมฺหิ อปรวมฺภีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ โกธโน โกธาภิภูโตติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ โกธโน โขมฺหิ โกธาภิภูโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ น โขมฺหิ โกธโน น โกธาภิภูโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ โกธโน โกธเหตุ อุปนาหีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ โกธโน โขมฺหิ โกธเหตุ อุปนาหีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา

เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ น โขมฺหิ โกธโน น โกธเหตุ อุปนาหีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติ-ปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ โกธโน โกธเหตุ อภิสงฺกีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ โกธโน โขมฺหิ โกธเหตุ อภิสงฺกีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน ชานาติ น โขมฺหิ โกธโน น โกธเหตุ อภิสงฺกีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ โกธโน โกธเหตุ สามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตาติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ โกธโน โขมฺหิ โกธเหตุ สามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตาติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ น โขมฺหิ โกธโน น โกธเหตุ สามนฺตา วาจา นิจฺฉาเรตาติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ จุทิโต โจทเกน

โจทกํ ปฏิปฺผรามีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน โจทกํ ปฏิปฺผรามีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสเมว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน โจทกํ น ปฏิปฺผรามีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติ-ปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ จุทิโต โจทเกน โจทกํ อปสาเทมีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โจทเกน โจทกํ อปสาเทมีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสเมว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน โจทกํ น อปสาเทมีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ จุทิโต โจทเกน โจทกสฺส ปจฺจาโรเปมีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน โจทกสฺส ปจฺจาโรเปมีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสเมว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน โจทกสฺส น ปจฺจาโรเปมีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว

ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ จุทิโต โจทเกน อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรามิ พหิทฺธากถํ อปนาเปมิ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรมีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรามิ พหิทฺธากถํ อปนาเปมิ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรมีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน อญฺเญนญฺญํ น ปฏิจรามิ น พหิทฺธากถํ อปนาเปมิ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรมีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ จุทิโต โจทเกน อปทาเน น สมฺปายามีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน อปทาเน น สมฺปายามีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ จุทิโต โขมฺหิ โจทเกน น อปทาเน น สมฺปายามีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติ-ปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน

จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ มกฺขี ปหาสฺสามิ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ มกฺขี โขมฺหิ ปหาสฺสามิ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อมกฺขี โขมฺหิ อปหาสฺสามิ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ อิสฺสุกี มจฺฉรี ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อิสฺสุกี โขมฺหิ มจฺฉรี เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อนิสฺสุกี โขมฺหิ อมจฺฉรี เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ สโฐ มายาวี ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ สโฐ โขมฺหิ มายาวี เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อสโฐ โขมฺหิ อมายาวี เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ

ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ ถทฺโธ อติมานีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ ถทฺโธ โขมฺหิ อติมานีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อถทฺโธ โขมฺหิ อนติมานีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติ-ปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ ปุน จปรํ อาวุโส ภิกฺขุนา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ กินฺนุโขมฺหิ สนฺทิฏฺฐิปรามาสี อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โขมฺหิ อาธานคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตสํเยว ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสี โขมฺหิ อนาธานคาหี สุปฺปฏินิสฺสคฺคีติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติ-ปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน สพฺเพปีเม ปาปเก อกุสเล ธมฺเม อปฺปหีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา สพฺเพสํเยว อิเมสํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน สพฺเพปีเม ปาปเก อกุสเล ธมฺเม ปหีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสุ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส

อิตฺถี วา ปุริโส วา ทหโร ยุวา มณฺฑนกชาติโก อาทาเส วา ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อจฺเฉ วา อุทกปตฺเต สกมุขนิมิตฺตํ ปจฺจเวกฺขมาโน สเจ ตตฺถ ปสฺสติ รชํ วา องฺคณํ วา ตสฺเสว รชสฺส วา องฺคณสฺส วา ปหานาย วายมติ โน เจ ตตฺถ ปสฺสติ รชํ วา องฺคณํ วา เตเนว อตฺตมโน โหติ ลาภา วต เม ปริสุทฺธํ วต เมติ เอเมว โข อาวุโส สเจ ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน สพฺเพปิเม ปาปเก อกุสเล ธมฺเม อปฺปหีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา สพฺเพสํเยว อิเมสํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน สพฺเพปิเม ปาปเก อกุสเล ธมฺเม ปหีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสติ เตนาวุโส ภิกฺขุนา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหรตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ธมฺเมสูติ ฯ

อิทมโวจายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อตฺตมนา เต ภิกฺขู ยายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

อนุมานสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

เจโตขีลสุตฺตํ

[๒๒๖] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๒๗] ภควา เอตทโวจ ยสฺสกสฺส จ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปญฺจ เจโตขีลา อปฺปหีนา ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา อสมุจฺฉินฺนา โส วตมสฺมิ ขมฺมวินเย วุฑฺฒิ วิรูฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ

[๒๒๘] กตมสฺส ปญฺจ เจโตขีลา อปฺปหีนา โหนฺติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ นาธิมุจฺจติ น สมฺปสีทติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ นาธิมุจฺจติ น สมฺปสีทติ ตสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปฐโม เจโตขีโล อปฺปหีโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ นาธิมุจฺจติ น สมฺปสีทติ ฯ เป ฯ สงฺเฆ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ นาธิมุจฺจติ น สมฺปสีทติ ฯ เป ฯ สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ นาธิมุจฺจติ น สมฺปสีทติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ นาธิมุจฺจติ น สมฺปสีทติ ตสฺส จิตฺตํ น

นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ จตุกฺโก เจโตขีโล อปฺปหีโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจารีสุ กุปีโต โหติ อนตฺตมโน อาหตจิตฺโต ขีลชาโต ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจารีสุ กุปีโต โหติ อนตฺตมโน อาหตจิตฺโต ขีลชาโต ตสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปญฺจโม เจโตขีโล อปฺปหีโน โหติ ฯ อิมสฺส ปญฺจ เจโตขีลา อปฺปหีนา โหนฺติ ฯ

[๒๒๙] กตมสฺส ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา อสมุจฺฉินฺนา โหนฺติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเม อวีตราโค โหติ อวิคตจฺฉนฺโท อวิคตเปโม อวิคตปิปาโส อวิคตปริฬาโห อวิคตตณฺหา ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเม อวีตราโค โหติ อวิคตจฺฉนฺโท อวิคตเปโม อวิคตปิปาโส อวิคตปริฬาโห อวิคตตณฺหา ตสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ ฯเป ฯ ปธานาย เอวมสฺสายํ ปฐโม เจตโส วินิพนฺโธ อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย อวีตราโค โหติ ฯเป ฯ รูเป อวีตราโค โหติ อวิคตจฺฉนฺโท อวิคตเปโม อวิคตปิปาโส อวิคตปริฬาโห อวิคตตณฺหา ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูเป อวีตราโค โหติ ฯเป ฯ เอวมสฺสายํ ตติโย เจตโส วินิพนฺโธ

อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาวทตฺถํ อุทราวเทหกํ ภุญฺชิตฺวา เสยฺยสุขํ ปสฺสสุขํ มิทฺธสุขํ อนุยุญฺชนฺโต วิหรติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาวทตฺถํ อุทราวเทหกํ ภุญฺชิตฺวา เสยฺยสุขํ ปสฺสสุขํ มิทฺธสุขํ อนุยุญฺชนฺโต วิหรติ ตสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ จตุตฺโถ เจตโส วินิพนฺโธ อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ เทวนิกายํ ปณิธาย พฺรหฺมจริยํ จริสฺสนฺติ อิมินาหํ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวญฺญตโร วาติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ เทวนิกายํ ปณิธาย พฺรหฺมจริยํ จริสฺสติ อิมินาหํ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวญฺญตโร วาติ ตสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปญฺจโม เจตโส วินิพนฺโธ อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ อิมสฺส ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา อสมุจฺฉินฺนา โหนฺติ ฯ ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อิเม ปญฺจ เจโตขีลา อปฺปหีนา อิเม ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา อสมุจฺฉินฺนา โหนฺติ โส วตมสฺมิ ธมฺมวินเย วุทฺธิ วิรูฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ

[๒๓๐] ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปญฺจ เจโตขีลา ปหีนา ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา สมุจฺฉินฺนา โส วติมสฺมิ ธมฺมวินเย วุทฺธิ วิรุฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ

[๒๓๑] กตมสฺส ปญฺจ เจโตขีลา ปหีนา โหนฺติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถริ น กงฺขติ น วิจิกิจฺฉติ อธิมุจฺจติ สมฺปสีทติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถริ น กงฺขติ น วิจิกิจฺฉติ อธิมุจฺจติ สมฺปสีทติ ตสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยกาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปฐโม เจโตขีโล ปหีโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเม น กงฺขติ น วิจิกิจฺฉติ อธิมุจฺจติ สมฺปสีทติ ฯ เป ฯ สงฺเฆ น กงฺขติ น วิจิกิจฺฉติ อธิมุจฺจติ สมฺปสีทติ ฯ เป ฯ สิกฺขาย น กงฺขติ น วิจิกิจฺฉติ อธิมุจฺจติ สมฺปสีทติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สิกฺขาย น กงฺขติ น วิจิกิจฺฉติ อธิมุจฺจติ สมฺปสีทติ ตสฺส จิตฺตํ นมติ ฯ เป ฯ เอวมสฺสายํ จตุตฺโถ เจโตขีโล ปหีโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจารีสุ น กุปิโต โหติ น อนตฺตมโน น อาหตจิตฺโต น ขีลชาโต ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจารีสุ น กุปิโต โหติ น อนตฺตมโน น อาหตจิตฺโต น ขีลชาโต ตสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย

เอวมสฺสายํ ปญฺจโม เจโตขีโล ปหีโน โหติ ฯ อิมสฺส ปญฺจ เจโตขีลา ปหีนา โหนฺติ ฯ

[๒๓๒] กถมสฺส ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา สุสมุจฺฉินฺนา โหนฺติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเม วีตราโค โหติ วิคตจฺฉนฺโท วิคตเปโม วิคตปิปาโส วิคตปริฬาโห วิคตตโณฺห ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเม วีตราโค โหติ วิคตจฺฉนฺโท วิคตเปโม วิคตปิปาโส วิคต-ปริฬาโห วิคตตโณฺห ตสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ยสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปฐโม เจตโส วินิพนฺโธ สุสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย วีตราโค โหติ ฯเป ฯ รูเป วีตราโค โหติ ฯเป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ยาวทตฺถํ อุทราวเทหกํ ภุญฺชิตฺวา เสยฺยสุขํ ปสฺสสุขํ มิทฺธสุขํ อนนุยุญฺชนฺโต วิหรติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ยาวทตฺถํ อุทราวเทหกํ ภุญฺชิตฺวา เสยฺยสุขํ ปสฺสสุขํ มิทฺธสุขํ อนนุยุญฺชนฺโต วิหรติ ตสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ยสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ จตุตฺโถ เจตโส วินิพนฺโธ สุสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อญฺญตรํ เทวนิกายํ ปณิธาย พฺรหฺมจริยํ จริสฺสติ อิมินาหํ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ

เทวญฺญตโร วาติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อญฺญตรํ เทวนิกายํ ปณิธาย พฺรหฺมจริยํ จริสฺสติ อิมินาหํ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวญฺญตโร วาติ ตสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย ยสฺส จิตฺตํ นมติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปญฺจโม เจตโส วินิพนฺโธ สุสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ อิมสฺส ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา สุสมุจฺฉินฺนา โหนฺติ ฯ ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อิเม ปญฺจ เจโตขีลา ปหีนา อิเม ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา สุสมุจฺฉินฺนา โหนฺติ ฯ โส วตมสฺมิ ขมฺมวินเย วุทฺธิ วิรูฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ

[๒๓๓] โส ฉนฺทสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ วิริยสมาธิจิตฺตสมาธิวีมํสาสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ อุสฺโสฬฺหิเยว ปญฺญมี ฯ ส โข โส ภิกฺขเว เอวํ อุสฺโสฬฺหิปณฺณรสงฺคสมนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ อภินิพฺภิทาย ภพฺโพ สมฺโพธาย ภพฺโพ อนุตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคมาย ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว กุกฺกุฏิยา อณฺฑานิ อฏฺ วา ทส วา ทฺวาทส วา ตานสฺสุ กุกฺกุฏิยา สมฺมา อธิสยิตานิ สมฺมา ปริเสทิตานิ สมฺมา ปริภาวิตานิ ฯ กิญฺจาปิ ตสฺสา กุกฺกุฏิยา น เอวं อิจฺฉา อุปฺปชฺเชยฺย อโห วติเม กุกฺกุฏโปตกา ปาทนขสิขาย วา มุขตุณฺฑเกน วา

อณฺฑโกสํ ปทาเลตฺวา โสตฺถินา อภินิพฺภิชฺเชยฺยุนฺติ อถ โข ภพฺพาว เต กุกฺกุฏโปตกา ปาทนขสิขาย วา มุขตุณฺฑเกน วา อณฺฑโกสํ ปทาเลตฺวา โสตฺถินา อภินิพฺภิชฺชิตุํ เอวเมว โข ภิกฺขเว เอวํ อุสฺโสพฺหิปณฺณรสงฺคสมนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ อภินิพฺภิทาย ภพฺโพ สมฺโพธาย ภพฺโพ อนุตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคมายาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

เจโตขีลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ ฯ

วนปตฺถสุตฺตํ

[๒๓๔] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ วนปตฺถปริยายํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๓๕] ภควา เอตทโวจ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณาติ เย จิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณามิ เย จิเม ปพฺพชิเตน ชีวิต-

ปริกฺขารา สมฺมาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจย-เภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมฺมาคจฺฉนฺตีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา รตฺติภาคํ วา ทิวสภาคํ วา ตมฺหา วนปตฺถา ปกฺกมิตพฺพํ น วตฺถพฺพํ ฯ

[๒๓๖] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ วนปตฺถ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ วนปตฺถ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณาติ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมฺมาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมฺมาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ วนปตฺถ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ วนปตฺถ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณามิ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมฺมาเนตพฺพา จีวร-บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมฺมาคจฺฉนฺติ น โข ปนาหํ จีวรเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต น บิณฺฑปาตเหตุ น เสนาสนเหตุ น คิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขารเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต อถ จ ปน เม

อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณามีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา สงฺขาปี ตมฺหา วนปตฺถา ปกฺกมิตพฺพํ น วตฺถพฺพํ ฯ

[๒๓๗] อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวรปิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณามิ ฯ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ น โข ปนาหํ จีวรเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต น บิณฺฑปาตเหตุ น เสนาสนเหตุ น คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ

ปพฺพชิโต อถ จ ปน เม อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณามีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา สงฺขาปี ตสฺมิ วนปตฺเถ วตฺถพฺพํ น ปกฺกมิตพฺพํ ฯ

[๒๓๘] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร-ปิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ วนปตฺถํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณามิ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจย-เภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมุทาคจฺฉนฺตีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ยาวชีวมฺปี ตสฺมิ วนปตฺเถ วตฺถพฺพํ น ปกฺกมิตพฺพํ ฯ

[๒๓๙] อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ คามํ อุปนิสฺสาย วิหรติ

ฯเปฯ อญฺญตรํ นิคมํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ฯเปฯ อญฺญตรํ นครํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ฯเปฯ อญฺญตรํ ชนปทํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ฯเปฯ อญฺญตรํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณาติ เย จิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน-คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณามิ เย จิเม ปพฺพชิเตน ชีวิต-ปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจย-เภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา รตฺติภาคํ วา ทิวสภาคํ วา โส ปุคฺคโล อนาปุจฺฉา ปกฺกมิตพฺโพ นานุพนฺธิตพฺโพ ฯ

[๒๔๐] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา

จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณาติ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมฺมาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมฺมาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณามิ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมฺมาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมฺมาคจฺฉนฺติ น โข ปนาหํ จีวรเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต น บิณฺฑปาตเหตุ น เสนาสนเหตุ น คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต อถ จ ปน เม อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ น อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ น สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา น ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นานุปาปุณามีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา สงฺขาปี โส ปุคฺคโล อนาปุจฺฉา ปกฺกมิตพฺโพ นานุพนฺธิตพฺโพ ฯ

[๒๔๑] อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ

อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณามิ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต กสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ น โข ปนาหํ จีวรเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต น ปิณฺฑปาตเหตุ น เสนาสนเหตุ น คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต อถ จ ปน เม อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณามีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา สงฺขาปิโส ปุคฺคโล อนุพนฺธิตพฺโพ น ปกฺกมิตพฺพํ ฯ

[๒๔๒] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนฺตวาสึ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรติ ตสฺส ตํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว

สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมุทาคจฺฉนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรามิ สลฺลสฺส เม อิมํ ปุคฺคลํ อุปนิสฺสาย วิหรโต อนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุปฏฺฐาติ อสมาหิตญฺจ จิตฺตํ สมาธิยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยํ คจฺฉนฺติ อนนุปฺปตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณามิ เย จ โข อิเม ปพฺพชิเตน ชีวิตปริกฺขารา สมุทาเนตพฺพา จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา เต อปฺปกสิเรน สมุทาคจฺฉนฺตีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ยาวชีวมฺปี โส ปุคฺคโล อนุพนฺธิตพฺโพ น ปกฺกมิตพฺพํ อปี สมุชฺชมาเนนปีติ* ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

วนปตฺถสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

---

* ยุ. ปนุชฺชมาเนนปีติ อิติ ทิสฺสติ ฯ

มธุปีณฺฑิกสุตฺตํ

[๒๔๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมิ นิโครธาราเม ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย กปิลวตฺถุ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ กปิลวตฺถุสฺมิ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต เยน มหาวนํ เตนุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย มหาวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา เวฬุวลฏฺฐิกาย มูเล ทิวาวิหารํ นิสีทิ ฯ ทณฺฑปาณิปิ โข สกฺโก ชงฺฆาวิหารํ อนุจงฺกมมาโน อนุวิจรมาโน เยน มหาวนํ เตนุปสงฺกมิ มหาวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา เยน เวฬุวลฏฺฐิกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา ทณฺฑปาณิ ภควนฺตํ เอตทโวจ กิจฺจาทิ สมโณ กิมกฺขายีติ ฯ ยถาวาทิ โข อาวุโส สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย น เกนจิ โลเก วิคฺคยฺห ติฏฺฐติ ยถา จ ปน กาเมหิ วิสํยุตฺตํ วิหรนฺตํ ตํ พฺราหฺมณํ อกถกถิ ฉินฺนกุกฺกุจฺจํ ภวาภเว วีตตณฺหํ สญฺญา นานุเสนฺตีติ เอวาทิ โข อหํ อาวุโส เอวมกฺขายีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ทณฺฑปาณิ สกฺโก ลีลํ โอกมฺเปตฺวา ชิวฺหํ นิทฺธาเปตฺวา ติวิสาขํ

นลาฏกํ นลาเฏ วุฏฺฐาเปตฺวา ทณฺฑโมฬุพฺภ ปกฺกามิ ฯ

[๒๔๔] อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน นิโครฺธาราโม เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ อิจฺฉาหํ ภิกฺขเว ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย กปิลวตฺถุ ปิณฺฑาย ปาวิสึ กปิลวตฺถุสฺมิ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาต-ปฏิกฺกนฺโต เยน มหาวนํ เตนุปสงฺกมึ ทิวาวิหาราย มหาวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา เวฬุวลฏฺฐิกาย มูเล ทิวาวิหารํ นิสีทึ ฯ ทณฺฑ-ปาณิปิ โข ภิกฺขเว สกฺโก ชงฺฆาวิหารํ อนุจงฺกมมาโน อนุวิจรมาโน เยน มหาวนํ เตนุปสงฺกมิ มหาวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา เยน เวฬุวลฏฺฐิกา เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา มม สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา ทณฺฑโมฬุพฺภ เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข ภิกฺขเว ทณฺฑปาณิ สกฺโก มํ เอตทโวจ กึ วาที สมโณ กิมกฺขายีติ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว ทณฺฑปาณึ สกฺกํ เอตทโวจํ ยถาวาที โข อาวุโส สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย น เกนจิ โลเก วิคฺคยฺห ติฏฺฐติ ยถา จ ปน กาเมหิ วิสญฺญุตฺตํ วิหรนฺตํ ตํ พฺราหฺมณํ อกถกถึ ฉินฺนกุกฺกุจฺจํ ภวาภเว วีตตณฺหํ สญฺญา นานุเสนฺตีติ เอวํวาที โข อหํ อาวุโส เอวมกฺขายีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว ทณฺฑปาณิ สกฺโก

สีสํ โอกมฺเปตฺวา ชิวฺหํ นิลฺลาเพตฺวา ติวิสาขํ นลาฏิกํ นลาเฏ วุฏฺฐาเปตฺวา ทณฺฑโมลุพฺภ ปกฺกามีติ ฯ

[๒๔๕] เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ กิวาที ปน ภนฺเต ภควา สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย น เกนจิ โลเก วิคฺคยฺห ติฏฺฐตีติ กถํ ปน ภนฺเต กาเมหิ วิสยุตฺตํ วิหรนฺตํ ตํ พฺราหฺมณํ อกถกถึ ฉินฺนกุกฺกุจฺจํ ภวาภเว วีตตณฺหํ สญฺญา นานุเสนฺตีติ ฯ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ อภิวทิตพฺพํ อชฺโฌสิตพฺพํ เอเสวนฺโต ราคานุสยานํ เอเสวนฺโต ปฏิฆานุสยานํ เอเสวนฺโต ทิฏฺฐานุสยานํ เอเสวนฺโต วิจิกิจฺฉานุสยานํ เอเสวนฺโต มานานุสยานํ เอเสวนฺโต ภวราคานุสยานํ เอเสวนฺโต อวิชฺชานุสยานํ เอเสวนฺโต ทณฺฑาทาน สตฺถาทาน กลห วิคฺคห วิวาท ตุวํตุว เปสุญฺญ-มุสาวาทานํ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ ฯ อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน สุคโต อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสิ ฯ

[๒๔๖] อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภิ-

นนฺทิตพฺพํ อภิวทิตพฺพํ อชฺโฌสิตพฺพํ เอเสวนฺโต ราคานุสยานํ เอเสวนฺโต ปฏิฆานุสยานํ เอเสวนฺโต วิจิกิจฺฉานุสยานํ เอเสวนฺโต มานานุสยานํ เอเสวนฺโต ภวราคานุสยานํ เอเสวนฺโต อวิชฺชานุสยานํ เอเสวนฺโต ทณฺฑาทาน สตฺถาทาน กลห วิคฺคห วิวาท ตุวंตุว เปสุญ्ญ-มุสาวาทานं เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถं อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถं วิภเชยฺยาติ ฯ อถ โข เตสं ภิกฺขูนं เอตทโหสิ อยं โข อายสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สංวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญ्ญูนं สพฺรหฺมจารีนं ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถं อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถं วิภชิตุं ยนฺนූน มยं เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตं มหากจฺจานं เอตมตฺถं ปฏิ-ปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมිංสු อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหากจฺจาเนน สทฺธิ สมฺโมทිංสු สมฺโมทนීยं กถं สาราณීยं වීතිසාเรตฺวา เอกมนฺตं นිසීදිංสු ฯ เอกมนฺตं นිසින්නා โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตं มหากจฺจานं เอตทโวจුං อිทං โข โน อาวุโส กจฺจาน ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสं อุทฺทිසිตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถं අවිභජිตฺวා อුට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨෝ ยථානිทานං ภิกฺขූ ปุริสं ปปญ्චසญ्ญාසංඛා සමුදාචරนฺติ

เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเปฯ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ เตสํ โน อาวุโส กจฺจาน อมฺหากํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเปฯ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ เตสํ โน อาวุโส กจฺจาน อมฺหากํ เอตทโหสิ อยํ โข อาวุโส อายสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สංวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนं สพฺรหฺมจารีนं ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ ยนฺนูน มยं เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตं มหากจฺจานं เอตมตฺถं ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ วิภชตายสฺมา มหากจฺจาโนติ ฯ

[๒๔๗] เสยฺยถาปี อาวุโส ปุริโส สารตฺถิโก สารเวสี สารปริเยสนं จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารโต อติกฺกมฺเมว มูลं อติกฺกมฺม ขนฺธं สาขาปลาเส สารं ปริเยสิตพฺพं มญฺเญยฺย เอวं สมฺปทมิทं อายสฺมนฺตานं สตฺถริ สมฺมุขีภูเต ตํ ภควนฺตं

อติสีตฺวา อเมฺห เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺฉิตพฺพํ มญฺญถ โส หาวุโส ภควา ชานํ ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสติ จกฺขุภูโต ญาณภูโต ธมฺมภูโต พฺรหฺมภูโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตสฺส ทาตา ธมฺมสามิ ตถาคโต โส เจว ปเนตสฺส กาโล อโหสิ ยํ ภควนฺตํเยว เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ ยถา โน ภควา พฺยากเรยฺย ตถา นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ อทฺธาวุโส กจฺจาน ภควา ชานํ ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสติ จกฺขุภูโต ญาณภูโต ธมฺมภูโต พฺรหฺมภูโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตสฺส ทาตา ธมฺมสามิ ตถาคโต โส เจว ปเนตสฺส กาโล อโหสิ ยํ ภควนฺตํเยว เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาม ยถา โน ภควา พฺยากเรยฺย ตถา นํ ธาเรยฺยาม อปิจายสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ วิภชตายสฺมา มหากจฺจาโน อกรุกริตฺวาติ ฯ

[๒๔๘] เตนหาวุโส สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหากจฺจานสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา มหากจฺจาโน เอตทโวจ. ยํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขู ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา

สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเปฯ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ อิมสฺส โข อหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ จกฺขุญฺจาวุโส ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ยํ เวเทติ ตํ สญฺชานาติ ยํ สญฺชานาติ ตํ วิตกฺเกติ ยํ วิตกฺเกติ ตํ ปปญฺเจติ ยํ ปปญฺเจติ ตโตนิทานํ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺเนสุ จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ ฯ โสตญฺจาวุโส ปฏิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ โสตวิญฺญาณํ ฯเปฯ ฆานญฺจาวุโส ปฏิจฺจ คนฺเธ จ อุปฺปชฺชติ ฆานวิญฺญาณํ...ฯ ชิวฺหญฺจาวุโส ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ...ฯ กายญฺจาวุโส ปฏิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ อุปฺปชฺชติ กายวิญฺญาณํ...ฯ มนญฺจาวุโส ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ยํ เวเทติ ตํ สญฺชานาติ ยํ สญฺชานาติ ตํ วิตกฺเกติ ยํ วิตกฺเกติ ตํ ปปญฺเจติ ยํ ปปญฺเจติ ตโตนิทานํ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺเนสุ มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ ฯ โส วตาวุโส จกฺขุสฺมิ สติ รูเป สติ จกฺขุวิญฺญาเณ สติ ผสฺสปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ผสฺสปญฺญตฺติยา สติ เวทนาปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ เวทนา-

ปณฺณตฺติยา สติ สญฺญาปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ สญฺญาปณฺณตฺติยา สติ วิตกฺกปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ วิตกฺกปณฺณตฺติยา สติ ปปญฺจสญฺญาสงฺขาสมุทาจรณปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส โสตสฺมึ สติ สทฺเท สติ...ฯ ฆานสฺมึ สติ คนฺเธ สติ...ฯ ชิวฺหาย สติ รเส สติ...ฯ กายสฺมึ สติ โผฏฺฐพฺเพ สติ...ฯ มนสฺมึ สติ ธมฺเม สติ มโนวิญฺญาเณ สติ ผสฺสปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ผสฺสปณฺณตฺติยา สติ เวทนาปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ เวทนาปณฺณตฺติยา สติ สญฺญาปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ สญฺญาปณฺณตฺติยา สติ วิตกฺกปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ วิตกฺกปณฺณตฺติยา สติ ปปญฺจสญฺญาสงฺขาสมุทาจรณปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส จกฺขุสฺมึ อสติ รูเป อสติ จกฺขุวิญฺญาเณ อสติ ผสฺสปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ผสฺสปณฺณตฺติยา อสติ เวทนาปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ เวทนาปณฺณตฺติยา อสติ สญฺญาปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ สญฺญาปณฺณตฺติยา อสติ วิตกฺกปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ วิตกฺกปณฺณตฺติยา อสติ ปปญฺจสญฺญาสงฺขาสมุทาจรณปณฺณตฺตึ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส

โสตสฺมิ์ อสฺติ สทฺเท อสฺติ ฯเปฯ ฆานสฺมิ์ อสฺติ คนฺเธ อสฺติ...ฯ ชิวฺหาย อสฺติ รเส อสฺติ...ฯ กายสฺมิ์ อสฺติ โผฏฺฐพฺเพ อสฺติ...ฯ มนสฺมิ์ อสฺติ ธมฺเม อสฺติ มโนวิญฺญาเณ อสฺติ ผสฺสปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ผสฺสปญฺญตฺติยา อสฺติ เวทนาปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ เวทนาปญฺญตฺติยา อสฺติ สญฺญาปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ สญฺญาปญฺญตฺติยา อสฺติ วิตกฺกปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ วิตกฺกปญฺญตฺติยา อสฺติ ปปญฺจสญฺญาสงฺขาสมุทาจรณปญฺญตฺติ ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ ยโต โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเปฯ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ อิมสฺส โข อหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส เอวं วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ ฯ อากงฺขมานา จ ปน ตุเมฺห อายสฺมนฺโต ภควนฺตเมว อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ ยถา โน ภควา พฺยากโรติ ตถา นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ

[๒๔๙] อถ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหากจฺจานสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ์สุ

อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ์ ยํ โข โน ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเป ฯ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ ฯ เตสํ โน ภนฺเต อมฺหากํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมุทาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ อภิวทิตพฺพํ อชฺโฌสิตพฺพํ เอเสวนฺโต ราคานุสยานํ เอเสวนฺโต ปฏิฆานุสยานํ เอเสวนฺโต ทิฏฺฐานุสยานํ เอเสวนฺโต วิจิกิจฺฉานุสยานํ เอเสวนฺโต มานานุสยานํ เอเสวนฺโต ภวราคานุสยานํ เอเสวนฺโต อวิชฺชานุสยานํ เอเสวนฺโต ทณฺฑาทาน สตฺถาทาน กลหวิคฺคหวิวาท ตุวंตุว เปสุญฺญ มุสาวาทานํ เอตฺเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ เตสํ โน ภนฺเต อมฺหากํ เอตทโหสิ อยं โข อายสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สංวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนं สพฺรหฺมจารีนं ปโหติ จายสฺมา มหา-

กจฺจาโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ ยนฺนูน มยํ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ อถ โข มยํ ภนฺเต เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมิมฺห อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺฉิมฺห ฯ เตสํ โน ภนฺเต อายสฺมตา มหากจฺจาเนน อิเมหิ อากาเรหิ อิเมหิ ปเทหิ อิเมหิ พฺยญฺชเนหิ อตฺโถ วิภตฺโตติ ฯ ปณฺฑิโต ภิกฺขเว มหากจฺจาโน มหาปญฺโญ ภิกฺขเว มหากจฺจาโน มญฺเจปี ตุเมฺห ภิกฺขเว เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ อหมฺปี ตํ เอวเมวํ พฺยากเรยฺยํ ยถา ตํ มหากจฺจาเนน พฺยากตํ เอโส เจว เอตสฺส อตฺโถ เอวญฺจ นํ ธาเรถาติ ฯ

[๒๕๐] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ เสยฺยถาปี ภนฺเต ปุริโส ชิฆจฺฉาทุพฺพลฺยปเรโต มธุปีณฺฑิกํ อธิคจฺเฉยฺย โส ยโต ยโต สาเยยฺย ลเภเถว สาทุ รสํ อเสจนกเมวาโว ภนฺเต เจตโส ภิกฺขุ ทพฺพชาติโก ยโต ยโต อิมสฺส ธมฺมปริยายสฺส ปญฺญาย อตฺถํ อุปปริกฺเขยฺย ลเภถ เจว อตฺตมนตํ ลเภถ จ เจตโส ปสาทํ โก นามายํ ภนฺเต ธมฺมปริยาโยติ ฯ ตสฺมาติห ตฺวํ อานนฺท อิมํ ธมฺมปริยายํ มธุปีณฺฑิกปริยาโยเตฺวว นํ ธาเรหีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

มธุปีณฺฑิกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

เทฺวธาวิตกฺกสุตฺตํ

[๒๕๑] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๕๒] ภควา เอตทโวจ ปุพฺเพว เม ภิกฺขเว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิสตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ เทฺวธาฺ กตฺวา เทฺวธา กตฺวา วิตกฺเก วิหเรยฺยนฺติ โส โข อหํ ภิกฺขเว โย จายํ กามวิตกฺโก โย จ พฺยาปาทวิตกฺโก โย จ วิหึสาวิตกฺโก อิมํ เอกํ ภาคมกาสึ โย จายํ เนกฺขมฺมวิตกฺโก โย จ อพฺยาปาท-วิตกฺโก โย จ อวิหึสาวิตกฺโก อิมํ ทุติยํ ภาคมกาสึ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ กามวิตกฺโก โส เอวํ ปชานามิ อุปฺปนฺโน โข เม อยํ กามวิตกฺโก โส จ โข อตฺตพฺยาพาธายปี สංวตฺตติ ปรพฺยาพาธายปี สංวตฺตติ อุภยพฺยาพาธายปี สංวตฺตติ ปญฺญานิโรธิโก วิฆาตปกฺขิโก อนิพฺพานสංวตฺตนิโก อตฺตพฺยาพาธาย สංวตฺตตีติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺฉติ ปรพฺยาพาธาย สංวตฺตตีติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺฉติ อุภย-พฺยาพาธาย สංวตฺตตีติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถํ

---

๑ สี. ยุ. ทฺวิธาติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

คจฺฉติ ปญฺญานิโรธิโก วิฆาตปกฺขิโก อนิพฺพานสංวตฺตนิโกติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถं คจฺฉติ ฯ โส โข อหं ภิกฺขเว อุปฺปนฺนุปฺปนฺนं กามวิตกฺกं ปชฺชหเมว วิโนทนเมว[1] พฺยนฺตเมว นං อกาสึ ฯ ตสฺส มยฺหं ภิกฺขเว เอวं อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ พฺยาปาทวิตกฺโก ฯเป ฯ อุปฺปชฺชติ วิหึสาวิตกฺโก โส เอวं ปชานามิ อุปฺปนฺโน โข เม อยं วิหึสาวิตกฺโก โส จ โข อตฺตพฺยาพาธายปี สංวตฺตติ ปรพฺยาพาธายปี สංวตฺตติ อุภยพฺยาพาธายปี สංวตฺตติ ปญฺญานิโรธิโก วิฆาตปกฺขิโก อนิพฺพานสංวตฺตนิโก อตฺตพฺยาพาธาย สංวตฺตตีติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถं คจฺฉติ ปรพฺยาพาธาย สංวตฺตตีติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถं คจฺฉติ อุภยพฺยาพาธาย สංวตฺตตีติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถं คจฺฉติ ปญฺญานิโรธิโก วิฆาตปกฺขิโก อนิพฺพานสංวตฺตนิโกติปี เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อพฺภตฺถं คจฺฉติ ฯ โส โข อหं ภิกฺขเว อุปฺปนฺนุปฺปนฺนं วิหึสาวิตกฺกं ปชฺชหเมว วิโนทนเมว พฺยนฺตเมว นං อกาสึ ฯ ยญฺเหเว ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ ตถา ตถา นติ โหติ เจตโส ฯ กามวิตกฺกं เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ ปหาสิ เนกฺขมฺมวิตกฺกं กามวิตกฺกं พหุลมกาสิ ตสฺส

---

๑ สี. ยุ. ปชฺชหาเมว วิโนเทเมว อิติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ ฯ ปชฺชหิเมว วิโนทนิเมวาติ อมฺหากं วุจิ ฯ

ตํ กามวิตกฺกาย จิตฺตํ นมติ ฯ พฺยาปาทวิตกฺกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ...ฯ วิหึสาวิตกฺกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ ปหาสิ อวิหึสาวิตกฺกํ วิหึสาวิตกฺกํ พหุลมกาสิ ตสฺส ตํ วิหึสาวิตกฺกาย จิตฺตํ นมติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว วสฺสานํ ปจฺฉิเม มาเส สรทสมเย กิฏฺฐสมฺพาเธ โคปาลโก คาโว รกฺเขยฺย โส คาโว ตโต ตโต ทณฺเฑน อาโกฏฺเฏยฺย ปฏิโกฏฺเฏยฺย สนฺนิรุทฺเธยฺย สนฺนิวาเรยฺย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปสฺสติ หิ โส ภิกฺขเว โคปาลโก ตโตนิทานํ วธํ วา พนฺธนํ วา ชานึ วา ครหํ วา เอวเมว โข อหํ ภิกฺขเว อทฺทสํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อาทีนวํ โอการํ สงฺกิเลสํ กุสลานํ ธมฺมานํ เนกฺขมฺเม อานิสํสํ โวทานปกฺขํ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ เนกฺขมฺมวิตกฺโก โส เอวํ ปชานามิ อุปฺปนฺโน โข เม อยํ เนกฺขมฺมวิตกฺโก โส จ โข เนว อตฺตพฺยาพาธาย สංวตฺตติ น ปรพฺยาพาธาย สංวตฺตติ น อุภยพฺยาพาธาย สංวตฺตติ ปญฺญาวุฑฺฒิโก อวิฆาตปกฺขิโก นิพฺพานสංวตฺตนิโก สตฺติญฺเจปี นํ ภิกฺขเว อนุวิตกฺเกยฺยํ อนุวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานํ ภยं สมนุปสฺสามิ ฯ ทิวสญฺเจปี นํ ภิกฺขเว อนุวิตกฺเกยฺยํ อนุวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานํ ภยं สมนุปสฺสามิ ฯ รตฺตินฺทิวญฺเจปี นํ ภิกฺขเว อนุวิตกฺเกยฺยํ อนุวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานํ ภยं สมนุปสฺสามิ ฯ อปิจ โข เม อติจิรํ อนุวิตกฺกยโต อนุวิจารยโต กาโย กิลเมยฺย กาเย กิลนฺเต

จิตฺตํ โอหญฺเญยฺย[1] โอหเต จิตฺเต อารา จิตฺตํ สมาธิมฺหาติ โส โข อหํ ภิกฺขเว อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สณฺฐเปมิ สนฺนิสาเทมิ เอโกทึ กโรมิ สมาทหามิ ตํ กิสฺส เหตุ มา เม จิตฺตํ อุคฺฆาฏี[2]ตฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ อพฺยาปาทวิตกฺโก ฯเป ฯ อุปฺปชฺชติ อวิหิงฺสาวิตกฺโก โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺโน โข เม อยํ อวิหิงฺสาวิตกฺโก โส จ โข เนว อตฺตพฺยาพาธาย สංวตฺตติ น ปรพฺยาพาธาย สංวตฺตติ น อุภยพฺยาพาธาย สංวตฺตติ ปญฺญาวุฑฺฒิโก อวิฆาตปกฺขิโก นิพฺพานสංวตฺตนิโก รตฺตินฺเจปี นํ ภิกฺขเว อนุวิตกฺเกยฺยं อนุวิจาเรยฺยं เนว ตโตนิทานํ ภยं สมนุปสฺสามิ ฯ ทิวสมฺเจปี นํ ภิกฺขเว อนุวิตกฺเกยฺยं อนุวิจาเรยฺยं เนว ตโตนิทานํ ภยं สมนุปสฺสามิ ฯ รตฺตินฺทิวมฺเจปี นํ ภิกฺขเว อนุวิตกฺเกยฺยं อนุวิจาเรยฺยं เนว ตโตนิทานํ ภยं สมนุปสฺสามิ ฯ อปิจ โข เม อติจิรํ อนุวิตกฺกยโต อนุวิจารยโต กาโย กิลเมยฺย กาเย กิลนฺเต จิตฺตํ โอหญฺเญยฺย โอหเต จิตฺเต อารา จิตฺตํ สมาธิมฺหาติ โส โข อหํ ภิกฺขเว อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สณฺฐเปมิ สนฺนิสาเทมิ เอโกทึ กโรมิ สมาทหามิ ตํ กิสฺส เหตุ มา เม จิตฺตํ อุคฺฆาฏีตฺติ ฯ ยญฺญเทว ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ ตถา ตถา นติ โหติ เจตโส ฯ เนกฺขมฺมวิตกฺกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ

---

๑ สี. ยุ. อูหญฺเญยฺย ฯ ๒ สี. ยุ. อูหนฺตฺติ ฯ

ปหาสิ กามวิตกฺกํ เนกฺขมฺมวิตกฺกํ พหุลมกาสิ ตสฺส ตํ เนกฺขมฺม-
วิตกฺกาย จิตฺตํ นมติ ฯ อพฺยาปาทวิตกฺกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ...ฯ
อวิหึสาวิตกฺกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ ปหาสิ
วิหึสาวิตกฺกํ อวิหึสาวิตกฺกํ พหุลมกาสิ ตสฺส ตํ อวิหึสาวิตกฺกาย
จิตฺตํ นมติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส สพฺพปสฺเสสุ
คามนฺตสมฺภเวสุ โคปาลโก คาโว รกฺเขยฺย ตสฺส รุกฺขมูลคตสฺส
วา อพฺโภกาสคตสฺส วา สติกรณีเยเนว โหติ เอตา คาโวติ
เอวเมว โข ภิกฺขเว สติกรณีเยเนว อโหสิ เอเต ธมฺมาติ ฯ

[๒๕๓] อารทฺธํ โข ปน เม ภิกฺขเว วิริยํ อโหสิ อสลฺลีนํ
อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ
จิตฺตํ เอกคฺคํ โส โข อหํ ภิกฺขเว วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ
อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ฯ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ
เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ
ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ...ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ฯ
โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคต-
ปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสา-
นุสฺสติญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสิ โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนุสฺสรามิ เสยฺยถีทํ เอกมฺปี ชาตึ เทฺวปี ชาติโย ฯเปฯ
อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรามิ ฯ อยํ

โข เม ภิกฺขเว รตฺติยา ปฐเม ยาเม ปฐมา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต สตฺตานํ จุตูปปาตญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสิ โส ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺต-มานุสเกน สตฺเต ปสฺสามิ วจมาเน อุปปชฺชมาเน ฯเป ฯ อิเม วต โภนฺโต สตฺตา กายทุจฺจริเตน สมนฺนาคตา ฯเป ฯ อิติ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานามิ ฯ อยํ โข เม ภิกฺขเว รตฺติยา มชฺฌิเม ยาเม ทุติยา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสิ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ อพฺพญฺญาสิ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ อพฺพญฺญาสิ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ อพฺพญฺญาสิ อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวสมุทโยติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ

อยํ อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ๋ อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ๋ ตสฺส เม เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ วิมุตฺตสฺมิ๋ วิมุตฺตมิติ ญาณํ อโหสิ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ๋ ฯ อยํ โข เม ภิกฺขเว รตฺติยา ปจฺฉิเม ยาเม ตติยา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ

[๒๕๔] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อรญฺเญ ปวเน มหนฺตํ นินฺนํ ปลฺลลํ ตเมนํ มหา มิคสงฺโฆ อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย ตสฺส โกจิเทว ปุริโส อุปฺปชฺเชยฺย อนตฺถกาโม อหิตกาโม อโยคกฺเขมกาโม โส ยฺวาสฺส มคฺโค เขโม โสวตฺถิโก ปีติคมนีโย ตํ มคฺคํ ปีทเหยฺย วิวเรยฺย กุมฺมคฺคํ โอทเหยฺย โอกจรํ จเปยฺย โอกจาริกํ เอวญฺหิ โส ภิกฺขเว มหา มิคสงฺโฆ อปเรน สมเยน อนยพฺยสนํ ตนุตฺตํ อาปชฺเชยฺย ฯ ตสฺเสว โข ปน ภิกฺขเว มหโต มิคสงฺฆสฺส โกจิเทว ปุริโส อุปฺปชฺเชยฺย อตฺถกาโม หิตกาโม โยคกฺเขมกาโม โส ยฺวาสฺส มคฺโค เขโม โสวตฺถิโก ปีติคมนีโย ตํ มคฺคํ วิวเรยฺย ปีทเหยฺย กุมฺมคฺคํ โอหเนยฺย โอกจรํ นาเสยฺย โอกจาริกํ เอวญฺหิ โส ภิกฺขเว มหา มิคสงฺโฆ อปเรน

สมเยน วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺเชยฺย ฯ อุปมา โข เม อยํ ภิกฺขเว กตา อตฺถสฺส วิญฺญาปนาย ฯ อยญฺเจเวตฺถ อตฺโถ มหนฺตํ นินฺนํ ปลฺลลนฺติ โข ภิกฺขเว กามานเมตํ อธิวจนํ ฯ มหา มิคสงฺโฆติ โข ภิกฺขเว สตฺตานเมตํ อธิวจนํ ฯ ปุริโส อนตฺถกาโม อหิตกาโม อโยคกฺเขมกาโมติ โข ภิกฺขเว มารสฺเสตํ ปาปิมโต อธิวจนํ ฯ กุมฺมคฺโคติ โข ภิกฺขเว อฏฺฐงฺคิกสฺเสตํ มิจฺฉามคฺคสฺส อธิวจนํ เสยฺยถีทํ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา มิจฺฉาสงฺกปฺปสฺส มิจฺฉาวาจาย มิจฺฉากมฺมนฺตสฺส มิจฺฉาอาชีวสฺส มิจฺฉาวายามสฺส มิจฺฉาสติยา มิจฺฉาสมาธิสฺส ฯ โอกจโรติ โข ภิกฺขเว นนฺทิราคสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ โอกจาริกาติ โข ภิกฺขเว อวิชฺชายเตํ อธิวจนํ ฯ ปุริโส อตฺถกาโม หิตกาโม โยคกฺเขมกาโมติ โข ภิกฺขเว ตถาคตสฺเสตํ อธิวจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ มคฺโค เขโม โสวตฺถิโก ปีติคมนีโยติ โข ภิกฺขเว อริยสฺเสตํ อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส อธิวจนํ เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมฺมาสงฺกปฺปสฺส สมฺมาวาจาย สมฺมา-กมฺมนฺตสฺส สมฺมาอาชีวสฺส สมฺมาวายามสฺส สมฺมาสติยา สมฺมา-สมาธิสฺส ฯ

[๒๕๕] อิติ โข ภิกฺขเว วิวโฏ มยา เขโม มคฺโค โสวตฺถิโก ปีติคมนีโย ปีหิโต กุมฺมคฺโค โอหโต โอกจโร นาสิตา โอกจาริกา ฯ ยํ ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ

ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

เทฺวธาวิตกฺกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

วิตกฺกสณฺฐานสุตฺตํ

[๒๕๖] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๕๗] ภควา เอตทโวจ อธิจิตฺตมนุยุตฺเตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปญฺจ นิมิตฺตานิ กาเลน กาลํ มนสิกาตพฺพานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยํ นิมิตฺตํ อาคมฺม ยํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญํ นิมิตฺตํ มนสิกาตพฺพํ กุสลูปสญฺหิตํ ตสฺส ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญं นิมิตฺตํ มนสิกโรโต กุสลูปสญฺหิตํ เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตส์ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโภติ[1] สมาธิยติ ฯ เสยฺยถาปี ทกฺโข ผลกณฺโฑ วา ผลกณฺฑนฺเตวาสี วา สุขุมาย อาณิยา โอพาริกํ อาณึ อภินีหเนยฺย อภินีหเรยฺย อภินิวตฺเตยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยํ นิมิตฺตํ อาคมฺม ยํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสู-

---

๑ ส์. ยุ. เอโกทิโหติ ฯ

ปสฺสิตาปี โมหูปสฺสิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญํ นิมิตฺตํ มนสิกาตพฺพํ กุสลูปสฺสิตํ ตสฺส ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต กุสลูปสฺสิตํ เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสฺสิตาปี โทสูปสฺสิตาปี โมหูปสฺสิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ

[๒๕๘] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต กุสลูปสฺสิตํ อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสฺสิตาปี โทสูปสฺสิตาปี โมหูปสฺสิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนโว อุปปริกฺขิตพฺโพ อิติปีเม วิตกฺกา อกุสลา อิติปีเม วิตกฺกา สาวชฺชา อิติปีเม วิตกฺกา ทุกฺขวิปากาติ ฯ ตสฺส เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนวํ อุปปริกฺขโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสฺสิตาปี โทสูปสฺสิตาปี โมหูปสฺสิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อิตฺถี วา ปุริโส วา ทหโร ยุวา มณฺฑนกชาติโก อหิกุณเปน วา กุกฺกุรกุณเปน วา มนุสฺส-กุณเปน วา กณฺเฐ อาสตฺเตน[1] อฏฺฏิเยยฺย หราเยยฺย ชิคุจฺเฉยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ ภิกฺขุโน ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญํ

---

๑ สี. อาสตฺเตน ฯ

นิมิตฺตํ มนสิกโรโต กุสลูปสญฺหิตํ อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนโว อุปปริกฺขิตพฺโพ อิติปีเม วิตกฺกา อกุสลา อิติปีเม วิตกฺกา สาวชฺชา อิติปีเม วิตกฺกา ทุกฺขวิปากาติ ฯ ตสฺส เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนวํ อุปปริกฺขโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ

[๒๕๙] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนวํ อุปปริกฺขโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เตสํ วิตกฺกานํ อสติอมนสิกาโร อาปชฺชิตพฺโพ ตสฺส เตสํ วิตกฺกานํ อสติอมนสิการํ อาปชฺชโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว จกฺขุมา ปุริโส อาปาถคตานํ รูปานํ อทสฺสนกาโม อสฺส โส นิมฺมิเสยฺย วา อญฺเญน วา อปโลเกยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนวํ อุปปริกฺขโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี ฯเป ฯ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ

[๒๖๐] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เตสํ วิตกฺกานํ อสฺติ-อมนสิการา อาปชฺชโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เตสํ วิตกฺกานํ วิตกฺกสงฺขารสณฺฐานํ มนสิกาตพฺพํ ตสฺส เตสํ วิตกฺกานํ วิตกฺกสงฺขารสณฺฐานํ มนสิกโรโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ตีฑ์ฆ์ คจฺเฉยฺย ตสฺส เอวมสฺส กินฺนุโข อหํ ตีฑ์ฆ์ คจฺฉามิ ยนฺนูนาหํ สนิกํ คจฺเฉยฺยนฺติ โส สนิกํ คจฺเฉยฺย ฯ ตสฺส เอวมสฺส กินฺนุโข อหํ สนิกํ คจฺฉามิ ยนฺนูนาหํ ติฏฺเฐยฺยนฺติ โส ติฏฺเฐยฺย ฯ ตสฺส เอวมสฺส กินฺนุโข อหํ ฐิโต ยนฺนูนาหํ นิสีเทยฺยนฺติ โส นิสีเทยฺย ฯ ตสฺส เอวมสฺส กินฺนุโข อหํ นิสินฺโน ยนฺนูนาหํ นิปชฺเชยฺยนฺติ โส นิปชฺเชยฺย ฯ เอวญฺหิ โส ภิกฺขเว ปุริโส โอพาริกํ โอพาริกํ อิริยาปถํ อภินิวชฺเชตฺวา[1] สุขุมํ สุขุมํ อิริยาปถํ กปฺเปยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เตสมฺปี วิตกฺกานํ วิตกฺกสงฺขารสณฺฐานํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี ฯ เป ฯ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ

---

๑ ส. ยุ. อภินิวชฺเชตฺวา ฯ

[๒๖๑] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เตสํ๑ วิตกฺกานํ วิตกฺก-สงฺขารสณฺฐานํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาตุ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหิตพฺพํ อภินิปฺปีเฬตพฺพํ อภิสนฺตาเปตพฺพํ ตสฺส ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาตุ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหโต อภินิปฺปีเยโต อภิสนฺตาปยโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว พลวา ปุริโส ทุพฺพลตรํ ปุริสํ สีเส วา คเล วา ขนฺเธ วา คเหตฺวา๑ อภินิคฺคเณฺหยฺย อภินิปฺปีเพยฺย อภิสนฺตาเปยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เตสํ วิตกฺกานํ วิตกฺกสงฺขารสณฺฐานํ มนสิ-กโรโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาตุ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหิตพฺพํ อภินิปฺปีเฬตพฺพํ อภิสนฺตาเปตพฺพํ ตสฺส ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาตุ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหโต อภินิปฺปีเยโต อภิสนฺตาปยโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี

---

๑ สี. ยุ. สีเส คเหตฺวา ขนฺเธ คเหตฺวาติ อิเม ปาฐา ปญฺญายนฺติ ฯ

โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ

[๒๖๒] ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยํ นิมิตฺตํ อาคมฺม ยํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี ตสฺส ตมฺหา นิมิตฺตา อญฺญं นิมิตฺตํ มนสิกโรโต กุสลูปสญฺหิตํ เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เตสํ วิตกฺกานํ อาทีนวं อุปปริกฺขโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เตสํ วิตกฺกานํ อสติอมนสิการํ อาปชฺชโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ เตสํ วิตกฺกานํ วิตกฺกสงฺขารสณฺฐานํ มนสิกโรโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี

---

๑ สี. ยุ. อยํ ปาโฐ นตฺถิ ฯ

โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลุ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหโต อภินิปฺปีฬยโต อภิสนฺตาปยโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสญฺหิตาปี โทสูปสญฺหิตาปี โมหูปสญฺหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพฺภตฺถํ คจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิโหติ สมาธิยติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วสี วิตกฺกปริยายปเถสุ ยํ วิตกฺกํ อากงฺขิสฺสติ ตํ วิตกฺกํ วิตกฺเกสฺสติ ยํ วิตกฺกํ นากงฺขิสฺสติ น ตं วิตกฺกํ วิตกฺเกสฺสติ อจฺเฉจฺฉิ ตณฺหं วิวตฺตยิ[1] สญฺโญชนํ สมฺมา มานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

วิตกฺกสณฺฐานสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมं ฯ

สีหนาทวคฺโค ทุติโย ฯ

ตสฺสุทานํ

จูฬสีหโนมหาสโว มหา จูฬทุกฺขกฺขนฺธอนุมานิกสุตฺตํ
ฉฬปคฺคมฺพหุธาตุกฺขาวิตกฺกา ปญฺจนิมิตฺตกถา ปุน วคฺโค ฯ

---

๑ สี. ยุ. วาวตฺตยิ ฯ

โอปมฺมวคฺโค

กกจูปมสุตฺตํ

[๒๖๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา โมลิยผคฺคุโน ภิกฺขูนีหิ สทฺธิ์ อติเวลํ สลฺลปฺโป วิหรติ ฯ เอวํ สลฺลปฺโป อายสฺมา โมลิยผคฺคุโน ภิกฺขูนีหิ สทฺธิ์ วิหรติ ฯ สเจ โกจิ ภิกฺขุ อายสฺมโต โมลิยผคฺคุนสฺส สมฺมุขา ตาสํ ภิกฺขูนีนํ อวณฺณํ ภาสติ เตนายสฺมา โมลิยผคฺคุโน กุปิโต อนตฺตมโน อธิกรณมฺปี กโรติ ฯ สเจ ปน โกจิ ภิกฺขุ ตาสํ ภิกฺขูนีนํ สมฺมุขา อายสฺมโต โมลิยผคฺคุนสฺส อวณฺณํ ภาสติ เตน ภิกฺขูนิโย กุปิตา อนตฺตมนา อธิกรณมฺปี กโรนฺติ ฯ เอวํ สลฺลปฺโป อายสฺมา โมลิยผคฺคุโน ภิกฺขูนีหิ สทฺธิ์ วิหรติ ฯ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อายสฺมา ภนฺเต โมลิยผคฺคุโน ภิกฺขูนีหิ สทฺธิ์ อติเวลํ สลฺลปฺโป วิหรติ เอวํ สลฺลปฺโป ภนฺเต อายสฺมา โมลิยผคฺคุโน ภิกฺขูนีหิ สทฺธิ์ วิหรติ สเจ โกจิ ภิกฺขุ อายสฺมโต โมลิยผคฺคุนสฺส สมฺมุขา ตาสํ ภิกฺขูนีนํ อวณฺณํ ภาสติ เตนายสฺมา โมลิยผคฺคุโน กุปิโต

อนตฺตมโน อธิกรณมฺปี กโรติ สเจ ปน โกจิ ภิกฺขุ ตาสํ ภิกฺขุนีนํ สมฺมุขา อายสฺมโต โมฬิยผคฺคุนสฺส อวณฺณํ ภาสติ เตน ตา ภิกฺขุนิโย กุปิตา อนตฺตมนา อธิกรณมฺปี กโรนฺติ เอวํ สงฺฆโภ ภนฺเต อายสฺมา โมฬิยผคฺคุโน ภิกฺขุนีหิ สทฺธิ วิหรตีติ ฯ

[๒๖๔] อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มม วจเนน โมฬิยผคฺคุนํ ภิกฺขุ อามนฺเตหิ สตฺถา ตํ อาวุโส โมฬิยผคฺคุน อามนฺเตตีติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยนายสฺมา โมฬิยผคฺคุโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ โมฬิยผคฺคุนํ เอตทโวจ สตฺถา ตํ อาวุโส โมฬิยผคฺคุน อามนฺเตตีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา โมฬิยผคฺคุโน ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมนฺตํ โมฬิยผคฺคุนํ ภควา เอตทโวจ สจฺจํ กิร ตฺวํ ผคฺคุน ภิกฺขุนีหิ สทฺธิ อติเวลํ สงฺสฏฺโฐ วิหรสิ เอวํ สงฺสฏฺโฐ ตฺวํ ผคฺคุน ภิกฺขุนีหิ สทฺธิ วิหรสิ สเจ โกจิ ภิกฺขุ ตุยฺหํ สมฺมุขา ตาสํ ภิกฺขุนีนํ อวณฺณํ ภาสติ เตน ตฺวํ กุปิโต อนตฺตมโน อธิกรณมฺปี กโรสิ สเจ ปน โกจิ ภิกฺขุนีนํ สมฺมุขา ตุยฺหํ อวณฺณํ ภาสติ เตน ตา ภิกฺขุนิโย กุปิตา อนตฺตมนา อธิกรณมฺปี กโรนฺติ เอวํ สงฺสฏฺโฐ กิร ตฺวํ ผคฺคุน ภิกฺขุนีหิ สทฺธิ วิหรสีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ นนุ ตฺวํ ผคฺคุน กุลปุตฺโต

สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโตติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ น โข เต เอตํ ผคฺคุน ปฏิรูปํ กุลปุตฺตสฺส สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส ยํ ตฺวํ ภิกฺขูนีหิ สทฺธิ อติเวลํ สลฺลปสิ วีหเรยฺยาสิ ฯ ตสฺมาติห ผคฺคุน ตว เจปิ โกจิ สมฺมุขา ตาสํ ภิกฺขูนีนํ อวณฺณํ ภาเสยฺย ตตฺราปิ ตฺวํ ผคฺคุน เย เคหสิตา ฉนฺทา เย เคหสิตา วิตกฺกา เต ปชเหยฺยาสิ ตตฺราปิ ผคฺคุน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสามิ หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺตโรติ เอวญฺหิ เต ผคฺคุน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห ผคฺคุน ตว เจปิ โกจิ สมฺมุขา ตาสํ ภิกฺขูนีนํ ปาณินา ปหารํ ทเทยฺย เลฑฺฑุนา ปหารํ ทเทยฺย ทณฺเฑน ปหารํ ทเทยฺย สตฺเถน ปหารํ ทเทยฺย ตตฺราปิ ตฺวํ ผคฺคุน เย เคหสิตา ฉนฺทา เย เคหสิตา วิตกฺกา เต ปชเหยฺยาสิ ตตฺราปิ เต ผคฺคุน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสามิ หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺตโรติ เอวญฺหิ เต ผคฺคุน สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห ผคฺคุน ตว เจปิ โกจิ สมฺมุขา อวณฺณํ ภาเสยฺย ตตฺราปิ ตฺวํ ผคฺคุน เย เคหสิตา ฉนฺทา เย เคหสิตา วิตกฺกา เต ปชเหยฺยาสิ ตตฺราปิ เต ผคฺคุน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสามิ หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺตโรติ

เอวญฺหิ เต ผลฺคุน สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห ผลฺคุน ตว เจปี โกจิ ปาณินา ปหารํ ทเทยฺย เลฑฺฑุนา ปหารํ ทเทยฺย ทณฺเฑน ปหารํ ทเทยฺย สตฺเถน ปหารํ ทเทยฺย ตตฺราปี ตุวํ ผลฺคุน เย เคหสิตา ฉนฺทา เย เคหสิตา วิตกฺกา เต ปชเหยฺยาสิ ตตฺราปี เต ผลฺคุน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปีกญฺจ วาจญฺจ นิจฺฉาเรสฺสามิ หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺตโรติ เอวญฺหิ เต ผลฺคุน สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๒๖๕] อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาราธยิ์ตฺถ วต เม ภิกฺขเว ภิกฺขู เอกํ สมยํ จิตฺตํ ฯ อิธาหํ ภิกฺขเว ภิกฺขู อามนฺเตสิ์ อหํ โข ภิกฺขเว เอกาสนโภชนํ ภุญฺชามิ เอกาสน-โภชนํ โข อหํ ภิกฺขเว ภุญฺชมาโน อปฺปาพาธญฺจ สญฺชานามิ อปฺปาตงฺกญฺจ ลหุฏฺฐานญฺจ พลญฺจ ผาสุวิหารญฺจ ฯ เอถ ตุเมฺหปี ภิกฺขเว เอกาสนโภชนํ ภุญฺชถ เอกาสนโภชนํ โข ภิกฺขเว ตุเมฺหปี ภุญฺชมานา อปฺปาพาธญฺจ สญฺชานิสฺสถ อปฺปาตงฺกญฺจ ลหุฏฺฐานญฺจ พลญฺจ ผาสุวิหารญฺจาติ ฯ น เม ภิกฺขเว เตสุ ภิกฺขูสุ อนุสาสนี กรณีย์า อโหสิ สตฺถุปฺปาทกรณีย์เมว ภิกฺขเว เตสุ ภิกฺขูสุ อโหสิ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว สุภูมิยํ จาตุมฺมหาปเถ อาชญฺญรโถ สุทนฺโต ยุตฺโต อสฺส ฉินฺโต โอธสฺตปโตโท ตเมนํ ทกฺโข โยคฺคาจริโย อสฺสทมฺมสารถิ อภิรุหิตฺวา วาเมน หตฺเถน รสฺมิโย คเหตฺวา ทกฺขิเณน หตฺเถน ปโตทํ คเหตฺวา เยนิจฺฉกํ

ยทิจฺฉกํ สาเรยฺยาปี ปจฺจาสาเรยฺยาปี เอวเมว โข ภิกฺขเว น เม เตสุ ภิกฺขูสุ อนุสาสนี กรณียา อโหสิ สตฺถุปฺปาทกรณียเมว ภิกฺขเว เตสุ ภิกฺขูสุ อโหสิ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตุเมฺหปี อกุสลํ ปชหถ กุสเลสุ ธมฺเมสุ อาโยคํ กโรถ เอวญฺหิ ตุเมฺหปี อิมสฺมิ ธมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสถ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คามสฺส วา นิคมสฺส วา อวิทูเร มหนฺตํ สาลวนํ ตญฺจสฺส เอตณฺเหหิ สญฺฉนฺนํ ตสฺส โกจิเทว ปุริโส อุปฺปชฺเชยฺย อคฺคกาโม หิตกาโม โยคกฺเขมกาโม โส ยา ตา สาลปฏิโย กุฏิตา โอชสารณิโย[1] ตา ตจฺเฉตฺวา พหิทฺธา นีหเรยฺย อนฺโตวนํ สุโสธิตํ วิโสเธยฺย ยา ปน ตา สาลปฏิโย อุชุกา สุชาตา สมฺมา ปริหเรยฺย เอวญฺหิ ตํ ภิกฺขเว สาลวนํ อปเรน สมเยน วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺเชยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ตุเมฺหปี อกุสลํ ปชหถ กุสเลสุ ธมฺเมสุ อาโยคํ กโรถ เอวญฺหิ ตุเมฺหปี อิมสฺมิ ธมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชถ ฯ

[๒๖๖] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อิมิสฺสาเยว สาวตฺถิยา เวเทหิกา นาม คหปตานี อโหสิ ฯ เวเทหิกาย ภิกฺขเว คหปตานิยา เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต โสรตา เวเทหิกา คหปตานี นิวาตา เวเทหิกา คหปตานี อุปสนฺตา เวเทหิกา คหปตานีติ ฯ เวเทหิกาย โข ปน ภิกฺขเว คหปตานิยา กาฬี นาม ทาสี อโหสิ ทกฺขา

---

๑ สี. ยุ. โอชาปหรณีโย ฯ

อนตฺถา สุสิกฺขิตกมฺมนฺตา ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาพิยา ทาสิยา เอตทโหสิ มยฺหํ โข อยฺยาย เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต โสรตา เวเทหิกา คหปตานี นิวาตา เวเทหิกา คหปตานี อุปสนฺตา เวเทหิกา คหปตานีติ กินฺนุโข เม อยฺยา สนฺตํเยว นุ โข อชฺฌตฺตํ โกปี ปาตุกโรติ อุทาหุ อสนฺตํ อุทาหุ มยฺหเมเต[1] กมฺมนฺตา สุสิกฺขิตา เยน เม อยฺยา สนฺตํเยว อชฺฌตฺตํ โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตํ ยนฺนูนาหํ อยฺยํ วีมเสยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาพี ทาสี ทิวา อุฏฺฐาสิ ฯ อถ โข ภิกฺขเว เวเทหิกา คหปตานี กาพึ ทาสึ เอตทโวจ เห เช กาพีติ ฯ กึ อยฺเยติ ฯ กึ เช ทิวา อุฏฺฐาสีติ ฯ น ชฺวยฺเย กิญฺจีติ ฯ โน วต เร กิญฺจิ ปาปทาสิ[2] ทิวา อุฏฺฐาสีติ กุปิตา อนตฺตมนา ภกุฏิมกาสิ[3] ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาพิยา ทาสิยา เอตทโหสิ สนฺตํเยว เม อยฺยา อชฺฌตฺตํ โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตํ มยฺหเมเต กมฺมนฺตา สุสิกฺขิตา เยน เม อยฺยา สนฺตํเยว อชฺฌตฺตํ โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตํ ยนฺนูนาหํ ภิยฺโยโส มตฺตาย อยฺยํ วีมเสยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาพี ทาสี ทิวาตรเยว อุฏฺฐาสิ ฯ อถ โข ภิกฺขเว เวเทหิกา คหปตานี กาพึ ทาสึ เอตทโวจ เห เช กาพีติ ฯ กึ อยฺเยติ ฯ กึ เช ทิวา อุฏฺฐาสีติ ฯ น ชฺวยฺเย กิญฺจีติ ฯ โน วต เร กิญฺจิ ปาปทาสิ

---

๑ สี. ยุ. มเยฺหเต ฯ ๒ สี. ยุ. ปาปี ทาสิ ฯ ๓ สี. ยุ. ภุกุฏึ ฯ

ทิวา อุฏฺฐาสฺสนฺติ กุปิตา อนตฺตมนา อนตฺตมนวาจํ นิจฺฉาเรนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาฬิยา ทาสิยา เอตทโหสิ สนฺตเมว เม อยฺยา อชฺฌตฺตํ โกปํ น ปาตุกโรติ โน อสนฺตํ มยฺหเมเต กมฺมนฺตา สุสังวิหิตา เยน เม อยฺยา สนฺตเมว อชฺฌตฺตํ โกปํ น ปาตุกโรติ โน อสนฺตํ ยนฺนูนาหํ ภิยฺโยโสมตฺตาย อหํ วิมเสยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาฬี ทาสี ทิวาตรเมว อุฏฺฐาสิ ฯ อถ โข ภิกฺขเว เวเทหิกา คหปตานี กาฬิ ทาสึ เอตทโวจ เห เช กาฬีติ ฯ กึ อยฺเยติ ฯ กึ เช ทิวาตรํ อุฏฺฐาสฺสีติ ฯ น ชฺวยฺเย กิญฺจีติ ฯ โน วต เร กิญฺจิ ปาปทาสิ ทิวาตรํ อุฏฺฐาสฺสติ กุปิตา อนตฺตมนา อคฺคพฺภสูจึ คเหตฺวา สีเส ปหารํ อทาสิ สีสํ เต ภินฺทิสฺสามีติ[1] ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาฬี ทาสี ภินฺเนน สีเสน โลหิเตน คพฺเภน ปฏิวิสฺสกานํ อุชฺฌาเปสิ ปสฺสถยฺเย โสรตาย กมฺมํ ปสฺสถยฺเย นิวาตาย กมฺมํ ปสฺสถยฺเย อุปสนฺตาย กมฺมํ กถํ หิ นาม เอกทาสิยา ทิวา อุฏฺฐาสฺสติ กุปิตา อนตฺตมนา อคฺคพฺภสูจึ คเหตฺวา สีเส ปหารํ ทสฺสติ สีสํ เต ภินฺทิสฺสามีติ[2] ฯ อถ โข ภิกฺขเว เวเทหิกาย คหปตานิยา อปเรน สมเยน เอวํ ปาปโก กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิ จณฺฑี เวเทหิกา คหปตานี อนิวาตา เวเทหิกา คหปตานี อนุปสนฺตา เวเทหิกา คหปตานีติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ ตาวเทว โสรตโสรโต โหติ

---

๑ สี. ยุ. สีสํ โวภินฺทิ ฯ ๒ สี. ยุ. สีสํ โวภินฺทิสฺสตีติ ฯ

นิวาตนิวาโต โหติ อุปสนฺตูปสนฺโต โหติ ยาว น อมนาปา วจนปถา ผุสนฺติ ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อมนาปา วจนปถา ผุสนฺติ อถ โข ภิกฺขเว โส๎รโตติ เวทิตพฺโพ นิวาโตติ เวทิตพฺโพ อุปสนฺโตติ เวทิตพฺโพ ฯ นาหนฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุวโจติ วทามิ โย จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภส๎ชฺชปริกฺขารเหตุ สุวโจ โหติ โส๎วจสฺสตํ อาปชฺชติ ตํ กิส๎ส เหตุ ตญฺหิ โส ภิกฺขเว จีวร บิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภส๎ชฺชปริกฺขารํ อลภมาโน น สุวโจ โหติ น โส๎วจสฺสตํ อาปชฺชติ ฯ โย จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมเยว ส๎กฺกโรนฺโต ธมฺมํ ครุกโรนฺโต ธมฺมํ อปจายมาโน สุวโจ โหติ โส๎วจสฺสตํ อาปชฺชติ ตมหํ สุวโจติ วทามิ ฯ ตส๎มาติห ภิกฺขเว ธมฺมเยว ส๎กฺกโรนฺตา ธมฺมํ ครุกโรนฺตา ธมฺมํ อปจายมานา สุวจา ภวิส๎สาม โส๎วจสฺสตํ อาปชฺชิส๎สามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว ส๎กฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๖๗] ปญฺจิเม ภิกฺขเว วจนปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยุ กาเลน วา อกาเลน วา ภูเตน วา อภูเตน วา ส๎เณฺหน วา ผรุเส๎น วา อตฺถส๎ญฺหิเตน วา อนตฺถส๎ญฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา โทส๎นฺตรา วา ฯ กาเลน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อกาเลน วา ภูเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อภูเตน วา ส๎เณฺหน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ ผรุเส๎น วา อตฺถส๎ญฺหิเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อนตฺถส๎ญฺหิเตน

วา เมตฺตจิตฺตา วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเหยฺยุ โทสนฺตรา วา ฯ ตตฺราปิ โว ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว โน จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสาม หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสาม เมตฺตจิตฺตา น โทสนฺตรา ตญฺจ ปุคฺคลํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา ผริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณญฺจ สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๖๘] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส อาคจฺเฉยฺย กุทฺทาลปิฏกํ อาทาย โส เอวํ วเทยฺย อหํ อิมํ มหาปถวึ อปถวึ กริสฺสามีติ ฯ โส ตตฺร ตตฺร ขเนยฺย ตตฺร ตตฺร วิกิเรยฺย ตตฺร ตตฺร โอฑฺฑุเภยฺย ตตฺร ตตฺร โอมุตฺเตยฺย อปถวึ ภวสิ อปถวึ ภวิสฺสติ ฯ ตํ กิ มญฺญถ ภิกฺขเว อปิ นุ โส ปุริโส อิมํ มหาปถวึ อปถวึ กเรยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ อยญฺหิ ภนฺเต มหาปถวี คมฺภีรา อปฺปเมยฺยา สา น สุกรา อปถวึ กาตุ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปญฺจิเม วจนปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเหยฺยุ กาเลน วา อกาเลน วา ภูเตน วา อภูเตน วา สเณฺหน วา ผรุเสน วา อตฺถสญฺหิเตน วา อนตฺถสญฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา โทสนฺตรา วา ฯ กาเลน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเหยฺยุ

อกาเลน วา ภูเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อภูเตน วา สเณฺหน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ ผรุเสน วา อตฺถสญฺหิเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อนตฺถสญฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ โทสนฺตรา วา ฯ ตตฺราปี โว ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว โน จิตฺตํ วิปริณเตฺ ภวิสฺสติ น จ ปาปีกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสาม หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสาม เมตฺตจิตฺตา น โทสนฺตรา ตญฺจ ปุคฺคลํ เมตฺตา-สหคเตน เจตสา ผริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณญฺจ สพฺพาวนฺตํ โลกํ ปฐวีสเมน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๖๙] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ถาลิ วา หลิทฺทึ วา นีลึ วา มญฺเชฏฺฐึ วา อาทาย โส เอวํ วเทยฺย อหํ อิมสฺมึ อากาเส รูปานิ ลิขิสฺสามิ รูปปาตุภาวํ กริสฺสามีติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว อปิ นุ โส ปุริโส อิมสฺมึ อากาเส รูปานิ ลิเขยฺย รูปปาตุภาวํ กเรยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ อยญฺหิ ภนฺเต อากาโส อรูปี อนิทสฺสโน ตตฺถ น สุกรํ รูปึ ลิขิตุ รูปปาตุภาวํ กาตุ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปญฺจิเม วจนปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยุ กาเลน วา อกาเลน

วา ฯเปฯ ตทารมฺมณญฺจ สพฺพาวนฺตํ โลกํ อากาสสเมน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๗๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อาคจฺเฉยฺย อาทิตฺตํ ติณุกฺกํ อาทาย โส เอวํ วเทยฺย อหํ อิมาย อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย คงฺคํ นทึ สนฺตาเปสฺสามิ สมฺปริตาเปสฺสามีติ ฯ ตํ กึ มญฺเญถ ภิกฺขเว อปิ นุ โส ปุริโส อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย คงฺคํ นทึ สนฺตาเปยฺย สมฺปริตาเปยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ คงฺคา หิ ภนฺเต นที คมฺภีรา อปฺปเมยฺยา สา น สุกรา อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย สนฺตาเปตุ สมฺปริตาเปตุ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปญฺจิเม วจนปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยุ กาเลน วา อกาเลน วา ฯเปฯ ตทารมฺมณญฺจ สพฺพาวนฺตํ โลกํ คงฺคาสเมน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๗๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วิพารภสฺตา มทฺทิตา สมฺมทฺทิตา สุปริมทฺทิตา มุทุกา ตูลินี ฉินฺนสสฺสรา ฉินฺนปพฺภรา อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย กฏฺฐึ วา กฬีรํ วา อาทาย โส เอวํ วเทยฺย อหํ อิมํ วิพารภสฺตํ มทฺทิตํ สุมทฺทิตํ สุปริมทฺทิตํ มุทุกํ ตูลินึ ฉินฺนสสฺสรํ ฉินฺนปพฺภรํ กฏฺเฐน วา กฬีเรน วา สรสรํ กริสฺสามิ ภรภรํ

กริสฺสามีติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว อปิ นุ โส ปุริโส อิมํ วิพารภสฺตํ มทฺทิตํ สุมทฺทิตํ สุปริมทฺทิตํ มุทุกํ ตูลินิ์ ฉินฺนสสฺสรํ ฉินฺนปพฺภรํ กฏฺเฐน วา กฬีเลน วา สรสรํ กเรยฺย ภรภรํ กเรยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ ยยญฺหิ ภนฺเต วิพารภสฺตา มทฺทิตา สุมทฺทิตา สุปริมทฺทิตา มุทุกา ตูลินิ์ ฉินฺน-สสฺสรา ฉินฺนปพฺภรา สา น สุกรา กฏฺเฐน วา กฬีเลน วา สรสรํ กาตุ ภรภรํ กาตุ ยาวเทว จ ปน ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปญฺจิเม วจนปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยุ กาเลน วา อกาเลน วา ภูเตน วา อภูเตน วา สเณฺหน วา ผรุเสน วา อตฺถสญฺหิเตน วา อนตฺถสญฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา โทสนฺตรา วา ฯ กาเลน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อกาเลน วา ภูเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อภูเตน วา สเณฺหน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ ผรุเสน วา อตฺถสญฺหิเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ อนตฺถสญฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยุ โทสนฺตรา วา ฯ ตตฺราปี โว ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว โน จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสาม หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสาม เมตฺต-จิตฺตา น โทสนฺตรา ตญฺจ ปุคฺคลํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา ผริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณญฺจ สพฺพาวนฺตํ โลกํ วิพารภสฺตสเมน

เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๗๒] อุภโตทณฺฑเกนปิ เจ ภิกฺขเว กกเจน โจรา โวจรกา องฺคมงฺคานิ โอกนฺเตยฺยุํ ตตฺราปิ โย มโน ปทูเสยฺย น เม โส เตน สาสนกโร ฯ ตตฺราปิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ น เจว โน จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิกํ วาจํ นิจฺฉาเรสฺสาม หิตานุกมฺปี จ วิหริสฺสาม เมตฺตจิตฺตา น โทสนฺตรา ตญฺจ ปุคฺคลํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา ผริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณญฺจ สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๗๓] อิมญฺจ ตุเมฺห ภิกฺขเว กกจูปมํ โอวาทํ อภิกฺขณํ มนสิกเรยฺยาถ ปสฺสถ โน ตุเมฺห ภิกฺขเว ตญฺจ วจนปถํ อณุํ วา ถูลํ วา ยํ ตุเมฺห นาธิวาเสยฺยาถาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว อิมํ กกจูปมํ โอวาทํ อภิกฺขณํ มนสิกโรถ ตํ โว ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

กกจูปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ ฯ

อลคทฺทูปมสุตฺตํ

[๒๗๔] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน อริฏฺฐสฺส นาม ภิกฺขุโน คนฺธวาธิปุพฺพสฺส เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา โหติ ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ อสฺโสสุ์ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู อริฏฺฐสฺส กิร นาม ภิกฺขุโน คนฺธวาธิปุพฺพสฺส เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยน อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ เตนุปสงฺกมิ์สุ์ อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐํ ภิกฺขุ์ คนฺธวาธิปุพฺพ์ เอตทโวจุ์ สจฺจ์ กิร เต อาวุโส อริฏฺฐ์ เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู อริฏฺฐ์ ภิกฺขุ์ คนฺธวาธิปุพฺพ์

เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุกามา สมนุยุญฺชนฺติ สมนุคฺ-
คาหนฺติ สมนุภาสนฺติ มา เหวํ อาวุโส อริฏฺฐ อวจ มา ภควนฺตํ
อพฺภาจิกฺข น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ
วเทยฺย อเนกปริยาเยน อาวุโส อริฏฺฐ อนฺตรายิกา ขมฺมา วุตฺตา
ภควตา อถญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสาทา
กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ
ภิยฺโย อฏฺฐิกงฺขลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหู-
ปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา
ภควตา...ฯ ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา...ฯ องฺคาร-
กาสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา...ฯ สุปีนกูปมา กามา วุตฺตา
ภควตา...ฯ ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา...ฯ รุกฺขผลูปมา
กามา วุตฺตา ภควตา...ฯ อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา ภควตา...ฯ
สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา...ฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา
ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ ฯ เอวมฺปี
โข อรฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ เตหิ ภิกฺขูหิ สมนุยุญฺชิยมาโน
สมนุคฺคาหิยมาโน สมนุภาสิยมาโน ตเทว ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา
ปรามสฺส อภินิวิสฺส โวหรติ เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา
ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ขมฺมา วุตฺตา
ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ

[๒๗๕] ยโต โข เต ภิกฺขู นาสกฺขิสุ อริฏฺฐํ ภิกฺขุ คนฺธ-

วาธิปุพฺพำ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุำ อถ เต ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิำสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิำสุ ฯ เอกมนฺตำ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตำ เอตทโวจุำ อริฏฺฐสฺส นาม ภนฺเต ภิกฺขุโน คนฺธวาธิปุพฺพสฺส เอวรูปี ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ อสฺสุมฺหา โข มยำ ภนฺเต อริฏฺฐสฺส กิร นาม ภิกฺขุโน คนฺธวาธิปุพฺพสฺส เอวรูปี ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ อถ โข มยำ ภนฺเต เยน อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ เตนุปสงฺกมิมฺหา อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐำ ภิกฺขุำ คนฺธวาธิปุพฺพำ เอตทโวจุมฺหา สจฺจำ กิร เต อาวุโส อริฏฺฐ เอวรูปี ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ เอวำ วุตฺเต อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ อเมฺห เอตทโวจ เอวำ พฺยา โข อหำ อาวุโส ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายา-ยาติ อถ โข มยำ ภนฺเต อริฏฺฐำ ภิกฺขุำ คนฺธวาธิปุพฺพำ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุกามา สมนุยุญฺชิมฺหา สมนุคฺคาหิมฺหา

สมนุภาสิมฺหา มา เหวํ อาวุโส อริฏฺฐ อวจ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺข น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย อเนกปริยาเยน อาวุโส อริฏฺฐ อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย ฯเปฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ เอวมฺปี โข ภนฺเต อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ อเมฺหหิ สมนุยุญฺชิยมาโน สมนุคฺคาหิยมาโน สมนุภาสิยมาโน ตเถว ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามสฺส อภินิวิสฺส โวหรติ เอวํ พยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ยโต โข มยํ ภนฺเต นาสิกฺขิมฺหา อริฏฺฐิ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺพํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุํ อถ มยํ เอตมตฺถํ ภควโต อาโรเจมาติ ฯ

[๒๗๖] อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มม วจเนน อริฏฺฐิ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺพํ อามนฺเตหิ สตฺถา ตํ อาวุโส อริฏฺฐ อามนฺเตตีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยน อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐิ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺพํ เอตทโวจ

สตฺถา ตํ อาวุโส อริฏฺฐ อามนฺเตตีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อริฏฺฐํ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺพํ ภควา เอตทโวจ สจฺจํ กิร เต อริฏฺฐ เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ เอวํ พฺยา โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ฯ กสฺส โข นาม ตฺวํ โมฆปุริส มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ ฯ นนุ มยา โมฆปุริส อเนกปริยาเยน อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย อฏฺฐีกงฺขลูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ องฺคาร-กาสูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ สุปินกูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา มยา...ฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย ยถา จ ปน โมฆปุริส อตฺตนา

ทุกฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขสิ อตฺตานญฺจ ขนสิ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวสิ ตญฺหิ เต โมฆปุริส ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ตํ กิ มญฺญถ ภิกฺขเว อยีนายํ อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ อุสฺมิกโตปี อิมสฺมิ ธมฺมวินเยติ ฯ กิญฺหิ สิยา ภนฺเต โน เหตํ ภนฺเตติ ฯ เอวํ วุตฺเต อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺโพ ตุณฺหีภูโต มงฺกุภูโต ปตฺตกฺขนฺโธ อโธมุโข ปชฺฌายนฺโต อปฺปฏิภาโณ นิสีทิ ฯ

[๒๗๗] อถ โข ภควา อริฏฺฐํ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺพํ ตุณฺหีภูตํ มงฺกุภูตํ ปตฺตกฺขนฺธํ อโธมุขํ ปชฺฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ วิทิตฺวา อริฏฺฐํ ภิกฺขุ คนฺธวาธิปุพฺพํ เอตทโวจ ปญฺญายิสฺสสิ โข ตฺวํ โมฆปุริส เอเตน สเกน ปาปเกน ทิฏฺฐิคเตน อิธาหํ ภิกฺขู ปฏิ-ปุจฺฉิสฺสามีติ ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ตุเมฺหปี เม ภิกฺขเว เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ ยถายํ อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺธ-วาธิปุพฺโพ อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขติ อตฺตานญฺจ ขนติ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต อเนกปริยาเยน หิ โน ภนฺเต อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย องฺคีกงฺขลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย ฯ เป ฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา

พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ ฯ สาธุ[1] โข เม ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ อเนกปริยาเยน หิ โว ภิกฺขเว อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา มยา อฏฺฐิ จ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย อฏฺฐิกงฺขลูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย ฯ เป ฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย อถ จ ปนายํ อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺถวาธิปฺปโฬ อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขติ อตฺตานญฺจ ขนติ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ ตญฺหิ ตสฺส โมฆปุริสสฺส ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขาย ฯ โส วต ภิกฺขเว อญฺญตฺรวา กาเมหิ อญฺญตฺร กามสญฺญาย อญฺญตฺร กามวิตกฺเกหิ กาเม ปฏิเสวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ

[๒๗๘] อิธ ภิกฺขเว เอกจฺเจ โมฆปุริสา ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภูตธมฺมํ เวทลฺลํ เต ตํ ธมฺมํ ปริยาปุณิตฺวา เตสํ ธมฺมานํ ปญฺญาย อตฺถํ น อุปปริกฺขนฺติ เตสํ เต ธมฺมา ปญฺญาย อตฺถํ อนุปปริกฺขตํ น นิชฺฌานํ ขมนฺติ เต อุปารมฺภานิสํสา เจว ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ อิติวาทปฺปโมกฺขานิสํสา จ ยสฺสตฺถาย ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ ตญฺจสฺส

---

๑ สี. ยุ. สาธุ ภิกฺขเว ฯ

อตฺถํ นานุโภนฺติ เตสํ เต ธมฺมา ทุคฺคหิตา ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขาย สංวตฺตนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ ทุคฺคหิตตฺตา ภิกฺขเว ธมฺมานํ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อลคทูทตฺถิโก อลคทูทคเวสี อลคทูท-ปริเยสนํ จรมาโน โส ปสฺเสยฺย มหนฺตํ อลคทูทं ตเมนं โภเค วา นงฺคุฏฺเฐ วา คเณฺหยฺย ตสฺส โส อลคทูโท ปฏินิวตฺติตฺวา หตฺเถ วา พาหาย วา อญฺญตรสฺมิ วา องฺคปจฺจงฺเค ฑเสยฺย โส ตโตนิทานํ มรณं วา นิคจฺเฉยฺย มรณมตฺตं วา ทุกฺขं ตํ กิสฺส เหตุ ทุคฺคหิตตฺตา ภิกฺขเว อลคทูทสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺเจ โมฆปุริสา ธมฺมं ปริยาปุณนฺติ สุตฺตं เคยฺยं เวยฺยากรณं คาถं อุทานं อิติวุตฺตกं ชาตกं อพฺภูตธมฺมं เวทลฺลं เต ตं ธมฺมं ปริยาปุณิตฺวา เตสं ธมฺมานं ปญฺญาย อตฺถं น อุปปริกฺขนฺติ เตสํ เต ธมฺมา ปญฺญาย อตฺถं อนุปปริกฺขตํ น นิชฺฌานं ขมนฺติ เต อุปารมฺภานิสංสา เจว ธมฺมं ปริยาปุณนฺติ อิติวาทปฺปโมกฺขานิสංสา จ ยสฺสตฺถาย ธมฺมं ปริยาปุณนฺติ ตญฺจสฺส อตฺถं นานุโภนฺติ เตสํ เต ธมฺมา ทุคฺคหิตา ทีฆรตฺตं อหิตาย ทุกฺขาย สංวตฺตนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ ทุคฺคหิตตฺตา ภิกฺขเว ธมฺมานํ ฯ

[๒๗๙] อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺเจ กุลปุตฺตา ธมฺมं ปริยาปุณนฺติ สุตฺตं เคยฺยं เวยฺยากรณं คาถं อุทานं อิติวุตฺตกं ชาตกं อพฺภูตธมฺมं เวทลฺลं เต ตं ธมฺมं ปริยาปุณิตฺวา เตสं ธมฺมานं ปญฺญาย อตฺถं อุปปริกฺขนฺติ เตสํ เต ธมฺมา ปญฺญาย อตฺถं อุปปริกฺขตํ

นิชฺฌานํ ขมนฺติ เต น เจว อุปารมฺภานิสํสา ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ น อิติวาทปฺปโมกฺขานิสํสา จ ยสฺสตฺถาย ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ ตญฺจสฺส อตฺถํ อนุโภนฺติ เตสํ เต ธมฺมา สุคหิตา ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สංวตฺตนฺติ ตं กิสฺส เหตุ สุคหิตตฺตา ภิกฺขเว ธมฺมานํ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อลคทูทตฺถิโก อลคทูทคเวสี อลคทูทปริเยสนํ จรมาโน โส ปสฺเสยฺย มหนฺตं อลคทูทं ตเมนं อชปเถน ทณฺเฑน สุนิคฺคหีตํ นิคฺคเณฺหยฺย อชปเถน ทณฺเฑน สุนิคฺคหีตํ นิคฺคเหตฺวา กีวายं สุคหีตํ คเณฺหยฺย กิญฺจาปี โส ภิกฺขเว อลคทูโท ตสฺส ปุริสสฺส หตฺถํ วา พาหํ วา อญฺญตรं วา องฺคปจฺจงฺคํ โภเคหิ ปติเวเธยฺย อถ โข โส เนว ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺคจฺเฉยฺย มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ตं กิสฺส เหตุ สุคหิตตฺตา ภิกฺขเว อลคทูทสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺเจ กุลปุตฺตา ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ สุตฺตं เคยฺยं เวยฺยากรณํ คาถं อุทานं อิติวุตฺตกं ชาตกं อพฺภูตธมฺมं เวทลฺลं เต ตं ธมฺมं ปริยาปุณิตฺวา เตสं ธมฺมานํ ปญฺญาย อตฺถं อุปปริกฺขนฺติ เตสं เต ธมฺมา ปญฺญาย อตฺถं อุปปริกฺขตํ นิชฺฌานํ ขมนฺติ เต น เจว อุปารมฺภานิสํสา ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ น อิติวาทปฺปโมกฺขานิสํสา จ ยสฺสตฺถาย ธมฺมํ ปริยาปุณนฺติ ตญฺจสฺส อตฺถं อนุโภนฺติ เตสं เต ธมฺมา สุคหิตา ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สංวตฺตนฺติ ตं กิสฺส เหตุ สุคหิตตฺตา ภิกฺขเว ธมฺมานํ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว

ยสฺส เม ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชาเนยฺยาถ ตถา นํ ธาเรยฺยาถ ยสฺส จ ปน เม ภาสิตสฺส อตฺถํ น อาชาเนยฺยาถ อหํ โว ตตฺเถว ปฏิปุจฺฉิตพฺโพ เย วา ปนสฺสุ วิยตฺตา ภิกฺขู กุลฺลูปมํ โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิสฺสามิ นิตฺถรณตฺถาย โน คหณตฺถาย ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๘๐] ภควา เอตทโวจ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อทฺธาน-มคฺคปฏิปนฺโน โส ปสฺเสยฺย มหนฺตํ อุทกณฺณวํ โอริมตีรํ สาสงฺกํ สปฺปฏิภยํ ปาริมตีรํ เขมํ อปฺปฏิภยํ น จาสฺส นาวา สนฺตารณี อุตฺตรเสตุ วา อปารา ปารํ คมนาย ตสฺส เอวมสฺส อยํ โข มหา อุทกณฺณโว โอริมตีรํ สาสงฺกํ สปฺปฏิภยํ ปาริมตีรํ เขมํ อปฺปฏิภยํ นตฺถิ จ นาวา สนฺตารณี อุตฺตรเสตุ วา อปารา ปารํ คมนาย ยนฺนูนาหํ ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ สงฺกฑฺฒิตฺวา กุลฺลํ พนฺธิตฺวา ตํ กุลฺลํ นิสฺสาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารํ อุตฺตเรยฺยนฺติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ สงฺกฑฺฒิตฺวา กุลฺลํ พนฺธิตฺวา ตํ กุลฺลํ นิสฺสาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารํ อุตฺตเรยฺย ตสฺส อุตฺติณฺณสฺส ปารคตสฺส เอวมสฺส พหุกาโร โข เม อยं กุลฺโล อิมาหํ กุลฺลํ นิสฺสาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารํ อุตฺติณฺโณ ยนฺนูนาหํ อิมं กุลฺลํ ถเล วา อาโรเปตฺวา

ขนฺเธ วา ปจฺจาโรเปตฺวา เยนกามํ ปกฺกเมยฺยนฺติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว อปิ นุ โส ปุริโส เอวกาโร ตสฺมิ กุฬเล กิจฺจกาโร อสฺสาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ กถกาโร จ โส ภิกฺขเว ปุริโส ตสฺมิ กุฬเล กิจฺจกาโร อสฺส ฯ อิธ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส ปารคตสฺส เอวมสฺส พหุกาโร โข เม อยํ กุฬโล อิมาหํ กุฬลํ นิสฺสาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารํ อุตฺตีณฺโณ ยนฺนูนาหํ อิมํ กุฬลํ ถเล วา อุสฺสาเปตฺวา[1] อุทเก วา โอบีลาเปตฺวา เยนกามํ ปกฺกเมยฺยนฺติ ฯ เอวกาโร โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ตสฺมิ กุฬเล กิจฺจกาโร อสฺส ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว กุฬูปโม มยา ธมฺโม เทสิโต นิตฺถรณตฺถาย โน คหณตฺถาย กุฬูปมํ โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิตํ อาชานนฺเตหิ ธมฺมาปิ โว ปหาตพฺพา ปเคว อธมฺมา ฯ

[๒๘๑] ฉยิมานิ ภิกฺขเว ทิฏฺฐิฏฺฐานานิ ฯ กตมานิ ฉ ฯ อิธ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปี เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ เวทนํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ สญฺญํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ สงฺขาเร เอตํ มม เอโสหมสฺมิ

---

๑ สี. ยุ. อุสฺสาเทตฺวา ฯ

เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ยมฺปีทํ ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจริตํ มนสา ตมฺปิ เอตํ มม เอโส-หมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ยมฺปีทํ ทิฏฺฐิคฺคหณํ โส โลโก โส อตฺตา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ฐสฺสามีติ ตมฺปิ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ฯ สุตวา จ โข ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส โกวิโท อริยธมฺเม สุวินีโต สปฺปุริสานํ ทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส โกวิโท สปฺปุริสธมฺเม สุวินีโต รูปี เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ เวทนํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ สญฺญํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ สงฺขาเร เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ยมฺปีทํ ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจริตํ มนสา ตมฺปิ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ยมฺปีทํ ทิฏฺฐิคฺคหณํ โส โลโก โส อตฺตา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ฐสฺสามีติ ตมฺปิ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ โส เอวํ สมนุปสฺสนฺโต อสติ น ปริตสฺสตีติ ฯ

[๒๘๒] เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ สิยา นุ โข ภนฺเต พหิทฺธา อสติ ปริตสฺสนาติ ฯ สิยา ภิกฺขูติ

ภควา อโวจ อิธ ภิกฺขุ เอกจฺจสฺส เอวํ โหติ อหุ วต เม ตํ วต เม นตฺถิ สิยา วต เม ตํ วตาหํ น ลภามีติ โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขุ พหิทฺธา อสติ ปริตสฺสนา โหตีติ ฯ สิยา ปน ภนฺเต พหิทฺธา อสติ อปริตสฺสนาติ ฯ สิยา ภิกฺขูติ ภควา อโวจ อิธ ภิกฺขุ เอกจฺจสฺส น เอวํ โหติ อหุ วต เม ตํ วต เม นตฺถิ สิยา วต เม ตํ วตาหํ น ลภามีติ โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขุ พหิทฺธา อสติ อปริตสฺสนา โหตีติ ฯ สิยา นุ โข ภนฺเต อชฺฌตฺตํ อสติ ปริตสฺสนาติ ฯ สิยา ภิกฺขูติ ภควา อโวจ อิธ ภิกฺขุ เอกจฺจสฺส เอวํ ทิฏฺฐี โหติ โส โลโก โส อตฺตา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ฐสฺสามีติ โส สุณาติ ตถาคตสฺส วา ตถาคตสาวกสฺส วา สพฺเพสํ ทิฏฺฐิฏฺฐานา ขิฏฺฐาน ปริยุฏฺฐานา ภินิเวสานุสยานํ สมุคฆาตาย สพฺพสงฺขารสมถาย สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺคาย ตณฺหกฺขยาย วิราคาย นิโรธาย นิพฺพานาย ธมฺมํ เทเสนฺตสฺส ฯ ตสฺเสวํ โหติ อุจฺฉิชฺชิสฺสามิ นามสฺสุ วินสฺสิสฺสามิ นามสฺสุ นสฺสุ นาม ภวิสฺสามีติ โส โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขุ อชฺฌตฺตํ อสติ ปริตสฺสนา โหตีติ ฯ สิยา ปน ภนฺเต อชฺฌตฺตํ อสติ อปริตสฺสนาติ ฯ สิยา

ภิกฺขูติ ภควา อโวจ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส น เอวํ ทิฏฺฐิ โหติ โส โลโก โส อตฺตา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ฐสฺสามีติ โส สุณาติ ตถาคตสฺส วา ตถาคตสาวกสฺส วา สพฺเพสํ ทิฏฺฐิฏฺฐานาธิฏฺฐาน-ปริยุฏฺฐานาภินิเวสานุสยานํ สมุคฺฆาตาย สพฺพสงฺขารสมถาย สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺคาย ตณฺหกฺขยาย วิราคาย นิโรธาย นิพฺพานาย ธมฺมํ เทเสนฺตสฺส ฯ ตสฺส น เอวํ โหติ อุจฺฉิชฺชิสฺสามิ นามสฺสุ วินสฺสิสฺสามิ นามสฺสุ นสฺสุ นาม ภวิสฺสามีติ โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาพิ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขุ อชฺฌตฺตํ อสติ อปริตสฺสนา โหติ ฯ

[๒๘๓] ตํ ภิกฺขเว ปริคฺคหํ ปริคฺคเณฺหยฺยาถ ยาวสฺส ปริคฺคโห นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ติฏฺเจยฺย ปสฺสถ โน ตุเมฺห ภิกฺขเว ตํ ปริคฺคหํ ยาวสฺส ปริคฺคโห นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ติฏฺเจยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว อหมฺปี โข ตํ ภิกฺขเว ปริคฺคหํ น สมนุปสฺสามิ ยาวสฺส ปริคฺคโห นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ติฏฺเจยฺย ฯ ตํ ภิกฺขเว อตฺตวาทุปาทานํ อุปาทิเยถ ยสฺส อตฺตวาทุปาทานํ อุปาทิยโต น อุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปสฺสถ โน ตุเมฺห ภิกฺขเว ตํ

---

๑ สี. ยุ. ยํ อสฺส ฯ

อตฺตวาทุปาทานํ ยสฺส อตฺตวาทุปาทานํ อุปาทิยโต น อุปฺปชฺเชยฺยุ โสก ปริเทว ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว อหมฺปี โข ตํ ภิกฺขเว อตฺตวาทุปาทานํ น สมนุปสฺสามิ ยสฺส อตฺตวาทุปาทานํ อุปาทิยโต น อุปฺปชฺเชยฺยุ โสก ปริเทว ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ฯ ตํ ภิกฺขเว ทิฏฺฐินิสฺสยํ นิสฺสเยถ ยสฺส ทิฏฺฐินิสฺสยํ นิสฺสยโต น อุปฺปชฺเชยฺยุ โสก ปริเทว ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปสฺสถ โน ตุเมฺห ภิกฺขเว ตํ ทิฏฺฐินิสฺสยํ ยสฺส ทิฏฺฐินิสฺสยํ นิสฺสยโต น อุปฺปชฺเชยฺยุ โสก ปริเทว ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว อหมฺปี โข ตํ ภิกฺขเว ทิฏฺฐินิสฺสยํ น สมนุปสฺสามิ ยสฺส ทิฏฺฐินิสฺสยํ นิสฺสยโต น อุปฺปชฺเชยฺยุ โสก ปริเทว ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ฯ

[๒๘๔] อตฺตนิ วา ภิกฺขเว สติ อตฺตนิยํ เมติ อสฺสาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อตฺตนิเย วา ภิกฺขเว สติ อตฺตา เมติ อสฺสาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อตฺตนิ จ ภิกฺขเว อตฺตนิเย จ สจฺจโต เถตโต อนุปลพฺภิยมาเน ยมฺปีทํ ทิฏฺฐิฏฺฐานํ โส โลโก โส อตฺตา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสติสมํ ตเถว ฐสฺสามีติ นนายํ ภิกฺขเว เกวโล ปริปูโร พาลธมฺโมติ ฯ กิญฺหิ โน สิยา ภนฺเต เกวโล หิ[1] ภนฺเต[2] ปริปูโร พาลธมฺโมติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว รูปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ

๑-๒ สี. ยุ. อยํ ปาโฐ นตฺถิ ฯ

ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว เวทนา ฯเป ฯ สญฺญา...สงฺขารา...วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ยงฺกิญฺจิ รูปํ อตีตานาคต-ปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รูปํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ ยากาจิ เวทนา ฯเป ฯ ยากาจิ สญฺญา...เยเกจิ สงฺขารา...ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ

[๒๘๕] เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก รูปสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ เวทนายปี นิพฺพินฺทติ สญฺญายปี นิพฺพินฺทติ สงฺขาเรสุปี[๑] นิพฺพินฺทติ วิญฺญาณสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา

---

๑ สี. ยุ. ปญฺจสุ ฐาเนสุ ปีสทฺโท น ทิสฺสติ ฯ

วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุกฺขิตฺตปลิโฆ อิติปิ สงฺกิณฺณปริกฺโข อิติปิ อพฺภูเพฺหลิโก อิติปิ นิรคฺคโฬ อิติปิ อริโย ปนฺนทฺธโช ปนฺนภาโร วิสญฺยุตฺโต อิติปิ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุกฺขิตฺตปลิโฆ โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหีนา โหติ อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺคตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุกฺขิตฺตปลิโฆ โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺกิณฺณปริกฺโข โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โปโนพฺภวิโก ชาติสงฺขาโร ปหีโน โหติ อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวงฺคโต อายตึ อนุปฺปาทธมฺโม เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺกิณฺณปริกฺโข โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อพฺภูเพฺหลิโก โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา ปหีนา โหติ อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺคตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อพฺภูเพฺหลิโก โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิรคฺคโฬ โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปญฺโจรมฺภาคิยานิ สญฺโญชนานิ ปหีนานิ โหนฺติ อุจฺฉินฺนมูลานิ ตาลาวตฺถุกตานิ อนภาวงฺคตานิ อายตึ อนุปฺปาทธมฺมานิ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิรคฺคโฬ โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริโย ปนฺนทฺธโช ปนฺนภาโร วิสญฺยุตฺโต โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อสฺมิมาโน ปหีโน โหติ อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต

อนภาวงฺคโต อายติ๋ อนุปฺปาทธมฺโม เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริโย ปนฺนทฺธโช ปนฺนภาโร วิสญฺยุตฺโต โหติ ฯ

[๒๘๖] เอวํ วิมุตฺตจิตฺตํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ์ สนฺทิฏฺฐิกา เทวา สพฺรหฺมา สปชาปติกา อเนวสนฺตา นาธิคจฺฉนฺติ อิทํ นิสฺสิตํ ตถาคตสฺส วิญฺญาณนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ ทิฏฺเจวาหํ ภิกฺขเว ธมฺเม ตถาคตํ อนนุวชฺโชติ วทามิ ฯ เอวํวาทิ๋ โข มํ ภิกฺขเว เอวมกฺขายิ๋ เอเก สมณพฺราหฺมณา อสตา ตุจฺฉา มุสา อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ เวนยิโก สมโณ โคตโม สโต สตฺตสฺส อุจฺเฉทํ วินาสํ วิภวํ ปญฺญาเปติ๋ติ ฯ ยถา จาหํ ภิกฺขเว น ยถา จาหํ น วทามิ ตถา มํ เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา อสตา ตุจฺฉา มุสา อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ เวนยิโก สมโณ โคตโม สโต สตฺตสฺส อุจฺเฉทํ วินาสํ วิภวํ ปญฺญาเปติ๋ติ ฯ ปุพฺเพ จาหํ ภิกฺขเว เอตรหิ จ ทุกฺขญฺเจว ปญฺญาเปมิ ทุกฺขสฺส จ นิโรธํ ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขเว ปเร ตถาคตํ อกฺโกสนฺติ ปริภาสนฺติ โรเสนฺติ วิเหเสนฺติ ฆฏฺเฏนฺติ[1] ตตฺร ภิกฺขเว ตถาคตสฺส น โหติ อาฆาโต น อปฺปจฺจโย น เจตโส อนภินนฺทิ[2] ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขเว ปเร ตถาคตํ สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺติ ตตฺร ภิกฺขเว ตถาคตสฺส น โหติ อานนฺโท น โสมนสฺสํ เจตโส อุพฺพิลาวิตตฺตํ ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขเว

---

๑ สี. ยุ. วิเหเสนฺติ ฆฏฺเฏนฺติ๋ติ อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ ฯ

๒ สี. ยุ. อนภิรทฺธิ ฯ

ปเร ตถาคตํ สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺติ ตตฺร ภิกฺขเว ตถาคตสฺส เอวํ โหติ ยํ โข อิทํ ปุพฺเพ ปริญฺญาตํ ตตฺถ เม เอวรูปา การา กรียนฺตีติ ฯ

[๒๘๗] ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตุเมฺห เจปี ปเร อกฺโกเสยฺยุํ ปริภาเสยฺยุํ โรเสยฺยุํ วิเหเสยฺยุํ ฆฏฺเฏยฺยุํ ตตฺร ตุเมฺหหิ น อาฆาโต น อปฺปจฺจโย น เจตโส อภินนฺทิ กรณีเยา ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตุเมฺห เจปี ปเร สกฺกเรยฺยุํ ครุกเรยฺยุํ มาเนยฺยุํ ปูเชยฺยุํ ตตฺร ตุเมฺหหิ น อานนฺโท น โสมนสฺสํ น เจตโส อุพฺพิลาวิตตฺตํ กรณียํ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตุเมฺห เจปี ปเร สกฺกเรยฺยุํ ครุกเรยฺยุํ มาเนยฺยุํ ปูเชยฺยุํ ตตฺร ตุมฺหากํ เอวมสฺส ยํ โข อิทํ ปุพฺเพ ปริญฺญาตํ ตตฺถ โน เอวรูปา การา กรียนฺตีติ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ยํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ รูปี ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เวทนา ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ สา โว ปหีนา ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ สญฺญา ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ สา โว ปหีนา ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ สงฺขารา ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ เต ปชหถ เต โว ปหีนา ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ วิญฺญาณํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว

ยํ อิมสฺมิ เชตวเน ติณกฏฺฐีสาขาปลาสํ ตํ ชโน หเรยฺย วา ฑเหยฺย วา ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺย อปิ นุ ตุมฺหากํ เอวมสฺส อเมฺห ชโน หรติ วา ฑหติ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ น หิ โน เอตํ ภนฺเต อตฺตา วา อตฺตนิยํ วาติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ รูปํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เวทนา ภิกฺขเว ฯเปฯ สญฺญา ภิกฺขเว ฯเปฯ สงฺขารา ภิกฺขเว ฯเปฯ วิญฺญาณํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ

[๒๘๘] เอวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม อุตฺตาโน วิวโฏ ปกาสิโต ฉินฺนปิโลติโก เอวํ สฺวากฺขาเต ภิกฺขเว มยา ธมฺเม อุตฺตาเน วิวเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิโลติเก เย เต ภิกฺขู อรหนฺโต ขีณาสวา วุสิตวนฺโต กตกรณีเยา โอหิตภารา อนุปฺปตฺต-สทตฺถา ปริกฺขีณภวสญฺโญชนา สมฺมทญฺญาวิมุตฺตา วฏฺฏนฺเตสํ นตฺถิ ปญฺญาปนาย ฯ เยวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม อุตฺตาโน วิวโฏ ปกาสิโต ฉินฺนปิโลติโก เอวํ สฺวากฺขาเต ภิกฺขเว มยา ธมฺเม อุตฺตาเน วิวเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิโลติเก เยสํ ภิกฺขูนํ ปญฺโจรมฺภาคิยานิ สญฺโญชนานิ ปหีนานิ สพฺเพ เต โอปปาติกา

ตตฺถ ปรินิพฺพายิโน อนาวตฺติธมฺมา ตสฺมา โลกา ฯ เอวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม อุตฺตาโน วิวโฏ ปกาสิโต ฉินฺนปิโลติโก เอวํ สฺวากฺขาเต ภิกฺขเว มยา ธมฺเม อุตฺตาเน วิวเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิโลติเก เยสํ ภิกฺขูนํ ตีณิ สญฺโญชนานิ ปหีนานิ ราคโทส-โมหตนุภูตา สพฺเพ เต สกทาคามิโน สกิเทว อิมं โลกํ อาคนฺตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺติ ฯ เอวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม อุตฺตาโน วิวโฏ ปกาสิโต ฉินฺนปิโลติโก เอวํ สฺวากฺขาเต ภิกฺขเว มยา ธมฺเม อุตฺตาเน วิวเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิโลติเก เยสํ ภิกฺขูนํ ตีณิ สญฺโญชนานิ ปหีนานิ สพฺเพ เต โสตาปนฺนา อวินิปาตธมฺมา นิยตา สมฺโพธิปรายนา ฯ เอวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม อุตฺตาโน วิวโฏ ปกาสิโต ฉินฺนปิโลติโก เอวํ สฺวากฺขาเต ภิกฺขเว มยา ธมฺเม อุตฺตาเน วิวเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิโลติเก เย เต ภิกฺขู ธมฺมานุสาริโน สทฺธานุสาริโน สพฺเพ เต สมฺโพธิปรายนา ฯ เอวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม อุตฺตาโน วิวโฏ ปกาสิโต ฉินฺน-ปิโลติโก เอวํ สฺวากฺขาเต ภิกฺขเว มยา ธมฺเม อุตฺตาเน วิวเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิโลติเก เยสํ มยิ สทฺธามตฺตํ เปมมตฺตํ สพฺเพ เต สคฺคปรายนาติ ฯ

อิทโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

อลคทฺทูปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทุติยं ฯ

วมฺมิกสุตฺตํ

[๒๘๙] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา กุมารกสฺสโป อนฺธวเน วิหรติ ฯ อถ โข อญฺญตรา เทวตา อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ อนฺธวนํ โอภาเสตฺวา เยนายสฺมา กุมารกสฺสโป เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข สา เทวตา อายสฺมนฺตํ กุมารกสฺสปํ เอตทโวจ ภิกฺขุ ภิกฺขุ อยํ วมฺมิโก รตฺตึ ธูมายติ[1] ทิวา ปชฺชลติ พฺราหฺมโณ เอวมาห อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส ปลิงฺคํ[2] ปลิงฺคา ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป ปลิงฺคํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส อุทฺธุมายิกํ อุทฺธุมายิกา ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป อุทฺธุมายิกํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส ทฺวิธาปถํ ทฺวิธาปโถ ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป ทฺวิธาปถํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส ปงฺควารํ[3] ปงฺควาโร ภนฺเตติ ฯ อุกฺขิป ปงฺควารํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส กุมฺมํ

---

๑ สี. ธูปายติ ฯ ๒ สี. ยุ. ปลงฺคี ฯ ๓ สี. ยุ. จงฺควารํ ฯ

กุมฺโม ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป กุมฺมํ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขณนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส อสีสูนํ อสีสูนา ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป อสีสูนํ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขณนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส มสเปสึ มสเปสิ ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป มสเปสึ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขณนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส นาคํ นาโค ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห ติฏฺฐตุ นาโค มา นาคํ ฆฏฺเฏสิ นโม กโรหิ นาคสฺสาติ ฯ อิเม โข ตฺวํ ภิกฺขุ ปณฺณรสํ ปเญฺห ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺเฉยฺยาสิ ยถา เต ภควา พฺยากโรติ ตถา นํ ธาเรยฺยาสิ ฯ นาหนฺตํ ภิกฺขุ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย โย อิเมสํ ปญฺหานํ เวยฺยากรเณน จิตฺตํ อาราเธยฺย อญฺญตฺร ตถาคเตน วา ตถาคตสาวเกน วา อิโต วา ปน สุตฺวาติ ฯ อิทมโวจ สา เทวตา อิทํ วตฺวา ตตฺเถว อนฺตรธายิ ฯ

[๒๘๐] อถ โข อายสฺมา กุมารกสฺสโป ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา กุมารกสฺสโป ภควนฺตํ เอตทโวจ อิมํ ภนฺเต รตฺตึ อญฺญตรา เทวตา อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ อนฺธวนํ

โอภาเสตฺวา เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข ภนฺเต สา เทวตา มํ เอตทโวจ ภิกฺขุ ภิกฺขุ อยํ วมฺมิโก รตฺติ ธูมายติ ทิวา ปชฺชลติ พฺราหฺมโณ เอวมาห อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส ปลิงฺคํ ปลิงฺคา ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห อุกฺขิป ปลิงฺคํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาทายาติ ฯ อภิกฺขนนฺโต สุเมโธ สตฺถํ อาทาย อทฺทส อุทฺธุมายิกํ อุทฺธุมายิกา ภนฺเตติ ฯ เป ฯ อทฺทส นาคํ นาโค ภนฺเตติ ฯ พฺราหฺมโณ เอวมาห ติฏฺฐตุ นาโค มา นาคํ ฆฏฺเฏสิ นโม กโรหิ นาคสฺสาติ ฯ อิเม โข ตฺวํ ภิกฺขุ ปณฺณรส ปเญฺห ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺเฉยฺยาสิ ยถา เต ภควา พฺยากโรติ ตถา นํ ธาเรยฺยาสิ ฯ นาหนฺตํ ภิกฺขุ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย โย อิเมสํ ปญฺหานํ เวยฺยากรเณน จิตฺตํ อาราเธยฺย อญฺญตฺร ตถาคเตน วา ตถาคตสาวเกน วา อิโต วา ปน สุตฺวาติ ฯ อิทมโวจ ภนฺเต สา เทวตา อิทํ วตฺวา ตตฺเถว อนฺตรธายิ ฯ โก นุ โข ภนฺเต วมฺมิโก กา รตฺติ ธูมายนา กา ทิวา ปชฺชลนา โก พฺราหฺมโณ โก สุเมโธ กิ สตฺถํ กา อภิกฺขนา* กา ปลิงฺคี กา อุทฺธุมายิกา โก ทุวิญาปโก กิ ปงฺกวารํ โก กุมฺโม กา

* ยุ. กิ อภิกฺขณนฺติ ทิสฺสติ ฯ

อสิสูนา กา มสเปสิ โก นาโคติ ฯ

[๒๙๑] วมฺมิโกติ โข ภิกฺขุ อิมสฺเสตํ จาตุมฺมหาภูติกสฺส กายสฺส อธิวจนํ มาตาเปตฺติกสมฺภวสฺส โอทน กุมฺมาสูปจยสฺส อนิจฺจุจฺฉาทน ปริมทฺทน เภทน วิธฺวสนธมฺมสฺส ฯ กา รตฺติ ธูมายนาติ ยํ โข ภิกฺขุ ทิวา กมฺมนฺเต อารพฺภ รตฺติ อนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ อยํ รตฺติ ธูมายนา ฯ กา ทิวา ปชฺชลนาติ ยํ โข ภิกฺขุ รตฺติ อนุวิตกฺเกตฺวา อนุวิจาเรตฺวา ทิวา กมฺมนฺเต ปโยเชติ กาเยน วาจาย อยํ ทิวา ปชฺชลนา ฯ พฺราหฺมโณติ โข ภิกฺขุ ตถาคตสฺเสตํ อธิวจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ สุเมโธติ โข ภิกฺขุ เสขสฺเสตํ ภิกฺขุโน อธิวจนํ ฯ สตฺถนฺติ โข ภิกฺขุ อริยาเยตํ ปญฺญาย อธิวจนํ ฯ อภิกฺขนาติ โข ภิกฺขุ วิริยารมฺภสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ ปลิงฺคีติ โข ภิกฺขุ อวิชฺชาเยตํ อธิวจนํ ฯ อุกฺขิป ปลิงฺคํ ปชห อวิชฺชํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาหายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ ฯ อุทฺธุมายิกาติ โข ภิกฺขุ โกธุปายาสสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ อุกฺขิป อุทฺธุมายิกํ ปชห โกธุปายาสํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาหายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ ฯ ทฺวิชาปโถติ โข ภิกฺขุ วิจิกิจฺฉาเยตํ อธิวจนํ ฯ อุกฺขิป ทฺวิชาปถํ ปชห วิจิกิจฺฉํ อภิกฺขน สุเมธ สตฺถํ อาหายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ ฯ ปงฺกวารนฺติ โข ภิกฺขุ ปญฺจนฺเนตํ นีวรณาน อธิวจนํ กามฉนฺท-นีวรณสฺส พฺยาปาทนีวรณสฺส ถีนมิทฺธนีวรณสฺส อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจ-นีวรณสฺส วิจิกิจฺฉานีวรณาย ฯ อุกฺขิป ปงฺกวารํ ปชห ปญฺจ

นิวรเณ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถา อาทายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ กุมฺโมติ โข ภิกฺขุ ปญฺจนฺเนตํ อุปาทานกฺขนฺธานํ อธิวจนํ เสยฺยถีทํ รูปูปาทานกฺขนฺธสฺส เวทนูปาทานกฺขนฺธสฺส สญฺญูปาทานกฺขนฺธสฺส สงฺขารูปาทานกฺขนฺธสฺส วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺธสฺส ฯ อุกฺขิป กุมฺมํ ปชห ปญฺจุปาทานกฺขนฺเธ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถา อาทายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ ฯ อสีสูนาติ โข ภิกฺขุ ปญฺจนฺเนตํ กามคุณานํ อธิวจนํ จกฺขุวิญฺเญยฺยานํ รูปานํ อิฏฺฐานํ กนฺตานํ มนาปานํ ปิยรูปานํ กามูปสญฺหิตานํ รชนียานํ โสตวิญฺเญยฺยานํ สทฺทานं... ฆานวิญฺเญยฺยานํ คนฺธานं... ชิวฺหาวิญฺเญยฺยานํ รสานं... กายวิญฺเญยฺยานํ โผฏฺฐพฺพานํ อิฏฺฐานํ กนฺตานํ มนาปานํ ปิยรูปานํ กามูปสญฺหิตานํ รชนียานํ ฯ อุกฺขิป อสีสูนํ ปชห ปญฺจ กามคุเณ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถา อาทายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ ฯ มสเปสีติ โข ภิกฺขุ นนฺทราคสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ อุกฺขิป มสเปสึ ปชห นนฺทิรากํ อภิกฺขณ สุเมธ สตฺถา อาทายาติ อยเมตสฺส อตฺโถ ฯ นาโคติ โข ภิกฺขุ ขีณาสวสฺเสตं ภิกฺขุโน อธิวจนํ ฯ ติฏฺฐตุ นาโค มา นาคํ ฆฏฺเฏสิ นโม กโรหิ นาคสฺสาติ อยเมตสฺส อตฺโถติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา กุมารกสฺสโป ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

วมฺมิกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยं ฯ

รถวินีตสุตฺตํ

[๒๙๒] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข สมฺพหุลา ชาติภูมิกา[๑] ภิกฺขู ชาติภูมิยํ วสฺสํ วุฏฺฐา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ๎สุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข เต ภิกฺขู ภควา เอตทโวจ โก นุ โข ภิกฺขเว ชาติภูมิยํ ชาติภูมิกานํ ภิกฺขูนํ สพฺรหฺมจารีนํ เอวํ สมฺภาวิโต อตฺตนา จ อปฺปิจฺโฉ อปฺปิจฺฉกถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ สนฺตุฏฺโฐ สนฺตุฏฺฐิ-กถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ ปวิวิตฺโต วิเวกกถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ อสํสฏฺโฐ อสํสคฺคกถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ อารทฺธวิริโย วิริยารมฺภกถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ สีลสมฺปนฺโน สีลสมฺปทากถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ สมาธิ-สมฺปนฺโน สมาธิสมฺปทากถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ ปญฺญา-สมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปทากถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ วิมุตฺติสมฺปนฺโน วิมุตฺติสมฺปทากถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปนฺโน วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปทากถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา โอวาทโก วิญฺญาปโก สนฺทสฺสโก สมาทปโก สมุตฺเตชโก สมฺปหํสโก สพฺรหฺมจารีนนฺติ ฯ ปุณฺโณ นาม ภนฺเต อายสฺมา

---

๑ สี. ยุ. ชาติภูมกา ฯ

มนฺตาณิปุตฺโต ชาติภูมิยํ ชาติภูมิกานํ ภิกฺขูนํ สพฺรหฺมจารีนํ เอวํ สมฺภาวิโต อตฺตนา จ อปฺปิจฺโฉ อปฺปิจฺฉกถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา อตฺตนา จ สนฺตุฏฺโฐ ฯเป ฯ อตฺตนา จ ปวิวิตฺโต...อตฺตนา จ อสังสฏฺโฐ...อตฺตนา จ อารทฺธวิริโย...อตฺตนา จ สีลสมฺปนฺโน...อตฺตนา จ สมาธิสมฺปนฺโน...อตฺตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน...อตฺตนา จ วิมุตฺติสมฺปนฺโน...อตฺตนา จ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปนฺโน วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปทากถญฺจ ภิกฺขูนํ กตฺตา โอวาทโก วิญฺญาปโก สนฺทสฺสโก สมาทปโก สมุตฺเตชโก สมฺปหํสโก สพฺรหฺมจารีนนฺติ ฯ

[๒๙๓] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควโต อวิทูเร นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส เอตทโหสิ ลาภา อายสฺมโต ปุณฺณสฺส มนฺตาณิปุตฺตสฺส สุลทฺธํ อายสฺมโต ปุณฺณสฺส มนฺตาณิปุตฺตสฺส ยสฺส วิญฺญู สพฺรหฺมจารี สตฺถุ สมฺมุขา อนุมาสฺส อนุมาสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ ตญฺจ สตฺถา อพฺภนุโมทติ อปฺเปวนาม มยมฺปี กทาจิ กรหจิ อายสฺมตา ปุณฺเณน มนฺตาณิปุตฺเตน สทฺธึ สมาคมํ คจฺเฉยฺยาม อปฺเปวนาม สิยา โกจิเทว กถาสลฺลาโปติ ฯ

[๒๙๔] อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถี เตน จาริกํ ปกฺกามิ อนุปุพฺเพน จาริกญฺจรมาโน เยน สาวตฺถี ตทวสริ ฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน

อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อสฺโสสิ โข อายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปุตฺโต ภควา กิร สาวตฺถึ อนุปฺปตฺโต สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมติ ฯ อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปุตฺโต เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรํ อาทาย เยน สาวตฺถี เตน จาริกํ ปกฺกามิ อนุปุพฺเพน จาริกญฺจรมาโน เยน สาวตฺถี เชตวนํ อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามเยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ปุณฺณํ มนฺตาณิปุตฺตํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ ฯ อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปุตฺโต ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน อนฺธวนํ เตนุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ฯ

[๒๙๕] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยนายสฺมา สาริปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ยสฺส โข ตฺวํ อาวุโส สาริปุตฺต ปุณฺณสฺส นาม ภิกฺขุโน มนฺตาณิปุตฺตสฺส อภิณฺหं กิตฺตยมาโน อโหสิ โส ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน อนฺธวนํ เตน ปกฺกนฺโต ทิวาวิหารายาติ ฯ

อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ตรมานรูโป นิสีทนํ อาทาย อายสฺมนฺตํ ปุณฺณํ มนฺตาณิปุตฺตํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธิ สีสานุโลกี ฯ อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปุตฺโต อนฺธวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา อญฺญตรสฺมิ รุกฺขมูเล ทิวาวิหารํ นิสีทิ อายสฺมาปี โข สาริปุตฺโต อนฺธวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา อญฺญตรสฺมิ รุกฺขมูเล ทิวาวิหารํ นิสีทิ ฯ

[๒๙๖] อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา ปุณฺเณน มนฺตาณิปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต อายสฺมนฺตํ ปุณฺณํ มนฺตาณิปุตฺตํ เอตทโวจ ภควติ โน อาวุโส พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ กินฺนุ โข อาวุโส สีลวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กิ ปนาวุโส จิตฺตวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส ทิฏฺฐิวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กิ ปนาวุโส กงฺขาวิตรณวิสุทฺธตฺถ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส มคฺคามคฺคญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กิ ปนาวุโส ปฏิปทาญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส ญาณทสฺสน-

วิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส สีลวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หีทํ อาวุโสติ วเทสิ กึ ปนาวุโส จิตฺต-วิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หีทํ อาวุโสติ วเทสิ กินฺนุ โข อาวุโส ทิฏฺฐิวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หีทํ อาวุโสติ วเทสิ กึ ปนาวุโส กงฺขาวิตรณวิสุทฺธตฺถํ...กินฺนุ โข อาวุโส มคฺคามคฺคญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถํ...กึ ปนาวุโส ปฏิปทาญาณทสฺสน-วิสุทฺธตฺถํ...กินฺนุ โข อาวุโส ญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถํ ภควติ พฺรหฺม-จริยํ วุสฺสตีติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หีทํ อาวุโสติ วเทสิ กิมตฺถํ จรหาวุโส ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ อนุปาทาปริ-นิพฺพานตฺถํ โข อาวุโส ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ กินฺนุ โข อาวุโส สีลวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กึ ปนาวุโส จิตฺตวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กึ ปนาวุโส กงฺขาวิตรณวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส มคฺคามคฺคญาณทสฺสนวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กึ ปนาวุโส ปฏิ-ปทาญาณทสฺสนวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หีทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส ญาณทสฺสนวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน

หิทํ อาวุโส ฯ กึ ปนาวุโส อญฺญตฺร อิเมหิ ธมฺเมหิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ กินฺนุ โข อาวุโส ส์ลวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ กึ ปนาวุโส จิตฺตวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ กินฺนุ โข อาวุโส ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯเปฯ กึ ปนาวุโส กงฺขาวิตรณวิสุทฺธิ... กินฺนุ โข อาวุโส มคฺคามคฺคญาณทสฺสนวิสุทฺธิ...กึ ปนาวุโส ปฏิปทาญาณทสฺสนวิสุทฺธิ...กินฺนุ โข อาวุโส ญาณทสฺสนวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ กึ ปนาวุโส อญฺญตฺร อิเมหิ ธมฺเมหิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน โน หิทํ อาวุโสติ วเทสิ ยถากถํ ปนาวุโส อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

[๒๙๗] ส์ลวิสุทฺธิ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส ฯ จิตฺตวิสุทฺธิ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส ฯ ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส ฯ กงฺขาวิตรณวิสุทฺธิ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญา-

เปสฺส ฯ มคฺคามคฺคญาณเทสฺสนวิสุทฺธิ์ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทา-ปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปริ-นิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส ฯ ปฏิปทาญาณเทสฺสนวิสุทฺธิ์ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส ฯ ญาณเทสฺสนวิสุทฺธิ์ เจ อาวุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส สอุปาทานญฺเญว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปญฺญาเปสฺส ฯ อญฺญตฺร เจ อาวุโส อิเมหิ ธมฺเมหิ อนุปาทาปรินิพฺพานํ อภวิสฺส ปุถุชฺชโน ปรินิพฺพาเยยฺย ปุถุชฺชโน หิ อาวุโส อญฺญตฺร อิเมหิ ธมฺเมหิ ฯ เตนหาวุโส อุปมนฺเต กริสฺสามิ อุปมายปีเธกจฺเจ วิญฺญู ปุริสา ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานนฺติ ฯ

[๒๙๘] เสยฺยถาปี อาวุโส รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส สาวตฺถิยํ ปฏิวสนฺตสฺส สาเกเต กิญฺจิเทว อจฺจายิกํ กรณียํ อุปฺปชฺเชยฺย ตสฺส อนฺตรา จ สาวตฺถิ์ อนฺตรา จ สาเกตํ สตฺต รถวินีตานิ อุปฏฺฐเปยฺยุ์ อถ โข อาวุโส ราชา ปเสนทิ โกสโล สาวตฺถิยา นิกฺขมิตฺวา อนฺเตปุรทฺวาเร ปฐมํ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย ปฐเมน รถวินีเตน ทุติยํ รถวินีตํ ปาปุเณยฺย ปฐมํ รถวินีตํ วิสฺสชฺเชยฺย ทุติยํ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย ทุติเยน รถวินีเตน ตติยํ รถวินีตํ ปาปุเณยฺย ทุติยํ รถวินีตํ วิสฺสชฺเชยฺย ตติยํ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย ตติเยน รถวินีเตน จตุตฺถํ รถวินีตํ ปาปุเณยฺย ตติยํ

รถวินีตํ วิสฺสชฺเชยฺย จตุตฺถํ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย จตุตฺเถน รถวินีเตน ปญฺจมํ รถวินีตํ ปาปุเณยฺย จตุตฺถํ รถวินีตํ วิสฺสชฺเชยฺย ปญฺจมํ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย ปญฺจเมน รถวินีเตน ฉฏฺฐึ รถวินีตํ ปาปุเณยฺย ปญฺจมํ รถวินีตํ วิสฺสชฺเชยฺย ฉฏฺฐึ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย ฉฏฺเฐน รถวินีเตน สตฺตมํ รถวินีตํ ปาปุเณยฺย ฉฏฺฐึ รถวินีตํ วิสฺสชฺเชยฺย สตฺตมํ รถวินีตํ อภิรูเหยฺย สตฺตเมน รถวินีเตน สาเกตํ อนุปาปุเณยฺย อนฺเตปุรทฺวารํ ตเมนํ อนฺเตปุรทฺวารคตํ สมานํ มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา เอวํ ปุจฺเฉยฺยุ๋ อิมินา ตฺวํ มหาราช รถวินีเตน สาวตฺถิยํ สาเกตํ อนุปฺปตฺโต อนฺเตปุรทฺวารนฺติ กถํ พฺยากรมาโน นุ โข อาวุโส มหาราชา ปเสนทิ โกสโล สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺยาติ ฯ เอวํ พฺยากรมาโน โข อาวุโส ราชา ปเสนทิ โกสโล สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย อิช เม สาวตฺถิยํ ปฏิวสนฺตสฺส สาเกเต กิญฺจิเทว อจฺจายิกํ กรณียํ อุปฺปชฺชิ ตสฺส เม อนฺตรา จ สาวตฺถิ อนฺตรา จ สาเกตํ สตฺต รถวินีตานิ อุปฏฺฐเปสุ๋ อถ ขฺวาหํ สาวตฺถิยา นิกฺขมิตฺวา อนฺเตปุรทฺวาเร ปฐมํ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ ปฐเมน รถวินีเตน ทุติยํ รถวินีตํ ปาปุณิ ปฐมํ รถวินีตํ นิสฺสชฺชิ ทุติยํ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ ทุติเยน รถวินีเตน ตติยํ รถวินีตํ ปาปุณิ ทุติยํ รถวินีตํ นิสฺสชฺชิ ตติยํ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ ตติเยน รถวินีเตน จตุตฺถํ รถวินีตํ ปาปุณิ ตติยํ รถวินีตํ นิสฺสชฺชิ จตุตฺถํ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ จตุตฺเถน รถวินีเตน

ปญฺจมํ รถวินีตํ ปาปุณิ จตุตฺถํ รถวินีตํ นิสฺสชฺชิ ปญฺจมํ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ ปญฺจเมน รถวินีเตน ฉฏฺฐึ รถวินีตํ ปาปุณิ ปญฺจมํ รถวินีตํ นิสฺสชฺชิ ฉฏฺฐึ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ ฉฏฺเฐน รถวินีเตน สตฺตมึ รถวินีตํ ปาปุณิ ฉฏฺฐึ รถวินีตํ นิสฺสชฺชิ สตฺตมึ รถวินีตํ อภิรุยฺหิ สตฺตเมน รถวินีเตน สาเกตํ อนุปฺปตฺโต อนฺเตปุรทฺวารนฺติ เอวํ พฺยากรมาโน โข อาวุโส ราชา ปเสนทิ โกสโล สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺยาติ เอวเมว โข อาวุโส สีลวิสุทฺธิ ยาวเทว จิตฺตวิสุทฺธตฺถา จิตฺตวิสุทฺธิ ยาวเทว ทิฏฺฐิวิสุทฺธตฺถา ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ ยาวเทว กงฺขาวิตรณวิสุทฺธตฺถา กงฺขาวิตรณวิสุทฺธิ ยาวเทว มคฺคามคฺคญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถา มคฺคามคฺคญาณทสฺสนวิสุทฺธิ ยาวเทว ปฏิปทาญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถา ปฏิปทาญาณทสฺสนวิสุทฺธิ ยาวเทว ญาณทสฺสนวิสุทฺธตฺถา ญาณทสฺสนวิสุทฺธิ ยาวเทว อนุปาทาปรินิพฺพานตฺถา อนุปาทาปรินิพฺพานตฺถํ โข อาวุโส ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ

[๒๙๙] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต อายสฺมนฺตํ ปุณฺณมนฺตาณิปุตฺตํ เอตทโวจ โก นาโม อายสฺมา กถญฺจ ปนายสฺมนฺตํ สพฺรหฺมจารี ชานนฺตีติ ฯ ปุณฺโณติ โข เม อาวุโส นามํ มนฺตาณิปุตฺโตติ จ ปน มํ สพฺรหฺมจารี ชานนฺตีติ ฯ อจฺฉริยํ อาวุโส อพฺภุตํ อาวุโส ยถาตํ สุตวตา สาวเกน สมฺมเทว สตฺถุ สาสนํ อาชานนฺเตน เอวเมวํ อายสฺมตา ปุณฺเณน มนฺตาณิปุตฺเตน

คมฺภีรา คมฺภีรา ปญฺญา อนุมาสฺส อนุมาสฺส พฺยากตา ตาภา สพฺรหฺมจารีนํ สุตฺตนฺโต สพฺรหฺมจารีนํ เย อายสฺมนฺตํ ปุณฺณํ มนฺตาณิปุตฺตํ ตภนฺติ ทสฺสนาย ตภนฺติ ปยิรุปาสนาย เวตณฺฑุเกน๑ เจปี สพฺรหฺมจารี อายสฺมนฺตํ มนฺตาณิปุตฺตํ มุทฺธนา ปริหรนฺตา ตเภยฺยุ ทสฺสนาย ตเภยฺยุ ปยิรุปาสนาย เตสมฺปี ตาภา เตสมฺปี สุตฺตนฺโต อมฺหากมฺปี ตาภา อมฺหากมฺปี สุตฺตนฺโต เย มยํ อายสฺมนฺตํ ปุณฺณํ มนฺตาณิปุตฺตํ ตภาม ทสฺสนาย ตภาม ปยิรุปาสนายาติ ฯ

[๓๐๐] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปุตฺโต อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ โก นาโม อายสฺมา กถญฺจ ปนายสฺมนฺตํ สพฺรหฺมจารี ชานนฺตีติ ฯ อุปติสฺโสติ โข เม อาวุโส นามํ สาริปุตฺโตติ จ ปน มํ สพฺรหฺมจารี ชานนฺตีติ ฯ สตฺถุกปฺเปน วต กิร โภ สาวเกน สทฺธึ มนฺตยมานา น ชานิมฺห อายสฺมา สาริปุตฺโตติ สเจ หิ มยํ ชาเนยฺยาม อายสฺมา สาริปุตฺโตติ เอตฺตกมฺปี โน นปฺปฏิภาเสยฺย อจฺฉริยํ อาวุโส อพฺภุตํ อาวุโส ยถาตํ สุตวตา สาวเกน สมฺมเทว สตฺถุ สาสนํ อาชานนฺเตน เอวเมวํ อายสฺมตา สาริปุตฺเตน คมฺภีรา คมฺภีรา ปญฺญา อนุมาสฺส อนุมาสฺส ปุจฺฉิตา ตาภา สพฺรหฺมจารีนํ สุตฺตนฺโต สพฺรหฺมจารีนํ เย อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ ตภนฺติ ทสฺสนาย ตภนฺติ ปยิรุปาสนาย เวตณฺฑุเกน เจปี สพฺรหฺมจารี อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ มุทฺธนา

---

๑ สี. ยุ. เจตณฺฑุเกน ฯ

ปริหรนฺตา ฉเภยฺยุ ทสฺสนาย ฉเภยฺยุ ปยิรุปาสนาย เตสมฺปี ตาภา เตสมฺปี สุฉทฺโ อมฺหากมฺปี ตาภา อมฺหากมฺปี สุฉทฺโ เย มยโ อายสฺมนฺตโ สาริปุตฺตโ ฉภาม ทสฺสนาย ฉภาม ปยิรุปาสนายาติ ฯ

อิติห เต อุโภปี มหานาคา มญฺญมญฺญสฺส สุภาสิตโ สมนุโมทิสูติ ฯ

รถวินีตสุตฺโ นิฏฺฐิโ จตุตฺโ ฯ

นิวาปสุตฺตำ

[๓๐๑] เอวมฺเม สุตำ เอกำ สมยำ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุำ ฯ ภควา เอตทโวจ น ภิกฺขเว เนวาปีโก นิวาปำ นิวปติ มิคชาตานำ อิมำ เม นิวาปำ นิวุตฺตำ มิคชาตา ปริภุญฺชนฺตา ทีฆายุกา วณฺณเวนฺโต จิรำ ทีฆมทฺธานำ ยาเปนฺตูติ ฯ เอวญฺจ โข ภิกฺขเว เนวาปีโก นิวาปำ นิวปติ มิคชาตานำ อิมำ เม นวาปำ นิวุตฺตำ มิคชาตา อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสนฺติ อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทำ อาปชฺชิสฺสนฺติ มตฺตา สมานา ปมาทำ อาปชฺชิสฺสนฺติ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีเยา ภวิสฺสนฺติ อิมสฺมิำ นิวาเปติ ฯ

[๓๐๒] ตตฺร ภิกฺขเว ปฐมา มิคชาตา อมุำ นิวาปำ นิวุตฺตำ เนวาปีกสฺส อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสุ เต ตตฺถ อนุปชชฺช มุจฺฉิตา ภุญฺชมานา มทำ อาปชฺชิสุ มตฺตา สมานา ปมาทำ อาปชฺชิสุ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีเยา อเหสุำ เนวาปีกสฺส อมุสฺมิำ นิวาเป เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๓] ตตฺร ภิกฺขเว ทุติยา มิคชาตา เอวำ สมจินฺเตสุำ เย

โข เต ปฐมา มิคชาตา อมุ๎ นิวาปั๋ นิวุตฺตุ๎ เนวาปีกสฺส อนุปฺปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิ๋สุ๎ เต ตตฺถ อนุปฺปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทุ๎ อาปชฺชิ๋สุ๎ มตฺตา สมานา ปมาทุ๎ อาปชฺชิ๋สุ๎ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีฺยา อเหสุ๎ เนวาปีกสฺส อมุสฺมิ๋ นิวาเป เอวญฺหิ เต ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิ๋สุ๎ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยุ๎ สพฺพโส นิวาปโภชนา ปฏิวิรเมยฺยาม ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหเรยฺยามาติ เต สพฺพโส นิวาปโภชนา ปฏิวิรมิ๋สุ๎ ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหริ๋สุ๎ ฯ เตสุ๎ กิมฺหานุ๎ ปจฺฉิเม มาเส ติโณทกสงฺขเย อธิมตฺตกสิมานุ๎ ปตฺโต กาโย โหติ เตสุ๎ อธิมตฺตกสิมานุ๎ ปตฺตกายานุ๎ พลวิริยุ๎ ปริหายิ พลวิริเย ปริหีเน ตเมว นิวาปั๋ นิวุตฺตุ๎ เนวาปีกสฺส ปจฺจาคมิ๋สุ๎ เต ตตฺถ อนุปฺปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิ๋สุ๎ เต ตตฺถ อนุปฺปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทุ๎ อาปชฺชิ๋สุ๎ มตฺตา สมานา ปมาทุ๎ อาปชฺชิ๋สุ๎ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีฺยา อเหสุ๎ เนวาปีกสฺส อมุสฺมิ๋ นิวาเป เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ทุติยาปี มิคชาตา น ปริมุจฺจิ๋สุ๎ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๔] ตตฺร ภิกฺขเว ตติยา มิคชาตา เอวุ๎ สมจินฺเตสุ๎ เย โข เต ปฐมา มิคชาตา อมุ๎ นิวาปั๋ นิวุตฺตุ๎ เนวาปีกสฺส ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิ๋สุ๎ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา เยปี เต ทุติยา มิคชาตา เอวุ๎ สมจินฺเตสุ๎ เย โข เต ปฐมา

มิคชาตา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปิกสฺส ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปจฺฉา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ สพฺพโส นิวาปโภชนา ปฏิวิรเมยฺยาม ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหเรยฺยามาติ เต สพฺพโส นิวาปโภชนา ปฏิวิรมิสฺสุ ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหริสฺสุ เตสํ คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส ติโณทกสงฺขเย อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ เตสํ อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺตกายานํ พลวิริยํ ปริหายิ พลวิริเย ปริหีเน ตเมว นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปิกสฺส ปจฺจาคมิสฺสุ เต ตตฺร อนุปชฺชช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสุ เต ตตฺร อนุปชฺชช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทํ อาปชฺชิสฺสุ มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณียา อเหสุ เนวาปิกสฺส อมุสฺมิ นิวาเป เอวญฺหิ เต ทุติยาปิ มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปิกสฺส อุปนิสฺสาย อาสยํ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปิกสฺส อนนุปชฺชช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสาม อนนุปชฺชช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทํ อาปชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณียา ภวิสฺสาม เนวาปิกสฺส อมุสฺมิ นิวาเปติ ฯ เต อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปิกสฺส อุปนิสฺสาย อาสยํ กปฺปยิสฺสุ ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปิกสฺส

อนนุปขชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสุ เต ตตฺร อนนุปขชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มหำ อาปชฺชิสฺสุ อมตฺตา สมานา นปฺปมาหำ อาปชฺชิสฺสุ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณียา อเหสุ๋ เนวาบีกสฺส อมุสฺมิ นิวาเปติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว เนวาบีกสฺส จ เนวาบีกปริสาย จ เอตทโหสิ อยีสฺสุ๋ นามิเม ตติยา มิคชาตา เกวฏฺฏิโน อิทฺธิมนฺตสฺสุ นามิเม ตติยา มิคชาตา ปรชนา อิมญฺจ นาม นิวาปำ นิวุตฺตำ ปริภุญฺชนฺติ น จ เนสำ ชานาม อาคมิ๋ วา คมิ๋ วา ยนฺนูน มยำ อิมำ นิวาปำ นิวุตฺตำ มหนฺหิ ทณฺฑวาคุราหิ[๒] สมนฺตา สปฺปเทสำ อนุปริวาเรยฺยาม อปฺเปวนาม ตติยานำ มิคชาตานำ อาสยำ ปสฺเสยฺยาม ยตฺถ คาหำ คจฺเฉยฺยุนฺติ ฯ เต อมุ๋ นิวาปำ นิวุตฺตำ มหนฺหิ ทณฺฑวาคุราหิ สมนฺตา สปฺปเทสำ อนุปริวาเรสุ๋ ฯ อทฺทสาสุ๋ โข ภิกฺขเว เนวาบีโก จ เนวาบีกปริสา จ ตติยานำ มิคชาตานำ อาสยำ ยตฺถ เต คาหำ อคมำสุ ฯ เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ตติยาปี มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาบีกสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๕] ตตฺร ภิกฺขเว จตุตฺถา มิคชาตา เอวำ สมจินฺเตสุ๋ เย โข เต ปฐมา มิคชาตา ฯเป ฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาบีกสฺส อิทฺธานุภาวา เยปี เต ทุติยา มิคชาตา เอวำ สมจินฺเตสุ๋ เย โข เต ปฐมา มิคชาตา ฯเป ฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาบีกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน

---

๑ สี. ยุ. สจีสฺสุ ฯ ๒ สี. ยุ. ทณฺฑวากราหิ ฯ

มยํ ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ทุติยา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา เยปี เต ตติยา มิคชาตา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปฐมา มิคชาตา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา เยปี เต ทุติยา มิคชาตา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปฐมา มิคชาตา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ทุติยา มิคชาตา น ปริมุจฺจิสฺสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปีกสฺส อุปนิสฺสาย อาสยํ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปีกสฺส อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสาม อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทฺทา อาปชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา ภวิสฺสาม เนวาปีกสฺส อมุสฺมิ นิวาเปติ เต อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปีกสฺส อุปนิสฺสาย อาสยํ กปฺปยิสฺสุ ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺถํ เนวาปีกสฺส อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสุ เต ตตฺถ อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทฺทา อาปชฺชิสฺสุ อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา อเหสุ เนวาปีกสฺส อมุสฺมิ นิวาเป ฯ ตตฺร เนวาปีกสฺส จ เนวาปีกปริสาย จ เอตทโหสิ อปีสฺสุ นามิเม ตติยา มิคชาตา เกฏฺภิโน อิทฺธิมนฺตสฺสุ นามิเม

ตติยา มิคชาตา ปรชนา ฯ เป ฯ อทฺทสาสุ์ โข เนวาปีโก จ เนวาปิกปริสา จ ตติยานำ มิคชาตานำ อาสยำ ยตฺถ เต คาหำ อคมำสุ เอวญฺหิ เต ตติยาปี มิคชาตา น ปริมุจฺจิสุ์ เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยมฺปี ยตฺถ อคติ เนวาปิกสฺส จ เนวาปิกปริสาย จ ตตฺราสยำ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยำ กปฺเปตฺวา อมุ์ นิวาปำ นิวุตฺตำ เนวาปิกสฺส อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทำ อาปชฺชิสุ์สาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทำ อาปชฺชิสุ์สาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา ภวิสฺสาม เนวาปิกสฺส อมุสฺมิ์ นิวาเปติ ฯ เต ยตฺถ อคติ เนวาปิกสฺส จ เนวาปิกปริสาย จ ตตฺราสยำ กปฺปยิ์สุ์ ตตฺราสยำ กปฺเปตฺวา อมุ์ นิวาปำ นิวุตฺตำ เนวาปิกสฺส อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิ์สุ์ เต ตตฺถ อนนุปชชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทำ อาปชฺชิ์สุ์ อมตฺตา สมานา นปฺปมาทำ อาปชฺชิ์สุ์ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา อเหสุ์ เนวาปิกสฺส อมุสฺมิ์ นิวาเป ฯ ตตฺร ภิกฺขเว เนวาปิกสฺส จ เนวาปิกปริสาย จ เอตทโหสิ อปิสุ์สุ์ นามิเม จตุตฺถา มิคชาตา เกฏฺภิโน อิทฺธิมนฺตสุ์สุ์ นามิเม จตุตฺถา มิคชาตา ปรชนา อิมญฺจ นาม นิวาปำ นิวุตฺตำ ปริภุญฺชนฺติ น จ เนสำ ชานาม อาคติ์ วา คติ์ วา ยนฺนูน มยำ อิมำ นิวาปำ นิวุตฺตำ มหติ์หิ ทณฺฑวาคุราหิ สมนฺตา สปฺปเทสำ อนุปริวาเรยฺยาม อปฺเปวนาม จตุตฺถานำ มิคชาตานำ อาสยำ ปสฺเสยฺยาม ยตฺถ เต คาหำ คจฺเฉยฺยุนฺติ

เต อมุ นิวาปี นิวุตฺตํ มหตีหิ ทณฺฑวาคุราหิ สมนฺตา สปฺปเทสํ อนุปริวาเรสุ ฯ เนว โข ภิกฺขเว อทฺทสาสุ เนวาปีโก จ เนวาปีกปริสา จ จตุตฺถานิ มิคชาตานิ อาสยา ยตฺถ เต คาหา คจฺเฉยฺยุ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว เนวาปีกสฺส จ เนวาปีกปริสาย จ เอตทโหสิ สเจ โข มยิ จตุตฺเถ มิคชาเต ฆฏฺเฏสฺสาม เต ฆฏฺฏิตา อญฺเญ ฆฏฺเฏสฺสนฺติ เอวิ อิมิ นิวาปี นิวุตฺตา สพฺพโส มิคชาตา ริญฺจิสฺสนฺติ ยนฺนูน มยิ จตุตฺเถ มิคชาเต อชฺฌุเปกฺเขยฺยามาติ ฯ อชฺฌุเปกฺขิสุ โข ภิกฺขเว เนวาปีโก จ เนวาปีกปริสา จ จตุตฺเถ มิคชาเต เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว จตุตฺถาปี มิคชาตา ปริมุจฺจิสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๖] อุปมา โข เม อยิ ภิกฺขเว กตา อตฺถสฺส วิญฺญาปนาย ฯ อยญฺเจวตฺถ อตฺโถ ฯ นิวาโปติ โข ภิกฺขเว ปญฺจนฺนเมติ กามคุณานิ อธิวจนิ ฯ เนวาปีโกติ โข ภิกฺขเว มารสฺเสติ ปาปีมโต อธิวจนิ ฯ เนวาปีกปริสาติ โข ภิกฺขเว มารปริสายเยติ อธิวจนิ ฯ มิคชาตาติ โข ภิกฺขเว สมณพฺราหฺมณานเมติ อธิวจนิ ฯ

[๓๐๗] ตตฺร ภิกฺขเว ปฐมา สมณพฺราหฺมณา อมุ นิวาปี นิวุตฺติ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ อนุปชฺชช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสุ เต ตตฺถ อนุปชฺชช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทิ อาปชฺชิสุ มตฺตา สมานา ปมาทิ อาปชฺชิสุ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณียา อเหสุ มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ

โลกามิเส เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ปชฺมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ เสยฺยถาปิ เต ภิกฺขเว ปชฺมา มิคชาตา ตญฺเปเม อหํ อิเม ปชเม สมณพฺราหฺมเณ วทามิ ฯ

[๓๐๗] ตตฺร ภิกฺขเว ทุติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปชฺมา สมณพฺราหฺมณา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสุ เต ตตฺถ อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มหนฺตา อาปชฺชิสฺสุ มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีเยหิ มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ โลกามิเส เอวญฺหิ เต ปชฺมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ สพฺพโส นิวาปโภชนา โลกามิสา ปฏิวิรเมยฺยาม *ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหเรยฺยามาติ* เต สพฺพโส นิวาปโภชนา โลกามิสา ปฏิวิรมิสฺสุ เต สพฺพโส นิวาปโภชนา โลกามิสา ปฏิวิรตา ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหรึสุ เต ตตฺถ สากภกฺขาปิ อเหสุํ สามากภกฺขาปิ อเหสุํ นีวารภกฺขาปิ อเหสุํ ททฺทุลภกฺขาปิ อเหสุํ หฏภกฺขาปิ อเหสุํ กณภกฺขาปิ อเหสุํ อาจามภกฺขาปิ อเหสุํ ปิญฺญากภกฺขาปิ อเหสุํ ติณภกฺขาปิ อเหสุํ โคมยภกฺขาปิ อเหสุํ วนมูลผลาหารา ยาเปสุํ ปวตฺตผลโภชี เตสํ กิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส ตีณิ ตกสงฺขเย อธิมตฺตกสิมานิ ปตฺโต กาโย โหติ เตสํ

อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺตกายานํ พลวิริยํ ปริหายิ พลวิริเย ปริหีเน เจโตวิมุตฺติ ปริหายิ เจโตวิมุตฺติยา ปริหีนาย ตเมว นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส ปจฺจาคมิสุ ตานิ จ โลกามิสานิ เต ตตฺถ อนุปจชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสุ เต ตตฺถ อนุปจชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทํ อาปชฺชิสุ มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺชิสุ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีเยา อเหสุ มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ โลกามิเส เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ทุติยาปี สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ เสยฺยถาปี เต ภิกฺขเว ทุติยา มิคชาตา ตญฺเญว อหํ อิเม ทุติเย สมณพฺราหฺมเณ วทามิ ฯ

[๓๐๙] ตตฺร ภิกฺขเว ตติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปรีมา สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปรีมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา เยปี เต ทุติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปรีมา สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปรีมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ สพฺพโส นิวาปโภชนา โลกามิสา ปฏิวิรเมยฺยาม ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหเรยฺยามาติ เต สพฺพโส นิวาปโภชนา โลกามิสา ปฏิวิรมิสุ ภยโภคา ปฏิวิรตา อรญฺญายตนานิ อชฺโฌคาเหตฺวา วิหรึสุ เต ตตฺถ สากภกฺขาปี อเหสุ ฯเปฯ ปวตฺตผลโภชี เตสํ คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส ติโณทกสงฺขเย อธิมตฺต-

กสิมานำ ปตฺโต กาโย โหติ เตสำ อธิมตฺตกสิมานำ ปตฺตกายานำ พลวิริยำ ปริหายิ พลวิริเย ปริหีเน เจโตวิมุตฺติ ปริหายิ เจโตวิมุตฺติยา ปริหีนาย ตเมว นิวาปำ นิวุตฺตำ มารสฺส ปจฺจามิตฺตสฺส ตานิ โคกามิสานิ เต ตตฺถ อนุปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสนฺติ เต ตตฺถ อนุปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา มทำ อาปชฺชิสฺสนฺติ มตฺตา สมานา ปมาทำ อาปชฺชิสฺสนฺติ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณีเยา อเหสุำ มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ โคกามิเส เอวญฺหิ เต ทุติยาปี สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺสนฺติ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยำ อมุำ นิวาปำ นิวุตฺตำ มารสฺส อมูนิ จ โคกามิสานิ อุปนิสฺสาย อาสยำ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยำ กปฺเปตฺวา อมุำ นิวาปำ นิวุตฺตำ มารสฺส อมูนิ จ โคกามิสานิ อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสาม อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทำ อาปชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทำ อาปชฺชิสฺสาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา ภวิสฺสาม มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ โคกามิเสติ เต อมุำ นิวาปำ นิวุตฺตำ มารสฺส อมูนิ จ โคกามิสานิ อุปนิสฺสาย อาสยำ กปฺปยิสฺสนฺติ ฯ ตตฺราสยำ กปฺเปตฺวา อมุำ นิวาปำ นิวุตฺตำ มารสฺส อมูนิ จ โคกามิสานิ อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทำ อาปชฺชิสฺสนฺติ อมตฺตา สมานา นปฺปมาทำ อาปชฺชิสฺสนฺติ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา อเหสุำ มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ

โลกามิเส ฯ อปิจ โข เอวํ ทิฏฺฐิกา อเหสุ สสฺสโต โลโก อิติปิ อสสฺสโต โลโก อิติปิ อนฺตวา โลโก อิติปิ อนนฺตวา โลโก อิติปิ ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติปิ อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรํ อิติปิ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อิติปิ น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อิติปิ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อิติปิ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อิติปิ เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ตติยาปิ สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ เสยฺยถาปิ เต ภิกฺขเว ตติยา มิคชาตา ตถูปเม อหํ อิเม ตติเย สมณพฺราหฺมเณ วทามิ ฯ

[๓๑๐] ตตฺร ภิกฺขเว จตุตฺถา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปฐมา สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ อิทฺธานุภาวา เยปิ เต ทุติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปฐมา สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา สมณพฺราหฺหณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ทุติยา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา เยปิ เต ตติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปฐมา สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา เยปิ เต ทุติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปฐมา สมณ-

พฺราหฺมณา ฯ เป ฯ เอวญฺหิ เต ปฐมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ ฯ เป ฯ เอวญฺหิ เต ทุติยาปี สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ อมุํ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ อุปนิสฺสาย อาสยํ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ ฯ เป ฯ อนนุปฺปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทํ อาปชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา ภวิสฺสาม มารสฺส อมุสฺมึ นิวาเป อมุสฺมึ จ โลกามิเสติ เต อมุํ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ อุปนิสฺสาย อาสยํ กปฺปยิสฺสุ ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ อนนุปฺปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสุ เต ตตฺถ อนนุปฺปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทํ อาปชฺชิสฺสุ อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถา-กามกรณีเยา อเหสุ มารสฺส อมุสฺมึ นิวาเป อมุสฺมึ จ โลกามิเส ฯ อยีจ โข เอวํ ทิฏฺฐิกา อเหสุ สสฺสโต โลโก อิติปี ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อิติปี เอวญฺหิ เต ตติยาปี สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนูน มยํ ยตฺถ อกติ มารสฺส จ มารปริสาย จ ตตฺราสยํ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุํ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส

อมูนิ จ โลกามิสานิ อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสาม อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทํ อาปชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา ภวิสฺสาม มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ โลกามิเสติ เต ยตฺถ อคติ มารสฺส จ มารปริสาย จ ตตฺราสยํ กปฺปยิสฺสุ ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมุ นิวาปํ นิวุตฺตํ มารสฺส อมูนิ จ โลกามิสานิ อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชิสฺสุ เต ตตฺถ อนนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชนานิ ภุญฺชมานา น มทํ อาปชฺชิสฺสุ อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณีเยา อเหสุ มารสฺส อมุสฺมิ นิวาเป อมุสฺมิ จ โลกามิเส เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว จตุตฺถาปี สมณพฺราหฺมณา ปริมุจฺจิสฺสุ มารสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ เสยฺยถาปี เต ภิกฺขเว จตุตฺถา มิคชาตา ตญฺจิเม อหํ อิเม จตุตฺเถ สมณพฺราหฺมเณ วทามิ ฯ

[๓๑๑] กถญฺจ ภิกฺขเว อคติ มารสฺส จ มารปริสาย จ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ

ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุํ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุํ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯเปฯ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯเปฯ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯเปฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปญฺญาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุํ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ติณฺโณ โลโก วิสตฺติกนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

นิวาปสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

ปาสราสิสุตฺตํ*

[๓๑๒] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺห-สมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน อายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจุ๎ จิรสฺสุตา โน อาวุโส อานนฺท ภควตา สมฺมุขา ธมฺมี กถา สาธุ มยํ อาวุโส อานนฺท ลเภยฺยาม ภควโต สมฺมุขา ธมฺมึ กถํ สวนายาติ ฯ เตนหายสฺมนฺโต เยน รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม เตนุปสงฺกมถ อปฺเปวนาม ลเภยฺยาถ ภควโต สมฺมุขา ธมฺมึ กถํ สวนายาติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสุ๎ ฯ อถ โข ภควา สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ อายามานนฺท เยน ปุพฺพาราโม มิคารมาตุ ปาสาโท เตนุปสงฺกมิสฺสาม ทิวาวิหารายาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข ภควา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธึ เยน ปุพฺพาราโม มิคารมาตุ ปาสาโท เตนุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ อายามานนฺท

---

* ขุ. อริยปริเยสนสุตฺตนฺติ ทิสฺสติ ฯ

เยน ปุพฺพโกฏฺฐโก เตนุปสงฺกมิสฺสาม คตฺตานิ ปริสิญฺจิตุนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข ภควา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธึ เยน ปุพฺพโกฏฺฐโก เตนุปสงฺกมิ คตฺตานิ ปริสิญฺจิตุํ ปุพฺพโกฏฺฐเก คตฺตานิ ปริสิญฺจิตฺวา ปจฺจุตฺตริตฺวา เอกจีวโร อฏฺฐาสิ คตฺตานิ ปุพฺพาปยมาโน ฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ อยํ ภนฺเต รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม อวิทูเร รมณีโย ภนฺเต รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม ปาสาทิโก ภนฺเต รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม สาธุ ภนฺเต ภควา เยน รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม เตนุปสงฺกมตุ อนุกมฺปํ อุปาทายาติ ฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข ภควา เยน รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม เตนุปสงฺกมิ ฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสเม ธมฺมิยา กถาย สนฺนิสินฺนา โหนฺติ ฯ อถ โข ภควา พหิทฺวารโกฏฺฐเก อฏฺฐาสิ กถาปริโยสานํ อาคมยมาโน ฯ

[๓๑๓] อถ โข ภควา กถาปริโยสานํ วิทิตฺวา อุทฺทาสิตฺวา อลฺลคพฺพ อาโกฏเฏสิ ฯ วิวรึสุ โข เต ภิกฺขู ภควโต ทฺวารํ ฯ อถ โข ภควา รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสมํ ปวิสิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรา กถา

วิปฺปกตาติ ฯ ภควนฺตเมว โข โน ภนฺเต อารพฺภ ธมฺมี กถา วิปฺปกตา อถ ภควา อนุปฺปตฺโตติ ฯ สาธุ ภิกฺขเว เอตํ โข ภิกฺขเว ตุมฺหากํ ปฏิรูปา กุลปุตฺตานํ สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตานํ ยํ ตุเมฺห ธมฺมิยา กถาย สนฺนิสีเทยฺยาถ ฯ สนฺนิปติตานํ โว ภิกฺขเว ทฺวยํ กรณียํ ธมฺมี วา กถา อริโย วา ตุณฺหีภาโว ฯ เตฺวมา ภิกฺขเว ปริเยสนา อนริยา จ ปริเยสนา อริยา จ ปริเยสนา ฯ

[๓๑๔] กตมา จ ภิกฺขเว อนริยา ปริเยสนา ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติธมฺมญฺเญว ปริเยสติ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺมญฺเญว ปริเยสติ อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺมญฺเญว ปริเยสติ อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺมญฺเญว ปริเยสติ อตฺตนา โสกธมฺโม สมาโน โสกธมฺมญฺเญว ปริเยสติ อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ชาติธมฺมํ วเทถ ฯ ปุตฺตภริยํ ภิกฺขเว ชาติธมฺมํ ทาสิทาสํ ชาติธมฺมํ อเชฬกํ ชาติธมฺมํ กุกฺกุฏสูกรํ ชาติธมฺมํ หตฺถิควาสฺสวฬวํ ชาติธมฺมํ ชาตรูปรชตํ ชาติธมฺมํ ฯ ชาติธมฺมา เหเต ภิกฺขเว อุปธโย เอตฺถายํ คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ชราธมฺมํ วเทถ ฯ ปุตฺตภริยํ ภิกฺขเว ชราธมฺมํ ทาสิทาสํ ชราธมฺมํ อเชฬกํ ชราธมฺมํ

กุกฺกุฏสูกรํ ชราธมฺมํ หตฺถิควาสฺสวฬวํ ชราธมฺมํ ชาตรูปรชตํ ชราธมฺมํ ฯ ชราธมฺมา เหเต ภิกฺขเว อุปธโย เอตฺถายํ คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว พฺยาธิธมฺมํ วเทถ ฯ ปุตฺตภริยํ ภิกฺขเว พฺยาธิธมฺมํ ทาสิทาสํ พฺยาธิธมฺมํ อเชฬกํ พฺยาธิธมฺมํ กุกฺกุฏสูกรํ พฺยาธิธมฺมํ หตฺถิควาสฺสวฬวํ พฺยาธิธมฺมํ ชาตรูปรชตํ พฺยาธิธมฺมํ ฯ พฺยาธิธมฺมา เหเต ภิกฺขเว อุปธโย เอตฺถายํ คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว มรณธมฺมํ วเทถ ฯ ปุตฺตภริยํ ภิกฺขเว มรณธมฺมํ ทาสิทาสํ มรณธมฺมํ อเชฬกํ มรณธมฺมํ กุกฺกุฏสูกรํ มรณธมฺมํ หตฺถิควาสฺสวฬวํ มรณธมฺมํ ชาตรูปรชตํ มรณธมฺมํ ฯ มรณธมฺมา เหเต ภิกฺขเว อุปธโย เอตฺถายํ คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว โสกธมฺมํ วเทถ ฯ ปุตฺตภริยํ ภิกฺขเว โสกธมฺมํ ทาสิทาสํ โสกธมฺมํ อเชฬกํ โสกธมฺมํ กุกฺกุฏสูกรํ โสกธมฺมํ หตฺถิควาสฺสวฬวํ โสกธมฺมํ ชาตรูปรชตํ โสกธมฺมํ ฯ โสกธมฺมา เหเต ภิกฺขเว อุปธโย เอตฺถายํ คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา โสกธมฺโม สมาโน โสกธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สงฺกิเลสธมฺมํ วเทถ ฯ ปุตฺตภริยํ ภิกฺขเว สงฺกิเลสธมฺมํ ทาสิทาสํ สงฺกิเลสธมฺมํ อเชฬกํ

สงฺกิเลสธมฺมํ กุกฺกุฬสูกรํ สงฺกิเลสธมฺมํ หตฺถิกวาสฺสวพวํ สงฺกิเลสธมฺมํ ชาตรูปชตํ สงฺกิเลสธมฺมํ ฯ สงฺกิเลสธมฺมา เหเต ภิกฺขเว อุปธโย เอตฺถายํ คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺมญฺเญว ปริเยสติ ฯ อยํ ภิกฺขเว อนริยา ปริเยสนา ฯ

[๓๑๕] กตมา จ ภิกฺขเว อริยา ปริเยสนา ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชาตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชรํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อพฺยาธิ์ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อมตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ อตฺตนา โสกธมฺโม สมาโน โสกธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อโสกํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อสงฺกิลิฏฺฐํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสติ ฯ อยมฺปี ภิกฺขเว อริยา ปริเยสนา ฯ

[๓๑๖] อหมฺปี สุทฺทํ ภิกฺขเว ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺโธ โพธิสตฺโตว สมาโน อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ

อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ อตฺตนา โสกธมฺโม สมาโน โสกธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กินฺนุ โข อหํ อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน...พฺยาธิธมฺโม สมาโน...มรณธมฺโม สมาโน...โสกธมฺโม สมาโน... อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺมญฺเญว ปริเยสามิ ยนฺนูนาหํ อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติยมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชาตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยเสยฺยํ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน ชราธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชรํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยเสยฺยํ อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน พฺยาธิธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อพฺยาธึ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยเสยฺยํ อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน มรณธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อมตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยเสยฺยํ อตฺตนา โสกธมฺโม สมาโน โสกธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อโสกํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยเสยฺยํ อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อสงฺกิลิฏฺฐึ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยเสยฺยนฺติ ฯ

[๓๑๗] โส โข อหํ ภิกฺขเว อปเรน สมเยน ทหโรว สมาโน

สุสุกาพเกโส ภเทฺรน โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปจฺเมน วยสา อกามกานํ มาตาปีตูนํ อสฺสุมุขานํ โรทนฺตานํ เกสมสฺสุ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน กิกฺกลคเวสี อนุตฺตรํ สนฺติวรปทํ ปริเยสมาโน เยน อาพาโร กาลาโม เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อาพารํ กาลามํ เอตทโวจ อิจฺฉามหํ อาวุโส กาลาม อิมสฺมิ ธมฺมวินเย พฺรหฺมจริยํ จริตุนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม มํ เอตทโวจ วิหรตายสฺมา ตาทิโส อยํ ธมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปุริโส นจิรสฺเสว สกํ อาจริยกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ โส โข อหํ ภิกฺขเว นจิรสฺเสว ขิปฺปเมว ตํ ธมฺมํ ปริยาปุณิ โส โข อหํ ภิกฺขเว ตาวตเกเนว โอฏฺฐปหตมตฺเตน ตปิตตาปนมตฺเตน ญาณวาทญฺจ วทามิ เถรวาทญฺจ ชานามิ ปสฺสามีติ จ ปฏิชานามิ อหญฺเจว อญฺเญ จ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ น โข อาพาโร กาลาโม อิมํ ธมฺมํ เกวลํ สทฺธามตฺตเกน สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ อทฺธา อาพาโร กาลาโม อิมํ ธมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหรตีติ ฯ อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว เยน อาพาโร กาลาโม เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อาพารํ กาลามํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส กาลาม อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม

อากิญฺจญฺญายตนํ ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สทฺธา มยฺหํปตฺถิ สทฺธา น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ วิริยํ มยฺหํปตฺถิ วิริยํ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สติ มยฺหํปตฺถิ สติ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สมาธิ มยฺหํปตฺถิ สมาธิ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ ปญฺญา มยฺหํปตฺถิ ปญฺญา ยนฺนูนาหํ ยํ ธมฺมํ อาหาโร กาลาโม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ ฯ ตสฺส ธมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาย ปทเหยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ ภิกฺขเว นจิรสฺเสว ขิปฺปเมว ตं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว เยน อาหาโร กาลาโม เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อาหารं กาลามं เอตทโวจํ เอตฺตาวตา โข อาวุโส กาลาม อิมं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอตฺตาวตา โข อหํ อาวุโส อิมं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ ฯ อหมฺปี โข อาวุโส กาลาม เอตฺตาวตา อิมं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ฯ ลาภา โน อาวุโส สุลทฺธं โน อาวุโส เย มยं อายสฺมนฺตं ตาทิสं สพฺรหฺมจาริं ปสฺสาม อิติ ยาหํ ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ ตं ตฺวํ ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ยं ตฺวं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ตมหं ธมฺมं สยं

อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ อิติ ยาหํ ธมฺมํ ชานามิ ตํ ตฺวํ ธมฺมํ ชานาสิ ยํ ตฺวํ ธมฺมํ ชานาสิ ตมหํ ธมฺมํ ชานามิ อิติ ยาทิโส อหํ ตาทิโส ตฺวํ ยาทิโส ตฺวํ ตาทิโส อหํ เอหิทานิ อาวุโส อุโภ วสนฺตา อิมํ คณํ ปริหรามาติ ฯ อิติ โข ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม อาจริโย เม สมาโน อนฺเตวาสึ มํ สมานํ อตฺตนา สมสมํ ฐเปติ อุฬาราย จ มํ ปูชาย ปูเชสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ นายํ ธมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญฺญาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สංวตฺตติ ยาวเทว อากิญฺจญฺญายตนูปปตฺติยาติ ฯ โส โข อหं ภิกฺขเว ตं ธมฺมं อนลงฺกริตฺวา ตมฺหา ธมฺมา นิพฺพิชฺช อปกฺกมึ ฯ

[๓๑๘] โส โข อหं ภิกฺขเว กิกฺกุสตกเวสึ อนุตฺตรं สนฺติวรปทं ปริเยสมาโน เยน อุทฺทโก รามปุตฺโต เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกं รามปุตฺตं เอตทโวจ อิจฺฉามหं อาวุโส ราม อิมสฺมึ ธมฺมวินเย พฺรหฺมจริยं จริตุนฺติ ฯ เอวं วุตฺเต ภิกฺขเว อุทฺทโก รามปุตฺโต มं เอตทโวจ วิหรตายสฺมา ตาทิโส อยं ธมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปุริโส นจิรสฺเสว สกं อาจริยกं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ โส โข อหं ภิกฺขเว นจิรสฺเสว ขิปฺปเมว ตं ธมฺมं ปริยาปุณึ ฯ โส โข อหं ภิกฺขเว ตาวตเกเนว โอฏฺฐปหตมตฺตเกน ตยีตลาปนมตฺตเกน ญาณวาทญฺจ

วทามิ เถรวาทญฺจ ปชานามิ ปสฺสามีติ ปฏิชานามิ อหญฺเจว อญฺเญ จ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ น โข รามโม อิมํ ธมฺมํ เกวลํ สทฺธามตฺตเกน สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ ฯ อทฺธา รามโม อิมํ ธมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหาสีติ ฯ อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว เยน อุทฺทโก รามปุตฺโต เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกं รามปุตฺตं เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส ราม อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวं วุตฺเต ภิกฺขเว อุทฺทโก รามปุตฺโต เนวสญฺญา-นาสญฺญายตนํ ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหं ภิกฺขเว เอตทโหสิ น โข รามสฺเสว อโหสิ สทฺธา มยฺหมฺปตฺถิ สทฺธา น โข รามสฺเสว อโหสิ วิริยं ฯเปฯ สติ...สมาธิ...ปญฺญา มยฺหมฺปตฺถิ ปญฺญา ยนฺนูนาหं ยํ ธมฺมํ รามโม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ ตสฺส ธมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาย ปทเหยฺยนฺติ ฯ โส โข อหं ภิกฺขเว นจิรสฺเสว ขิปฺปเมว ตं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ อถ ขฺวาหं ภิกฺขเว เยน อุทฺทโก รามปุตฺโต เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกं รามปุตฺตं เอตทโวจํ เอตฺตาวตา โน อาวุโส ราม อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอตฺตาวตา โข อหं อาวุโส อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ ฯ อหมฺปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตา อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช

วิหรามีติ ฯ ตาภา โน อาวุโส สุลทฺธํ โน อาวุโส เย มยํ อายสฺมนฺตํ ตาทิสํ สพฺรหฺมจาริํ ปสฺสาม อิติ ยํ ธมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทติ ตํ ตฺวํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ยํ ตฺวํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ตํ ธมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทติ อิติ ยํ ธมฺมํ ราโม อญฺญาสิ ตํ ตฺวํ ธมฺมํ ชานาสิ ยํ ตฺวํ ธมฺมํ ชานาสิ ตํ ธมฺมํ ราโม อญฺญาสิ อิติ ยาทิโส ราโม อโหสิ ตาทิโส ตฺวํ ยาทิโส ตฺวํ ตาทิโส ราโม อโหสิ เอหิทานิ อาวุโส ตฺวํ คณํ ปริหราติ ฯ อิติ โข ภิกฺขเว อุทฺทโก รามปุตฺโต สพฺรหฺมจาริ เม สมาโน อาจริยฏฺฐาเน จ มํ ฐเปสิ อุพาราย จ มํ ปูชาย ปูเชสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ นายํ ธมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญฺญาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สංวตฺตติ ยาวเทว เนวสญฺญานาสญฺญายตนูปปตฺติยาติ ฯ โส โข อหํ ภิกฺขเว ตํ ธมฺมํ อนลงฺกริตฺวา ตสฺมา ธมฺมา นิพฺพิชฺช อปกฺกมิ ฯ

[๓๑๙] โส โส อหํ ภิกฺขเว กิกุสนฺธสฺส เวสฺส อนุตฺตรํ สนฺติวรปทํ ปริเยสมาโน มคเธสุ อนุปุพฺเพน จาริกญฺจรมาโน เยน อุรุเวลา เสนานิคโม ตทวสริ ฯ ตตฺถทฺทสํ รมณียํ ภูมิภาคํ ปาสาทิกญฺจ วนสณฺฑํ นทิญฺจ สนฺทนฺตึ เสตกํ สุปติตฺถํ รมณียํ สมนฺตา จ

โคจรคามำ ฯ ตสฺส มยฺหำ ภิกฺขเว เอตทโหสิ รมณีโย วต ภูมิภาโค ปาสาทิโก จ วนสณฺโฑ นที จ สนฺทติ เสตกา สุปติตฺถา รมณียา สมนฺตา จ โคจรคาโม อถ วติทำ กุลปุตฺตสฺส ปธานตฺถิกสฺส ปธานายาติ ฯ โส โข อหำ ภิกฺขเว ตตฺเถว นิสีทึ อลมิทำ ปธานายาติ ฯ

[๓๒๐] โส โข อหำ ภิกฺขเว อตฺตนา ชาติธมฺโม สมาโน ชาติธมฺเม อาทีนวำ วิทิตฺวา อชาตำ อนุตฺตรำ โยคกฺเขมำ นิพฺพานำ ปริเยสมาโน อชาตำ อนุตฺตรำ โยคกฺเขมำ นิพฺพานำ อชฺฌคมำ อตฺตนา ชราธมฺโม สมาโน...อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมาโน...อตฺตนา มรณธมฺโม สมาโน...อตฺตนา โสกธมฺโม สมาโน...อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺโม สมาโน สงฺกิเลสธมฺเม อาทีนวำ วิทิตฺวา อสงฺกิลิฏฺฐำ อนุตฺตรำ โยคกฺเขมำ นิพฺพานำ ปริเยสมาโน อสงฺกิลิฏฺฐำ อนุตฺตรำ โยคกฺเขมำ นิพฺพานำ อชฺฌคมำ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนำ อุทปาทิ อกุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติ ฯ

[๓๒๑] ตสฺส มยฺหำ ภิกฺขเว เอตทโหสิ อธิคโต โข มฺยายำ ธมฺโม คมฺภีโร ทุทฺทโส ทุรนุโพโธ สนฺโต ปณีโต อตกฺกาวจโร นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโย อาลยรามา โข ปนายำ ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตา อาลยมาย โข ปชาย อาลยรตาย อาลยสมฺมุทิตาย ทุทฺทสำ อิทำ ฐานำ ยทิทำ อิทปฺปจฺจยตา ปฏิจฺจสมุปฺปาโท อิทมฺปิ โข ฐานำ ทุทฺทสำ ยทิทำ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺโค

ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ อหญฺเจว โข ปน ธมฺมํ เทเสยฺยํ ปเร จ เม น อาชานेยฺยุ โส มมสฺส กิลมโถ สา มมสฺส วิเหสาติ ฯ อปีสฺสุ มํ ภิกฺขเว อิมา อนจฺฉริยา คาถา ปฏิภํสุ ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา

กิจฺเฉน เม อธิคตํ หลนฺทานิ ปกาสิตุ
ราคโทสปเรเตหิ นายं ธมฺโม สุสมฺพุโธ
ปฏิโสตคามึ นิปุณं คมฺภีรं ทุทฺทสं อณุ
ราครตฺตา น ทกฺขนฺติ ตโมกฺขนฺเธน อาวุตาติ ฯ

อิติห เม ภิกฺขเว ปฏิสญฺจิกฺขโต อปฺโปสฺสุกฺกตาย จิตฺตํ นมติ โน ธมฺมเทสนายาติ ฯ

[๓๒๒] อถ โข ภิกฺขเว พฺรหฺมุโน สหมฺปติสฺส มม เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย เอตทโหสิ นสฺสติ วต โภ โลโก วินสฺสติ วต โภ โลโก ยตฺร หิ นาม ตถาคตสฺส อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อปฺโปสฺสุกฺกตาย จิตฺตํ นมติ โน ธมฺมเทสนายาติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว พฺรหฺมา สหมฺปติ เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสาริตं วา พาหं สมฺมิญฺเชยฺย เอวเมว[1] โข พฺรหฺมโลเก อนฺตรหิโต มม पुरโต पातुरहोसि ฯ อถ โข ภิกฺขเว พฺรหฺมา สหมฺปติ เอกंสं อุตฺตราสงฺคं กริตฺวา เยนาหं เตนญฺชลิมฺปณาเมตฺวา มं เอตทโวจ เทเสตุ เม ภนฺเต ภควา ธมฺมं

---

๑ สี. ยุ. เอวเมวं ฯ

เทเสตุ สุคโต ธมฺมํ สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา อสฺสวนตา ธมฺมสฺส ปริหายนฺติ ภวิสฺสนฺติ ธมฺมสฺส อญฺญาตาโรติ ฯ อิทมโวจ ภิกฺขเว พฺรหฺมา สหมฺปติ อิทํ วตฺวาน อถาปรํ เอตทโวจ

ปาตุรโหสิ มคเธสุ ปุพฺเพ
ธมฺโม อสุทฺโธ สมเลหิ จินฺติโต
อปาปุเรตํ อมตสฺส ทฺวารํ
สุณนฺตุ ธมฺมํ วิมเลนานุพุทฺธํ
เสเล ยถา ปพฺพตมุทฺธนิฏฺฐิโต
ยถาปิ ปสฺเส ชนตํ สมนฺตโต
ตถูปมํ ธมฺมมยํ สุเมธ
ปาสาทมารุยฺห สมนฺตจกฺขุ
โสกาวกิณฺณ[1] ชนตมเปตโสโก
อเวกฺขสฺสุ ชาติชราภิภูตํ
อุฏฺเหิ วีร วิชิตสงฺคาม
สตฺถวาห อนณ วิจร โลเก
เทเสตุ[2] ภควา ธมฺมํ อญฺญาตาโร ภวิสฺสนฺตีติ ฯ

[๓๒๓] อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว พฺรหฺมุโน จ อชฺเฌสนํ วิทิตฺวา สตฺเตสุ จ การุญฺญตํ ปฏิจฺจ พุทฺธจกฺขุนา โลกं โวโลเกสึ ฯ อทฺทสํ โข อหํ ภิกฺขเว พุทฺธจกฺขุนา โลกं โวโลเกนฺโต สตฺเต

---

๑ สี. ยุ. โสกาวกิณฺณํ ฯ ๒ สี. ยุ. เทเสสฺสุ ฯ

อปฺปรชกฺเข มหารชกฺเข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิญฺญาปเย ทุวิญฺญาปเย อปฺเปกจฺเจ ปรโลกวชฺชภยทสฺสาวิโน วิหรนฺเต ฯ เสยฺยถาปี นาม อุปฺปลินิยํ วา ปทุมินิยํ วา ปุณฺฑรีกินิยํ วา อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สંวทฺธานิ อุทกานุคฺคตานิ อนฺโตนิมุคฺคโปสีตานิ อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สંวทฺธานิ อุทกานุคฺคตานิ สโมทกณฺฐีตานิ อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สંวทฺธานิ อุทกं อจฺจุคฺคมฺม ติฎฺฐนฺติ อนุปฺปลิปฺตานิ อุทเกน เอวเมว โข อหं ภิกฺขเว พุทฺธจกฺขุนา โลกं โวโลเกนฺโต อทฺทสं สตฺเต อปฺปรชกฺเข มหารชกฺเข ติกฺขินฺทฺริเย มุนินฺทฺริเย สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิญฺญาปเย ทุวิญฺญาปเย อปฺเปกจฺเจ ปรโลกวชฺชภย-ทสฺสาวิโน วิหรนฺเต ฯ อถ ขฺวาหं ภิกฺขเว พฺรหฺมานं สหมฺปตึ คาถาย อชฺฌภาสึ

อปารุตา เตสं อมตสฺส ทฺวารา
เย โสตวนฺโต ปมุญฺจนฺตุ สทฺธं
วิหึสสญฺญึ ปคุณํ น ภาสึ
ธมฺมํ ปณีตं มนุเชสุ พฺรหฺเมติ ฯ

อถ โข ภิกฺขเว พฺรหฺมา สหมฺปติ กตาวกาโส โขมฺหิ ภควตา ธมฺมเทสนายาติ มं อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ตตฺเถวนฺตรธายิ ฯ

[๓๒๔] ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กสฺส นุ โข อหํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ โก อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ อยํ โข อาฬาโร กาลามโม ปณฺฑิโต วิยตฺโต เมธาวี ทีฆรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนูนาหํ อาฬารสฺส กาลามสฺส ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ โส อิมं ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข มं ภิกฺขเว เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ สตฺตาหกาลกโต ภนฺเต อาฬาโร กาลามโมติ ฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ สตฺตาหกาลกโต อาฬาโร กาลามโมติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ มหาชานิโย โข อาฬาโร กาลามโม สเจ หิ โส อิมं ธมฺมํ สุเณยฺย ขิปฺปเมว อาชาเนยฺยาติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กสฺส นุ โข ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ โก อิมं ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ อยํ โข อุทฺทโก รามปุตฺโต ปณฺฑิโต วิยตฺโต เมธาวี ทีฆรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนูนาหํ อุทฺทกสฺส รามปุตฺตสฺส ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ โส อิมं ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข มं ภิกฺขเว เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ อภิโทส-กาลกโต ภนฺเต อุทฺทโก รามปุตฺโตติ ฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ อภิโทสกาลกโต อุทฺทโก รามปุตฺโตติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ มหาชานิโย โข อุทฺทโก รามปุตฺโต สเจ หิ โส อิมं ธมฺมํ สุเณยฺย ขิปฺปเมว อาชาเนยฺยาติ ฯ ตสฺส

มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กสฺส นุ โข อหํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ โก อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ พหุการา โข เม ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู เย มํ ปธานปหิตตฺตํ อุปฏฺฐหิ๎สุ ยนฺนูนาหํ ปญฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กหํ นุ โข เอตรหิ ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู วิหรนฺตีติ ฯ อทฺทสํ โข ภิกฺขเว ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู พาราณสิยํ วิหรนฺเต อิสิปตเน มิคทาเย ฯ อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว อุรุเวลายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกํ ปกฺกามึ ฯ

[๓๒๕] อทฺทสา โข มํ ภิกฺขเว อุปโก อาชีวโก อนฺตรา จ คยํ อนฺตรา จ โพธิ๎ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนํ ทิสฺวาน มํ เอตทโวจ วิปฺปสนฺนานิ โข เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ ปริสุทฺโธ ฉวิวณฺโณ ปริโยทาโต กสิ๎ ตฺวํ อาวุโส อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต โก วา เต สตฺถา กสฺส วา ตํ ธมฺมํ โรเจสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว อุปกํ อาชีวกํ คาถาย อชฺฌภาสิ

สพฺพาภิภู สพฺพวิทูหมสฺมิ
สพฺเพสุ ธมฺเมสุ อนูปลิตฺโต
สพฺพญฺชโห ตณฺหกฺขเย วิมุตฺโต
สยํ อภิญฺญาย กมุทฺทิเสยฺยํ

น เม อาจริโย อตฺถิ สทิโส เม น วิชฺชติ
สเทวกสฺมิ โลกสฺมิ นตฺถิ เม ปฏิปุคฺคโล
อหญฺหิ อรหา โลเก อหํ สตฺถา อนุตฺตโร
เอโกมฺหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สีติภูโตสฺมิ นิพฺพุโต
ธมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตุํ คจฺฉามิ กาสินํ ปุรํ
อนฺธภูตสฺมิ โลกสฺมิ อาหญฺญิ อมตทุนฺทภินฺติ ฯ
ยถา โข ตฺวํ อาวุโส ปฏิชานาสิ อรหสิ อนนฺตชินติ ฯ
มาทิสา เว ชินา โหนฺติ เย ปตฺตา อาสวกฺขยํ
ชิตา เม ปาปกา ธมฺมา ตสฺมาหํ อุปกา ชินติ ฯ
เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว โส อุปโก ๑ หุเวยฺยาวุโสติ วตฺวา สีสํ โอกมฺเปตฺวา อุมฺมคฺคํ คเหตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๓๒๖] อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว อนุปุพฺเพน จาริกญฺจรมาโน เยน พาราณสี เยน อิสิปตนํ มิคทาโย เยน ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมึ ฯ อทฺทสาสุ โข มํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน อญฺญมญฺญํ สณฺฐเปสุ อยํ โข อาวุโส สมโณ โคตโม อาคจฺฉติ พาหุลิโก ปธานวิพฺภนฺโต อาวตฺโต พาหุลาย โส เนว อภิวาเทตพฺโพ น ปจฺจุฏฺฐาตพฺโพ นาสฺส ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ อปิจ โข อาสนํ ฐเปตพฺพํ สเจ อากงฺขิสฺสติ นิสีทิสฺสตีติ ฯ ยถา ยถา โข อหํ ภิกฺขเว อุปสงฺกมึ

๑ ยุ. หุเวยฺยาปาวุโสตีติ ทิสฺสติ ฯ

ตถา ตถา ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู นาสกฺขิสุ สกาย กติกาย สณฺฐาตุ๋ อปฺเปกจฺเจ มํ ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสุ๋ อปฺเปกจฺเจ อาสนํ ปญฺญาเปสุ๋ อปฺเปกจฺเจ ปาโททกํ อุปฏฺฐเปสุ๋ อปิจ โข มํ นาเมน จ อาวุโสวาเทน จ สมุทาจรนฺติ ฯ อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจํ มา ภิกฺขเว ตถาคตํ นาเมน จ อาวุโสวาเทน จ สมุทาจริตฺถ อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ โอทหถ ภิกฺขเว โสตํ อมตมธิคตํ อหมนุสาสามิ อหํ ธมฺมํ เทเสมิ ยถานุสิฏฺฐิ๋ ปฏิปชฺชมานา นจิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสถาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู มํ เอตทโวจุ๋ ตายปี โข ตฺวํ อาวุโส โคตม อริยาย ตาย ปฏิปทาย ตาย ทุกฺกรการิกาย นาชฺฌคมา อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ กิ๋ ปน ตฺวํ เอตรหิ พาหุลฺลิโก ปธานวิพฺภนฺโต อาวตฺโต พาหุลฺลาย อธิคมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจํ น ภิกฺขเว ตถาคโต พาหุลฺลิโก น ปธานวิพฺภนฺโต น อาวตฺโต พาหุลฺลาย อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ โอทหถ ภิกฺขเว โสตํ อมตมธิคตํ อหมนุสาสามิ อหํ ธมฺมํ เทเสมิ ยถานุสิฏฺฐิ๋ ปฏิปชฺชมานา นจิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย

กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสถาติ ฯ ทุติยมฺปี โข ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู มํ เอตทโวจุ ตายปี โข ตฺวํ อาวุโส โคตม อริยาย ตาย ปฏิปทาย ตาย ทุกฺกรการิกาย นาชฺฌคมา อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ กิ ปน ตฺวํ เอตรหิ พาหุลฺลิโก ปธาน-วิพฺภนฺโต อาวตฺโต พาหุลฺลาย อธิคมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ ทุติยมฺปี โข อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจ๋ น ภิกฺขเว ตถาคโต พาหุลฺลิโก ฯเปฯ อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสถาติ ฯ ตติยมฺปี โข ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู มํ เอตทโวจุ ตายปี โข ตฺวํ อาวุโส โคตม อริยาย ตาย ปฏิปทาย ตาย ทุกฺกรการิกาย นาชฺฌคมา อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ กิ ปน ตฺวํ เอตรหิ พาหุลฺลิโก ปธาน-วิพฺภนฺโต อาวตฺโต พาหุลฺลาย อธิคมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจ๋ อภิชานาถ เม โน ตุเมฺห ภิกฺขเว อิโต ปุพฺเพ เอวรูปี ภาสิตเมตนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ น ภิกฺขเว ตถาคโต พาหุลฺลิโก น ปธานวิพฺภนฺโต น อาวตฺโต พาหุลฺลาย อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ โอทหถ ภิกฺขเว โสตํ อมตมธิคตํ อหมนุสาสามิ อหํ ธมฺมํ เทเสมิ ยถานุสิฏฺฐิ ปฏิปชฺชมานา

นจิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเเวว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสฺสถาติ ฯ อสกฺขิ โข อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู สญฺญาเปตุํ ฯ เทฺวปี สุตฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขู โอวทามิ ตโย ภิกฺขู ปิณฺฑาย จรนฺติ ยํ ตโย ภิกฺขู ปิณฺฑาย จริตฺวา อาหรนฺติ เตน ฉพฺพคฺคา[1] ยาเปม ฯ ตโยปี สุตฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขู โอวทามิ เทฺวปี ภิกฺขู ปิณฺฑาย จรนฺติ ยํ เทฺวปี ภิกฺขู ปิณฺฑาย จริตฺวา อาหรนฺติ เตน ฉพฺพคฺคา ยาเปม ฯ อถ โข ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู มยา เอวํ โอวทิยมานา เอวํ อนุสาสียมานา อตฺตนา ชาติธมฺมา สมานา ชาติธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชาตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสมานา อชาตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ อชฺฌคมํสุ อตฺตนา ชราธมฺมา สมานา ชราธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อชรํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสมานา อชรํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ อชฺฌคมํสุ อตฺตนา พฺยาธิธมฺมา สมานา ฯเป ฯ อตฺตนา มรณธมฺมา สมานา... อตฺตนา โสกธมฺมา สมานา... อตฺตนา สงฺกิเลสธมฺมา สมานา สงฺกิเลสธมฺเม อาทีนวํ วิทิตฺวา อสงฺกิลิฏฺฐํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสมานา อสงฺกิลิฏฺฐํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ อชฺฌคมํสุ ฯ ญาณญฺจ ปน เนสํ ทสฺสนํ อุทปาทิ อกุปฺปา

---

๑ ยุ. ฉพฺพคฺโค ฯ

โน วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติ ฯ

[๓๒๗] ปญฺจิเม ภิกฺขเว กามคุณา กตเม ปญฺจ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนียา โสตวิญฺเญยฺยา สทฺทา ฯเป ฯ ฆานวิญฺเญยฺยา คนฺธา... ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา... กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนียา อิเม โข ภิกฺขเว ปญฺจ กามคุณา ฯ เยเกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิเม ปญฺจ กามคุเณ คธิตา มุจฺฉิตา อชฺฌาปนฺนา อนาทีนวทสฺสาวิโน อนิสฺสรณปญฺญา ปริภุญฺชนฺติ เต เอวมสฺสุ เวทิตพฺพา อนยมาปนฺนา พฺยสนมาปนฺนา ยถากามกรณีย์า ปาปิมโต ฯ

[๓๒๘] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อารญฺญโก มิโค พนฺโธ ปาสราสึ อธิสเยยฺย โส เอวมสฺส เวทิตพฺโพ อนยมาปนฺโน พฺยสนมาปนฺโน ยถากามกรณีโย ลุทฺทสฺส อาคจฺฉนฺเต จ ลุทฺเท น เยนกามํ ปกฺกมิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว เยเกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิเม ปญฺจ กามคุเณ คธิตา มุจฺฉิตา อชฺฌาปนฺนา อนาทีนวทสฺสาวิโน อนิสฺสรณปญฺญา ปริภุญฺชนฺติ เต เอวมสฺสุ เวทิตพฺพา อนยมาปนฺนา พฺยสนมาปนฺนา ยถากามกรณีย์า ปาปิมโต ฯ เยเกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิเม ปญฺจ กามคุเณ อคธิตา อมุจฺฉิตา อนชฺฌาปนฺนา อาทีนวทสฺสาวิโน นิสฺสรณปญฺญา ปริภุญฺชนฺติ เต เอวมสฺสุ เวทิตพฺพา น อนยมาปนฺนา น พฺยสนมา-

ปนฺนา น ยถากามกรณีย๎า ปาปีมโต ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อารญฺญโก มิโค อพนฺโธ ปาสราสิ๎ อธิสเยยฺย โส เอวมสฺส เวทิตพฺโพ น อนยมาปนฺโน น พฺยสนมาปนฺโน น ยถากามกรณีโย ลุทฺทสฺส อาคจฺฉนฺเต จ ปน ลุทฺเท เยนกามํ ปกฺกมิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว เยเกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิเม ปญฺจ กามคุเณ อคธิตา อมุจฺฉิตา อนชฺฌาปนฺนา อาทีนวทสฺสาวิโน นิสฺสรณปญฺญา ปริภุญฺชนฺติ เต เอวมสฺสุ เวทิตพฺพา น อนยมาปนฺนา น พฺยสนมาปนฺนา น ยถากามกรณีย๎า ปาปีมโต ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อารญฺญโก มิโค อรญฺเญ ปวเน จรมาโน วิสฺสฏฺโฐ คจฺฉติ วิสฺสฏฺโฐ ติฏฺฐติ วิสฺสฏฺโฐ นิสีทติ วิสฺสฏฺโฐ เสยฺยํ กปฺเปติ ตํ กิสฺส เหตุ อนาปาถคโต ภิกฺขเว ลุทฺทสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุ๎ อทสฺสนํ คโต ปาปีมโต ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ...ตติยํ ฌานํ...จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุ๎ อทสฺสนํ คโต ปาปีมโต ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ

อฏฺฐงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุํ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯเปฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯเปฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯเปฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ปญฺญายปสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺธมกาสิ มารํ อปทํ วธิตฺวา มารจกฺขุํ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ติณฺโณ โลเก วิสตฺติกํ โส วิสฏฺโฐ คจฺฉติ วิสฏฺโฐ ติฏฺฐตีติ วิสฏฺโฐ นิสีทติ วิสฏฺโฐ เสยฺยํ กปฺเปติ ตํ กิสฺส เหตุ อนาปาถคโต ภิกฺขเว ปาปิมโตติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

ปาสราสิสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ ฯ

จูฬหตฺถิปโทปมสุตฺตํ

[๓๒๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ สพฺพเสเตน วฬวาภิรเถน[1] สาวตฺถิยา นิยฺยาติ ทิวาทิวสฺส ฯ อทฺทสา โข ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ ปิโลติกํ ปริพฺพาชกํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน ปิโลติกํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจ หนฺท กุโต นุ ภวํ วจฺฉายโน อาคจฺฉตี ทิวาทิวสฺสาติ ฯ อิโต หิ โข อหํ โภ อาคจฺฉามิ สมณสฺส โคตมสฺส สนฺติกาติ ฯ กึ[2] ภวํ โคตมสฺส ปญฺญาเวยฺยตฺติยํ ปณฺฑิโต มญฺญตีติ ฯ โก จาหํ โภ[3] สมณสฺส โคตมสฺส ปญฺญาเวยฺยตฺติยํ ชานิสฺสามิ โสปิ นูนสฺส ตาทิโสว โย สมณสฺส โคตมสฺส ปญฺญาเวยฺยตฺติยํ ชาเนยฺยาติ ฯ อุฬาราย ขลุ ภวํ วจฺฉายโน สมณํ โคตมํ ปสํสาย ปสํสตีติ ฯ โก จาหํ โภ สมณํ โคตมํ ปสํสิสฺสามิ ปสฏฺฐปฺปสฏฺโฐ โส ภวํ โคตโม เสฏฺโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ กึ ปน ภวํ วจฺฉายโน อตฺถวสํ ปสฺสมาโน สมเณ โคตเม เอวํ อภิปฺปสนฺโน โหตีติ ฯ

[๓๓๐] โก จาหํ โภ สมเณ โคตเม เอวํ อภิปฺปสนฺโนมฺหิ เสยฺยถาปิ โภ กุสโล นาควนิโก นาควนํ ปวิเสยฺย โส ปสฺเสยฺย

---

๑ สี. ยุ. วฬภีรเถน ฯ ๒ สี. ยุ. ตํ กึ มญฺญติ ภวํ วจฺฉายโนติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ ๓ สี. ยุ. โก จาหํ โภ โก ชาติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

นาควเน มหนฺตํ หตฺถิปทํ ทิสฺวโต จ อายตํ ตีริยญฺจ วิตฺถตํ ฯ
โส นิฏฺฐํ คจฺเฉยฺย มหา วต โภ นาโคติ เอวเมว โข อหํ
ยโต อทฺทสํ สมเณ โคตเม จตฺตาริ ปทานิ อถาหํ นิฏฺฐมคมํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน
ภควโต สาวกสงฺโฆติ[1] ฯ กตมานิ จตฺตาริ ฯ อิธาหํ โภ ปสฺสามิ
เอกจฺเจ ขตฺติยปณฺฑิเต นิปุเณ กตปรปฺปวาเท วาลเวธิรูเป เต
ภินฺทนฺตา มญฺเญ จรนฺติ ปญฺญาคเตน ทิฏฺฐิคตานิ เต สุณนฺติ
สมโณ ขลุ โภ โคตโม อมุกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา
โอสริสฺสตีติ ฯ เต ปญฺหํ อภิสงฺขโรนฺติ อิมํ มยํ ปญฺหํ สมณํ
โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสาม เอวญฺเจ โน ปุฏฺโฐ เอวํ พฺยา-
กริสฺสติ เอวมสฺส มยํ วาทํ อาโรเปสฺสาม เอวญฺเจปิ โน ปุฏฺโฐ
เอวํ พฺยากริสฺสติ เอวมฺปีสฺส มยํ วาทํ อาโรเปสฺสามาติ ฯ เต
สุณนฺติ สมโณ ขลุ โภ โคตโม อมุกํ นาม คามํ วา นิคมํ
วา โอสโฏติ เต เยน สมโณ โคตโม เตนุปสงฺกมนฺติ ฯ เต
สมโณ โคตโม ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ
สมฺปหํเสติ เต สมเณน โคตเมน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา
สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา น เจว สมณํ โคตมํ ปญฺหํ
ปุจฺฉนฺติ กุตสฺส วาทํ อาโรเปสฺสนฺติ อญฺญทตฺถุ สมณสฺเสว
โคตมสฺส สาวกา สมฺปชฺชนฺติ ฯ ยทาหํ โภ สมเณ โคตเม อิมํ

---

๑ กตฺถจิ โปตฺถเก สุปฏิปนฺโน สงฺโฆติปิ ปาโฐ ฯ

ปฐมํ ปทํ อทฺทสํ อถาหํ นิฏฺฐมคมํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ ปุน จปราหํ โภ ปสฺสามิ อิเธกจฺเจ พฺราหฺมณปณฺฑิเต ฯ เป ฯ คหปติปณฺฑิเต ฯ เป ฯ สมณปณฺฑิเต นิปุเณ กตปรปฺปวาเท วาลเวธิรูเป เต ภินฺทนฺตา มญฺเญ จรนฺติ ปญฺญาคเตน ทิฏฺฐิคตานิ เต สุณนฺติ สมโณ ขลุ โภ โคตโม อมุกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา โอสริสฺสตีติ ฯ เต ปญฺหํ อภิสงฺขโรนฺติ อิมํ มยํ ปญฺหํ สมณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสาม เอวญฺเจ โน ปุฏฺโฐ เอวं พฺยากริสฺสติ เอวมสฺส มยं วาทं อาโรเปสฺสาม เอวญฺเจปี โน ปุฏฺโฐ เอวं พฺยากริสฺสติ เอวมฺปีสฺส มยं วาทं อาโรเปสฺสามาติ ฯ เต สุณนฺติ สมโณ ขลุ โภ โคตโม อมุกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา โอสโฏติ เต เยน สมโณ โคตโม เตนุปสงฺกมนฺติ ฯ เต สมโณ โคตโม ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ เต สมาเณน โคตเมน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา น เจว สมณํ โคตมํ ปญฺหํ ปุจฺฉนฺติ ตุตสฺส วาทं อาโรเปสฺสนฺติ อญฺญทตฺถุ สมณเมว โคตมं โอกาสं ยาจนฺติ อคารสฺมา อนคาริยं ปพฺพชฺชาย ฯ เต สมโณ โคตโม ปพฺพาเชติ เต ตตฺถ ปพฺพชิตา[1] สมานา[2] วูปกฏฺฐา อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา

---

๑ สี. ยุ. ปพฺพาชิตา ฯ ๒ สี. ยุ. เอเกติ ปาโฐ อตฺถิ ฯ

วิหรนฺตา นจิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ ฯ เต เอวมาหํสุ มนฺ วต โภ อนสฺสาม มนฺ วต โภ อนสฺสาม มยญฺหิ ปุพฺเพ อสฺสมณาว สมานา สมณมฺหาติ ปฏิชานิมฺห อพฺราหฺมณาว สมานา พฺราหฺมณมฺหาติ ปฏิชานิมฺห อนรหนฺตาว สมานา อรหนฺตมฺหาติ ปฏิชานิมฺห อิทานิ โขมฺหา สมณา อิทานิ โขมฺหา พฺราหฺมณา อิทานิ โขมฺหา อรหนฺโตติ ฯ ยทาหํ โภ สมเณ โคตเม อิมํ จตุตฺถํ ปทํ อทฺทสํ อถาหํ นิฏฺฐมคมํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ ยโต โข อหํ โภ สมเณ โคตเม อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ อทฺทสํ อถาหํ นิฏฺฐมคมํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๓๓๑] เอวํ วุตฺเต ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ สพฺพเสตา วพวาภิรถา โอโรหิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลิมฺปณาเมตฺวา ติกฺขตฺตุ์ อุทานํ อุทาเนสิ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อปฺเปวนาม กทาจิ กรหจิ เตน สมเณน โคตเมน สทฺธึ สมาคจฺเฉยฺยาม อปฺเปวนาม สิยา โกจิเทว กถาสลฺลาโปติ ฯ อถ โข ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ เยน ภควา

เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ ยาวตโก อโหสิ ปิโลติกาย ปริพฺพาชเกน สทฺธิ์ กถาสลฺลาโป ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ เอวํ วุตฺเต ภควา ชาณุสฺโสณิ์ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ น โข พฺราหฺมณ เอตฺตาวตา หตฺถิปโทปโม วิตฺถาเรน ปริปูโร โหติ อปิจ พฺราหฺมณ ยถา หตฺถิปโทปโม วิตฺถาเรน ปริปูโร โหติ ตํ สุณาหิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ โภติ โข ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๓๓๒] ภควา เอตทโวจ เสยฺยถาปี พฺราหฺมณ นาควนิโก นาควนํ ปวิเสยฺย โส ปสฺเสยฺย นาควเน มหนฺตํ หตฺถิปทํ ทีฆโต จ อายตํ ติริยญฺจ วิตฺถตํ โย โหติ กุสโล นาควนิโก เนว ตาว นิฏฺฐํ คจฺฉติ มหา วต โภ นาโคติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ สนฺติ หิ พฺราหฺมณ นาควเน วามนิกา นาม หตฺถินิโย มหาปทา ตาสมฺเปตํ ปทํ อสฺสาติ ฯ โส ตมนุคจฺฉติ ตมนุคจฺฉนฺโต ปสฺสติ นาควเน มหนฺตํ หตฺถิปทํ ทีฆโต จ อายตํ ติริยญฺจ วิตฺถตํ อุจฺจา จ นิเสวิตํ โย โหติ กุสโล นาควนิโก เนว ตาว นิฏฺฐํ คจฺฉติ มหา วต โภ นาโคติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ สนฺติ หิ พฺราหฺมณ นาควเน อุจฺจากปาริกา นาม หตฺถินิโย มหาปทา ตาสมฺเปตํ ปทํ อสฺสาติ ฯ โส ตมนุคจฺฉติ ตมนุคจฺฉนฺโต ปสฺสติ

นาควเน มหนฺตํ หตฺถิปทํ ทิฆโต จ อายตํ ติริยญฺจ วิตฺถตํ อุจฺจา จ นิเสวิตํ อุจฺจา จ ทนฺเตหิ อารญฺชิตานิ โย โหติ กุสโล นาควนิโก เนว ตาว นิฏฺฐํ คจฺฉติ มหา วต โภ นาโคติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ สนฺติ หิ พฺราหฺมณ นาควเน อุจฺจากเณรุกา นาม หตฺถินิโย มหาปทา ตาสมฺเปตํ ปทํ อสฺสาติ ฯ โส ตมนุคจฺฉติ ตมนุคจฺฉนฺโต ปสฺสติ นาควเน มหนฺตํ หตฺถิปทํ ทิฆโต จ อายตํ ติริยญฺจ วิตฺถตํ อุจฺจา จ นิเสวิตํ อุจฺจา จ ทนฺเตหิ อารญฺชิตานิ อุจฺจา จ สาขาภงฺคํ ตญฺจ นาคํ ปสฺสติ รุกฺขมูลคตํ วา อพฺโภกาสคตํ วา คจฺฉนฺตํ วา ฐิตํ วา นิสินฺนํ วา นิปนฺนํ วา ฯ โส นิฏฺฐํ คจฺฉติ อยเมว โส มหานาโคติ ฯ เอวเมว โข พฺราหฺมณ อิธ ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหं สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา โส อิมं โลกं สเทวกं สมารกं สพฺรหฺมกं สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชं สเทวมนุสฺสं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ธมฺมं เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถं สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยं ปกาเสติ ตं ธมฺมं สุณาติ คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา อญฺญตรสฺมึ วา กุเล ปจฺฉา ชาโต โส ตं ธมฺมं สุตฺวา ตถาคเต สทฺธึ ปฏิลภติ โส เตน สทฺธาปฏิลาเภน สมนฺนาคโต อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ สมฺพาโธ ฆราวาโส

รชาปโถ อพฺโภกาโส ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุ ยนฺนูนาหํ เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สมเยน อปฺปํ วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย อปฺปํ วา ญาติปริวฏฺฏํ ปหาย มหนฺตํ วา ญาติปริวฏฺฏํ ปหาย เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ ฯ

[๓๓๓] โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ภิกฺขูนํ สิกฺขาสาชีว-สมาปนฺโน ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ ลชฺชี ทยาปนฺโน สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ ทินฺนาทายี ทินฺนปาฏิกงฺขี อเถเนน สุจิภูเตน อตฺตนา วิหรติ ฯ อพฺรหฺมจริยํ ปหาย พฺรหฺมจารี โหติ อาราจารี วิรโต เมถุนา คามธมฺมา ฯ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ สจฺจวาที สจฺจสนฺโธ เถโต ปจฺจยิโก อวิสංวาทโก โลกสฺส ฯ ปิสุณํ วาจํ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ อิโต สุตฺวา น อมุตฺร อกฺขาตา อิเมสं เภทาย อมุตฺร วา สุตฺวา น อิเมสं อกฺขาตา อมูสं เภทาย อิติ ภินฺนานं วา สนฺธาตา สหิตานं วา อนุปฺปทาตา สมคฺคาราโม สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณึ วาจํ ภาสิตา

โหติ ฯ ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ยา สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมนียา หทยงฺคมา โปรี พหุชนกนฺตา พหุชนมนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺผปฺปลาปึ ปหาย สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวตึ วาจํ ภาสิตา กาเลน สาปเทสํ ปริยนฺตวตึ ฯ โส วีชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เอกภตฺติโก โหติ รตฺตูปรโต วิรโต วิกาลโภชนา ฯ นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสนา ปฏิวิรโต โหติ ฯ มาลาคนฺธวิเลปน ธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อุจฺจาสยน มหาสยนา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ชาตรูปรชตปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อามกธญฺญปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อามกมํสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อิตฺถิกุมาริกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ทาสิทาสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อเช พกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ กุกฺกุฏสูกรปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ หตฺถิควาสฺสวพวปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เขตฺตวตฺถุปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ทูเตยฺยปหิณคมนานุโยคา ปฏิวิรโต โหติ ฯ กยวิกฺกยา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ตุลากูฏ กํสกูฏ มานกูฏา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อุกฺโกฏน วญฺจน นิกติ สาวิโยคา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เฉทน วธ พนฺธน วิปราโมส อาโลป สหสาการาปฏิวิรโต โหติ ฯ โส สนฺตุฏฺโฐ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน

เยเนว ปกฺกมติ สมาทาเยว ปกฺกมติ ฯ เสยฺยถาปี นาม ปกฺขี สกุโณ เยน เยเนว เฑติ สปตฺตภาโรว เฑติ เอวเมว ภิกฺขุ สนฺตุฏฺโฐ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน เยเนว ปกฺกมติ สมาทาเยว ปกฺกมติ ฯ โส อิมินา อริเยน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อนวชฺชสุขํ ปฏิสංเวเทติ ฯ โส จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนं จกฺขุนฺทฺริยं อสංวุตํ วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรං อาปชฺชติ ฯ โสเตน สทฺทं สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสං สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพं ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมं วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนं มนินฺทฺริยं อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย สංวรං อาปชฺชติ ฯ โส อิมินา อริเยน อินฺทฺริยสංวเรน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตं อพฺยาเสกสุขํ ปฏิสංเวเทติ ฯ โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี โหติ สมฺมิญฺชิเต ปสาริเต สมฺปชานการี โหติ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารเณ สมฺปชานการี โหติ อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี โหติ อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ คเต ฐิเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต

ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ

[๓๓๔] โส อิมินา จ อริเยน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน อินฺทฺริยสංวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติ-สมฺปชญฺเญน สมนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชติ อรญฺญํ รุกฺขมูลํ ปพฺพตํ กนฺทรํ คิริคุหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโภกาสํ ปลาลปุญฺชํ ฯ โส ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุๆ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส อภิชฺฌํ โลเก ปหาย วิคตาภิชฺเฌน เจตสา วิหรติ อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหรติ สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ ถีนมิทฺธํ ปหาย วิคตถีนมิทฺโธ วิหรติ อาโลกสญฺญี สโต สมฺปชาโน ถีนมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ปหาย อนุทฺธโต วิหรติ อชฺฌตฺตํ วูปสนฺตจิตฺโต อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ วิจิกิจฺฉํ ปหาย ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิหรติ อกถกถี กุสลেสุ ธมฺเมสุ วิจิกิจฺฉาย จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ

[๓๓๕] โส อิเม ปญฺจ นีวรเณ ปหาย เจตโส อุปกฺกิเลเส ปญฺญาย ทุพฺพลีกรเณ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสলেหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชं ปีติสุขํ ปฐมं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณ ตถาคตปทํ อิติปี ตถาคตนิเสวิตํ อิติปี ตถาคตารญฺชิตํ อิติปี ฯ น เตฺวว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐं คจฺฉติ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ ปุน จปรํ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ ฯ เป ฯ ตติยํ ฌานํ... จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณ ตถาคตปทํ อิติปิ ตถาคตนิเสวิตํ อิติปิ ตถาคตารญฺชิตํ อิติปิ ฯ น เตฺวว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐํ คจฺฉติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๓๓๖] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถีทํ เอกมฺปิ ชาตึ เทฺวปิ ชาติโย ฯ เป ฯ อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ ฯ อิทมฺปิ วุจฺจติ พฺราหฺมณ ตถาคตปทํ อิติปิ ตถาคตนิเสวิตํ อิติปิ ตถาคตารญฺชิตํ อิติปิ ฯ น เตฺวว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐํ คจฺฉติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๓๓๗] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต สตฺตานํ จุตูปปาตญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน

จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน ฯ เป ฯ ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ ฯ อิทมฺปี พฺราหฺมณ ตถาคตปทํ อิติปี ตถาคตนิเสวิตํ อิติปี ตถาคตารญฺชิตํ อิติปี ฯ น เตฺวว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐํ คจฺฉติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๓๓๘] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อิทมฺปี วุจฺจติ พฺราหฺมณ ตถาคตปทํ อิติปี ตถาคตนิเสวิตํ อิติปี ตถาคตารญฺชิตํ อิติปี ฯ น เตฺวว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐงฺคโต โหติ ฯ อปิจ โข นิฏฺฐํ คจฺฉติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ

อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อิทมฺปิ วุจฺจติ พฺราหฺมณ ตถาคตปทํ อิติปิ ตถาคตนิเสวิตํ อิติปิ ตถาคตารญฺชิตํ อิติปิ ฯ เอตฺตาวตา โข พฺราหฺมณ อริยสาวโก นิฏฺฐงฺคโต โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวก-สงฺโฆติ ฯ เอตฺตาวตา โข พฺราหฺมณ หตฺถิปโทปโม วิตฺถาเรน ปริปูโร โหติ ฯ

[๓๓๙] เอวํ วุตฺเต ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปิ โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ เอวเมวํ โภตา โคตเมน อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ ภควนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุ-สงฺฆญฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ

จูฬหตฺถิปโทปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

มหาหตฺถิปโทปมสุตฺตํ

[๓๔๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ เสยฺยถาปี อาวุโส ยานิกานิจิ ชงฺคลานํ ปาณานํ ปทชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ คจฺฉนฺติ หตฺถิปทํ เตสํ อคฺคมกฺขายติ ยทิทํ มหนฺตตฺเตน เอวเมว โข อาวุโส เยเกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต จตูสุ อริยสจฺเจสุ สงฺคหํ คจฺฉนฺติ กตเมสุ จตูสุ ทุกฺเข อริยสจฺเจ ทุกฺขสมุทเย อริยสจฺเจ ทุกฺขนิโรเธ อริยสจฺเจ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อริยสจฺเจ ฯ

[๓๔๑] กตมญฺจาวุโส ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปิ ทุกฺขา ยมฺปีจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ฯ กตเม จาวุโส ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา เสยฺยถีทํ รูปุปาทานกฺขนฺโธ เวทนูปาทานกฺขนฺโธ สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ ฯ กตโม จาวุโส รูปูปาทานกฺขนฺโธ จตฺตาริ จ มหาภูตานิ จตุนฺนญฺจ มหาภูตานํ อุปาทารูปํ ฯ กตเม จาวุโส จตฺตาโร มหาภูตา ปฐวีธาตุ

อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ ฯ

[๓๔๒] กตมา จาวุโส ปถวีธาตุ ฯ ปถวีธาตุ สิยา อชฺฌตฺติกา สิยา พาหิรา ฯ กตมา จาวุโส อชฺฌตฺติกา ปถวีธาตุ ฯ ยं อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ กกฺขลํ ขริคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถีทํ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ มํสํ นฺหารู อฏฺฐี อฏฺฐิมิญฺชํ วกฺกํ หทยํ ยกนํ กิโลมกํ ปีหกํ ปปฺผาสํ อนฺตํ อนฺตคุณํ อุทริยํ กรีสํ ยं วา ปนญฺญมฺปิ กิญฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ กกฺขลํ ขริคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจตาวุโส อชฺฌตฺติกา ปถวีธาตุ ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา ปถวีธาตุ ยา จ พาหิรา ปถวีธาตุ ปถวีธาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา ปถวีธาตุยา นิพฺพินฺทติ ปถวีธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยं พาหิรา อาโปธาตุ ปกุปฺปติ อนฺตรหิตา ตสฺมิ์ สมเย พาหิรา ปถวีธาตุ โหติ ฯ ตสฺสา หิ นาม อาวุโส พาหิราย ปถวีธาตุยา ตาว มหลฺลิกาย อนิจฺจตา ปญฺญายิสฺสติ ขยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วิปริณามธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ ฯ กึ ปนิมสฺส มตฺตฐกสฺส กายสฺส ตณฺหุปาทินฺนสฺส อหนฺติ วา มมนฺติ วา อสฺมีติ วา อถ ขฺวสฺส โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตญฺเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปเร อกฺโกสนฺติ ปริภาสนฺติ โรเสนฺติ วิเหเสนฺติ ฯ โส เอวं ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข เม อยํ โสตสมฺผสฺสชา ทุกฺขา

เวทนา สา จ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กึ ปฏิจฺจ ผสฺสํ ปฏิจฺจ ฯ โสปิ โข ผสฺโส อนิจฺโจติ ปสฺสติ เวทนา อนิจฺจาติ ปสฺสติ สญฺญา อนิจฺจาติ ปสฺสติ สงฺขารา อนิจฺจาติ ปสฺสติ วิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ตสฺส ธาตารมฺมณเมว จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสีทติ สนฺติฏฺฐติ วิมุจฺจติ ฯ ตญฺเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปเร อนิฏฺเฐหิ อกนฺเตหิ อมนาเปหิ สมุทาจรนฺติ ปาณิสมฺผสฺเสนปิ เลฑฺฑุสมฺผสฺเสนปิ ทณฺฑสมฺผสฺเสนปิ สตฺถสมฺผสฺเสนปิ ฯ โส เอวํ ปชานาติ ตถาภูโต โข อยํ กาโย ยถาภูตสฺมิ กาเย ปาณิสมฺผสฺสาปิ กมนฺติ เลฑฺฑุสมฺผสฺสาปิ กมนฺติ ทณฺฑสมฺผสฺสาปิ กมนฺติ สตฺถสมฺผสฺสาปิ กมนฺติ ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา กกจูปเมฺ โอวาเท อุภโตทณฺฑเกน เจปิ ภิกฺขเว กกเจน โจรา โอจรกา องฺคมงฺคานิ โอกฺกนฺเตยฺยุ ตตฺราปิ โย มโน ปโทเสยฺย น เม โส เตน สาสนกโรติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม วิริยํ ภวิสฺสติ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา[2] ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ กามํทานิ อิมสฺมิ กาเย ปาณิสมฺผสฺสาปิ กมนฺตุ เลฑฺฑุสมฺผสฺสาปิ กมนฺตุ ทณฺฑสมฺผสฺสาปิ กมนฺตุ สตฺถสมฺผสฺสาปิ กมนฺตุ กริสฺสติ หีทํ พุทฺธานํ สาสนนฺติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สณฺฐาติ ฯ โส

---

๑ ยุ. กกจูปโมวาเทติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ยุ. อสมฺมุฏฺฐาติ ทิสฺสติ ฯ

เตน สัวิชฺชติ สัเวคํ อาปชฺชติ อลาภา วต เม น วต เม ลาภา ทุลฺลทฺธํ วต เม น วต เม สุลทฺธํ ยสฺส เม เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สณฺฐาตีติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส สุณิสา สสฺสุรํ ทิสฺวา สัวิชฺชติ สัเวคํ อาปชฺชติ เอวเมว โข อาวุโส ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สณฺฐาติ ฯ โส เตน สัวิชฺชติ สัเวคํ อาปชฺชติ อลาภา วต เม น วต เม ลาภา ทุลฺลทฺธํ วต เม น วต เม สุลทฺธํ ยสฺส เม เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สณฺฐาตีติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา สณฺฐาติ ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส ภิกฺขุโน พหุกตํ โหติ ฯ

[๓๔๓] กตมา จาวุโส อาโปธาตุ ฯ อาโปธาตุ สิยา อชฺฌตฺติกา สิยา พาหิรา ฯ กตมา จาวุโส อชฺฌตฺติกา อาโปธาตุ ฯ ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถีทํ ปิตฺตํ เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสุ วสา เขโฬ สิงฺฆาณิกา ลสิกา มุตฺตํ ยํ วา ปนญฺญมฺปี กิญฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจตาวุโส อชฺฌตฺติกา อาโปธาตุ ฯ

ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา อาโปธาตุ ยา จ พาหิรา อาโปธาตุ อาโปธาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา อาโปธาตุยา นิพฺพินฺทติ อาโปธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ พาหิรา อาโปธาตุ ปกุปฺปติ สา คามมฺปี วหติ นิคมมฺปี วหติ นครมฺปี วหติ ชนปทมฺปี วหติ ชนปทปเทสมฺปี วหติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ มหาสมุทฺเท โยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ ทฺวิโยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ ติโยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ จตุโยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ ปญฺจโยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ ฉโยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ สตฺตโยชนสติกานิปี อุทกานิ โอคฺคจฺฉนฺติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ มหาสมุทฺเท สตฺตตาลมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ฉตาลมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ปญฺจตาลมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ จตุตาลมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ติตาลมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ทฺวิตาลมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ตาลมตฺตมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ มหาสมุทฺเท สตฺตโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ฉโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ปญฺจโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ จตุโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ติโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ทฺวิโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ โปริสมตฺตมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ

มหาสมุทฺเท อฑฺฒโปริสมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ กฏิมตฺตมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ชนุนุมตฺตมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ โคปฺผกมตฺตมฺปี อุทกํ สณฺฐาติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ มหาสมุทฺเท องฺคุลิปพฺพเตมนมตฺตมฺปี อุทกํ น โหติ ฯ ตสฺสา หิ นาม อาวุโส พาหิราย อาโปธาตุยา ตาว มหลฺลิกาย อนิจฺจตา ปญฺญายิสฺสติ ขยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วิปริณามธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ ฯ กึ ปนิมสฺส มตฺตฏฺฐกสฺส กายสฺส คณฺหุปาทินฺนสฺส อหนฺติ วา มมนฺติ วา อสฺมีติ วา อถ ขฺวสฺส โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา สณฺฐาติ ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข โส อาวุโส ภิกฺขุโน พหุกตํ โหติ ฯ

[๓๔๔] กตมา จาวุโส เตโชธาตุ ฯ เตโชธาตุ สิยา อชฺฌตฺติกา สิยา พาหิรา ฯ กตมา จาวุโส อชฺฌตฺติกา เตโชธาตุ ฯ ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโช เตโชคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถีทํ เยน จ สนฺตปฺปติ เยน จ ชีรติ เยน จ ปริฑยฺหติ เยน จ อสิตปีตขายิตสายิตํ สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ ยํ วา ปนญฺญมฺปี กิญฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโช เตโชคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจตาวุโส อชฺฌตฺติกา เตโชธาตุ ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา เตโชธาตุ ยา จ พาหิรา เตโชธาตุ เตโชธาตุเรวสา ฯ ตํ เนตํ

มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา เตโชธาตุยา นิพฺพินฺทติ เตโชธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ พาหิรา เตโชธาตุ ปกุปฺปติ สา คามมฺปี ฑหติ นครมฺปี ฑหติ นิคมมฺปี ฑหติ ชนปทมฺปี ฑหติ ชนปทปเทสมฺปี ฑหติ ฯ สา หริตนฺตํ วา ปนฺถนฺตํ วา เสลนฺตํ วา อุทกนฺตํ วา รมณียํ วา ภูมิภาคํ อาคมฺม อนาหารา นิพฺพายติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ กุกฺกุฏปตฺเตนปี นฺหารุททฺทเลนปี อคฺคึ คเวสนฺติ ฯ ตสฺสา หิ นาม อาวุโส พาหิราย เตโชธาตุยา ตาว มหลฺลิกาย อนิจฺจตา ปญฺญายิสฺสติ ขยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วิปริณามธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ ฯ กึ ปนิมสฺส มตฺตฏฺฐกสฺส กายสฺส คณฺหุปาทินฺนสฺส อหนฺติ วา มมนฺติ วา อสฺมีติ วา อถ ขฺวสฺส โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา สณฺฐาติ ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข โส อาวุโส ภิกฺขุโน พหุกตํ โหติ ฯ

[๓๔๕] กตมา จาวุโส วาโยธาตุ ฯ วาโยธาตุ สิยา อชฺฌตฺติกา สิยา พาหิรา ฯ กตมา จาวุโส อชฺฌตฺติกา วาโยธาตุ ฯ ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถีทํ อุทฺธงฺคมา วาตา อโธคมา วาตา กุจฺฉิสยา วาตา โกฏฺฐาสยา วาตา องฺค-

มงฺคานุสาริโน วาตา อสฺสาโส ปสฺสาโส อิติ วา ยํ วา ปนญฺญมฺปิ กิญฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจตาวุโส อชฺฌตฺติกา วาโยธาตุ ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา วาโยธาตุ ยา จ พาหิรา วาโยธาตุ วาโยธาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา วาโยธาตุยา นิพฺพินฺทติ วาโยธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ พาหิรา วาโยธาตุ ปกุปฺปติ สา คามมฺปิ วหติ นิคมมฺปิ วหติ นครมฺปิ วหติ ชนปทมฺปิ วหติ ชนปทปเทสมฺปิ วหติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยํ คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส ตาลปณฺณิเนปิ วิธูปเนปิ วาตํ ปริเยสนฺติ โอสฺสวเนปิ ติณานิ น อิญฺชนฺติ ฯ ตสฺสา หิ นามาวุโส พาหิราย วาโยธาตุยา ตาว มหตฺติกาย อนิจฺจตา ปญฺญายิสฺสติ ขยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วยธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ วิปริณามธมฺมตา ปญฺญายิสฺสติ ฯ กึ ปนิมสฺส มตฺตฏฺฐกสฺส กายสฺส ตณฺหุปาทินฺนสฺส อหนฺติ วา มมนฺติ วา อสฺมีติ วา อถ ขฺวสฺส โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตญฺเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปเร อกฺโกสนฺติ ปริภาสนฺติ โรเสนฺติ วิเหเสนฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข เม อยํ โสตสมฺผสฺสชา ทุกฺขา เวทนา สา จ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กึ ปฏิจฺจ ผสฺสํ ปฏิจฺจ ฯ โสปิ โข ผสฺโส อนิจฺโจติ ปสฺสติ เวทนา

อนิจฺจาติ ปสฺสติ สญฺญา อนิจฺจาติ ปสฺสติ สงฺขารา อนิจฺจาติ ปสฺสติ วิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ตสฺส ชาตารมฺมณเมว จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสีทติ สนฺติฏฺฐติ วิมุจฺจติ ฯ ตญฺเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปเร อนิฏฺเฐหิ อกนฺเตหิ อมนาเปหิ สมุทาจรนฺติ ปาณิสมฺผสฺเสนปี เฬฑุภสมฺผสฺเสนปี ทณฺฑสมฺผสฺเสนปี สตฺถสมฺผสฺเสนปี ฯ โส เอวํ ปชานาติ ตถาภูโต โข อยํ กาโย ยถาภูตสฺมิ กาเย ปาณิสมฺผสฺสาปี กมนฺติ เฬฑุภสมฺผสฺสาปี กมนฺติ ทณฺฑสมฺผสฺสาปี กมนฺติ สตฺถสมฺผสฺสาปี กมนฺติ ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา กกจูปเม โอวาเท อุภโตทณฺฑเกน เจปี ภิกฺขเว กกเจน โจรา โอจรกา องฺคมงฺคานิ โอกนฺเตยฺยุํ ตตฺราปี โย มโน ปโทเสยฺย น เม โส เตน สาสนกโรติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม วิริยํ ภวิสฺสติ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ กามํ ตานิ อิมสฺมิ กาเย ปาณิสมฺผสฺสาปี กมนฺตุ เฬฑุภสมฺผสฺสาปี กมนฺตุ ทณฺฑสมฺผสฺสาปี กมนฺตุ สตฺถสมฺผสฺสาปี กมนฺตุ กริยติ หิทํ พุทฺธานํ สาสนนฺติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สณฺฐาติ ฯ โส เตน สํวิชฺชติ สํเวคํ อาปชฺชติ อตฺถภา วต เม น วต เม ลาภา ทุลฺลทฺธํ วต เม น วต เม สุลทฺธํ ยสฺส เม เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา

กุสลนิสฺสิตา น สญฺญาตีติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส สุณิสา สสฺสุรํ ทิสฺวา สํวิชฺชติ สํเวคํ อาปชฺชติ เอวเมว โข อาวุโส ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สญฺญาติ ฯ โส เตน สํวิชฺชติ สํเวคํ อาปชฺชติ อลาภา วต เม น วต เม ลาภา ทุลฺลทฺธํ วต เม น วต เม สุลทฺธํ ยสฺส เม เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา น สญฺญาตีติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ธมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา กุสลนิสฺสิตา สญฺญาติ ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส ภิกฺขุโน พหุกตํ โหติ ฯ

[๓๔๖] เสยฺยถาปี อาวุโส กฏฺฐญฺจ ปฏิจฺจ วฏฺฏิญฺจ ปฏิจฺจ มตฺติกญฺจ ปฏิจฺจ ติณญฺจ ปฏิจฺจ อากาโส ปริวาริโต อคารนฺเตฺวว สงฺขฺยं คจฺฉติ เอวเมว โข อาวุโส อฏฺฐิญฺจ ปฏิจฺจ นฺหารุญฺจ ปฏิจฺจ มํสญฺจ ปฏิจฺจ จมฺมญฺจ ปฏิจฺจ อากาโส ปริวาริโต รูปนฺเตฺวว สงฺขฺยं คจฺฉติ ฯ อชฺฌตฺติกญฺเจ อาวุโส จกฺขุ อปริภินฺนํ โหติ พาหิรา จ รูปา น อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ โน จ ตชฺโช สมนฺนาหาโร โหติ เนว ตาว ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ อชฺฌตฺติกญฺเจ อาวุโส จกฺขุ อปริภินฺนํ โหติ พาหิรา จ รูปา อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ โน จ ตชฺโช สมนฺนาหาโร โหติ

เนว ตาว ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยโต จ โข อาวุโส อชฺฌตฺติกญฺเจว จกฺขุ อปริภินฺนํ โหติ พาหิรา จ รูปา อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ ตชฺโช จ สมนฺนาหาโร โหติ ฯ เอวํ ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยํ ตถาภูตสฺส รูปี ตํ รูปูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส เวทนา สา เวทนูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส สญฺญา สา สญฺญูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ เย ตถาภูตสฺส สงฺขารา เต สงฺขารูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉนฺติ ฯ ยํ ตถาภูตสฺส วิญฺญาณํ ตํ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิริเมสํ ปญฺจนฺนํ อุปาทานกฺขนฺธานํ สงฺคโห สนฺนิปาโต สมวาโย โหติ ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา โย ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ ปสฺสติ โส ธมฺมํ ปสฺสติ โย ธมฺมํ ปสฺสติ โส ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ ปสฺสตีติ ฯ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา โข ปนิเม ยทิทํ ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา โย อิเมสุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฉนฺโท อาลโย อนุนโย อชฺโฌสานํ โส ทุกฺขสมุทโย โย อิเมสุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ โส ทุกฺขนิโรโธติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส ภิกฺขุโน พหุกตํ โหติ ฯ อชฺฌตฺติกญฺเจ อาวุโส โสตํ อปริภินฺนํ โหติ...ฆานํ อปริภินฺนํ โหติ...ชิวฺหา อปริภินฺนา โหติ...กาโย อปริภินฺโน โหติ...อชฺฌตฺติโก เจ อาวุโส มโน อปริภินฺโน โหติ พาหิรา จ ธมฺมา น อาปาถํ

อาคจฺฉนฺติ โน จ ตชฺโช สมนนฺนาหาโร โหติ เนว ตาว ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ อชฺฌตฺติโก เจ อาวุโส มโน อปริภินฺโน โหติ พาหิรา จ ธมฺมา อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ โน จ ตชฺโช สมนนฺนาหาโร โหติ เนว ตาว ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยโต จ โข อาวุโส อชฺฌตฺติโก เจว มโน อปริภินฺโน โหติ พาหิรา จ ธมฺมา อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ ตชฺโช จ สมนนฺนาหาโร โหติ ฯ เอวํ ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยํ ตถาภูตสฺส รูปี ตํ รูปูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส เวทนา สา เวทนูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส สญฺญา สา สญฺญูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ เย ตถาภูตสฺส สงฺขารา เต สงฺขารูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉนฺติ ฯ ยํ ตถาภูตสฺส วิญฺญาณํ ตํ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺเธ สงฺคหํ คจฺฉติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิริเมสํ ปญฺจนฺนํ อุปาทานกฺขนฺธานํ สงฺคโห สนฺนิปาโต สมวาโย โหติ ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา โย ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ ปสฺสติ โส ธมฺมํ ปสฺสติ โย ธมฺมํ ปสฺสติ โส ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ ปสฺสตีติ ฯ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา โข ปนิเม ยทิทํ ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา โย อิเมสุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฉนฺโท อาลโย อนุนโย อชฺโฌสานํ โส ทุกฺขสมุทโย โย อิเมสุ ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ โส ทุกฺขนิโรโธติ ฯ เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส ภิกฺขุโน พหุกตํ โหตีติ ฯ

อิทมโวจ อายสฺมา สาริปุตฺโต อตฺตมนา เต ภิกฺขู อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาหตฺถิปโทปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

มหาสาโรปมสุตฺตํ

[๓๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต ฯ อจิรปกฺกนฺเต เทวทตฺเต ตตฺร โข ภควา เทวทตฺตํ อารพฺภ ภิกฺขู อามนฺเตสิ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ[1] ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺภเติ อหมสฺมิ ลาภี สกฺการสิโลกวา อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อปฺปญฺญาตา อปฺเปสกฺขาติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทํ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขํ วิหรติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สารตฺถิโก สารเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุํ อติกฺกมฺม ตจํ อติกฺกมฺม ปปฺปฏิกํ สาขาปลาสํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภวํ ปุริโส

---

๑ กตฺถจิ โปตฺถเก ชรามรเณน โสเกหิ...อุปายาเสหีติปี ปาโฐ ฯ

อญฺญาสิ สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ๋ น อญฺญาสิ ตจ๋ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภว๋ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๋ อติกฺกมฺม ตจ๋ อติกฺกมฺม ปปฺปฏิกํ สาขาปลาสํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณีย๋ ตญฺจสฺส อตฺถ๋ นานุภวิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริย๋ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสก-ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปว-นาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอว๋ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลก๋ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน อตฺตานุกฺกเสติ ปร๋ วมฺเภติ อหมสฺมิ ลาภี สกฺการสิโลกวา อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อปฺปญฺญาตา อปฺเป-สกฺขาติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาท๋ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺข๋ วิหรติ ฯ อย๋ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สาขาปลาสํ อคฺคเหสิ พฺรหฺมจริยสฺส เตน จ โวสาน๋ อาปาทิ ฯ

[๓๔๘] อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริย๋ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน

โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญายेถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการ สิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการ สิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการ สิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการ สิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ลีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ ลีลวา กลฺยาณธมฺโม อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู ทุสฺสีลา ปาปธมฺมาติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทํ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขํ วิหรติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ อติกฺกมฺม ตจ ปปฺปฏิกํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายं ภวํ ปุริโส อญฺญาสิ สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ น อญฺญาสิ ตจ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยं ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ

อติกฺกมฺม ตจํ ปปฺปฏิกํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ สีลวา กลฺยาณธมฺโม อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู ทุสฺสีลา ปาปธมฺมาติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทํ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขํ วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปปฺปฏิกํ อคฺคเหสิ พฺรหฺมจริยสฺส เตน จ โวสานํ อาปาทิ ฯ

[๓๔๙] ยิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน

โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญายेथาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ลีลสมฺปทำ อาราเธติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทำ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมาธิสมฺปทำ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ สมาหิโต เอกคฺคจิตฺโต อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อสมาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตาติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทำ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขำ วิหรติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนำ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารำ อติกฺกมฺม เผคฺคุำ ตจำ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนำ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวำ วเทยฺย น วตายำ ภวำ ปุริโส อญฺญาสิ

สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ๎ น อญฺญาสิ ตจ๎ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๎ ตจ๎ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณีย๎ ตญฺจสฺส อตฺถ๎ นานุภวิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริย๎ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตานุกฺกเสติ ปรํ วมฺเภติ

อหมสฺมิ สมาหิโต เอกคฺคจิตฺโต อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อสมาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตาติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทํ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขํ วิหรตี ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตณฺหาคเหสี พฺรหฺมจริยสฺส เตน จ โวสานํ อาปาทิ ฯ

[๓๕๐] อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น มชฺชติ

นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทำ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ญาณ-
ทสฺสนำ อาราเธติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตมโน โหติ
ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตานุกมฺเสติ
ปรำ วมฺเภติ อหมสฺมิ ชานำ ปสฺสำ วิหรามิ อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู
อชานำ อปสฺสำ วิหรนฺตีติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน มชฺชติ
ปมชฺชติ ปมาทำ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขำ วิหรติ ฯ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนำ
จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารำ
เผคฺคุำ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนำ
จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวำ วเทยฺย น วตายำ ภวำ ปุริโส อญฺญาสิ
สารำ น อญฺญาสิ เผคฺคุำ น อญฺญาสิ ตจำ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกำ
น อญฺญาสิ สาขาปลาสำ ตถาหยำ ภวำ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี
สารปริเยสนำ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว
สารำ เผคฺคุำ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส
สาเรน สารกรณียำ ตญฺจสฺส อตฺถำ นานุภวิสฺสตีติ เอวเมว โข
ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยำ ปพฺพชิโต
โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺข-
โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส
เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวำ
ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกำ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน

ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน จิตฺตสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย จิตฺตสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย จิตฺตสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย จิตฺตสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ญาณทสฺสนํ อาราเธติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ ชานํ ปสฺสํ วิหรามิ อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อชานนฺ อปสฺสนฺ วิหรนฺตีติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทํ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมาโน ทุกฺขํ วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เผคฺคุ อคฺคเหสิ พฺรหฺมจริยสฺส เตน จ โวสานํ อาปาทิ ฯ

[๓๕๑] อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน

โสก ปรีเทว ทุกฺข โทมนสฺสุ ปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญายเถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการ สิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการ สิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการ สิโลเกน น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการ สิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ลีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ญาณทสฺสนํ อาราเธติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมยวิโมกฺขํ อาราเธติ ฯ ชานาโข ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ โส ภิกฺขุ ตาย สมยวิมุตฺติยา ปริหาเยถาติ ฯ

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต สารํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ ชานมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย อญฺญาสิ วตายํ ภวํ ปุริโส สารํ อญฺญาสิ เผคฺคุ อญฺเญสิ ตจํ อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต สารญฺเญว เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ ชานมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ อนุภวิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ลีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น มชฺชติ

นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน ญาณทสฺสนํ อาราเธติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน น อตฺตานุกฺกเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมาโน อสมยวิโมกฺขํ อาราเธติ ฯ อฏฺฐานเมตํ ภิกฺขเว อนวกาโส ยํ โส ภิกฺขุ ตาย อสมยวิมุตฺติยา ปริหาเยถาติ ฯ

[๓๕๒] อิติ โข ภิกฺขเว นยิทํ พฺรหฺมจริยํ ลาภสกฺการสิโลกานิสํสํ น สีลสมฺปทานิสํสํ น สมาธิสมฺปทานิสํสํ น ญาณทสฺสนานิสํสํ ยา จ โข อยํ ภิกฺขเว อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ เอตทตฺถมิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ เอตํ สารํ เอตํ ปริโยสานนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาสาโรปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

จูฬสาโรปมสุตฺตํ

[๓๕๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข ปิงฺคลโกจฺโฉ พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ปิงฺคลโกจฺโฉ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ เยเม โภ โคตม สมณพฺราหฺมณา สงฺฆิโน คณิโน คณาจริยา ญาตา ยสสฺสิโน ติตฺถกรา สาธุสมฺมตา พหุชนสฺส เสยฺยถีทํ ปูรโณ กสฺสโป มกฺขลิ โคสาโล อชิโต เกสกมฺพโล ปกุโธ กจฺจายโน สญฺชโย เวฬฏฺฐปุตฺโต นิคนฺโถ นาฏปุตฺโต สพฺเพ เต สกาย ปฏิญฺญาย อพฺภญฺญิ๋สุ สพฺเพว น อพฺภญฺญิ๋สุ อุทาหุ เอกจฺเจ อพฺภญฺญิ๋สุ เอกจฺเจ น อพฺภญฺญิ๋สูติ ฯ อถ พฺราหฺมณ ติฏฺฐเตตํ สพฺเพ เต สกาย ปฏิญฺญาย อพฺภญฺญิ๋สุ สพฺเพว น อพฺภญฺญิ๋สุ อุทาหุ เอกจฺเจ อพฺภญฺญิ๋สุ เอกจฺเจ น อพฺภญฺญิ๋สูติ ธมฺมํ เต พฺราหฺมณ เทเสสฺสามิ ตํ สุณาหิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามี๋ติ ฯ เอวํ โภติ โข ปิงฺคลโกจฺโฉ พฺราหฺมโณ ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๓๕๔] ภควา เอตทโวจ เสยฺยถาปิ พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี๋ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๋ อติกฺกมฺม

ตจํ อติกฺกมฺม ปปฺปฏิกํ สาขาปลาสํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภวํ ปุริโส อญฺญาสิ สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ๋ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๋ อติกฺกมฺม ตจํ อติกฺกมฺม ปปฺปฏิกํ สาขาปลาสํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ เสยฺยถาปี วา ปน พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๋ อติกฺกมฺม ตจํ ปปฺปฏิกํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภวํ ปุริโส อญฺญาสิ สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ๋ น อญฺญาสิ ตจํ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๋ อติกฺกมฺม ตจํ ปปฺปฏิกํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ เสยฺยถาปี วา ปน พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส

ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๎ ตจ๎ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภวํ ปุริโส อญฺญาสิ สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ๎ น อญฺญาสิ ตจ๎ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๎ ตจ๎ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณีย๎ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ เสยฺยถาปี วา ปน พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ เผคฺคุ๎ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มญฺญมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภวํ ปุริโส อญฺญาสิ สารํ น อญฺญาสิ เผคฺคุ๎ น อญฺญาสิ ตจ๎ น อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ น อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ เผคฺคุ๎ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณีย๎ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ เสยฺยถาปี วา ปน พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต สารญฺเญว เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ ชานมาโน ฯ ตเมนํ

จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย อญฺญาสิ วตายํ ภวํ ปุริโส สารํ อญฺญาสิ เผคฺคุ อญฺญาสิ ตจํ อญฺญาสิ ปปฺปฏิกํ อญฺญาสิ สาขาปลาสํ ตถาหยํ ภวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต สารญฺเญว เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ ชานมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ อนุภวิสฺสตีติ ฯ

[๓๕๕] เอวเมว โข พฺราหฺมณ อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ ลาภี สกฺการสิโลกวา อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อปฺปญฺญาตา อปฺเปสกฺขาติ ฯ ลาภสกฺการสิโลเกน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย น ฉนฺทํ ชเนติ น วายมติ โอฬีนวุตฺติโก จ โหติ สาถิลิโก ฯ เสยฺยถาปี โส พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ อติกฺกมฺม ตจํ อติกฺกมฺม ปปฺปฏิกํ สาขาปลาสํ

เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ ตถูปมาหํ พฺราหฺมณ อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ

[๓๕๖] อิธ ปน พฺราหฺมณ เอกจฺโจ ปุคฺคโล สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ ลาภสกฺการสิโลเกน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ ยโนฬีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส ลีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ สีลวา กลฺยาณธมฺโม อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู ทุสฺสีลา ปาปธมฺมาติ ฯ สีลสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย น ฉนฺทํ ชเนติ น วายมติ โอฬีนวุตฺติโก จ โหติ สาถิลิโก ฯ เสยฺยถาปิ โส พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก

สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ อติกฺกมฺม ตจํ ปปฺปฏิกํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ ตถูปมาหํ พฺราหฺมณ อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ

[๓๕๗] อิธ ปน พฺราหฺมณ เอกจฺโจ ฯเป ฯ อนุตฺติริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ ลาภสกฺการสิโลเกน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส ลีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย ลีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ ลีลสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ สมาหิโต เอกคฺคจิตฺโต อิเม ปนญฺเญ

ภิกฺขู อสมาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตาติ ฯ สมาธิสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ น ชเนติ น วายมติ โอลีนวุตฺติโก จ โหติ สาถิลิโก ฯ เสยฺยถาปี โส พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ อติกฺกมฺม เผคฺคุ๎ ตจ๎ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ ตฏูปมาหํ พฺราหฺมณ อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ

[๓๕๘] อิธ ปน พฺราหฺมณ เอกจฺโจ สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน ฯ เป ฯ อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ลาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ ลาภสกฺการสิโลเกน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส สีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ สีลสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ

ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ สมาธิสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส ญาณทสฺสนํ อาราเธติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตมโน โหติ ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน อตฺตานุกฺกํเสติ ปรํ วมฺเภติ อหมสฺมิ ชานํ ปสฺสํ วิหรามิ อิเม ปนญฺเญ ภิกฺขู อชานํ อปสฺสํ วิหรนฺตีติ ฯ ญาณทสฺสเนน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย น ฉนฺทํ ชเนติ น วายมติ โอลีนวุตฺติโก จ โหติ สาถิลิโก ฯ เสยฺยถาปี โส พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารํ เผคฺคุ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มญฺญมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ นานุภวิสฺสตีติ ฯ ตถูปมาหํ พฺราหฺมณ อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ

[๓๕๙] อิธ ปน พฺราหฺมณ เอกจฺโจ ปุคฺคโล สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ โอติณฺโณมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ ทุกฺโขติณฺโณ ทุกฺข-

ปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ตาภสกฺการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ตาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ตาภสกฺการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ ตาภสกฺการสิโลเกน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส สีลสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ สีลสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส สมาธิสมฺปทํ อาราเธติ ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สมาธิสมฺปทาย น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ สมาธิสมฺปทาย จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลิโก ฯ โส ญาณทสฺสนํ อาราเธติ ฯ โส เตน ญาณทสฺสเน อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ญาณทสฺสเนน น อตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ ญาณทสฺสเนน จ เย อญฺเญ ธมฺมา อุตฺตริตรา จ

ปณีตตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุตฺติโก จ โหติ อสาถิลโก ฯ กตเม จ พฺราหฺมณ ธมฺมา ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา ฯ ฯ อิธ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชं ปีติสุขं ปฐมं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยมฺปี โข พฺราหฺมณ ธมฺโม ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ ปณีตตโร จ ฯ ปุน จปรํ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชं ปีติสุขं ทุติยं ฌานํ ฯ เป ฯ ตติยं ฌานํ ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยมฺปี โข พฺราหฺมณ ธมฺโม ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ ปณีตตโร จ ฯ ปุน จปรํ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยมฺปี โข พฺราหฺมณ ธมฺโม ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ ปณีตตโร จ ฯ ปุน จปรํ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ เป ฯ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ เป ฯ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยมฺปี โข พฺราหฺมณ ธมฺโม ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร

จ ปณีตตโร จ ฯ ปุน จปรํ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ปญฺญายปสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ ฯ อยมฺปี โข พฺราหฺมณ ธมฺโม ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ ปณีตตโร จ ฯ อิเม โข พฺราหฺมณ ธมฺมา ญาณทสฺสเนน อุตฺตริตรา จ ปณีตตรา จ ฯ เสยฺยถาปี โส พฺราหฺมณ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต สารญฺเญว เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ ชานมาโน ยญฺจสฺส สาเรน สารกรณียํ ตญฺจสฺส อตฺถํ อนุภวิสฺสตีติ ฯ ตถูปมาหํ พฺราหฺมณ อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ

[๓๖๐] อิติ โข พฺราหฺมณ นยิทํ พฺรหฺมจริยํ ลาภสกฺการสิโลกานิสํสํ น สีลสมฺปทานิสํสํ น สมาธิสมฺปทานิสํสํ น ญาณทสฺสนานิสํสํ ยา จ โข อยํ พฺราหฺมณ อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ เอตทตฺถมิทํ พฺราหฺมณ พฺรหฺมจริยํ เอตํ สารํ เอตํ ปริโยสานนฺติ ฯ

เอวํ วุตฺเต ปิงฺคลโกจฺโฉ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ

จูฬสาโรปมสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

โอปมฺมวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทานํ

โมลิยตชฺชนาริฏฺฐมาโน อนฺธวเนกฏิปุณฺณนิวาโป
ราสิกเณรุมหาคชฺชมาโน สารวโรปุนปีงฺคลโกจฺโฉ ฯ

มหายมกวคฺโค

จูฬโคสิงฺคสาลสุตฺตํ

[๓๖๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา นาทิเก วิหรติ คิญฺชกาวสเถ ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล[๑] โคสิงฺคสาลวนทาเย วิหรนฺติ ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน โคสิงฺคสาลวนทาโย เตนุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข ทายปาโล ภควนฺตํ ทูรโตว คจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ มา สมณ เอตं ทายं ปาวิสิ สนฺเตตฺถ ตโย กุลปุตฺตา อตฺตกามรูปา วิหรนฺติ มา เตสํ อผาสุมกาสีติ ฯ อสฺโสสิ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ ทายปาลสฺส ภควตา สทฺธิ์ มนฺตยมานสฺส สุตฺวาน ทายปาลं เอตทโวจ มา อาวุโส ทายปาล ภควนฺตं วาเรสิ สตฺถา โน ภควา อนุปฺปตฺโตติ ฯ อถ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ เยนายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตญฺจ นนฺทิยํ อายสฺมนฺตญฺจ กิมิลํ เอตทโวจ อภิกฺกมถายสฺมนฺโต อภิกฺกมถายสฺมนฺโต สตฺถา โน ภควา อนุปฺปตฺโตติ ฯ

---

๑ ยุ. กิมฺพิลติ ทิสฺสติ ฯ

อถ โข อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล ภควนฺตํ ปจฺจุคฺคนฺตฺวา เอโก ภควโต ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสิ เอโก อาสนํ ปญฺญาเปสิ เอโก ปาโททกํ อุปฏฺฐเปสิ ฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสชฺช ปาเท ปกฺขาเลสิ ฯ เตปิ โข อายสฺมนฺโต ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ ฯ

[๓๖๒] เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ ภควา เอตทโวจ กจฺจิ โว อนุรุทฺธา ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ กจฺจิ ปิณฺฑเกน น กิลมิตฺถาติ ฯ ขมนียํ ภควา ยาปนียํ ภควา น จ มยํ ภนฺเต ปิณฺฑเกน กิลมิมฺหาติ ฯ กจฺจิ ปน โว อนุรุทฺธา สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรถาติ ฯ ตคฺฆ มยํ ภนฺเต สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรามาติ ฯ ยถากถํ ปน ตุเมฺห อนุรุทฺธา สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรถาติ ฯ

[๓๖๓] อิธ มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ลาภา วต เม สุลทฺธํ วต เม โยหํ เอวรูเปหิ สพฺรหฺมจารีหิ สทฺธิ วิหรามีติ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต อิเมสุ อายสฺมนฺเตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จ เมตฺตํ วจีกมฺมํ ... เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ยนฺนูนาหํ จิตฺตํ

นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนฺติ โส โข อหํ ภนฺเต สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตามิ นานา หิ โข โน ภนฺเต กายา เอกญฺจ ปน มญฺเญ จิตฺตนฺติ ฯ อายสฺมาปิ โข นนฺทิโย ฯเปฯ อายสฺมาปิ โข กิมิโล ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธ มยฺหมฺปิ โข ภนฺเต เอวํ โหติ ลาภา วต เม สุลทฺธํ วต เม โยหํ เอวรูเปหิ สพฺรหฺมจารีหิ สทฺธิ วิหรามีติ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต อิเมสุ อายสฺมนฺเตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จ เมตฺตํ วจีกมฺมํ...เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ยนฺนูนาหํ สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนฺติ โส โข อหํ ภนฺเต สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตามิ นานา หิ โข โน ภนฺเต กายา เอกญฺจ ปน มญฺเญ จิตฺตนฺติ ฯ เอวํ โข มยํ ภนฺเต สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรามาติ ฯ

[๓๖๔] สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา กจฺจิ ปน โว อนุรุทฺธา อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรถาติ ฯ ตคฺฆ มยํ ภนฺเต อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรามาติ ฯ ยถากถํ ปน ตุเมฺห อนุรุทฺธา อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรถาติ ฯ อิธ ปน ภนฺเต อมฺหากํ โย ปจฺฉโต คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ โส

อาสนานิ ปญฺญาเปติ ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐเปติ องฺกการปาตึ อุปฏฺฐเปติ โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ สเจ โหติ ภุตฺตาวเสโส สเจ อากงฺขติ ภุญฺชติ โน เจ อากงฺขติ อปฺปหริเต วา ฉฑฺเฑติ อปฺปาณเก วา อุทเก โอปีลาเปติ โส อาสนานิ ปฏิสาเมติ ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมติ องฺกการปาตึ ปฏิสาเมติ ภตฺตคฺคํ สมฺมชฺชติ โย ปสฺสติ ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ โส อุปฏฺฐเปติ สจาสฺส โหติ อวิสยฺหํ หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามนฺเตตฺวา หตฺถวิลงฺฆิเกน อุปฏฺฐเปม น เตฺวว มยํ ภนฺเต ตปฺปจฺจยา วาจํ ภินฺทาม ปญฺจาหิกํ โข ปน มยํ ภนฺเต สพฺพรตฺติกํ ธมฺมิยา กถาย สนฺนิสีทาม เอวํ โข มยํ ภนฺเต อปฺปมตฺตา อาตาปีโน ปหิตตฺตา วิหรามาติ ฯ

[๓๖๕] สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา อตฺถิ ปน โว อนุรุทฺธา เอวํ อปฺปมตฺตานํ อาตาปีนํ ปหิตตฺตานํ วิหรตํ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหราม อยํ โข โน ภนฺเต อมฺหากํ อปฺปมตฺตานํ อาตาปีนํ ปหิตตฺตานํ วิหรตํ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา

เอตสฺส ปน โว อนุรุทฺธา วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตสฺส ภนฺเต วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา เอตสฺส ปน โว อนุรุทฺธา วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขกา จ วิหราม สตา จ สมฺปชานา สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทม ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตสฺส ภนฺเต วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา เอตสฺส ปน โว อนุรุทฺธา วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุ-

วิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตสฺส ภนฺเต วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา เอตสฺส ปน โว อนุรุทฺธา วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตสฺส ภนฺเต วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา เอตสฺส ปน โว อนุรุทฺธา วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหราม ฯ เป ฯ

สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหราม ฯเปฯ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตสฺส ภนฺเต วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยาณเทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา เอตสฺส ปน โว อนุรุทฺธา วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กึ หิ โน สิยา ภนฺเต อิธ มยํ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหราม ปญฺญายปสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ เอตสฺส ภนฺเต วิหารสฺส สมติกฺกมาย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมญฺโญ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ อิมสฺมา จ มยํ ภนฺเต ผาสุวิหารา อญฺญํ ผาสุวิหารํ อุตฺตริตรํ วา ปณีตตรํ วา น สมนุปสฺสามาติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุทฺธา เอตสฺมา อนุรุทฺธา ผาสุวิหารา อญฺโญ ผาสุวิหาโร อุตฺตริตโร วา ปณีตตโร วา นตฺถีติ ฯ

[๓๖๖] อถ โข ภควา อายสฺมนฺตญฺจ อนุรุทฺธํ อายสฺมนฺตญฺจ นนฺทิยํ อายสฺมนฺตญฺจ กิมิลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาท-

เปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ อถ โข อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล ภควนฺตํ อนุสฺสายิตฺวา ตโต ปฏินิวตฺติตฺวา อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจุ กินฺนุ โข มยํ อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส เอวมาโรจิมฺหา อิมาสญฺจ อิมาสญฺจ วิหารสมาปตฺตินํ มยํ ลาภินิติ ยํ โน อายสฺมา อนุรุทฺโธ ภควโต สมฺมุขา ยาว อาสวานํ ขยา ปกาเสตีติ ฯ น โข เม อายสฺมนฺโต เอวมาโรเจสุ อิมาสญฺจ อิมาสญฺจ วิหารสมาปตฺตินํ มยํ ลาภินิติ อปิจ โข อายสฺมนฺตานํ เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิโต อิมาสญฺจ อิมาสญฺจ วิหารสมาปตฺตินํ อิเม อายสฺมนฺโต ลาภินิติ เทวตาปิ เม เอตมตฺถํ อาโรเจสุ อิมาสญฺจ อิมาสญฺจ วิหารสมาปตฺตินํ อิเม อายสฺมนฺโต ลาภินิติ ตํ เม ภควตา ปญฺหาภิปุฏฺเฐน พฺยากตนฺติ ฯ

[๓๖๗] อถ โข ทีโฆ ปรชโน ยกฺโข เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข ทีโฆ ปรชโน ยกฺโข ภควนฺตํ เอตทโวจ ลาภา ภนฺเต วชฺชีนํ สุลทฺธลาภา ภนฺเต วชฺชีนํ ปชาย ยตฺถ ตถาคโต วิหรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิเม จ ตโย กุลปุตฺตา อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิลติ ฯ ทีฆสฺส ปรชนสฺส ยกฺขสฺส สทฺทํ สุตฺวา ภุมฺมา เทวา สทฺทมนุสฺสาเวสุ

ลาภา วต โภ วชฺชีนํ สุลทฺธลาภา วต โภ วชฺชีนํ ปชาย ยตฺถ ตถาคโต วิหรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิเม จ ตโย กุลปุตฺตา อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิลตฺติ ฯ ภุมฺมานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา จาตุมฺมหาราชิกา เทวา... ตาวติ่สา เทวา... ยามา เทวา... ตุสิตา เทวา... นิมฺมานรตี เทวา... ปรนิมฺมิตวสวตฺตี เทวา... พฺรหฺมกายิกา เทวา สทฺทมนุสฺสาเวสุ ลาภา วต โภ วชฺชีนํ สุลทฺธลาภา วต โภ วชฺชีนํ ปชาย ยตฺถ ตถาคโต วิหรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิเม จ ตโย กุลปุตฺตา อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิลตฺติ ฯ

[๓๖๘] อิติห เตน ขเณน เตน มุหุตฺเตน ยาว พฺรหฺมโลกา สทฺทา วิทิตา อเหสุ เอวเมตํ ทฺวิ เอวเมตํ ทฺวิ ยสฺมาปี ทฺวิ กุลา เอเต ตโย กุลปุตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา ตญฺเจปี กุลํ เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺตํ อนุสฺสเรยฺย สสฺสปสฺส กุลสฺส ทฺวิรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทฺวิ กุลปริวฏฺฏา เอเต ตโย กุลปุตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา โส เจปี กุลปริวฏฺโฏ เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺโต อนุสฺสเรยฺย สสฺสปสฺส กุลปริวฏฺฏสฺส ทฺวิรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทฺวิ คามา เอเต ตโย กุลปุตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา โส เจปี คาโม เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺโต อนุสฺสเรยฺย สสฺสปสฺส

คามสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทีฆ นิคมา เอเต ตโย กุลปุตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา โส เจปี นิคโม เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺโต อนุสฺสเรยฺย ตสฺสปสฺส นิคมสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทีฆ นครา เอเต ตโย กุลปุตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา ตญเจปี นครํ เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺตํ อนุสฺสเรยฺย ตสฺสปสฺส นครสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทีฆ ชนปทา เอเต ตโย กุลปุตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา โส เจปี ชนปโท เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺโต อนุสฺสเรยฺย ตสฺสปสฺส ชนปทสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สพฺเพ เจปี ทีฆ ขตฺติยา เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺตา อนุสฺสเรยฺยุ สพฺเพสมปสฺส ขตฺติยานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สพฺเพ เจปี ทีฆ พฺราหฺมณา ฯ เป ฯ สพฺเพ เจปี ทีฆ เวสฺสา ... สพฺเพ เจปี ทีฆ สุทฺทา เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺตา อนุสฺสเรยฺยุ สพฺเพสมปสฺส สุทฺทานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สเทวโก เจปี ทีฆ โลโก สมารโก สพฺรหฺมโก สสฺสมณ-พฺราหฺมณี ปชา สเทวมนุสฺสา เอเต ตโย กุลปุตฺเต ปสนฺนจิตฺตา อนุสฺสเรยฺย สเทวกสฺสปสฺส โลกสฺส สมารกสฺส สพฺรหฺมกสฺส สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ปสฺส ทีฆ ยาวญเจเต ตโย กุลปุตฺตา พหุชนหิตาย ปฏิปนฺนา พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน ทิโฆ ปรชโน ยกฺโข ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

จูฬโคสิงฺคสาลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

มหาโคสิงฺคสาลสุตฺตํ

[๓๖๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา โคสิงฺคสาลวนทาเย วิหรติ สมฺพหุเลหิ อภิญฺญาเตหิ อภิญฺญาเตหิ เถเรหิ สาวเกหิ สทฺธึ อายสฺมตา จ สาริปุตฺเตน อายสฺมตา จ มหาโมคฺคลฺลาเนน อายสฺมตา จ มหากสฺสเปน อายสฺมตา จ อนุรุทฺเธน อายสฺมตา จ เรวเตน อายสฺมตา จ อานนฺเทน อญฺเญหิ จ อภิญฺญาเตหิ อภิญฺญาเตหิ เถเรหิ สาวเกหิ สทฺธึ ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา มหากสฺสโป เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปึ เอตทโวจ อายามาวุโส กสฺสป เยนายสฺมา สาริปุตฺโต เตนุปสงฺกมิสฺสาม ธมฺมสฺสวนายาติ ฯ เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข อายสฺมา จ มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมา จ มหากสฺสโป อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ เยนายสฺมา สาริปุตฺโต เตนุปสงฺกมึสุ ธมฺมสฺสวนาย ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมนฺตญฺจ มหาโมคฺคลฺลานํ อายสฺมนฺตญฺจ มหากสฺสปึ อายสฺมนฺตญฺจ อนุรุทฺธํ เยนายสฺมา สาริปุตฺโต เตนุปสงฺกมนฺเต ธมฺมสฺสวนาย ทิสฺวาน เยนายสฺมา เรวโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ เรวตํ เอตทโวจ อุปสงฺกมนฺตา โข อมู อาวุโส เรวต สปฺปุริสา เยนายสฺมา

สารีปุตฺโต เตน ธมฺมสฺสวนาย อายามาวุโส เรวต เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิสฺสาม ธมฺมสฺสวนายาติ ฯ เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข อายสฺมา จ เรวโต อายสฺมา จ อานนฺโท เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ๎สุ ธมฺมสฺสวนาย ฯ

[๓๗๐] อถฺถสา โข อายสฺมา สารีปุตฺโต อายสฺมนฺตญฺจ เรวตํ อายสฺมนฺตญฺจ อานนฺทํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺเต ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ เอตุ โข อายสฺมา อานนฺโท สฺวาคตํ อายสฺมโต อานนฺทสฺส ภควโต อุปฏฺฐากสฺส ภควโต สนฺติกาวจรสฺส รมณียํ อาวุโส อานนฺท โคสิงฺคสาลวนํ โทสินา รตฺติ สพฺพผาติผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถํรูเปน อาวุโส อานนฺท ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ อิธาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุ พหุสฺสุโต โหติ สุตธโร สุตสนฺนิจฺจโย เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มชฺเฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา สาตฺถา สพฺยญฺชนา เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ ตถารูปาสฺส ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธตา วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฏิวิทฺธา โส จตสฺสนฺนํ ปริสานํ ธมฺมํ เทเสติ ปริมณฺฑเลหิ ปทพฺยญฺชเนหิ อนุปฺปพนฺเธหิ อนุสฺสยสมุคฺฆาตาย เอวรูเปน โข อาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ

[๓๗๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สารีปุตฺโต อายสฺมนฺตํ เรวตํ

เอตทโวจ พฺยากตำ โข อาวุโส เรวต อายสฺมตา อานนฺเทน ยถาสกำ ปฏิภานำ ตถาคตานิ มยำ อายสฺมนฺตำ เรวตำ ปุจฺฉาม รมณียำ อาวุโส เรวต โคสิงฺคสาลวนำ โทสินา รตฺติ สพฺพผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถำรูเปน อาวุโส เรวต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนำ โสเภยฺยาติ ฯ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ ปฏิสลฺลานาราโม โหติ ปฏิสลฺลานรโต อชฺฌตฺตำ เจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานำ เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนำ โสเภยฺยาติ ฯ

[๓๗๒] เอวำ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต อายสฺมนฺตำ อนุรุทฺธำ เอตทโวจ พฺยากตำ โข อาวุโส อนุรุทฺธ อายสฺมตา เรวเตน ยถาสกำ ปฏิภานำ ตถาคตานิ มยำ อายสฺมนฺตำ อนุรุทฺธำ ปุจฺฉาม รมณียำ อาวุโส อนุรุทฺธ โคสิงฺคสาลวนำ โทสินา รตฺติ สพฺพ-ผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถำรูเปน อาวุโส อนุรุทฺธ ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนำ โสเภยฺยาติ ฯ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสำ โลกานำ โวโลเกติ เสยฺยถาปี อาวุโส สาริปุตฺต จกฺขุมา ปุริโส อุปริปาสาทวรคโต สหสฺสำ เนมิมณฺฑลานำ โวโลเกยฺย เอว-เมว โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสำ โลกานำ โวโลเกติ เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนำ โสเภยฺยาติ ฯ

[๓๗๓] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ เอตทโวจ พฺยากตํ โข อาวุโส กสฺสป อายสฺมตา อนุรุทฺเธน ยถาสกํ ปฏิภานํ ตถฺถาคตานิ มยํ อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ ปุจฺฉาม รมณียํ อาวุโส กสฺสป โคสิงฺคสาลวนํ โทสินา รตฺติ สพฺพ-ผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถํรูเปน อาวุโส กสฺสป ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ อตฺตนา จ อารญฺญโก โหติ อารญฺญกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปิณฺฑปาติโก โหติ ปิณฺฑปาติกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปํสุกูลิโก โหติ ปํสุกูลิกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ เตจีวริโก โหติ เตจีวริกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อปฺปิจฺโฉ โหติ อปฺปิจฺฉตาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สนฺตุฏฺโฐ โหติ สนฺตุฏฺฐิยา จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปวิวิตฺโต โหติ ปวิเวกสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อสํสฏฺโฐ โหติ อสํสคฺคสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อารทฺธวิริโย โหติ วิริยารมฺภสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สีลสมฺปนฺโน โหติ สีลสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สมาธิสมฺปนฺโน โหติ สมาธิสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน โหติ ปญฺญาสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ วิมุตฺติสมฺปนฺโน โหติ วิมุตฺติสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปนฺโน โหติ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปทาย จ วณฺณวาที เอวรูเปน โข อาวุโส

สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ

[๓๗๔] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ พฺยากตํ โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน อายสฺมตา มหากสฺสเปน ยถาสกํ ปฏิภานํ ตถาคเต มยํ อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ปุจฺฉาม รมณียํ อาวุโส โมคฺคลฺลาน โคสิงฺคสาลวนํ โทสินา รตฺติ สพฺพผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถํรูเปน อาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ อิธาวุโส สาริปุตฺต เทฺว ภิกฺขู อภิธมฺมกถํ กเถนฺติ เต อญฺญมญฺญํ ปุจฺฉนฺติ อญฺเญมญฺญสฺส ปญฺหํ ปุฏฺฐา วิสชฺเชนฺติ โน จ สํสาเทนฺติ ธมฺมี จ เนสํ กถา ปวตฺตินี โหติ เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ

[๓๗๕] อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ พฺยากตํ โข อาวุโส สาริปุตฺต อเมฺหหิ สพฺเพเหว ยถาสกํ ปฏิภานํ ตถาคเต มยํ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ ปุจฺฉาม รมณียํ อาวุโส สาริปุตฺต โคสิงฺคสาลวนํ โทสินา รตฺติ สพฺพผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถํรูเปน อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ อิธาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุ จิตฺตํ วสํ วตฺเตติ โน จ ภิกฺขุ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ ปุพฺพณฺหสมยํ วิหริตุ๋ ตาย วิหารสมาปตฺติยา ปุพฺพณฺหสมยํ วิหรติ ยาย

วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ มชฺฌนฺติกสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา มชฺฌนฺติกสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ สายณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา สายณฺหสมยํ วิหรติ เสยฺยถาปี อาวุโส รญฺโญ วา ราชมหามตฺตสฺส วา นานารตฺตานํ ทุสฺสานํ ทุสฺสกรณฺฑโก ปูโร อสฺส โส ยญฺเญวทิวสฺ ทุสฺสยุคํ อากงฺเขยฺย ปุพฺพณฺหสมยํ ปารุปิตุ ตทหุเทว ทุสฺสยุคํ ปุพฺพณฺหสมยํ ปารุเปยฺย ยญฺเญวทิวสฺ ทุสฺสยุคํ อากงฺเขยฺย มชฺฌนฺติกสมยํ ปารุปิตุ ตทหุเทว ทุสฺสยุคํ มชฺฌนฺติกสมยํ ปารุเปยฺย ยญฺเญวทิวสฺ ทุสฺสยุคํ อากงฺเขยฺย สายณฺหสมยํ ปารุปิตุ ตทหุเทว ทุสฺสยุคํ สายณฺหสมยํ ปารุเปยฺย เอวเมว โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุ จิตฺตํ วสํ วตฺเตติ โน จ ภิกฺขุ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ ปุพฺพณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา ปุพฺพณฺหสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ มชฺฌนฺติกสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา มชฺฌนฺติกสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ สายณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา สายณฺหสมยํ วิหรติ เอวรูเปน โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ

[๓๗๖] อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต เต อายสฺมนฺเต เอตทโวจ พฺยากตํ โข อาวุโส เมหิ สพฺเพเหว ยถาสกํ ปฏิภานํ อายามาวุโส เยน ภควา เตนุปสงฺกมิสฺสาม อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถ

ภควโต อาโรเจสฺสาม ยถา โน ภควา พฺยากริสฺสติ ตถา นํ ธาเรสฺสามาติ ฯ เอวํ อาวุโสติ โข เต อายสฺมนฺโต อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อถ โข เต อายสฺมนฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตเมตทโวจ อิธ ภนฺเต อายสฺมา จ เรวโต อายสฺมา จ อานนฺโท เยนาหํ เตนุปสงฺกมิสุ ธมฺมสฺสวนาย อทฺทสํ โข อหํ ภนฺเต อายสฺมนฺตญฺจ เรวตํ อายสฺมนฺตญฺจ อานนฺทํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺเต ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ๋ เอตุ โข อายสฺมา อานนฺโท สฺวาคตํ อายสฺมโต อานนฺทสฺส ภควโต อุปฏฺฐากสฺส ภควโต สนฺติกาวจรสฺส รมณีโย อาวุโส อานนฺท โคสิงฺคสาลวนสณฺโท สพฺพผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถํรูเปน อาวุโส อานนฺท ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนสณฺโท โสเภยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา อานนฺโท มํ เอตทโวจ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ พหุสฺสุโต โหติ สุตธโร ฯเป๎ฯ อนุสยสมุคฺฆาตาย เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนสณฺโท โสเภยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ สาริปุตฺต ยถาหํ อานนฺโทว สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย อานนฺโท หิ สาริปุตฺต พหุสฺสุโต โหติ สุตธโร สุตสนฺนิจฺจโย เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มชฺเฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา สาตฺถา สพฺยญฺชนา เกวลปริปุณฺณํ

ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ ตถารูปาสฺส ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธตา วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฏิวิทฺธา โส จตสฺสนฺนํ ปริสานํ ธมฺมํ เทเสติ ปริมณฺฑเลหิ ปทพฺยญฺชเนหิ อนุปฺปพนฺเธหิ อนุสยสมุคฺฆาตายาติ ฯ

[๓๗๗] เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ เรวตํ เอตทโวจํ พฺยากตํ โข อาวุโส เรวต อายสฺมตา อานนฺเทน ยถาสกํ ปฏิภานํ ตตฺถตานิ มยํ อายสฺมนฺตํ เรวตํ ปุจฺฉาม รมณียํ อาวุโส เรวต โคสิงฺคสาลวนํ โทสินา รตฺติ สพฺพผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถํรูเปน อาวุโส เรวต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา เรวโต มํ เอตทโวจ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ ปฏิสลฺลานาราโม โหติ ปฏิสลฺลานรโต อชฺฌตฺตํ เจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานํ เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ สาริปุตฺต ยถาตํ เรวโตว สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย เรวโต หิ สาริปุตฺต ปฏิสลฺลานาราโม โหติ ปฏิสลฺลานรโต อชฺฌตฺตํ เจโตสมถมนุยุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรูเหตา สุญฺญาคารานนฺติ ฯ

[๓๗๘] เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ พฺยากตํ โข อาวุโส อนุรุทฺธ อายสฺมตา เรวเตน ฯเป ฯ กถํรูเปน

อาวุโส อนุรุทฺธ ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา อนุรุทฺโธ มํ เอตทโวจ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสํ โลกานํ โวโลเกติ เสยฺยถาปี อาวุโส จกฺขุมา ปุริโส อุปริปาสาทวรคโต สหสฺสํ เนมิมณฺฑลานํ โวโลเกยฺย เอวเมว โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสํ โลกานํ โวโลเกติ เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ สาริปุตฺต ยถาตํ อนุรุทฺเธน สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย อนุรุทฺโธ หิ สาริปุตฺต ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสํ โลกานํ โวโลเกตีติ ฯ

[๓๙๕] เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ เอตทโวจ พฺยากตา โข อาวุโส กสฺสป อายสฺมตา อนุรุทฺเธน ยถาสกํ ปฏิภานํ ตตฺถตานิ มยํ อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ ปุจฺฉาม ฯเปฯ กถํรูเปน อาวุโส กสฺสป ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา มหากสฺสโป มํ เอตทโวจ อิธาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุ อตฺตนา จ อารญฺญโก โหติ อารญฺญกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปิณฺฑปาติโก โหติ ฯเปฯ ปํสุกูลิโก โหติ...เตจีวริโก โหติ...อปฺปิจฺโฉ โหติ...สนฺตุฏฺโฐ โหติ... ปวิวิตฺโต โหติ...อสํสฏฺโฐ โหติ...อารทฺธวิริโย โหติ...สีล-สมฺปนฺโน โหติ...สมาธิสมฺปนฺโน โหติ...ปญฺญาสมฺปนฺโน โหติ...

วิมุตฺติสมฺปนฺโน โหติ...อตฺตนา จ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปนฺโน โหติ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปทาย จ วณฺณวาที เอวรูเปน โข อาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ สารีปุตฺต ยถาตํ กสฺสโปว สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย กสฺสโปหิ สารีปุตฺต อตฺตนา จ อารญฺญโก โหติ อารญฺญกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปิณฺฑปาติโก โหติ ปิณฺฑปาติกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปํสุกูลิโก โหติ ปํสุกูลิกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ เตจีวริโก โหติ เตจีวริกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อปฺปิจฺโฉ โหติ อปฺปิจฺฉตาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สนฺตุฏฺโฐ โหติ สนฺตุฏฺฐิยา จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปวิวิตฺโต โหติ ปวิเวกสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อสํสฏฺโฐ โหติ อสํสคฺคสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อารทฺธวิริโย โหติ วิริยารมฺภสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สีลสมฺปนฺโน โหติ สีลสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สมาธิสมฺปนฺโน โหติ สมาธิสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน โหติ ปญฺญาสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ วิมุตฺติสมฺปนฺโน โหติ วิมุตฺติสมฺปทาย จ วณฺณวาที อตฺตนา จ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปนฺโน โหติ วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปทาย จ วณฺณวาทีติ ฯ

[๓๘๐] เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจํ พฺยากตํ โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน อายสฺมตา จ

มหากสฺสเปน ยถาสกํ ปฏิภานํ ตตฺถตานิ มยํ อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ปุจฺฉาม ฯเปฯ กถัรูเปน อาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุนา โกสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน มํ เอตทโวจ อิธาวุโส สาริปุตฺต เทว ภิกฺขู อภิธมฺมกถํ กเถนฺติ เต อญฺญมญฺญํ ปญฺหํ ปุจฺฉนฺติ อญฺญมญฺญสฺส ปญฺหํ ปฏิจฺจา วิสชฺเชนฺติ โน จ สํสาเทนฺติ ธมฺมี จ เนสํ กถา ปวตฺตนี โหติ เอวรูเปน โข อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โกสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ สาริปุตฺต ยถาตํ โมคฺคลฺลาโนว สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย โมคฺคลฺลาโน หิ สาริปุตฺต ธมฺมกถิโกติ ฯ

[๓๘๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภควนฺตํ เอตทโวจ อถ ขฺวาหํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจํ พฺยากตํ โข อาวุโส สาริปุตฺต อเมฺหหิ สพฺเพเหว ยถาสกํ ปฏิภานํ ตตฺถตานิ มยํ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ ปุจฺฉาม รมณียํ อาวุโส สาริปุตฺต โกสิงฺคสาลวนํ โทสินา รตฺติ สพฺพผาลิผุลฺลา สาลา ทิพฺพา มญฺเญ คนฺธา สมฺปวนฺติ กถัรูเปน อาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โกสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต มํ เอตทโวจ อิธาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุ จิตฺตํ วสํ วตฺเตติ โน จ ภิกฺขุ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ ปุพฺพณฺเหสมยํ วิหริตุ๋ ตาย วิหารสมาปตฺติยา ปุพฺพณฺห-

สมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ มชฺฌนฺติกสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา มชฺฌนฺติกสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ สายณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา สายณฺหสมยํ วิหรติ เสยฺยถาปี อาวุโส โมคฺคลฺลาน รญฺโญ วา ราชมหามตฺตสฺส วา นานารตฺตานํ ทุสฺสานํ ทุสฺสกรณฺฑโก ปูโร อสฺส โส ยญฺญเทว ทุสฺสยุคํ อากงฺเขยฺย ปุพฺพณฺหสมยํ ปารุปิตุ ตเทว ทุสฺสยุคํ ปุพฺพณฺหสมยํ ปารุเปยฺย ยญฺญเทว ทุสฺสยุคํ อากงฺเขยฺย มชฺฌนฺติกสมยํ ปารุปิตุ ตเทว มชฺฌนฺติกสมยํ ปารุเปยฺย ยญฺญเทว ทุสฺสยุคํ อากงฺเขยฺย สายณฺหสมยํ ปารุปิตุ ตเทว ทุสฺสยุคํ สายณฺหสมยํ ปารุเปยฺย เอวเมว โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุ จิตฺตํ วสึ วตฺเตติ โน จ ภิกฺขุ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ ปุพฺพณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา ปุพฺพณฺหสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ มชฺฌนฺติกสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา มชฺฌนฺติกสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ สายณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา สายณฺหสมยํ วิหรติ เอวรูเปน โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ โมคฺคลฺลาน ยถาหํ สาริปุตฺโตว สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากเรยฺย สาริปุตฺโต หิ โมคฺคลฺลาน จิตฺตํ วสึ วตฺเตติ โน จ สาริปุตฺโต จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย

วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ ปุพฺพณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา ปุพฺพณฺหสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ มชฺฌนฺติกสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา มชฺฌนฺติกสมยํ วิหรติ ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ สายณฺหสมยํ วิหริตุ ตาย วิหารสมาปตฺติยา สายณฺหสมยํ วิหรตีติ ฯ

[๓๘๒] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ กสฺส นุ โข ภนฺเต สุภาสิตนฺติ ฯ สพฺเพสํ โว สาริปุตฺต สุภาสิตํ ปริยาเยน อปิจ มม วจนํ สุณาถ ยถารูเปน ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ อิธ สาริปุตฺต ภิกฺขุ ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุ กายํ ปณิธาย ปริมุขสตึ อุปฏฺฐเปตฺวา น ตาวาหํ อิมํ ปลฺลงฺกํ ภินฺทิสฺสามิ ยาว เม น อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจตีติ เอวรูเปน โข สาริปุตฺต ภิกฺขุนา โคสิงฺคสาลวนํ โสเภยฺยาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต อายสฺมนฺโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาโคสิงฺคสาลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ ฯ

มหาโคปาลสุตฺตํ

[๓๘๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๓๘๔] ภควา เอตทโวจ เอกาทสหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต โคปาลโก อภพฺโพ โคคณํ ปริหริตุํ ผาติกาตุํ กตเมหิ เอกาทสหิ อิธ ภิกฺขเว โคปาลโก น รูปญฺญู โหติ น ลกฺขณกุสโล โหติ น อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ น วณํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ น ธูมํ กตฺตา โหติ น ติตฺถํ ชานาติ น ปีตํ ชานาติ น วีถึ ชานาติ น โคจรกุสโล โหติ อนวเสสโทหี จ โหติ เย เต ขุสภา โคปีตโร โคปริณายกา เต น อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ อิเมหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต โคปาลโก อภพฺโพ โคคณํ ปริหริตุํ ผาติกาตุํ เอวเมว โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ อิมสฺมิ ธมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรูพฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชิตุํ กตเมหิ เอกาทสหิ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น รูปญฺญู โหติ น ลกฺขณกุสโล โหติ น อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ น วณํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ น ธูมํ กตฺตา โหติ น ติตฺถํ ชานาติ น ปีตํ ชานาติ น วีถึ ชานาติ น โคจรกุสโล โหติ อนวเสสโทหี จ โหติ เย

เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปริณายกา เต น อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ ฯ

[๓๗๕] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น รูปญฺญู โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยงฺกิญฺจิ รูปํ สพฺพํ รูปํ จตฺตาริ มหาภูตานิ จตุนฺนญฺจ มหาภูตานํ อุปาทารูปนฺติ[1] ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น รูปญฺญู โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ลกฺขณกุสโล โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กมฺมลกฺขโณ พาโล กมฺมลกฺขโณ ปณฺฑิโตติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ลกฺขณกุสโล โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ อธิวาเสติ น ปชหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตีกโรติ น อนภาวงฺคเมติ อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ ฯ เป ฯ อุปฺปนฺนํ วิหึสาวิตกฺกํ ฯ เป ฯ อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺเม อธิวาเสติ น ปชหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตีกโรติ น อนภาวงฺคเมติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วณโ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา นิมิตฺตคฺคาหี โหติ อนุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ ตสฺส สංวราย น ปฏิปชฺชติ น

---

๑ ปี. อุปาทายรูปนฺติ นิสฺสติ ฯ

รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุนฺทฺริเย น สํวรํ อาปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย นิมิตฺตคฺคาหี โหติ อนุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุं ตสฺส สංวราย น ปฏิปชฺชติ น รกฺขติ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย น สංวรं อาปชฺชติ เอวं โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วณฺณ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ธูมं กตฺตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาสุตं ยถาปริยตฺตं ธมฺมं น วิตฺถาเรน ปเรสं เทเสตา โหติ เอวं โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ธูมं กตฺตา โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ติตฺถं ชานาติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา เต กาเลน กาลं อุปสงฺกมิตฺวา น ปริปุจฺฉติ น ปริปญฺหติ อิทं ภนฺเต กถं อิมสฺส โก อตฺโถติ ตสฺส เต อายสฺมนฺโต อวิวฏญฺเจว น วิวรนฺติ อนุตฺตานีกตญฺจ น อุตฺตานีกโรนฺติ อเนกวิหิเตสุ จ กงฺขฏฺฐานิเยสุ ธมฺเมสุ กงฺขं น ปฏิวิโนเทนฺติ เอวं โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ติตฺถं ชานาติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปีตं ชานาติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย เทสียมาเน น ลภติ ธมฺมเวทं น ลภติ อตฺถเวทं น ลภติ ธมฺมูปสญฺหิตं ปามุชฺชं เอวं โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปีตं ชานาติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

น วีถึ ชานาติ ฯ อิช ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วีถึ ชานาติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น โคจรกุสโล โหติ ฯ อิช ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น โคจรกุสโล โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนวเสสโทหี จ โหติ ฯ อิช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธา คหปติกา อภิหฏฺฐุ ปวาเรนฺติ จีวร ปิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรหิ ตตฺถ ภิกฺขุ มตฺตํ น ชานาติ ปฏิคฺคหณาย เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนวเสสโทหี โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปริณายกา เต น อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ ฯ อิช ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปริณายกา เตสุ น เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐเปติ อาวี เจว รโห จ น เมตฺตํ วจีกมฺมํ ... น เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐเปติ อาวี เจว รโห จ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปริณายกา เต น อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ อิเมหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ อิมสฺมิ ธมฺมวินเย วุฑฺฒิ วิรูพฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชิตุ ฯ

[๓๗๖] เอกาทสหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต โคปาลโก ภพฺโพ โคคณํ ปริหริตุ ผาติกาตุ กตเมหิ เอกาทสหิ อิช

ภิกฺขเว โคปาลโก รูปญฺญู โหติ ฉกฺขณกุสโล โหติ อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ วณํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ธูมํ กตฺตา โหติ ติตฺถํ ชานาติ ปีตํ ชานาติ วีถิ ชานาติ โคจรกุสโล โหติ สาวเสส-โทหี จ โหติ เย เต อุสภา โคปีตโร โคปริณายกา เต อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ อิเมหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต โคปาลโก ภพฺโพ โคคณํ ปริหริตุ ผาติกาตุ เอวเมว โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ อิมสฺมิ ธมฺมวินเย วุฑฺฒิ วิรูฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชิตุ กตเมหิ เอกาทสหิ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูปญฺญู โหติ ฉกฺขณกุสโล โหติ อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ วณํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ธูมํ กตฺตา โหติ ติตฺถํ ชานาติ ปีตํ ชานาติ วีถิ ชานาติ โคจรกุสโล โหติ สาวเสสโทหี จ โหติ เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปีตโร สงฺฆปริณายกา เต อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ ฯ

[๓๘๗] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูปญฺญู โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยงฺกิญฺจิ รูปี สพฺพํ รูปี จตฺตาริ มหาภูตานิ จตุนฺนญฺจ มหาภูตานํ อุปาทารูปนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูปญฺญู โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉกฺขณกุสโล โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กมฺมฉกฺขโณ พาโล กมฺมฉกฺขโณ ปณฺฑิโตติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉกฺขณกุสโล โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสาฏิกํ สาเฏตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวงฺคเมติ อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ...อุปฺปนฺนํ วิหึสาวิตกฺกํ... อุปฺปนฺนานุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺเม นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวงฺคเมติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสาฏิกํ ฉาเฑตา โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ โสเตน สทฺทं สุตฺวา...ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา...ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา...กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา...มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยं อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขฺวมฺ กตฺตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาสุตํ ยถาปริยตฺตํ ธมฺมํ วิตฺถาเรน ปเรสं เทเสตา โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขฺวมฺ กตฺตา โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ติตฺถํ ชานาติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู เถรา พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา เต กาเลน

กาลํ อุปสงฺกมิตฺวา ปริปุจฺฉติ ปริปญฺหติ อิทํ ภนฺเต กถํ อิมสฺส โก อตฺโถติ ตสฺส เต อายสฺมนฺโต อวิวฏญฺเจว วิวรนฺติ อนุตฺตานีกตญฺจ อุตฺตานีกโรนฺติ อเนกวิหิเตสุ จ กงฺขฏฺฐานิเยสุ ธมฺเมสุ กงฺขं ปฏิวิโนเทนฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ติตฺถํ ชานาติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีตฺถ ชานาติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย เทสิยมาเน ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ธมฺมเวทํ ลภติ ธมฺมูปสญฺหิตํ ปามุชฺชํ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีตฺถ ชานาติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วีถิ ชานาติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ยถาภูตฺถ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วีถิ ชานาติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โคจรกุสโล โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ยถาภูตฺถ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โคจรกุสโล โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สาวเสสโทหี จ โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธา คหปติกา อภิหฏฺฐุ ปวาเรนฺติ จีวร ปิณฺฑปาต เสนาสน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรหิ ตตฺร ภิกฺขุ มตฺตฺถ ชานาติ ปฏิคฺคหณาย เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สาวเสสโทหี โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา เต อติเรกปญฺญาย ปูเชตา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา เตสุ เมตฺถ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐเปติ อาวี เจว รโห จ เมตฺถ วจีกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐเปติ อาวี เจว

รโห จ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐเปติ อาวี เจว รโห จ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขู เย เต ภิกฺขู เถรา รตฺตญฺญู จิรปพฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปริณายกา เต อติเรกปูชาย ปูเชตา โหติ อิเมหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ อิมสฺมิ ธมฺมวินเย วุฑฺฒิ วิรูพฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชิตุนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาโคปาลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยं ฯ

จูฬโคปาลสุตฺตํ

[๓๘๘] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา วชฺชีสุ วิหรติ อุกฺกเวลายํ คงฺคาย นทิยา ตีเร ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๓๘๙] ภควา เอตทโวจ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว มาคธโก โคปาลโก ทุปฺปญฺญชาติโก วสฺสานํ ปจฺฉิเม มาเส สารทสมเย อสมเวกฺขิตฺวา คงฺคาย นทิยา โอริมตีรํ อสมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีรํ อติตฺเถเนว คาโว ปตาเรสิ อุตฺตรนฺตีรํ วิเทหานํ ฯ อถ โข ภิกฺขเว คาโว มชฺเฌ คงฺคาย นทิยา โสเต อามณฺฑลิกํ กริตฺวา ตตฺเถว อนยพฺยสนํ อาปชฺชิสุ ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ภิกฺขเว มาคธโก โคปาลโก ทุปฺปญฺญชาติโก วสฺสานํ ปจฺฉิเม มาเส สารทสมเย อสมเวกฺขิตฺวา คงฺคาย นทิยา โอริมตีรํ อสมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีรํ อติตฺเถเนว คาโว ปตาเรสิ อุตฺตรนฺตีรํ วิเทหานํ เอวเมว โข ภิกฺขเว เยเกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา อกุสลา อิมสฺส โลกสฺส อกุสลา ปรสฺส โลกสฺส อกุสลา มารเธยฺยสฺส อกุสลา อมารเธยฺยสฺส อกุสลา มจฺจุเธยฺยสฺส อกุสลา อมจฺจุเธยฺยสฺส เตสํ เย โสตพฺพํ สทฺทหาตพฺพํ มญฺญิสฺสนฺติ เตสํ ตํ ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขาย ฯ

[๓๙๐] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว มาคธโก โคปาลโก สปฺปญฺญชาติโก

วสฺสานํ ปจฺฉิเม มาเส สารทสมเย สมเวกฺขิตฺวา คงฺคาย นทิยา โอริมตีรํ สมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีรํ ติตฺเถเนว คาโว ปตาเรสิ อุตฺตรนฺตีรํ วิเทหานํ ฯ โส ปฐมํ ปตาเรสิ เย เต อุสภา โคปีตโร โคปริณายกา เต ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ ฯ อถาปเร ปตาเรสิ พลวคาเว ทมฺมคาเว เต ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ ฯ อถาปเร ปตาเรสิ วจฺฉตเร วจฺฉตริโย เตปี ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ ฯ อถาปเร ปตาเรสิ วจฺฉเก กิสพลิเก เตปี ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ ฯ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว วจฺฉโก ตรุณโก ตาวเทว ชาตโก มาตุ โครวเกน วุยฺหมาโน โสปี ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมาสิ ตํ กิสฺส เหตุ ปณฺฑิตตฺตา ตถา หิ โส ภิกฺขเว มาคธโก โคปาลโก สปฺปญฺญชาติโก วสฺสานํ ปจฺฉิเม มาเส สารทสมเย สมเวกฺขิตฺวา คงฺคาย นทิยา โอริมตีรํ สมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีรํ ติตฺเถเนว คาโว ปตาเรสิ อุตฺตรนฺตีรํ วิเทหานํ เอวเมว โข ภิกฺขเว เยเกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา กุสลา อิมสฺส โลกสฺส กุสลา ปรสฺส โลกสฺส กุสลา มารเธยฺยสฺส กุสลา อมารเธยฺยสฺส กุสลา มจฺจุเธยฺยสฺส กุสลา อมจฺจุเธยฺยสฺส เตสํ เย โสตพฺพํ สทฺทหาตพฺพํ มญฺญิสฺสนฺติ เตสํ ตं ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

[๓๙๑] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เย เต อุสภา โคปิตโร โคปริณายกา ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู อรหนฺโต ขีณาสวา วุสิตวนฺโต กตกรณียา โอหิตภารา อนุปฺปตฺตสทตฺถา ปริกฺขีณภวสญฺโญชนา สมฺมทญฺญา-วิมุตฺตา เตปิ ติริยํ มารสฺส โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ คตา ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เย เต พลวคาโว ทมฺมคาโว ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู ปญฺจนฺนํ โอรมฺภาคิยานํ สญฺโญชนานํ ปริกฺขยา โอป-ปาติกา ตตฺถปรินิพฺพายิโน อนาวตฺติธมฺมา ตสฺมา โลกา เตปิ ติริยํ มารสฺส โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ คมิสฺสนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว วจฺฉตรา วจฺฉตริโย ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู ติณฺณํ สญ-โญชนานํ ปริกฺขยา ราคโทสโมหานํ ตนุตฺตา สกทาคามิโน สกิเทว อิมं โลกํ อาคนฺตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺติ เตปิ ติริยं มารสฺส โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ คมิสฺสนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว วจฺฉกา กิสพลิกา ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู ติณฺณํ สญฺโญชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺนา อวินิปาตธมฺมา นิยตา สมฺโพธิปรายนา เตปิ ติริยํ มารสฺส โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมํสุ ฯ เสยฺยถาปิ โส ภิกฺขเว วจฺฉโก ตรุณโก ตาวเทว ชาตโก มาตุ

โครวเกน วุยฺหมาโน ติริยํ คงฺคาย โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ อคมาสิ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขู ธมฺมานุสาริโน สทฺธานุสาริโน เตปี ติริยํ มารสฺส โสตํ เฉตฺวา โสตฺถินา ปารํ คมิสฺสนฺติ ฯ อหํ โข ปน ภิกฺขเว กุสโล อิมสฺส โลกสฺส กุสโล ปรสฺส โลกสฺส กุสโล มารเสยฺยสฺส กุสโล อมารเสยฺยสฺส กุสโล มจฺจุเสยฺยสฺส กุสโล อมจฺจุเสยฺยสฺส ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เย โสตพฺพํ สทฺทหาตพฺพํ มญฺญิสฺสนฺติ เตสํ ตं ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตं หิตาย สุขายาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน สุคโต อถาปรํ เอตทโวจ สตฺถา

อยํ โลโก ปรโลโก ชานตา สุปฺปกาสิโต
ยญฺจ มาเรน สมฺปตฺตํ อปฺปตฺตํ ยญฺจ มจฺจุนา
สพฺพํ โลกํ อภิญฺญาย สมฺพุทฺเธน ปชานตา
วิวฏฺฏ อมตทฺวารํ เขมํ นิพฺพานปตฺติยา
ฉนฺนํ ปาปีมโต โสตํ วิทฺธสฺตํ วินพฺภตํ
ปามุชฺชพหุลา โหถ เขมํ ปตฺเถถ ภิกฺขโวติ ฯ

จูฬโคปาลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ ฯ

จูฬสจฺจกสุตฺตํ

[๓๙๒] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ ฯ เตน โข ปน สมเยน สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต เวสาลิยํ ปฏิวสติ ภสฺสปฺปวาทโก ปณฺฑิตวาโท สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส ฯ โส เวสาลิยํ ปริสติ เอวํ วาจํ ภาสติ นาหํ ตํ ปสฺสามิ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สงฺฆึ คณึ คณาจริยํ อปิจ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ปฏิชานมานํ โย มยา วาเทน วาทํ สมารทฺโธ น สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปเวเธยฺย ยสฺส น กจฺเฉหิ เสทา มุญฺเจยฺยุํ ถูณญฺเจปาหํ อเจตนํ วาเทน วาทํ สมารเภยฺยํ สาปิ มยา วาเทน วาทํ สมารทฺธา สงฺกมฺเปยฺย สมฺปกมฺเปยฺย สมฺปเวเธยฺย โก ปน วาโท มนุสฺสภูตสฺสาติ ฯ

[๓๙๓] อถ โข อายสฺมา อสฺสชิ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เวสาลิยํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ อทฺทสา โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต เวสาลิยํ ชงฺฆาวิหารํ อนุจงฺกมมาโน อนุวิจรมาโน อายสฺมนฺตํ อสฺสชึ ทูรโตว คจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน เยนายสฺมา อสฺสชิ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อสฺสชินา สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต อายสฺมนฺตํ อสฺสชึ เอตทโวจ กถํ ปน โภ อสฺสชิ สมโณ โคตโม สาวเก วิเนติ

กถาภาคา จ ปน สมณสฺส โคตมสฺส สาวเกสุ อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตตีติ ฯ เอวํ โข อคฺคิเวสฺสน ภควา สาวเก วิเนติ เอวมภาคา จ ปน ภควโต สาวเกสุ อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตติ รูปี ภิกฺขเว อนิจฺจํ เวทนา อนิจฺจา สญฺญา อนิจฺจา สงฺขารา อนิจฺจา วิญฺญาณํ อนิจฺจํ รูปี ภิกฺขเว อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณํ อนตฺตา สพฺเพ สงฺขารา อนตฺตา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ เอวํ โข อคฺคิเวสฺสน ภควา สาวเก วิเนติ เอวมภาคา จ ปน ภควโต สาวเกสุ อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตตีติ ฯ ทุสฺสุตํ วต โภ อสฺสชิ อสฺสุมฺห เย มยํ เอวมาทิ สมณํ โคตมํ อสฺสุมฺห อปฺเปวนาม มยํ กทาจิ กรหจิ เตน โภตา โคตเมน สทฺธึ สมาคมํ คจฺเฉยฺยาม อปฺเปวนาม สิยา โกจิเทว กถาสลฺลาโป อปฺเปวนาม ตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจยฺยามาติ ฯ

[๓๙๔] เตน โข ปน สมเยน ปญฺจมตฺตานิ ติจฺฉวิสตานิ สนฺถาคาเร สนฺนิปติตานิ โหนฺติ เกนจิเทว กรณีเยน ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต เย เต ติจฺฉวี เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เต ติจฺฉวี เอตทโวจ อภิกฺกมนฺตุ โภนฺโต ติจฺฉวี อภิกฺกมนฺตุ โภนฺโต ติจฺฉวี อชฺช เม สมเณน โคตเมน สทฺธึ กถาสลฺลาโป ภวิสฺสติ สเจ เม สมโณ โคตโม ตถา ปติฏฺฐีหิสฺสติ ยถา จ เม ญาตญฺญตเรน สาวเกน อสฺสชินา นาม ภิกฺขุนา ปติฏฺฐิตํ

เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส ทีฆโลมิกํ เอฬกํ โลเมสุ คเหตฺวา อากฑฺเฒยฺย ปริกฑฺเฒยฺย เอวเมวาหํ สมณํ โคตมํ วาเทน วาทํ อากฑฺฒิสฺสามิ ปริกฑฺฒิสฺสามิ สมฺปริกฑฺฒิสฺสามิ เสยฺยถาปี นาม พลวา โสณฺฑิกากมฺมกาโร มหนฺตํ โสณฺฑิกากิลญฺชํ คมฺภีเร อุทกรหเท ปกฺขิปิตฺวา กณฺเณ คเหตฺวา อากฑฺเฒยฺย ปริกฑฺเฒยฺย สมฺปริกฑฺเฒยฺย เอวเมวาหํ สมณํ โคตมํ วาเทน วาทํ อากฑฺฒิสฺสามิ ปริกฑฺฒิสฺสามิ สมฺปริกฑฺฒิสฺสามิ เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส โสณฺฑิกาธุตฺโต ถาลํ กณฺเณ คเหตฺวา โอธุเนยฺย นิทฺธุเนยฺย นิปฺโปเจยฺยํ เอวเมวาหํ สมณํ โคตมํ วาเทน วาทํ โอธุนิสฺสามิ นิทฺธุนิสฺสามิ นิปฺโปจีสฺสามิ[๒] เสยฺยถาปี นาม กุญฺชโร สฏฺฐีหายโน คมฺภีรํ โปกฺขรณึ โอคาเหตฺวา สาณโธวิกํ นาม กีฬิตชาตํ กีฬติ เอวเมวาหํ สมณํ โคตมํ สาณโธวิกํ มญฺเญ กีฬิตชาตํ กีฬิสฺสามิ อภิกฺกมนฺตุ โภนฺโต ลิจฺฉวี อภิกฺกมนฺตุ โภนฺโต ลิจฺฉวี อชฺช เม สมเณน โคตเมน สทฺธึ กถาสลฺลาโป ภวิสฺสตีติ ฯ ตตฺเถกจฺเจ ลิจฺฉวี เอวมาหํสุ กึ สมโณ โคตโม สจฺจกสฺส นิคนฺถปุตฺตสฺส วาทํ อาโรเปสฺสตีติ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต สมณสฺส โคตมสฺส วาทํ อาโรเปสฺสตีติ ฯ เอกจฺเจ ลิจฺฉวี เอวมาหํสุ กึ โส ภวมาโน สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต โย ภควโต วาทํ อาโรเปสฺสติ อถ โข ภควา สจฺจกสฺส นิคนฺถปุตฺตสฺส วาทํ อาโรเปสฺสตีติ ฯ อถ โข

๑ ยุ. นิจฺฉาเหยฺยาติ หิสฺสตี ฯ ๒ ยุ. นิจฺฉาเหสฺสามีติ หิสฺสตี ฯ

สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ปญฺจมตฺเตหิ ลิจฺฉวิเสเตหิ ปริวุโต เยน มหาวนํ กูฏาคารสาลา เตนุปสงฺกมิ ฯ

[๓๙๕] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู อพฺโภกาเส จงฺกมนฺติ ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ กหนฺนุโข โภ เอตรหิ โส ภวं โคตโม วิหรติ ทสฺสนกามา หิ มยํ ตं ภวนฺตं โคตมนฺติ ฯ เอส อคฺคิเวสฺสน ภควา มหาวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา อญฺญตรสฺมิ รุกฺขมูเล ทิวาวิหารं นิสินฺโนติ ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต มหติยา ลิจฺฉวิปริสาย สทฺธิ์ มหาวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถं สาราณียं วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตं นิสีทิ ฯ เตปี โข ลิจฺฉวี อปฺเปกจฺเจ ภควนฺตं อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตं นิสีทึสุ ฯ อปฺเปกจฺเจ ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ์สุ สมฺโมทนียํ กถं สาราณียं วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตं นิสีทึสุ ฯ อปฺเปกจฺเจ เยน ภควา เตนญฺชลิมฺปณาเมตฺวา เอกมนฺตं นิสีทึสุ ฯ อปฺเปกจฺเจ ภควโต สนฺติเก นามโคตฺตं สาเวตฺวา เอกมนฺตं นิสีทึสุ ฯ อปฺเปกจฺเจ ตุณฺหีภูตา เอกมนฺตं นิสีทึสุ ฯ

[๓๙๖] เอกมนฺตं นิสินฺโน โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควนฺตं เอตทโวจ ปจฺเจยฺยาหं ภวนฺตं โคตมं กิญฺจิเทว เทสํ สเจ เม ภวं โคตโม โอกาสं กโรติ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ ปจฺจ

อคฺคิเวสฺสน ยทากงฺขสีติ ฯ กถํ ปน ภวํ โคตโม สาวเก วิเนติ กถภาคา จ ปน โภโต โคตมสฺส สาวเกสุ อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตตีติ ฯ เอวํ โข อหํ อคฺคิเวสฺสน สาวเก วิเนมิ เอวภาคา จ ปน เม สาวเกสุ อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตติ รูปี ภิกฺขเว อนิจฺจํ เวทนา อนิจฺจา สญฺญา อนิจฺจา สงฺขารา อนิจฺจา วิญฺญาณํ อนิจฺจํ รูปี ภิกฺขเว อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณํ อนตฺตา สพฺเพ สงฺขารา อนตฺตา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ เอวํ โข อหํ อคฺคิเวสฺสน สาวเก วิเนมิ เอวภาคา จ ปน เม สาวเกสุ อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตตีติ ฯ อุปมา มํ โภ โคตม ปฏิภาตีติ ฯ ปฏิภาตุ ตํ อคฺคิเวสฺสนาติ ภควา อโวจ ฯ เสยฺยถาปี โภ โคตม เยเกจิเม วีชคามภูตคามา วุฑฺฒิ วิรูฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชนฺติ สพฺเพ เต ปถวึ นิสฺสาย ปถวิยํ ปติฏฺฐาย เอวเมเต วีชคามภูตคามา วุฑฺฒิ วิรูฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺชนฺติ เสยฺยถาปี วา ปน โภ โคตม เยเกจิเม พลกรณียา กมฺมนฺตา กรียนฺติ สพฺเพ เต ปถวึ นิสฺสาย ปถวิยํ ปติฏฺฐาย เอวเมเต พลกรณียา กมฺมนฺตา กรียนฺติ เอวเมว โข โภ โคตม รูปตฺตายํ ปุริสปุคฺคโล รูเป ปติฏฺฐาย ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา ปสวติ เวทนตฺตายํ ปุริสปุคฺคโล เวทนาย ปติฏฺฐาย ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา ปสวติ สญฺญตฺตายํ ปุริสปุคฺคโล สญฺญาย ปติฏฺฐาย ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา ปสวติ สงฺขารตฺตายํ ปุริสปุคฺคโล

สงฺขาเรสุ ปติฏฺฐาย ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา ปสวติ วิญฺญาณตฺตายํ ปุริสปุคฺคโล วิญฺญาเณ ปติฏฺฐาย ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา ปสวตีติ ฯ นนุ ตํ อคฺคิเวสฺสน เอวํ วเทสิ รูปี เม อตฺตา เวทนา เม อตฺตา สญฺญา เม อตฺตา สงฺขารา เม อตฺตา วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ ฯ อหํ หิ โภ โคตม เอวํ วทามิ รูปี เม อตฺตา เวทนา เม อตฺตา สญฺญา เม อตฺตา สงฺขารา เม อตฺตา วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ อยญฺจ มหตี ชนตาติ ฯ กึ หิ เต อคฺคิเวสฺสน มหตี ชนตา กริสฺสติ อิงฺฆ ตฺวํ อคฺคิเวสฺสน สกเญว วาทํ นิพฺเพเชหีติ ฯ อหํ หิ โภ โคตม เอวํ วทามิ รูปี เม อตฺตา เวทนา เม อตฺตา สญฺญา เม อตฺตา สงฺขารา เม อตฺตา วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ ฯ

[๓๙๗] เตนหิ อคฺคิเวสฺสน ตญฺเญเวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากเรยฺยาสิ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน วตฺเตยฺย รญฺโญ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวสิตฺตสฺส สกสฺมึ วิชิเต วโส ฆาเตตายํ วา ฆาเตตุํ ชาเปตายํ วา ชาเปตุํ ปพฺพาเชตายํ วา ปพฺพาเชตุํ เสยฺยถาปี รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เสยฺยถาปี วา ปน รญฺโญ มาคธสฺส อชาตสตฺตุสฺส เวเทหิปุตฺตสฺสาติ ฯ วตฺเตยฺย โภ โคตม รญฺโญ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวสิตฺตสฺส สกสฺมึ วิชิเต วโส ฆาเตตายํ วา ฆาเตตุํ ชาเปตายํ วา ชาเปตุํ ปพฺพาเชตายํ วา ปพฺพาเชตุํ เสยฺยถาปี รญฺโญ ปเสนทิสฺส

โกสลสฺส เสยฺยถาปิ วา ปน รญฺโญ มาคธสฺส อชาตสตฺตุสฺส เวเทหิปุตฺตสฺส อิเมสมฺปิ หิ โภ โคตม สงฺฆานํ คณานํ เสยฺยถีทํ วชฺชีนํ มลฺลานํ วฑฺฒติ สกสฺมิ วิชิเต วโส ฆาเตตายํ วา ฆาเตตุ ชาเปตายํ วา ชาเปตุ ปพฺพาเชตายํ วา ปพฺพาเชตุ กิ ปน รญฺโญ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวสิตฺตสฺส เสยฺยถาปิ รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เสยฺยถาปิ วา ปน รญฺโญ มาคธสฺส อชาตสตฺตุสฺส เวเทหิปุตฺตสฺส วฑฺเฒยฺย โภ โคตม วฑฺฒิคุณจมรหตีติ ฯ ตํ กิ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตุวํ เอวํ วเทสิ รูปี เม อตฺตาติ วฑฺฒติ เต ตสฺมิ รูเป วโส เอวํ เม รูปี โหตุ เอวํ เม รูปี มา อโหสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ตุณฺหี อโหสิ ฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา สจฺจกํ นิคนฺถปุตฺตํ เอตทโวจ ตํ กิ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตุวํ เอวํ วเทสิ รูปี เม อตฺตาติ วฑฺฒติ เต ตสฺมิ รูเป วโส เอวํ เม รูปี โหตุ เอวํ เม รูปี มา อโหสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ทุติยมฺปิ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ตุณฺหี อโหสิ ฯ อถ โข ภควา สจฺจกํ นิคนฺถปุตฺตํ เอตทโวจ พฺยากโรหิทานิ อคฺคิเวสฺสน นทานิ เต ตุณฺหีภาวสฺส กาโล โย โข อคฺคิเวสฺสน ตถาคเตน ยาวตติยํ สหธมฺมิกํ ปญฺหํ ปฏิโฆ น พฺยากโรติ เอตฺเถวสฺส สตฺตธา มุทฺธา ผลิสฺสตีติ ฯ เตน โข ปน สมเยน วชิรปาณี ยกฺโข อยสํ วชิรํ อาทาย อาทิตฺตํ สมฺปชฺชลิตํ สโยติภูตํ สจฺจกสฺส นิคนฺถปุตฺตสฺส อุปริเวหาย สณฺฐิโต โหติ

สจายํ สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควตา ยาวตติยํ สหธมฺมิกํ ปญฺหํ ปุฏฺโฐ น พฺยากโรติ เอตฺเถวสฺส สตฺตธา มุทฺธํ ผาเลสฺสามีติ ฯ ตํ โข ปน วชิรปาณึ ยกฺขํ ภควา เจว ปสฺสติ สจฺจโก จ นิคนฺถปุตฺโต ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภีโต สํวิคฺโค โลมหฏฺชาโต ภควนฺตเยว ตาณํ คเวสี ภควนฺตเยว เลณํ คเวสี ภควนฺตเยว สรณํ คเวสี ภควนฺตํ เอตทโวจ ปุจฺฉตุ มํ ภวํ โคตโม พฺยากริสฺสามีติ ฯ

[๓๙๘] ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตุวํ เอวํ วเทสิ รูปี เม อตฺตาติ วตฺตติ เต ตสฺมึ รูเป วโส เอวํ เม รูปี โหตุ เอวํ เม รูปี มา อโหสีติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ มนสิกโรหิ อคฺคิเวสฺสน มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสน พฺยากโรหิ น โข เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตุวํ เอวํ วเทสิ เวทนา เม อตฺตาติ วตฺตติ เต ตาย เวทนาย วโส เอวํ เม เวทนา โหตุ เอวํ เม เวทนา มา อโหสีติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ มนสิกโรหิ อคฺคิเวสฺสน มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสน พฺยากโรหิ น โข เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตุวํ เอวํ วเทสิ สญฺญา เม อตฺตาติ วตฺตติ เต ตาย สญฺญาย วโส เอวํ เม สญฺญา โหตุ เอวํ เม สญฺญา มา อโหสีติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ มนสิกโรหิ

อคฺคิเวสฺสน มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสน พฺยากโรหิ น โข เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตฺวํ เอวํ วเทสิ สงฺขารา เม อตฺตาติ วตฺตติ เต เตสุ สงฺขาเรสุ วโส เอวํ เม สงฺขารา โหนฺตุ เอวํ เม สงฺขารา มา อเหสุนฺติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ มนสิกโรหิ อคฺคิเวสฺสน มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสน พฺยากโรหิ น โข เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตฺวํ เอวํ วเทสิ วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ วตฺตติ เต ตสฺมิ วิญฺญาเณ วโส เอวํ เม วิญฺญาณํ โหตุ เอวํ เม วิญฺญาณํ มา อโหสีติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ มนสิกโรหิ อคฺคิเวสฺสน มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสน พฺยากโรหิ น โข เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน รูปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กถฺนุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ โภ โคตม ฯ ตํ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน เวทนา... สญฺญา... สงฺขารา... วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กถฺนุ ตํ

สมนุปสฺสิตุ๋ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ โภ โคตม ฯ ตํ กิ๋ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน โย นุ โข ทุกฺขํ อลฺลีโน ทุกฺขํ อุปคโต ทุกฺขํ อชฺโฌสิโต ทุกฺขํ เอตํ มม เอโส-หมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสติ อปิ นุ โข โส สามํ วา ทุกฺขํ ปริชาเนยฺย ทุกฺขํ วา ปริกฺเขเปตฺวา วิหเรยฺยาติ ฯ กิญฺหิ สิยา โภ โคตม โน หิทํ โภ โคตมาติ ฯ ตํ กิ๋ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน นนุ ตฺวํ เอวํ สนฺเต ทุกฺขํ อลฺลีโน ทุกฺขํ อุปคโต ทุกฺขํ อชฺโฌสิโต ทุกฺขํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ กิญฺหิ โน สิยา โภ โคตม เอวเมตํ โภ โคตมาติ ฯ

[๓๙๙] เสยฺยถาปิ อคฺคิเวสฺสน ปุริโส สารตฺถิโก สารเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน ติณฺหํ กุธารึ๋ อาทาย วนํ ปวิเสยฺย โส ตตฺถ ปสฺเสยฺย มหนฺตํ กทลิกฺขนฺธํ อุชุ๋ นวํ อกุกฺกุฏชาตํ ตมูลํ มูเล ฉินฺเทยฺย มูเล เฉตฺวา อคฺเค ฉินฺเทยฺย อคฺเค เฉตฺวา ปตฺตวฏฺฏิ๋ วินิพฺภุเชยฺย โส ตตฺถ ปตฺตวฏฺฏิ๋ วินิพฺภุชนฺโต เผคฺคุ๋ปิ นาธิคจฺเฉยฺย กุโต สารํ เอวเมว โข ตฺวํ อคฺคิเวสฺสน มยา สกสฺมิ๋ วาเท สมนุยุญฺชิยมาโน สมนุภาสิยมาโน สมนุคฺคาหิยมาโน ริตฺโต ตุจฺโฉ อปรทฺโธ ภาสิตา โข ปน เต เอสา อคฺคิเวสฺสน เวสาลิยํ ปริสติ วาจา นาหนฺตํ ปสฺสามิ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สงฺฆิ๋ คณิ๋ คณาจริยํ อปิจ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ปฏิชานมานํ โย มยา วาเทน วาทํ สมารทฺโธ น สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย

น สมฺปเวเธยฺย ยสฺส น กจฺเฉหิ เสทา มุญฺเจยฺยุ ถูณญฺเจปาหํ อเจตนํ วาเทน วาทํ สมารเภยฺยํ สาปี มยา วาเทน วาทํ สมารทฺธา สงฺกมฺเปยฺย สมฺปกมฺเปยฺย สมฺปเวเธยฺย โก ปน วาโท มนุสฺสภูตสฺสาติ ตุยฺหํ โข ปน อคฺคิเวสฺสน อปฺเปกจฺจานิ เสทผุสิตานิ นลาฏมุตฺตานิ อุตฺตราสงฺคํ วินิพฺภินฺทิตฺวา ภูมิยํ ปติฏฺฐิตานิ มยฺหํ โข ปน อคฺคิเวสฺสน นตฺถิ เอตรหิ กายสฺมิ เสโทติ ฯ อิติ ภควา ตสฺมิ ปริสติ สุวณฺณวณฺณํ กายํ วิวริ ฯ เอวํ วุตฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ตุณฺหีภูโต มงฺกุภูโต ปตฺตกฺขนฺโธ อโธมุโข ปชฺฌายนฺโต อปฺปฏิภาโณ นิสีทิ ฯ

[๔๐๐] อถ โข ทุมฺมุโข ลิจฺฉวิปุตฺโต สจฺจกํ นิคนฺถปุตฺตํ ตุณฺหีภูตํ มงฺกุภูตํ ปตฺตกฺขนฺธํ อโธมุขํ ปชฺฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ วิทิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ อุปมา มํ ภควา ปฏิภาตีติ ฯ ปฏิภาตุ ตํ ทุมฺมุขาติ ภควา อโวจ ฯ เสยฺยถาปี ภนฺเต คามสฺส วา นิคมสฺส วา อวิทูเร โปกฺขรณี ตตฺรสฺส กกฺกฏโก อถ โข ภนฺเต สมฺพหุลา กุมารกา วา กุมาริกา วา ตมฺหา คามา วา นิคมา วา นิกฺขมิตฺวา เยน สา โปกฺขรณี เตนุปสงฺกเมยฺยุ อุปสงฺกมิตฺวา ตํ โปกฺขรณึ โอคาเหตฺวา ตํ กกฺกฏกํ อุทกา อุทฺธริตฺวา ถเล ปติฏฺฐาเปยฺยุ ยญฺเญว หิ โส ภนฺเต กกฺกฏโก อหึ อภินินฺนาเมยฺย ตตฺเถว เต กุมารกา วา กุมาริกา วา กฏเฐน วา กฬีเรน วา สญฺฉินฺเทยฺยุ สมฺภญฺเชยฺยุ สมฺปลิภญฺเชยฺยุ

เอวญฺหิ โส ภนฺเต กกฺกฏโก สพฺเพหิ อเพหิ สญฺฉินฺเนหิ สมฺภคฺเคหิ สมฺปลิภคฺเคหิ อภพฺโพ ตํ โปกฺขรณึ ปุน โอตริตุ๋ เสยฺยถาปี ปุพฺเพ เอวเมว โข ภนฺเต ยานิ สจฺจกสฺส นิคนฺถปุตฺตสฺส วิสูกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺผนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ ตานิ ภควตา สญฺฉินฺนานิ สมฺภคฺคานิ สมฺปลิภคฺคานิ อภพฺโพ จตานิ ภนฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ปุน ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตุ๋ ยทิทํ วาทาธิปฺปายิ ฯ เอวํ วุตฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ทุมฺมุขํ ติจฺฉวิปุตฺตกํ เอตทโวจ อาคเมหิ ตฺวํ ทุมฺมุข อาคเมหิ ตฺวํ ทุมฺมุข มุขโรสิ ตฺวํ ทุมฺมุข น มยํ ตยา สทฺธึ มนฺเตม อิธ มยํ โภตา โคตเมน สทฺธึ มนฺเตม ติฏฺฐเตสา โภ โคตม อนฺหากญฺเจว อญฺเญสญฺจ ปุถุสมณพฺราหฺมณานํ วาจาวิลาปี วิลปีตํ มญฺเญติ ฯ

[๔๐๑] กิตฺตาวตา จ นุ โข โภโต โคตมสฺส สาวโก สาสนกโร โหติ โอวาทปติกโร ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิคตกถงฺกโถ เวสารชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน วิหรตีติ ฯ อิธ อคฺคิเวสฺสน มม สาวโก ยงฺกิญฺจิ รูปี อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รูปี เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ ฯ ยากาจิ เวทนา ฯเป ฯ ยากาจิ สญฺญา ... เยเกจิ สงฺขารา ... ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคต-ปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ

วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ ฯ เอตฺตาวตา โข อคฺคิเวสฺสน มม สาวโก สาสนกโร โหติ โอวาทปติกโร ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิคตกถกโถ เวสารชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน วิหรตีติ ฯ

[๔๐๒] กิตฺตาวตา ปน โภ โคตม ภิกฺขุ อรหํ โหติ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทตฺโถ ปริกฺขีณภวสญฺโญชโน สมฺมทญฺญาวิมุตฺโตติ ฯ อิธ อคฺคิเวสฺสน ภิกฺขุ ยงฺกิญฺจิ รูปี อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รูปี เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา อนุปาทาวิมุตฺโต โหติ ฯ ยากาจิ เวทนา... ยากาจิ สญฺญา...เยเกจิ สงฺขารา...ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทิสฺวา อนุปาทาวิมุตฺโต โหติ ฯ เอตฺตาวตา โข อคฺคิเวสฺสน ภิกฺขุ อรหํ โหติ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทตฺโถ ปริกฺขีณภวสญฺโญชโน สมฺมทญฺญาวิมุตฺโต ฯ เอวํ วิมุตฺโต โข อคฺคิเวสฺสน ภิกฺขุ ตีหานุตฺตริเยหิ

สมนฺนาคโต โหติ ทสฺสนานุตฺตริเยน ปฏิปทานุตฺตริเยน วิมุตฺตานุตฺตริเยน ฯ เอวำ วิมุตฺตจิตฺโต อกุกิเวสฺสน ภิกฺขู ตถาคตญฺเจว สกฺกโรติ ครุกโรติ มาเนติ ปูเชติ พุทฺโธ โส ภควา โพธาย ธมฺมำ เทเสติ ทนฺโต โส ภควา ทมถาย ธมฺมำ เทเสติ สนฺโต โส ภควา สมถาย ธมฺมำ เทเสติ ติณฺโณ โส ภควา ตรณาย ธมฺมำ เทเสติ ปรินิพฺพุโต โส ภควา ปรินิพฺพานาย ธมฺมำ เทเสตีติ ฯ

[๔๐๓] เอวำ วุตฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควนฺตำ เอตทโวจ มยเมว โภ โคตม พหู มยำ ปคพฺภา เย มยำ ภวนฺตำ โคตมำ วาเทน วาทำ อาสาเทตพฺพำ อมญฺญิมฺห สิยา หิ โภ โคตม หตฺถิปภินฺนำ อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว น เตฺวว ภวนฺตำ โคตมำ อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว สิยา หิ โภ โคตม ปชฺชลิตำ อคฺคิกฺขนฺธำ อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว น เตฺวว ภวนฺตำ โคตมำ อาสชฺช สิยา ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว สิยา หิ โภ โคตม อาสีวิสำ โฆรวิสำ อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว น เตฺวว ภวนฺตำ โคตมำ อาสชฺช สิยา ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว มยเมว โภ โคตม พหู มยำ ปคพฺภา เย มยำ ภวนฺตำ โคตมำ วาเทน วาทำ อาสาเทตพฺพำ อมญฺญิมฺห อธิวาเสตุ เม ภวำ โคตโม สุวาตนาย ภตฺตำ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺเฆนาติ ฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควโต อธิวาสนำ วิทิตฺวา เต ลิจฺฉวี อามนฺเตสิ สุณนฺตุ เม โภนฺโต ลิจฺฉวี สมโณ โคตโม นิมนฺติโต สุวาตนาย

สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆน เยน เม อภิหเรยฺยาถ ยมสฺส ปฏิรูปํ มญฺเญยฺยาถาติ ฯ อถ โข เต ติจฺฉวี ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สจฺจกสฺส นิคนฺถปุตฺตสฺส ปณีตมตฺตานิ ขาทนียานิ ภตฺตาภิหารํ อภิหริ๎สุ ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต สเก อาราเม ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ กาโล โภ โคตม นิฏฺฐิตํ ภตฺตนฺติ ฯ

[๔๐๔] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สจฺจกสฺส นิคนฺถปุตฺตสฺส อาราโม เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆน ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนียเน โภชนียเน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ อญฺญตรํ นีจาสนํ คเหตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ ยมิทํ โภ โคตม ทาเน ปุญฺญญฺจ ปุญฺญมหี จ ตํ ทายกานํ สุขาเยว โหตูติ ฯ ยํ โข อคฺคิเวสฺสน ตาทีสํ ทกฺขิเณยฺยํ อาคมฺม อวีตราคํ อวีตโทสํ อวีตโมหํ ตํ ทายกานํ ภวิสฺสติ ยํ โข อคฺคิเวสฺสน มาทีสํ ทกฺขิเณยฺยํ อาคมฺม วีตราคํ วีตโทสํ วีตโมหํ ตํ ตุยฺหํ ภวิสฺสตีติ ฯ

จูฬสจฺจกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

มหาสจฺจกสุตฺตํ

[๔๐๕] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ ฯ เตน โข ปน สมเยน ภควา ปุพฺพณฺห-สมยํ สุนิวตฺโถ โหติ ปตฺตจีวรมาทาย เวสาลิยํ ปิณฺฑาย ปวิสิตุ-กาโม ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ชงฺฆาวิหารํ อนุจงฺกมมาโน อนุวิจรมาโน เยน มหาวนํ กูฏาคารสาลา เตนุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท สจฺจกํ นิคนฺถปุตฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ อยํ ภนฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต อาคจฺฉติ ภสฺสปฺปวาทิโก ปณฺฑิตวาโท สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส เอโส โข ภนฺเต อวณฺณกาโม พุทฺธสฺส อวณฺณกาโม ธมฺมสฺส อวณฺณกาโม สงฺฆสฺส สาธุ ภนฺเต ภควา มุหุตฺตํ นิสีทตุ อนุกมฺปं อุปาทายาติ ฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน ฯ อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๔๐๖] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ สนฺติ โภ โคตม เอเก สมณพฺราหฺมณา กายภาวนา-นุโยคมนุยุตฺตา วิหรนฺติ โน จิตฺตภาวนํ ฯ ผุสนฺติ หิ โภ โคตม สารีริกา ทุกฺขเวทนา ฯ ภูตปุพฺพํ โภ โคตม สารีริกาย ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺฐสฺส สโต อูรุกฺขมฺโภปิ นาม ภวิสฺสติ หทยมฺปิ

นาม ผลิสฺสติ อุณฺหมฺปี โลหิตํ มุขโต อุคฺคมิสฺสติ อุมฺมาทมฺปี ปาปุณิสฺสนฺติ จิตฺตกฺเขปี ฯ ตสฺส โข เอตํ โภ โคตม กายนฺวยํ จิตฺตํ โหติ กายสฺส วเส วตฺตติ ตํ กิสฺส เหตุ อภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส ฯ สนฺติ ปน โภ โคตม เอเก สมณพฺราหฺมณา จิตฺตภาวนานุโยค-มนุยุตฺตา วิหรนฺติ โน กายภาวนํ ฯ ผุสนฺติ หิ โภ โคตม จิตฺตเจตสิกํ ทุกฺขํ เวทนํ ฯ ภูตปุพฺพํ โภ โคตม เจตสิกาย ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺสฺส สโต อูรุกฺขมฺโภปี นาม ภวิสฺสติ หทยมฺปี นาม ผลิสฺสติ อุณฺหมฺปี โลหิตํ มุขโต อุคฺคมิสฺสติ อุมฺมาทมฺปี ปาปุณิสฺสนฺติ จิตฺตกฺเขปี ฯ ตสฺส โข เอโส โภ โคตม จิตฺตนฺวโย กาโย โหติ จิตฺตสฺส วเส วตฺตติ ตํ กิสฺส เหตุ อภาวิตตฺตา กายสฺส ฯ ตสฺส มยฺหํ โภ โคตม เอวํ โหติ อทฺธา โภโต โคตมสฺส สาวกา จิตฺตภาวนานุโยคมนุยุตฺตา วิหรนฺติ โน กายภาวนนฺติ ฯ

[๔๐๗] กินฺติ ปน เต อคฺคิเวสฺสน กายภาวนา สุตาติ ฯ เสยฺยถีทํ นนฺโท วจฺโฉ กิโส สงฺกิจฺโจ มกฺขลิ โคสาโล เอเต หิ โภ โคตม อเจลกา มุตฺตาจารา หตฺถาวเลขนา น เอหิภทนฺติกา น ติฏฺภทนฺติกา น อภิหฏํ น อุทฺทิสฺส กตํ น นิมนฺตนํ สาทิยนฺติ เต น กุมฺภิมุขา ปฏิคฺคณฺหนฺติ น กโลปีมุขา ปฏิคฺคณฺหนฺติ น เอฬกมนฺตรํ น ทณฺฑมนฺตรํ น มูสลมนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภุญฺชมานานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย น ปุริสนฺตรคตาย น สงฺกิตฺติสุ น ยตฺถ สา อุปฏฺิโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา

สณฺฑสณฺฑจารินี น มจฺฉ น มํสํ น สุรๆ น เมรยๆ น ถุโสทกๆ ปีวนฺติ เต เอกาคาริกา วา โหนฺติ เอกาโลปีกา ทฺวาคาริกา วา โหนฺติ ทฺวาโลปีกา ฯเปฯ สตฺตาคาริกา วา โหนฺติ สตฺตาโลปีกา เอกิสฺสาปี ทตฺติยา ยาเปนฺติ ทฺวีหิปี ทตฺตีหิ ยาเปนฺติ ฯเปฯ สตฺตหิปี ทตฺตีหิ ยาเปนฺติ เอกาหิกมฺปี อาหารๆ อาหาเรนฺติ ทฺวีหิกมฺปี อาหารๆ อาหาเรนฺติ ฯเปฯ สตฺตาหิกมฺปี อาหารๆ อาหาเรนฺติ อิติ เอวรูปๆ อฑฺฒมาสิกมฺปี ปริยายภตฺตโภชนานุโยคมนุยุตฺตา วิหรนฺตีติ ฯ กิ ปน เต อคฺคิเวสฺสน ตาวตเกเนว ยาเปนฺตีติ ฯ โน หิทๆ โภ โคตม อมฺเปกทา โภ โคตม อุพารานิ อุพารานิ ขาทนียานิ ขาทนฺติ อุพารานิ อุพารานิ โภชนานิ ภุญฺชนฺติ อุพารานิ อุพารานิ สายนียานิ สายนฺติ อุพารานิ อุพารานิ ปานานิ ปีวนฺติ เต อิมๆ กายๆ พลๆ คาเหนฺติ นาม พฺรูเหนฺติ นาม เมเทนฺติ นามาติ ฯ ยๆ โข เต อคฺคิเวสฺสน ปุริมๆ ปหาย ปจฺฉา อุปจินนฺติ เอวๆ อิมสฺส กายสฺส อาจยาปจโย โหติ ฯ

[๔๐๘] กินฺติ ปน เต อคฺคิเวสฺสน จิตฺตภาวนา สุตาติ ฯ จิตฺตภาวนาย สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควตา ปุฏฺโฐ สมาโน น สมฺปายาสิ ฯ อถ โข ภควา สจฺจกๆ นิคนฺถปุตฺตๆ เอตทโวจ ยาปี โข เต เอสา อคฺคิเวสฺสน ปุริมา กายภาวนา ภาวิตา สาปี อริยสฺส วินเย โน อธิมิกา กายภาวนา กายภาวนมฺปี โข ตวๆ อคฺคิเวสฺสน น อญฺญาสิ กุโต ปน ตวๆ จิตฺตภาวนๆ

ชานิสฺสสิ อปิจ อคฺคิเวสฺสน ยถา อภาวิตกาโย จ โหติ อภาวิต-จิตฺโต จ ภาวิตกาโย จ โหติ ภาวิตจิตฺโต จ ตํ สุณาหิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ โภติ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๔๐๙] ภควา เอตทโวจ กถญฺจ อคฺคิเวสฺสน อภาวิตกาโย จ โหติ อภาวิตจิตฺโต จ ฯ อิธ อคฺคิเวสฺสน อสฺสุตวโต ปุถุชฺชนสฺส อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา โส สุขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน สุขสาราคี จ โหติ สุขสาราคิตญ จ อาปชฺชติ ตสฺส สา สุขา เวทนา นิรุชฺฌติ สุขาย เวทนาย นิโรธา อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา โส ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ ตสฺส โข เอสา อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนาปิ สุขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา กายสฺส อุปฺปนฺนาปิ ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส ยสฺสกสฺสจิ อคฺคิเวสฺสน เอวํ อุภโตปกฺขํ อุปฺปนฺนาปิ สุขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา กายสฺส อุปฺปนฺนาปิ ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส เอวํ โข อคฺคิเวสฺสน อภาวิตกาโย จ โหติ อภาวิตจิตฺโต จ ฯ กถญจ อคฺคิเวสฺสน ภาวิตกาโย จ โหติ ภาวิตจิตฺโต จ ฯ อิธ อคฺคิเวสฺสน สุตวโต อริยสาวกสฺส อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา โส สุขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน น

สุขสาราคี โหติ น สุขสาราคิตํ อาปชฺชติ ตสฺส สา สุขา เวทนา นิรุชฺฌติ สุขาย เวทนาย นิโรธา อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา โส ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ ตสฺส โข เอวํ สา อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนาปี สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา กายสฺส อุปฺปนฺนาปี ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส ยสฺสกสฺสจิ อคฺคิเวสฺสน อุภโตปกฺขํ อุปฺปนฺนาปี สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ภาวิตตฺตา กายสฺส อุปฺปนฺนาปี ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส เอวํ โข อคฺคิเวสฺสน ภาวิตกาโย จ โหติ ภาวิตจิตฺโต จาติ ฯ เอวํ ปสนฺโน อหํ โภโต โคตมสฺส ภวหิ โคตโม ภาวิตกาโย จ โหติ ภาวิตจิตฺโต จาติ ฯ

[๔๑๐] อทฺธา โข เต อยํ อคฺคิเวสฺสน อาสชฺช อุปนีย วาจา ภาสิตา อปิจ เต อหํ พฺยากริสฺสามิ ยโต โข อหํ อคฺคิเวสฺสน เกสมสฺสุ โอหาเรตฺวา กายาสานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต ตํ วต เม อุปฺปนฺนา วา สุขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ฐสฺสติ อุปฺปนฺนา วา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ฐสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชตีติ ฯ นห นูน โภโต โคตมสฺส อุปฺปชฺชติ ตถารูปา สุขา เวทนา ยถารูปา อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺเฐยฺย นห นูน โภโต โคตมสฺส

อุปฺปชฺชติ ตถารูปา ทุกฺขา เวทนา ยถารูปา อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺเฐยฺยาติ ฯ

[๔๑๑] กิญฺหิ โน สิยา อคฺคิเวสฺสน อิธ เม อคฺคิเวสฺสน ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิสตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ สมฺพาโธ ฆราวาโส รชาปโถ อพฺโภกาโส ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํ ยนฺนูนาหํ เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน อปเรน สมเยน ทหโรว สมาโน สุสุกาพเกโส ภเทฺรน โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปฐเมน วยสา อกามกานํ มาตาปิตูนํ อสฺสุมุขานํ โรทนฺตานํ เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิ ฯ โส ปพฺพชิโต สมาโน กิกุสลคเวสี อนุตฺตรํ สนฺติวรปทं ปริเยสมาโน เยน อาฬาโร กาลาโม เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อาฬารं กาลามं เอตทโวจ อิจฺฉามหं อาวุโส กาลาม อิมสฺมิ ธมฺมวินเย พฺรหฺมจริยं จริตุนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน อาฬาโร กาลาโม มํ เอตทโวจ วิหรตายสฺมา ตาทิโส อยํ ธมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปุริโส นจิรสฺเสว สกํ อาจริยกํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน นจิรสฺเสว ขิปฺปเมว ตं ธมฺมํ ปริยาปุณิ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺเสน ตาวตเกเนว โอฏฺฐปหตมตฺเตน ถทฺธลาปนมตฺเตน

ญาณวาทญฺจ วทามิ เถรวาทญฺจ ปชานามิ ปสฺสามีติ จ ปฏิชานามิ อหญฺเจว อญฺเญ จ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข อาหาโร กาลาโม อิมํ ธมฺมํ เกวลํ สทฺธามตฺตเกน สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ อทฺธา อาหาโร กาลาโม อิมํ ธมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหรตีติ ฯ อถ โข อหํ อคฺคิเวสฺสน เยน อาหาโร กาลาโม เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อาหารं กาลามं เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส กาลาม อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน อาหาโร กาลาโม อากิญฺจญฺญายตนํ ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สทฺธา มยฺหมฺปตฺถิ สทฺธา น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ วิริยํ มยฺหมฺปตฺถิ วิริยํ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สติ มยฺหมฺปตฺถิ สติ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สมาธิ มยฺหมฺปตฺถิ สมาธิ น โข อาหารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ ปญฺญา มยฺหมฺปตฺถิ ปญฺญา ยนฺนูนาหํ ยํ ธมฺมํ อาหาโร กาลาโม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ ตสฺส ธมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาย ปทเหยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน นจิรสฺเสว ขิปฺปเมว ตं ธมฺมं สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ อถ ขฺวาหํ อคฺคิเวสฺสน เยน อาหาโร กาลาโม เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อาหารं กาลามं เอตทโวจํ เอตฺตาวตา โน อาวุโส

กาลาม อิมํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอตฺตาวตา โข อหํ อาวุโส อิมํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ ฯ อหมฺปี โข อาวุโส เอตฺตาวตา อิมํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ฯ ลาภา โน อาวุโส สุลทฺธํ โน อาวุโส เย มยํ อายสฺมนฺตํ ตาทิสํ สพฺรหฺมจาริ์ ปสฺสาม อิติ ยาหํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ ตํ ตฺวํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ยํ ตฺวํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ตมหํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ อิติ ยาหํ ธมฺมํ ชานามิ ตํ ตฺวํ ธมฺมํ ชานาสิ ยํ ตฺวํ ธมฺมํ ชานาสิ ตมหํ ธมฺมํ ชานามิ อิติ ยาทิโส อหํ ตาทิโส ตฺวํ ยาทิโส ตฺวํ ตาทิโส อหํ เอหิทานิ อาวุโส อุโภ วสฺนฺตา อิมํ คณํ ปริหรามาติ ฯ อิติ โข อคฺคิเวสฺสน อาฬาโร กาลาโม อาจริโย เม สมาโน อนฺเตวาสึ มํ สมานํ อตฺตโน สมสมํ ฐเปสิ อุฬาราย จ มํ ปูชาย ปูเชสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ นายํ ธมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญฺญาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สංวตฺตติ ยาวเทว อากิญฺจญฺญายตนูปปตฺติยาติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน ตं ธมฺมํ อนลงฺกริตฺวา ตสฺมา ธมฺมา นิพฺพิชฺช อปกฺกมึ ฯ

[๔๑๒] โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน กิกุสลคเวสี อนุตฺตรํ สนฺติ-

วรปทํ ปริเยสมาโน เยน อุทฺทโก รามปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุป-
สงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ รามปุตฺตํ เอตทโวจ อิจฺฉามหํ อาวุโส ราม
อิมสฺมิ ธมฺมวินเย พฺรหฺมจริยํ จริตุนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน
อุทฺทโก รามปุตฺโต มํ เอตทโวจ วิหรตายสฺมา ตาทิโส อยํ ธมฺโม
วิญฺญู ปุริโส นจิรสฺเสว สกํ อาจริยกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน นจิรสฺเสว
ขิปฺปเมว ตํ ธมฺมํ ปริยาปุณึ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน
ตาวตเกเนว โอฏฺฐปหตมตฺเตน ลปิตลาปนมตฺเตน ญาณวาทญฺจ
วทามิ เถรวาทญฺจ ชานามิ ปสฺสามีติ จ ปฏิชานามิ อหญฺเจว
อญฺเญ จ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข ราโม
อิมํ ธมฺมํ เกวลกํ สกฺขามตฺตเกน สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ อทฺธา ราโม อิมํ ธมฺมํ ชานํ
ปสฺสํ วิหรตีติ ฯ อถ ขฺวาหํ อคฺคิเวสฺสน เยน อุทฺทโก ราม-
ปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ รามปุตฺตํ เอตทโวจ
กิตฺตาวตา โน อาวุโส ราม อิมํ ธมฺมํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน อุทฺทโก รามปุตฺโต
เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน
เอตทโหสิ น โข รามสฺเสว อโหสิ สทฺธา มยฺหมฺปตฺถิ สทฺธา
น โข รามสฺเสว อโหสิ วิริยं มยฺหมฺปตฺถิ วิริยं น โข รามสฺเสว
อโหสิ สติ มยฺหมฺปตฺถิ สติ น โข รามสฺเสว อโหสิ สมาธิ

มยฺหมฺปตฺถิ สมาธิ น โข รามสฺเสว อโหสิ ปญฺญา มยฺหมฺปตฺถิ ปญฺญา ยนฺนูนาหํ ยํ ธมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ปเวเทติ ตสฺส ธมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาย ปทเหยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อกฺกิเวสฺสน นจิรสฺเสว ทิปฺปเมว ตํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ อถ ขฺวาหํ อกฺกิเวสฺสน เยน อุทฺทโก รามปุตฺโต เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ รามปุตฺตํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส ราม อิมํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอตฺตาวตา โข อหํ อาวุโส อิมํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ ฯ อหมฺปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตา อิมํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามีติ ฯ ลาภา โน อาวุโส สุลทฺธํ โน อาวุโส เย มยํ อายสฺมนฺตํ ตาทิสํ พฺรหฺมจาริ ปสฺสาม อิติ ยํ ธมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิ ตํ ตุวํ ธมฺมํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ยํ ตุวํ ธมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ตํ ธมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิ อิติ ยํ ธมฺมํ ราโม อญฺญาสิ ตํ ตุวํ ธมฺมํ ปชานาสิ ยํ ธมฺมํ ชานาสิ ตํ ธมฺมํ ราโม อญฺญาสิ อิติ ยาทิโส ราโม อโหสิ ตาทิโส ตุวํ ยาทิโส ตุวํ ตาทิโส ราโม อโหสิ เอหิทานิ อาวุโส อุโภ วสนฺตา อิมํ คณํ ปริหรามาติ ฯ อิติ โข อกฺกิเวสฺสน

อุทฺทโก รามปุตฺโต สพฺรหฺมจารี เม สมาโน อาจริยฏฺฐาเนว มํ ฐเปสิ อุพาราย จ มํ ปูชาย ปูเชสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ นายํ ธมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญฺญาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สංวตฺตติ ยาวเทว เนวสญฺญานาสญฺญายตนูปปตฺติยาติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน ตं ธมฺมํ อนลงฺกริตฺวา ตสฺมา ธมฺมา นิพฺพิชฺช อปกฺกมิ ฯ

[๔๑๓] โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน กิกฺขสลเวสี อนุตฺตรं สนฺติวรปทं ปริเยสมาโน มคเธสุ อนุปุพฺเพน จาริกญฺจรมาโน เยน อุรุเวลา เสนานิคโม ตทวสริ ฯ ตตฺถทฺทสं รมณียं ภูมิภาคं ปาสาทิกญฺจ วนสณฺฑं นทิญฺจ สนฺทนฺตึ เสตกं สุปติตฺถं รมณียं สมนฺตา โคจรคามं ฯ ตสฺส มยฺหं อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ รมณีโย วต โภ ภูมิภาโค ปาสาทิโก จ วนสณฺโฑ นที จ สนฺทติ เสตกา สุปติตฺถา รมณียา สมนฺตา โคจรคาโม ฯ อลมิทं กุลปุตฺตสฺส ปธานิกสฺส ปธานายาติ ฯ โส โข อหं อคฺคิเวสฺสน ตตฺเถว นิสีทึ อลมิทं ปธานายาติ ฯ

[๔๑๔] อภีสฺสุ มं อคฺคิเวสฺสน ติสฺโส อุปมา ปฏิภංสุ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ เสยฺยถาปิ อคฺคิเวสฺสน อลฺลं กฏฺฐं สเสฺนหं อุทเก นิกฺขิตฺตं ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย อุตฺตรารณึ อาทาย อคฺคึ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโช ปาตุกริสฺสามีติ ฯ ตं กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน อภิ นุ โส ปุริโส อมุं อลฺลं กฏฺฐं สเสฺนหं อุทเก

นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณิ์ อาทาย อภิมตฺเถนฺโต อคฺคึ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโช ปาตุกเรยฺยาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อทุญฺหิ โภ โคตม อถฺถ กฏฺฐึ สเสฺนหํ ตญฺจ ปน อุทเก นิกฺขิตฺตํ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน เย หิ เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา กาเยน เจว กาเมหิ อวูปกฏฺฐา วิหรนฺติ โย จ เนสํ กาเมสุ กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามปิปาสา กามปริฬาโห โส จ อชฺฌตฺตํ น สุปหีโน โหติ น สุปฏิปฺปสฺสทฺโธ ฯ โอปกฺกมิกา เจปี เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ อภพฺพาว เต ญาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปี เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ อภพฺพาว เต ญาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ อยํ โข มํ อคฺคิเวสฺสน ปฐมา อุปมา ปฏิภาสิ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ

[๔๑๕] อปราปี โข มํ อคฺคิเวสฺสน ทุติยา อุปมา ปฏิภาสิ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน อถฺถ กฏฺฐึ สเสฺนหํ อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย อุตฺตรารณิ์ อาทาย อคฺคึ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโช ปาตุกริสฺสามีติ ฯ ตํ กิ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน อปิ นุ โส ปุริโส อมุ อถฺถ กฏฺฐึ สเสฺนหํ อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณิ์

อาทาย อภิมตฺถนฺโต อคฺคึ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโช ปาตุกเรยฺยาติ ฯ โน หิทำ โภ โคตม ตำ กิสฺส เหตุ อทุญฺหิ โภ โคตม อตฺถำ กฏฺฐำ สเสฺนหำ กิญฺจาปี อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตำ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน เย หิ เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา กาเยน เจว กาเมหิ วูปกฏฺฐา วิหรนฺติ โย จ เนสำ กาเมสุ กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามปิปาสา กามปริฬาโห โส จ อชฺฌตฺตำ น สุปหีโน โหติ น สุปฏิปฺปสฺสทฺโธ ฯ โอปกฺกมิกา เจปี เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ อภพฺพาว เต ญาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปี เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ อภพฺพาว เต ญาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ อยำ โข มำ อคฺคิเวสฺสน ทุติยา อุปมา ปฏิภาสิ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ

[๔๑๖] อปราปี โข มำ อคฺคิเวสฺสน ตติยา อุปมา ปฏิภาสิ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน สุกฺขำ กฏฺฐำ โกลาปำ อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตำ ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย อุตฺตรารณิำ อาทาย อคฺคึ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโช ปาตุกริสฺสามีติ ฯ ตำ กึ มญฺญสิ อคฺคิเวสฺสน อปิ นุ โข โส ปุริโส อมุำ สุกฺขำ กฏฺฐำ โกลาปำ อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตำ อุตฺตรารณิำ

อาทาย อภิมตฺเถนฺโต อคฺคึ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโช ปาตุกเรยฺยาติ ฯ เอวํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อทฺทหิ โภ โคตม สุกฺขํ กฏฺฐํ โกลาปึ ตญฺจ ปน อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตนฺติ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน เย หิ เกจิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา กาเยน เจว กาเมหิ วูปกฏฺฐา วิหรนฺติ โย จ เนสํ กาเมสุ กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามปิปาสา กามปริฬาโห โส จ อชฺฌตฺตํ สุปหีโน โหติ สุปฏิปฺปสฺสทฺโธ ฯ โอปกฺกมิกา เจปิ เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ ภพฺพาว เต ญาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปิ เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ ภพฺพาว เต ญาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ อยํ โข มํ อคฺคิเวสฺสน ปฐมา อุปมา ปฏิภาสิ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ อิมา โข มํ อคฺคิเวสฺสน ทิสฺโส อุปมาโย ปฏิภํสุ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ

[๔๑๗] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลุํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคเณฺหยฺยํ อภินิปฺปีเพยฺยํ อภิสนฺตาเปยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลุํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหามิ อภินิปฺปีเพมิ อภิสนฺตาเปมิ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลุํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหโต

อภินิปฺปีพยโต อภิสนฺตาปยโต กจฺเฉหิ เสทา มุจฺจนฺติ ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน พลวา ปุริโส ทุพฺพลตรํ ปุริสํ สีเส วา คเหตฺวา ขนฺเธ วา คเหตฺวา อภินิคฺคเณฺหยฺย อภินิปฺปีเพยฺย อภิสนฺตาเปยฺย เอวเมว โข เม อคฺคิเวสฺสน ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลุ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหโต อภินิปฺปีพยโต อภิสนฺตาปยโต กจฺเฉหิ เสทา มุจฺจนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยํ โหติ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปธาเนน ปธานาภิตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๑๗] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺส เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ อปฺปาณกเมว ฌานํ ฌายेยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปสฺสาสे อุปรุนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ กณฺณโสเตหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม กมฺมารคคฺคริยา ธมมานาย อธิมตฺโต สทฺโท โหติ เอวเมว โข เม อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ กณฺณโสเตหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยं โหติ อสลฺลีนา อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺโธ จ

ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปธาเนน ปธานาภิคุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปี โข อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๑๙] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ อปฺปาณกเมว ฌานํ ฌายेยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเส อุปรุนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ โอหนนฺติ ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน พลวา ปุริโส ติเณหิ สิขเรน มุทฺธานํ อภิมตฺเถยฺย เอวเมว โข เม อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ โอหนนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยं โหติ อสลฺลีนं อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปธาเนน ปธานาภิคุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๐] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ อปฺปาณกเมว ฌานํ ฌายेยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเส อุปรุนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ

อสฺสาส ปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺตา สีเส สีสเวทนา โหนฺติ ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน พลวา ปุริโส ทาเฬหน วรตฺตกฺขนฺเธน สีเส สีสเวฏฺฐนํ ททเหยฺย เอวเมว โข เม อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาส ปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺตา สีเส สีสเวทนา โหนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยํ โหติ ฯ อสลฺลีนา อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปธานเนน ปธานาภิตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๑] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ อปฺปาณเกเยว ฌานํ ฌายेยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาส ปสฺสาเส อุปรุนฺธึ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาส ปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉึ ปริกนฺตนฺติ ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสี วา ติเณฺหน โควิกนฺตเนน กุจฺฉึ ปริกนฺเตยฺย เอวเมว โข เม อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาส ปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉึ ปริกนฺตนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยं โหติ อสลฺลีนา อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺ-

ปธาเนน ปธานาภิตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปิ โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๒] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ อปฺปาณกเมว ฌานํ ฌายेยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเส อุปรุนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺโต กายสฺมิ ฑาโห โหติ ฯ เสยฺยถาปิ อคฺคิเวสฺสน เทฺว พลวนฺโต ปุริสา ทุพฺพลตรํ ปุริสํ นานาพาหาสุ คเหตฺวา องฺคารกาสุยา สนฺตาเปยฺยุ สมฺปริตาเปยฺยุ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเธสุ อธิมตฺโต กายสฺมิ ฑาโห โหติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยं โหติ อสลฺลีนं อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมุฏฺฐา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปธาเนน ปธานาภิตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปิ โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ อปิสฺสุ มํ อคฺคิเวสฺสน เทวตา ทิสฺวา เอวมาหํสุ กาลกโต สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺจา เทวตา เอวมาหํสุ น กาลกโต สมโณ โคตโม อปิจ กาลํ กโรตีติ ฯ เอกจฺจา เทวตา เอวมาหํสุ น กาลกโต สมโณ โคตโม นปิ กาลํ กโรติ อรหं สมโณ โคตโม วิหาโร เตฺวว โส อรหโต เอวรูโป โหตีติ ฯ

[๔๒๓] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ สพฺพโส อาหารูปจฺเฉทาย ปฏิปชฺเชยฺยนฺติ ฯ อถ โข มํ อคฺคิเวสฺสน เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุ๋ มา โข ตฺวํ มาริส สพฺพโส อาหารูปจฺเฉทาย ปฏิปชฺชิ สเจ โข ตฺวํ มาริส สพฺพโส อาหารูปจฺเฉทาย ปฏิปชฺชิสฺสสิ ตสฺส เต มยํ ทิพฺพํ โอชํ โลมกูเปหิ อชฺโฌหริสฺสาม ตาย ตฺวํ ยาเปสฺสสีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ อหญฺเจว โข ปน สพฺพโส ชฆฺชกฺ๑ ปฏิชาเนยฺยํ อิมา จ เม เทวตา ทิพฺพํ โอชํ โลมกูเปหิ อชฺโฌหเรยฺยุ๋ ตาย จาหํ ยาเปยฺยํ ตํ มม อสฺส มุสาติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน ตา เทวตา ปจฺจาจิกฺขามิ อลนฺติ วทามิ ฯ

[๔๒๔] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนูนาหํ โถกํ โถกํ อาหารํ อาหาเรยฺยํ ปสตํ ปสตํ ยทิ วา มุคฺคยูสํ ยทิ วา กุลตฺถยูสํ ยทิ วา กพายยูสํ ยทิ วา หเรณุกยูสนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน โถกํ โถกํ อาหารํ อาหาเรสึ ปสตํ ปสตํ ยทิ วา มุคฺคยูสํ ยทิ วา กุลตฺถยูสํ ยทิ วา กพายยูสํ ยทิ วา หเรณุกยูสํ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน โถกํ โถกํ อาหารํ อาหารยโต ปสตํ ปสตํ ยทิ วา มุคฺคยูสํ ยทิ วา กุลตฺถยูสํ ยทิ วา กพายยูสํ ยทิ วา หเรณุกยูสํ อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต เม กาโย โหติ ฯ เสยฺยถาปิ นาม อสีติกปพฺพานิ วา กาฬปพฺพานิ วา

---

๑ ปี. อชฆฺชกนฺติ ทิสฺสติ ฯ

เอวเมวสฺสุ เม องฺคปจฺจงฺคานิ ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม โอฏฺฐปทสฺส เอวเมวสฺสุ เม อานิสทสฺส โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฏนาวลฺลิยา เอวเมวสฺสุ เม ปิฏฺฐิกณฺฏโก อุณฺณตาวนโต โหติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ชรสาลาย โคปาณสิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนฺติ เอวเมวสฺสุ เม ผาสุพิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม คมฺภีเร อุทปาเน อุทกตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ เอวเมวสฺสุ เม อกฺขิกูเป อกฺขิตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ติตฺติกาลาพุ อามกจฺฉินฺโน วาตาตเปน สงฺผุสิโต โหติ สมฺมิลาโต เอวเมวสฺสุ เม สีเส สีสจฺฉวี สงฺผุสิตา โหติ สมฺมิลาตา ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน อุทรจฺฉวิ ปริมสิสฺสามีติ ปิฏฺฐิกณฺฏกเยว ปริคฺคณฺหามิ ปิฏฺฐิกณฺฏกํ ปริมสิสฺสามีติ อุทรจฺฉวิเยว ปริคฺคณฺหามิ ยาวสฺสุ เม อคฺคิเวสฺสน อุทรจฺฉวิ ปิฏฺฐิกณฺฏกํ อลฺลีนา โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน วจฺจํ วา มุตฺตํ วา กริสฺสามีติ ตตฺเถว อวกุชฺโช ปปตามิ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน อิมเมว กายํ อสฺสาเสนฺโต ปาณินา คตฺตานิ อนุมชฺชามิ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน ปาณินา คตฺตานิ อโนมชฺชโต ปูติมูลานิ โลมานิ กายสฺมา ปปตนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ อปิสฺสุ มํ อคฺคิเวสฺสน

มนุสฺสา ทิสฺวา เอวมาหํสุ กาโฬ สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสา เอวมาหํสุ น กาโฬ สมโณ โคตโม สาโม สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสา เอวมาหํสุ น กาโฬ สมโณ โคตโม นปี สาโม มงฺกุรจฺฉวี สมโณ โคตโมติ ฯ ยาวสฺสุ เม อคฺคิเวสฺสน ตาว ปริสุทฺโธ ฉวิวณฺโณ ปริโยทาโต อุปหโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ

[๔๒๕] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ เย โข เกจิ อตีตมทฺธานํ สมณา วา พฺราหฺมณา วา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยึสุ เอตาวปรมํ นยิโต ภิยฺโย ฯ เยเกจิ อนาคตมทฺธานํ สมณา วา พฺราหฺมณา วา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยิสฺสนฺติ เอตาวปรมํ นยิโต ภิยฺโย ฯ เยเกจิ เอตรหิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ เอตาวปรมํ นยิโต ภิยฺโย ฯ น โข ปนาหํ อิมาย กฏุกาย ทุกฺกรกิริยาย อธิคจฺฉามิ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ ฯ สิยา นุ โข อญฺโญ มคฺโค โพธายาติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ อภิชานามิ โข ปนาหํ ปิตุ สกฺกสฺส กมฺมนฺเต สีตาย ชมฺพุฉายาย นิสินฺโน วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริตา สิยา นุ โข เอโส มคฺโค โพธายาติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน

สตานุสาริวิญฺญาณํ อโหสิ เอเสว มคฺโค โพธายาติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ กินฺนุ โข อหํ ตสฺส สุขสฺส ภายามิ ยนฺตํ สุขํ อญฺญตฺรเวกาเมหิ อญฺญตฺร อกุสเลหิ ธมฺเมหีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข อหํ ตสฺส สุขสฺส ภายามิ ยนฺตํ อญฺญตฺรเวกาเมหิ อญฺญตฺร อกุสเลหิ ธมฺเมหีติ ฯ

[๔๒๖] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข ตํ สุกรํ สุขํ อธิคนฺตุ อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺตกาเยน ยนฺนูนาหํ โอพาริกํ อาหารํ อาหาเรยฺยํ โอทนํ กุมฺมาสนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน โอพาริกํ อาหารํ อาหาเรมิ โอทนํ กุมฺมาสํ ฯ เตน โข ปน สมเยน อคฺคิเวสฺสน ปญฺจ ภิกฺขู ปจฺจุปฏฺฐิตา โหนฺติ ยนฺโน สมโณ โคตโม ธมฺมํ อธิคมิสฺสตีติ ตนฺโน อาโรเจสฺสตีติ ฯ ยโต โข อหํ อคฺคิเวสฺสน โอพาริกํ อาหารํ อาหาเรสึ โอทนํ กุมฺมาสํ อถ เม เต ปญฺจ ภิกฺขู นิพฺพิชฺช ปกฺกมึสุ พาหุลฺลิโก สมโณ โคตโม ปธานวิพฺภนฺโต อาวตฺโต พาหุลฺลายาติ ฯ

[๔๒๗] โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน โอพาริกํ อาหารํ อาหาเรตฺวา พลํ คาเหตฺวา วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ เอวรูปาปิ โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตं สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยं ฌานํ... ตติยं

ฌานำ... จตุตฺถำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตำ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ โส เอวำ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณาย จิตฺตำ อภินินฺนาเมสึ ฯ โส อเนกวิหิตำ ปุพฺเพนิวาสำ อนุสฺสรามิ เสยฺยถีทำ เอกมฺปี ชาตึ เทฺวปี ชาติโย ฯเป ฯ อิติ สาการำ สอุทฺเทสำ อเนกวิหิตำ ปุพฺเพนิวาสำ อนุสฺสรามิ ฯ อยำ โข เม อคฺคิเวสฺสน รตฺติยา ปฐเม ยาเม ปฐมา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตำ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตำ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๗] โส เอวำ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต สตฺตานำ จุตูปปาตญาณาย จิตฺตำ อภินินฺนาเมสึ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานามิ ฯเป ฯ อยำ โข เม อคฺคิเวสฺสน รตฺติยา มชฺฌิเม ยาเม ทุติยา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตำ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ เอวรูปาปี โข เม

อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๙] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสิ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวสมุทโยติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ อยं อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสิ ฯ ตสฺส เม เอวं ชานโต เอวं ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตं วิมุจฺจิตฺถ ภวาสวาปี จิตฺตं วิมุจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตं วิมุจฺจิตฺถ ฯเปฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ อยं โข เม อคฺคิเวสฺสน ปฐมา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาตं อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๓๐] อภิชานามิ โข ปนาหं อคฺคิเวสฺสน อเนกสตาย ปริสาย ธมฺมं เทเสตา ฯ อปิสฺสุ มं เอกเมโก เอวं มญฺญติ มเมวารพฺภ สมโณ โคตโม ธมฺมं เทเสตีติ ฯ น โข ปเนตं อคฺคิเวสฺสน เอวं ทฏฺฐพฺพं ยาวเทว วิญฺญาปนตฺถาย ตถาคโต ธมฺมเทสโก เตสं

ธมฺมํ เทเสตีติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน ตสฺสาเยว คาถาย ปริโยสาเน ตสฺมิเยว ปุริมสฺมิ สมาธินิมิตฺเต อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สณฺฐเปมิ สนฺนิสาทามิ สมาทหามิ เอโกทิ กโรมิ เยน สุทฺทํ นิจฺจกปฺปํ วิหรามีติ ฯ โอกปฺปนิยเมตํ โภโต โคตมสฺส ยถาตํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อภิชานาติ โข ปน ภวํ โคตโม ทิวา สุปีตาติ ฯ อภิชานามหํ อคฺคิเวสฺสน คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต จตุคฺคุณํ สงฺฆาฏิ ปญฺญาเปตฺวา ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีโห สมฺปชาโน นิทฺทํ โอกฺกมิตาติ ฯ เอตํ โข โภ โคตม เอเก สมณพฺราหฺมณา สมฺโมหวิหารสฺมิ วทนฺตีติ ฯ น โข อคฺคิเวสฺสน เอตฺตาวตา สมฺมูโฬฺห วา โหติ อสมฺมูโฬฺห วา อถ จ อคฺคิเวสฺสน ยถา สมฺมูโฬฺห วา โหติ อสมฺมูโฬฺห วา ตํ สุณาหิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ โภติ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๔๓๑] ภควา เอตทโวจ กถญฺจ อคฺคิเวสฺสน สมฺมูโฬฺห โหติ ยสฺสกสฺสจิ อคฺคิเวสฺสน เย อาสวา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา อปฺปหีนา ตมหํ สมฺมูโฬฺหติ วทามิ อาสวานํ หิ อคฺคิเวสฺสน อปฺปหานา สมฺมูโฬฺห โหติ ฯ ยสฺสกสฺสจิ อคฺคิเวสฺสน เย อาสวา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา ปหีนา ตมหํ อสมฺมูโฬฺหติ วทามิ อาสวานํ หิ อคฺคิเวสฺสน ปหานา อสมฺมูโฬฺห โหติ ฯ

ตถาคตสฺส โข อคฺคิเวสฺสน เย อาสวา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ เสยฺยถาปี นาม อคฺคิเวสฺสน ตาโล มตฺถกจฺฉินฺโน อภพฺโพ ปุน วิรุฬฺหิยา เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน ตถาคตสฺส เย อาสวา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมาติ ฯ

[๔๓๒] เอวํ วุตฺเต สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺฉริยํ โภ โคตม อพฺภุตํ โภ โคตม ยาวญฺจิทํ โภโต โคตมสฺส เอวํ อาสชฺช อาสชฺช วุจฺจมานสฺส อุปนีเตหิ วจนปเถหิ สมุทาจริยมานสฺส ฉวิวณฺโณ เจว ปริโยทายติ มุขวณฺโณ จ วิปฺปสีทติ ยถาตํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อภิชานามหํ โภ โคตม ปูรณํ กสฺสปํ วาเทน วาทํ สมารภิตา โสปี มยา วาเทน วาทํ สมารทฺโธ อญฺเญนญฺญํ ปฏิจริ พหิทฺธา กถํ อปนาเมสิ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตฺวากาสิ โภโต ปน โคตมสฺส เอวํ อาสชฺช อาสชฺช วุจฺจมานสฺส อุปนีเตหิ วจนปเถหิ สมุทาจริยมานสฺส ฉวิวณฺโณ เจว ปริโยทายติ มุขวณฺโณ จ วิปฺปสีทติ ยถาตํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อภิชานามหํ โภ โคตม มกฺขลิ โคสาลํ... อชิตํ เกสกมฺพลํ... ปกุธํ กจฺจายนํ... สญฺชยํ เวลฏฺฐปุตฺตํ... นิคนฺถํ นาฏปุตฺตํ วาเทน วาทํ สมารภิตา โสปี

มยา วาเทน วาทํ สมารทฺโธ อญฺเญนญฺญํ ปฏิจริ พหิทฺธา กถํ อปนาเมสิ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตฺวากาสิ โภโต ปน โคตมสฺส เอวํ อาสชฺช อาสชฺช วุจฺจมานสฺส อุปนีเตหิ วจนปเถหิ สมุทาจริยมานสฺส ฉวิวณฺโณ เจว ปริโยทายติ มุขวณฺโณ จ วิปฺปสีทติ ยถาตํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส หนฺท จทานิ มยํ โภ โคตม คจฺฉาม พหุกิจฺจา พหุกรณียาติ ฯ ยสฺสทานิ ตฺวํ อคฺคิเวสฺสน กาลํ มญฺญสีติ ฯ

อถ โข สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามีติ ฯ

มหาสจฺจกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ ฯ

จูฬทณฺหาสงฺฆยสุตฺตํ

[๔๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ ปุพฺพารามเม มิคารมาตุ ปาสาเท ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข สกฺโก เทวานมินฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ภิกฺขุ สงฺฆิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏฺโฐ อจฺจนฺตโยคกฺเขมี อจฺจนฺต-พฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสาโน เสฏฺโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ

[๔๓๔] อิธ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสายาติ เอวญฺเจ ตํ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสายาติ โส สพฺพํ ธมฺมํ อภิชานาติ สพฺพํ ธมฺมํ อภิญฺญาย สพฺพํ ธมฺมํ ปริชานาติ สพฺพํ ธมฺมํ ปริญฺญาย ยงฺกิญฺจิ เวทนํ เวเทติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺข-มสุขํ วา โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วิราคานุปสฺสี วิหรติ นิโรธานุปสฺสี วิหรติ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจฺจานุปสฺสี วิหรนฺโต วิราคานุปสฺสี วิหรนฺโต นิโรธา-นุปสฺสี วิหรนฺโต ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรนฺโต น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ

อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข เทวานมินฺท ภิกฺขุ สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏฺโฐ อจฺจนฺตโยคกฺเขมี อจฺจนฺตพฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสาโน เสฏฺโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ตตฺเถวนฺตรธายิ ฯ

[๔๓๕] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภควโต อวิทูเร นิสีนฺโน โหติ ฯ อถ โข อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส เอตทโหสิ กินฺนุ โข โส ยกฺโข ภควโต ภาสิตํ อภิสเมจฺจ อนุโมทติ อุทาหุ โน ยนฺนูนาหํ ตํ ยกฺขํ ชาเนยฺยํ ยทิ วา โส ยกฺโข ภควโต ภาสิตํ อภิสเมจฺจ อนุโมทติ ยทิ วา โนติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา พาหํ สมฺมิญฺเชยฺย เอวเมว ปุพฺพาราเม มิคารมาตุ ปาสาเท อนฺตรหิโต เทเวสุ ตาวตึเสสุ ปาตุรโหสิ ฯ เตน โข ปน สมเยน สกฺโก เทวานมินฺโท เอกปุณฺฑริเก อุยฺยาเน ทิพฺเพหิ ตูริยสเตหิ สมปฺปิโต สมงฺคีภูโต ปริจาเรติ ฯ อทฺทสา โข สกฺโก เทวานมินฺโท อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน ตานิ ทิพฺพานิ ปญฺจ ตูริยสตานิ ปฏิปณาเมตฺวา เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหา-

โมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ เอหิ โข มาริส โมคฺคลฺลาน สฺวากขาตํ มาริส โมคฺคลฺลาน จิรสฺสํ โข มาริส โมคฺคลฺลาน อิมํ ปริยาย-มกาสิ ยทิทํ อิธาคมนาย นิสีท มาริส โมคฺคลฺลาน อิทมาสนํ ปญฺญตฺตนฺติ ฯ นิสีทิ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ปญฺญตฺเต อาสเน ฯ สกฺโกปิ โข เทวานมินฺโท อญฺญตรํ นีจํ อาสนํ คเหตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๔๓๖] เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ ยถากถํ ปน เต โกสิย ภควา สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺตึ อภาสิ สาธุ มยมฺปิ เอตสฺส ภควโต กถาย ภาคิโน อสฺสาม สวนายาติ ฯ มยํ โข มาริส โมคฺคลฺลาน พหุกิจฺจา พหุกรณีย่า อปฺเปวนาม สเกน กรณีเยน อปีจ เทวานเมว ตาวตึสานํ กรณีเยน อปีจ มาริส โมคฺคลฺลาน สุสฺสูสิ-เยว โหติ สุคหิตํ สุมนสิกตํ สุปธาริตํ ยนฺโน โข ชิปฺปเมว อนฺตรธายติ ภูตปุพฺพํ มาริส โมคฺคลฺลาน เทวาสุรสงฺคาโม สมุปพฺยุโพฺห อโหสิ ตสฺมิ โข ปน มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺคาเม เทวา ชินิสุ อสุรา ปราชินิสุ โส โข อหํ มาริส โมคฺคลฺลาน เทวาสุรสงฺคามํ อภิวิชินิตฺวา วิชิตสงฺคาโม ตโต ปฏินิวตฺติตฺวา เวชยนฺตํ นาม ปาสาทํ มาเปสึ เวชยนฺตสฺส โข ปน มาริส โมคฺคลฺลาน ปาสาทสฺส เอกสตํ นิยฺยูหา เอกเมกสฺมิ นิยฺยูเห สตฺต สตฺต กูฏาคารสตานิ เอกเมกสฺมิ กูฏาคาเร สตฺต สตฺต

อจฺฉราโย เอกเมกิสฺสา อจฺฉราย สตฺต สตฺต ปริจาริกาโย อิจฺเฉยฺยาสิ โน ตฺวํ มาริส โมคฺคลฺลาน เวชยนฺตสฺส ปาสาทสฺส รามเณยฺยกํ ทฏฺฐุนฺติ ฯ อธิวาเสสิ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ตุณฺหีภาเวน ฯ

[๔๓๗] อถ โข สกฺโก จ เทวานมินฺโท เวสฺสวณฺโณ จ มหาราชา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ปุรกฺขตฺวา เยน เวชยนฺโต ปาสาโท เตนุปสงฺกมิ๎สุ ฯ อทฺทสาสุ๎ โข สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส ปริจาริกาโย อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน โอตปฺปมานา หิริยมานา สกํ สกํ โอวรกํ ปวิสิ๎สุ ฯ เสยฺยถาปี นาม สุณิสา สสฺสุรํ ทิสฺวา โอตปฺปติ หิริยติ เอวเมว สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส ปริจาริกาโย อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ทิสฺวา โอตปฺปมานา หิริยมานา สกํ สกํ โอวรกํ ปวิสิ๎สุ ฯ อถ โข สกฺโก จ เทวานมินฺโท เวสฺสวณฺโณ จ มหาราชา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เวชยนฺเต ปาสาเท อนุจงฺกมาเปนฺติ อนุจราเปนฺติ อิทมฺปี มาริส โมคฺคลฺลาน ปสฺส เวชยนฺตสฺส ปาสาทสฺส รามเณยฺยกํ อิทมฺปี มาริส โมคฺคลฺลาน ปสฺส เวชยนฺตสฺส ปาสาทสฺส รามเณยฺยกนฺติ ฯ โสภติ๎ อายสฺมโต โกสิยสฺส ยถาตํ ปุพฺเพ กตปุญฺญสฺส มนุสฺสาปี กิญฺจิเทว รามเณยฺยกํ ทิสฺวา เอวมาหํสุ โสภติ วต โภ เทวานํ ตาวตึสานนฺติ ตยิทํ อายสฺมโต โกสิยสฺส โสภติ ยถาตํ ปุพฺเพ กตปุญฺญสฺสาติ ฯ อถ โข อายสฺมโต

มหาโมคฺคลฺลานสฺส เอตทโหสิ อติพาฬฺหํ โข อยํ ยกฺโข ปมตฺโต วิหรติ ยนฺนูนาหํ อิมํ ยกฺขํ สํเวเชยฺยนฺติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ตถารูปึ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขาเรติ ยถา เวชยนฺตํ ปาสาทํ ปาทงฺคุฏฺฐเกน สงฺกมฺเปสิ สมฺปกมฺเปสิ สมฺปเวเธสิ ฯ อถ โข สกฺโก จ เทวานมินฺโท เวสฺสวณฺโณ จ มหาราชา เทวา จ ตาวตึสา อจฺฉริยพฺภูตจิตฺตชาตา เอเหสุ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ สมณสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา ยตฺร หิ นาม ทิพฺพภวนํ ปาทงฺคุฏฺฐเกน สงฺกมฺเปสฺสติ สมฺปกมฺเปสฺสติ สมฺปเวเธสฺสตีติ ฯ

[๔๓๘] อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน สกฺกํ เทวานมินฺทํ สํวิคฺคํ โลมหฏฺฐชาตํ วิทิตฺวา สกฺกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจ ยถากถํ ปน โกสิย ภควา สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺตึ อภาสิ สาธุ มยมฺปี เอตสฺสา กถาย ภาคิโน อสฺสาม สวนายาติ ฯ อิธาหํ มาริส โมคฺคลฺลาน เยน ภควา เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสึ เอกมนฺตํ ฐิโต โข อหํ มาริส โมคฺคลฺลาน ภควนฺตํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ภิกฺขุ สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏฺโฐ อจฺจนฺตโยคกฺเขมี อจฺจนฺตพฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสาโน เสฏฺโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ เอวํ วุตฺเต มาริส โมคฺคลฺลาน ภควา มํ เอตทโวจ อิธ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา

นาถ อภินิเวสายาติ เอวญฺเจ ตำ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตำ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาถ อภินิเวสายาติ โส สพฺพำ ธมฺมำ อภิชานาติ สพฺพำ ธมฺมำ อภิญฺญาย สพฺพำ ธมฺมำ ปริชานาติ สพฺพำ ธมฺมำ ปริญฺญาย ยงฺกิญฺจิ เวทนำ เวเทติ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วิราคานุปสฺสี วิหรติ นิโรธานุปสฺสี วิหรติ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจฺจานุปสฺสี วิหรนฺโต วิราคานุปสฺสี วิหรนฺโต นิโรธานุปสฺสี วิหรนฺโต ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรนฺโต น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยำ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสำ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตำ พฺรหฺมจริยำ กตำ กรณียำ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข เทวานมินฺท ภิกฺขุ สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏโฐ อจฺจนฺตโยคกฺเขมี อจฺจนฺตพฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสาโน เสฏโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ เอวำ โข เม มาริส โมคฺคลฺลาน ภควา สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺตึ อภาสีติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส ภาสิตำ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตำ วา พาหำ ปสาเรยฺย ปสาริตำ วา พาหำ สมฺมิญฺเชยฺย เอวเมว เทเวสุ ตาวตึเสสุ อนฺตรหิโต ปุพฺพาราเม มิคารมาตุ ปาสาเท ปาตุรโหสิ ฯ อถ โข สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส ปริวาริกาโย อจิรปกฺกนฺเต อายสฺมนฺเต มหาโมคฺคลฺลาเน สกฺกำ

เทวานมินฺทํ เอตทโวจุ๎ เอโส นุ โข เต มาริส โส ภควา สตฺถาติ ฯ น โข เม มาริสา โส ภควา สตฺถา สพฺรหฺมจารี๎ เม เอโส อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโนติ ฯ ตาภา เต มาริส สุสฺสูโส เต มาริส ยสฺส เต สพฺรหฺมจารี๎ เอวํ มหิทฺธิโก เอวํ มหานุภาโว อโห นูน เต โส ภควา สตฺถาติ ฯ

[๔๓๙] อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภควนฺตเมตทโวจ อภิชานาติ โน ภนฺเต ภควา อาหุนฺนญฺเญว อญฺญตรสฺส มเหสกฺขสฺส ยกฺขสฺส สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺตึ ภาสิตาติ ฯ อภิชานามหํ โมคฺคลฺลาน อิธ สกฺโก เทวานมินฺโท เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ เอกมนฺตํ ฐิโต โข โมคฺคลฺลาน สกฺโก เทวานมินฺโท มํ เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ภิกฺขุ สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏฺโฐ อจฺจนฺตโยคกฺเขมี อจฺจนฺตพฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสาโน เสฏฺโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ เอวํ วุตฺเต อหํ โมคฺคลฺลาน สกฺกํ เทวานมินฺทเมตทโวจํ อิธ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสายาติ เอวญฺเจ ตํ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสายาติ โส สพฺพํ ธมฺมํ อภิชานาติ สพฺพํ ธมฺมํ อภิญฺญาย สพฺพํ ธมฺมํ

ปริชานาติ สพฺพํ ธมฺมํ ปริญฺญาย ยงฺกิญฺจิ เวทนํ เวเทติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วิราคานุปสฺสี วิหรติ นิโรธานุปสฺสี วิหรติ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจฺจานุปสฺสี วิหรนฺโต วิราคานุปสฺสี วิหรนฺโต นิโรธานุปสฺสี วิหรนฺโต ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรนฺโต น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข เทวานมินฺท ภิกฺขุ สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏฺโฐ อจฺจนฺตโยคกฺเขมี อจฺจนฺตพฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสาโน เสฏฺโฐ เทวมนุสฺสานนฺติ เอวํ โข อหํ โมคฺคลฺลาน อภิชานามิ สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺติ ภาสิตาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภควโต ภาสิตं อภินนฺทีติ ฯ

จูฬเวทณฺหาสงฺขยสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมं ฯ

มหาตณฺหาสงฺขยสุตฺตํ

[๔๔๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน สาติสฺส นาม ภิกฺขุโน เกวฏฺฏปุตฺตสฺส เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา โหติ ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ฯ อสฺโสสุ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู สาติสฺส นาม ภิกฺขุโน เกวฏฺฏปุตฺตสฺส เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยน สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา สาตึ ภิกฺขุ๎ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตทโวจุ๎ สจฺจํ กิร เต อาวุโส สาติ เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ฯ เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู สาตึ ภิกฺขุ๎ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุกามา สมนุยุญฺชนฺติ สมนุคฺคาหนฺติ สมนุภาสนฺติ มา เอวมาวุโส สาติ อวจ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺข น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย อเนก-

ปริยาเยน อาวุโส สาติ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ วุตฺตํ ภควตา อญฺญตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโวติ ฯ เอวมฺปี โข สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต เตหิ ภิกฺขูหิ สมนุยุญฺชิยมาโน สมนุคฺคาหิยมาโน สมนุภาสิยมาโน ตเถว ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามสฺส อภินิวิสฺส โวหรติ เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ฯ

[๔๔๑] ยโต โข เต ภิกฺขู นาสกฺขิสุ สาตึ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุ อถ เต ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ สาติสฺส นาม ภนฺเต ภิกฺขุโน เกวฏฺฏปุตฺตสฺส เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ อถ โข มยํ ภนฺเต เยน สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิมฺห อุปสงฺกมิตฺวา สาตึ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตทโวจุมฺห สจฺจํ กิร เต อาวุโส สาติ เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเถวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต อเมฺห เอตทโวจ เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ

อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ อถ โข มยํ ภนฺเต สาตึ ภิกฺขุ์ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุกามา สมนุยุญฺชิมฺห สมนุคฺคาหิมฺห สมนุภาสิมฺห มา เอวํ อาวุโส สาติ อวจ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺข น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย อเนกปริยาเยน อาวุโส สาติ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ วุตฺตํ ภควตา อญฺญตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโวติ เอวมฺปิ โข ภนฺเต สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต อเมฺหหิ สมนุยุญฺชิยมาโน สมนุคฺคาหิยมาโน สมนุภาสิยมาโน ตเทว ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามสฺส อภินิวิสฺส โวหรติ เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ยโต โข มยํ ภนฺเต นาสกฺขิมฺหา สาตึ ภิกฺขุ์ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุ์ อถ มยํ เอตมตฺถํ ภควโต อาโรเจมาติ ฯ

[๔๔๒] อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุ์ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มม วจเนน สาตึ ภิกฺขุ์ เกวฏฺฏปุตฺตํ อามนฺเตหิ สตฺถา ตํ อาวุโส สาติ อามนฺเตตีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยน สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา สาตึ ภิกฺขุ์ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตทโวจ สตฺถา ตํ อาวุโส สาติ อามนฺเตตีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏ-

ปุตฺโต ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุป-
สงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ
โข สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺตํ ภควา เอตทโวจ สจฺจํ กิร เต
สาติ เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ
เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ
อนญฺญนฺติ ฯ เอวํ พฺยา โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ
อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญนฺติ ฯ
กตมนฺตํ สาติ วิญฺญาณนฺติ ฯ ยฺวายํ ภนฺเต วโท เวเทยฺโย
ตตฺร ตตฺร กลฺยาณปาปกานํ กมฺมานํ วิปากํ ปฏิสํเวเทตีติ ฯ
กสฺส นุ โข นาม ตฺวํ โมฆปุริส มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ
นนุ มยา โมฆปุริส อเนกปริยาเยน ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ
วุตฺตํ อญฺญตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโวติ อถ จ
ปน ตฺวํ โมฆปุริส อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขสิ
อตฺตานญฺจ ขนสิ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวสิ ตญฺหิ เต โมฆปุริส
ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ

[๔๔๓] อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ตํ กิ มญฺญถ
ภิกฺขเว อยีนายํ สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต อุสฺมีกโตปี อิมสฺมิ
ธมฺมวินเยติ ฯ กิญฺหิ สิยา ภนฺเต โน เหตํ ภนฺเตติ ฯ เอวํ
วุตฺเต สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต ตุณฺหีภูโต มงฺกุภูโต ปตฺตกฺขนฺโธ
อโธมุโข ปชฺฌายนฺโต อปฺปฏิภาโณ นิสีทิ ฯ อถ โข ภควา

สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺตํ ตุณฺหีภูตํ มงฺกุภูตํ ปตฺตกฺขนฺธํ อโธมุขํ ปชฺฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ วิทิตฺวา สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺตํ เอตทโวจ ปญฺญายิสฺสสิ โข ตฺวํ โมฆปุริส เอเตน สเกน ปาปเกน ทิฏฺฐิคเตน อิธาหํ ภิกฺขุ ปฏิปุจฺฉิสฺสามีติ ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ตุเมฺหปิ เม ภิกฺขเว เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ ยถายํ สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขติ อตฺตานญฺจ ขนติ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต อเนกปริยาเยน หิ โน ภนฺเต ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ วุตฺตํ ภควตา อญฺญตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโวติ ฯ สาธุ ภิกฺขเว สาธุ โข เม ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ อเนกปริยาเยน หิ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วุตฺตํ มยา อญฺญตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโวติ อถ จ ปนายํ สาติ ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขติ อตฺตานญฺจ ขนติ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวติ ตญฺหิ ตสฺส โมฆปุริสสฺส ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขาย ฯ

[๔๔๔] ยญฺญเทว ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ เตน เตเนว สงฺขยํ คจฺฉติ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณนฺเตฺวว สงฺขยํ คจฺฉติ โสตญฺจ ปฏิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณนฺเตฺวว สงฺขยํ คจฺฉติ ฆานญฺจ ปฏิจฺจ คนฺเธ จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณนฺเตฺวว

สงฺขยํ คจฺฉติ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ ชิวฺหา-
วิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ กายญฺจ ปฏิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ
อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ กายวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ มนญฺจ
ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ
คจฺฉติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยญฺญเทว ปฏิจฺจ อคฺคิ ชลติ เตน
เตเนว สงฺขยํ คจฺฉติ กฏฺฐญฺจ ปฏิจฺจ อคฺคิ ชลติ กฏฺฐคฺคิเตวฺว
สงฺขยํ คจฺฉติ ลกลิกญฺจ ปฏิจฺจ อคฺคิ ชลติ ลกลิกคฺคิเตวฺว สงฺขยํ
คจฺฉติ ติณญฺจ ปฏิจฺจ อคฺคิ ชลติ ติณคฺคิเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ
โคมยญฺจ ปฏิจฺจ อคฺคิ ชลติ โคมยคฺคิเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ ถุสญฺจ
ปฏิจฺจ อคฺคิ ชลติ ถุสคฺคิเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ สงฺการญฺจ ปฏิจฺจ
อคฺคิ ชลติ สงฺการคฺคิเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ เอวเมว โข ภิกฺขเว
ยญฺญเทว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ เตน เตเนว สงฺขยํ
คจฺฉติ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ จกฺขุ-
วิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ โสตญฺจ ปฏิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ
วิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ ฆานญฺจ ปฏิจฺจ
คนฺเธ จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ
ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณนฺเตวฺว
สงฺขยํ คจฺฉติ กายญฺจ ปฏิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ
กายวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ
อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉติ ฯ

[๔๔๕] ภูตมิทํ ภิกฺขเว ปสฺสถาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหาร-สมฺภวนฺติ ภิกฺขเว ปสฺสถาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติ ภิกฺขเว ปสฺสถาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ภูตมิทํ โนสฺสูติ ภิกฺขเว กงฺขาโต อุปฺปชฺชติ วิจิกิจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารสมฺภวํ โนสฺสูติ ภิกฺขเว กงฺขาโต อุปฺปชฺชติ วิจิกิจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมํ โนสฺสูติ ภิกฺขเว กงฺขาโต อุปฺปชฺชติ วิจิกิจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ภูตมิทนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสโต ยา วิจิกิจฺฉา สา ปหียตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสโต ยา วิจิกิจฺฉา สา ปหียตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสโต ยา วิจิกิจฺฉา สา ปหียตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ภูตมิทนฺติ ภิกฺขเว อิตีปี โว เอตฺถ นิพฺพิจิกิจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว อิตีปี โว เอตฺถ นิพฺพิจิกิจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติ ภิกฺขเว อิตีปี โว เอตฺถ นิพฺพิจิกิจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ภูตมิทนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธ-ธมฺมนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ

อิมญฺเจ ตุเมฺห ภิกฺขเว ทิฏฺฐึ เอวํ ปริสุทฺธํ เอวํ ปริโยทาตํ อลภิสฺเถ เกพาเยถ ธเนยฺยาถ มมาเยถ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว กุลฺลูปมํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชาเนยฺยาถ นิตฺถรณตฺถาย โน คหณตฺถายาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อิมญฺเจ ตุเมฺห ภิกฺขเว ทิฏฺฐึ เอวํ ปริสุทฺธํ เอวํ ปริโยทาตํ น อลภิสฺเถ น เกพาเยถ น ธเนยฺยาถ น มมาเยถ อปิ นุ เม ตุเมฺห ภิกฺขเว กุลฺลูปมํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชาเนยฺยาถ นิตฺถรณตฺถาย โน คหณตฺถายาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ

[๔๔๖] จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อาหารา ภูตานํ วา สตฺตานํ ฐิติยา สมฺภเวสีนํ วา สตฺตานํ อนุคฺคหาย ฯ กตเม จตฺตาโร ฯ กวฬีงฺกาโร อาหาโร โอฬาริโก วา สุขุโม วา ผสฺโส ทุติโย มโนสญฺเจตนา ตติยา วิญฺญาณํ จตุตฺถํ ฯ อิเม จ ภิกฺขเว จตฺตาโร อาหารา กพฬีกาโร อาหาโร กพฬีกาหารสมุทยา กพฬีกาหารชาติกา กพฬีกาหารปภวา อิเม จตฺตาโร อาหารา ตณฺหานิทานา ตณฺหาสมุทยา ตณฺหาชาติกา ตณฺหาปภวา ฯ ตณฺหา จายํ ภิกฺขเว กพฬีกาโร กพฬีกาหารสมุทยา กพฬีกาหารชาติกา กพฬีกาหารปภวา ฯ ตณฺหา เวทนานิทานา เวทนาสมุทยา เวทนาชาติกา เวทนาปภวา ฯ เวทนา จายํ ภิกฺขเว กพฬีกาโร กพฬีกาหารสมุทยา กพฬีกาหารชาติกา กพฬีกาหารปภวา ฯ เวทนา ผสฺสนิทานา ผสฺสสมุทยา ผสฺสชาติกา ผสฺสปภวา ฯ ผสฺโส จายํ ภิกฺขเว กพฬีกาโร กพฬีกาหารสมุทโย กพฬีกาหารชาติโก กพฬีกาหารปภโว ฯ ผสฺโส สฬายตนนิทาโน สฬายตนสมุทโย สฬายตนชาติโก สฬายตนปภโว ฯ สฬายตนญฺจิทํ ภิกฺขเว กพฬีกาโร

กิสมุทยํ กิชาติกํ กิปภวํ ฯ สฬายตนํ นามรูปนิทานํ นามรูป-สมุทยํ นามรูปชาติกํ นามรูปปภวํ ฯ นามรูปญฺจิทํ ภิกฺขเว กินิทานํ กิสมุทยํ กิชาติกํ กิปภวํ ฯ นามรูปี วิญฺญาณนิทานํ วิญฺญาณสมุทยํ วิญฺญาณชาติกํ วิญฺญาณปภวํ ฯ วิญฺญาณญฺจิทํ ภิกฺขเว กินิทานํ กิสมุทยํ กิชาติกํ กิปภวํ ฯ วิญฺญาณํ สงฺขาร-นิทานํ สงฺขารสมุทยํ สงฺขารชาติกํ สงฺขารปภวํ ฯ สงฺขารา จิเม ภิกฺขเว กินิทานา กิสมุทยา กิชาติกา กิปภวา ฯ สงฺขารา อวิชฺชานิทานา อวิชฺชาสมุทยา อวิชฺชาชาติกา อวิชฺชาปภวา ฯ อิติ โข ภิกฺขเว อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปี นามรูปปจฺจยา สฬายตนํ สฬายตน-ปจฺจยา ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ ฯ

[๔๔๗] ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ชาติปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว ชรามรณํ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ชาติปจฺจยา ภนฺเต ชรามรณํ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ ฯ ภวปจฺจยา ชาตีติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ภวปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว ชาติ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ภวปจฺจยา ภนฺเต ชาติ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ภวปจฺจยา

ชาตีติ ฯ อุปาทานปจฺจยา ภโวติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ อุปาทาน-ปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว ภโว โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ อุปาทานปจฺจยา ภนฺเต ภโว เอวํ โน เอตฺถ โหติ อุปาทาน-ปจฺจยา ภโวติ ฯ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ตณฺหาปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว อุปาทานํ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ตณฺหาปจฺจยา ภนฺเต อุปาทานํ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ ฯ เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ เวทนาปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว ตณฺหา โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ เวทนาปจฺจยา ภนฺเต ตณฺหา เอวํ โน เอตฺถ โหติ เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ฯ ผสฺสปจฺจยา เวทนาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ผสฺสปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว เวทนา โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ผสฺสปจฺจยา ภนฺเต เวทนา เอวํ โน เอตฺถ โหติ ผสฺสปจฺจยา เวทนาติ ฯ สฬายตนปจฺจยา ผสฺโสติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ สฬายตนปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว ผสฺโส โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สฬายตนปจฺจยา ภนฺเต ผสฺโส เอวํ โน เอตฺถ โหติ สฬายตน-ปจฺจยา ผสฺโสติ ฯ นามรูปปจฺจยา สฬายตนนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ นามรูปปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว สฬายตนํ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ นามรูปปจฺจยา ภนฺเต สฬายตนํ เอวํ โน เอตฺถ โหติ นามรูปปจฺจยา สฬายตนนฺติ ฯ วิญฺญาณปจฺจยา

นามรูปนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ วิญฺญาณปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว นามรูปี โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ วิญฺญาณปจฺจยา ภนฺเต นามรูปี เอวํ โน เอตฺถ โหติ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนฺติ ฯ สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ สงฺขารปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว วิญฺญาณํ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สงฺขารปจฺจยา ภนฺเต วิญฺญาณํ เอวํ โน เอตฺถ โหติ สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนฺติ ฯ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ อวิชฺชาปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว สงฺขารา โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ อวิชฺชาปจฺจยา ภนฺเต สงฺขารา เอวํ โน เอตฺถ โหติ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราติ ฯ

[๔๔๘] สาธุ ภิกฺขเว อิติ โข ภิกฺขเว ตุเมฺหปี เอวํ วเทถ อหมฺปี เอวํ วทามิ อิมสฺมิ สติ อิทํ โหติ อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปี นามรูปปจฺจยา สฬายตนํ สฬายตนปจฺจยา ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ ฯ อวิชฺชาย เตฺวว อเสสวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธ นาม-

รูปนิโรธา สฬายตนนิโรโธ สฬายตนนิโรธา ผสฺสนิโรโธ ผสฺส-นิโรธา เวทนานิโรโธ เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ ตณฺหา-นิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุ-ปายาสา นิรุชฺฌนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ

[๔๔๙] ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ชาตินิโรธา นุ โข ภิกฺขเว ชรามรณนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ชาตินิโรธา ภนฺเต ชรามรณนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธติ ฯ ภวนิโรธา ชาติ-นิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ภวนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว ชาตินิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ภวนิโรธา ภนฺเต ชาตินิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธติ ฯ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ อุปาทานนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว ภวนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธติ ฯ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ตณฺหานิโรธา นุ โข ภิกฺขเว อุปาทานนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ตณฺหานิโรธา ภนฺเต อุปาทานนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธติ ฯ เวทนา-

นิโรธา ตณฺหานิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ เวทนานิโรธา นุ โข ภิกฺขเว ตณฺหานิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ เวทนานิโรธา ภนฺเต ตณฺหานิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธติ ฯ ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ผสฺสนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว เวทนานิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ผสฺสนิโรธา ภนฺเต เวทนานิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธติ ฯ สฬายตนนิโรธา ผสฺสนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ สฬายตนนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว ผสฺสนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สฬายตนนิโรธา ภนฺเต ผสฺสนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ สฬายตนนิโรธา ผสฺสนิโรโธติ ฯ นามรูปนิโรธา สฬายตนนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ นามรูปนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว สฬายตนนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ นามรูปนิโรธา ภนฺเต สฬายตนนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ นามรูปนิโรธา สฬายตนนิโรโธติ ฯ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ วิญฺญาณนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว นามรูปนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ วิญฺญาณนิโรธา ภนฺเต นามรูปนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธติ ฯ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ สงฺขารนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว วิญฺญาณนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สงฺขารนิโรธา

ภนฺเต วิญฺญาณนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธติ ฯ สงฺขารนิโรธา นามรูปนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ สงฺขารนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว วิญฺญาณนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สงฺขารนิโรธา ภนฺเต วิญฺญาณนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธติ ฯ อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ อวิชฺชานิโรธา นุ โข ภิกฺขเว สงฺขารนิโรโธ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ อวิชฺชานิโรธา ภนฺเต สงฺขารนิโรโธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโธติ ฯ

[๔๕๐] สาธุ ภิกฺขเว อิติ โข ภิกฺขเว ตุเมฺหปี เอวํ วเทถ อหมฺปี เอวํ วทามิ อิมสฺมิ สติ อิทํ น โหติ อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ ยทิทํ อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธ นามรูปนิโรธา สฬายตนนิโรโธ สฬายตนนิโรธา ผสฺสนิโรโธ ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ

[๔๕๑] อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา

ปุพฺพนฺตํ วา ปฏิธาเวยฺยาถ อเหสุมฺหา นุ โข มยํ อตีตมทฺธานํ น นุ โข อเหสุมฺหา อตีตมทฺธานํ กึ นุ โข อเหสุมฺหา อตีตมทฺธานํ กถํ นุ โข อเหสุมฺหา อตีตมทฺธานํ กึ หุตฺวา กึ อเหสุมฺหา นุ โข มยํ อตีตมทฺธานนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา อปรนฺตํ วา ปฏิธาเวยฺยาถ ภวิสฺสาม นุ โข มยํ อนาคตมทฺธานํ น นุ โข ภวิสฺสาม อนาคตมทฺธานํ กึ นุ โข ภวิสฺสาม อนาคตมทฺธานํ กถํ นุ โข ภวิสฺสาม อนาคตมทฺธานํ กึ หุตฺวา กึ ภวิสฺสาม นุ โข มยํ อนาคตมทฺธานนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา เอตรหิ วา ปจฺจุปฺปนฺนมทฺธานํ อารพฺภ อชฺฌตฺตํ กถํกถิ*ตา อหํ นุ โขสฺมิ โน นุ โขสฺมิ กินฺนุ โขสฺมิ กถํ นุ โขสฺมิ อยํ นุ โข สตฺโต กุโต อาคโต โส กุหิงฺคามี ภวิสฺสตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา เอวํ วเทยฺยาถ สตฺถา โน ครุ สตฺถุ การเวเนว มยํ เอวํ วเทยฺยามาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา เอวํ วเทยฺยาถ สมโณ เอวมาห สมณา จ น จ มยํ เอวํ วเทมาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา อญฺญํ

* ยุ. กถงฺกถี อสฺสถาติ ทิสฺสติ ฯ

สตฺถารํ อุทฺทิเสยฺยาถาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อปิ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา ยานิ ตานิ ปุถุสมณพฺราหฺมณานํ วตฺถโกตูหลมงฺคลานิ ตานิ สารโต ปจฺจาคจฺเฉยฺยาถาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ยนฺนุ ภิกฺขเว ยเทว ตุมฺหากํ สามญาตํ สามํ ทิฏฺฐํ สามํ วิทิตํ ตเทว ตุเมฺห วเทยฺยาถาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว อุปนีตา โข เม ตุเมฺห ภิกฺขเว อิมินา สนฺทิฏฺฐิเกน ธมฺเมน อกาลิเกน เอหิปสฺสิเกน โอปนยิเกน ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺเพน วิญฺญูหิ สนฺทิฏฺฐิโก อยํ ภิกฺขเว ธมฺโม อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๔๕๒] ติณฺณํ โข ปน ภิกฺขเว สนฺนิปาตา คพฺภสฺสาวกฺกนฺติ โหติ ฯ อิธ มาตาปีตโร จ สนฺนิปติตา โหนฺติ มาตา จ น อุตุนี โหติ คนฺธพฺโพ จ น ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ เนว ตาว คพฺภสฺสาวกฺกนฺติ โหติ ฯ อิธ มาตาปีตโร จ สนฺนิปติตา โหนฺติ มาตา จ อุตุนี โหติ คนฺธพฺโพ จ น ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ เนว ตาว คพฺภสฺสาวกฺกนฺติ โหติ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว มาตาปีตโร จ สนฺนิปติตา โหนฺติ มาตา จ อุตุนี โหติ คนฺธพฺโพ จ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ เอวํ ติณฺณํ สนฺนิปาตา คพฺภสฺสาวกฺกนฺติ โหติ ฯ ตเมนํ ภิกฺขเว มาตา นว วา ทส วา มาเส คพฺภํ กุจฺฉินา ปริหรติ มหตา สีเสน ครุภารํ ตเมนํ ภิกฺขเว มาตา นวนฺนํ

วา ทสฺสนํ วา มาสานํ อจฺจเยน วิชายติ มหตา สทฺเยน ครุภารํ ตเมนํ ชาตํ สมานํ สเกน โลหิเตน โปเสติ ฯ

[๔๕๓] โลหิตเญฺหตํ ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย ยทิทํ มาตุถญฺญํ ฯ ส โข โส ภิกฺขเว กุมาโร วุฑฺฒิมนฺวาย อินฺทฺริยานํ ปริปากมนฺวาย ยานิ คานิ กุมารกานํ กีฬาปนกานิ เตหิ กีฬติ เสยฺยถีทํ วงฺกํ ฆฏิกํ โมกฺขจิกํ จิงฺคุลิกํ ปตฺตาฬฺหกํ รถกํ ธนุกํ ฯ ส โข โส ภิกฺขเว กุมาโร วุฑฺฒิมนฺวาย อินฺทฺริยานํ ปริปากมนฺวาย ปญฺจหิ กามคุเณหิ สมปฺปิโต สมงฺคีภูโต ปริจาเรติ จกฺขุวิญฺเญยฺเยหิ รูเปหิ อิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยรูเปหิ กามูปสญฺหิเตหิ รชนีเยหิ เปมนีเยหิ โสตวิญฺเญยฺเยหิ สทฺเทหิ... ฆานวิญฺเญยฺเยหิ คนฺเธหิ... ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยหิ รเสหิ... กายวิญฺเญยฺเยหิ โผฏฺฐพฺเพหิ อิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยรูเปหิ กามูปสญฺหิเตหิ รชนีเยหิ เปมนีเยหิ ฯ โส จกฺขุนา รูปี ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป สารชฺชติ อปฺปิยรูเป รูเป พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ยตฺถสฺส เต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โส เอวํ อนุโรธวิโรธํ สมาปนฺโน ยงฺกิญฺจิ เวทนํ เวเทติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ฯ โส ตํ เวทนํ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ ตสฺส ตํ เวทนํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ

นนฺทิ ยา เวทนาสุ นนฺทิ ตทุปาทานํ ตสฺส อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสก ปริเทว ทุกฺข-โทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ปิยรูเป ธมฺเม สารชฺชติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ยตฺถสฺส เต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โส เอวํ อนุโรธ-วิโรธํ สมาปนฺโน ยงฺกิญฺจิ เวทนํ เวเทติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ฯ โส ตํ เวทนํ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ ตสฺส ตํ เวทนํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ ยา เวทนาสุ นนฺทิ ตทุปาทานํ ตสฺส อุปาทาน-ปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสก-ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ ฯ

[๔๕๔] อิธ ภิกฺขเว ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมา-สมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺม-สารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ

อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติ ฯ ตํ ธมฺมํ สุณาติ คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา อญฺญตรสฺมิ๋ วา กุเล ปจฺฉา ชาโต ฯ โส ตํ ธมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สทฺธํ ปฏิลภติ ฯ โส เตน สทฺธาปฏิลาเภน สมนฺนาคโต อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ สมฺพาโธ ฆราวาโส รชาปโถ อพฺโภกาโส ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺต-ปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุ๋ ยนฺนูนาหํ เกสมสฺสุ๋ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สมเยน อปฺปา๋ วา โภคกฺขนฺธา ปหาย มหนฺตา วา โภคกฺขนฺธา ปหาย อปฺปา๋ วา ญาติปริวฏฺฏา ปหาย มหนฺตา วา ญาติปริวฏฺฏา ปหาย เกสมสฺสุ๋ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ ฯ

[๔๕๕] โส เอวํ ปพฺพชิโต สมาโน ภิกฺขูนํ สิกฺขาสาชี๋-สมาปนฺโน ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ ลชฺชี ทยาปนฺโน สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ ทินฺนาทายี ทินฺนปาฏิกงฺขี๋ อเถเนน สุจิภูเตน อตฺตนา วิหรติ ฯ อพฺรหฺมจริยํ ปหาย พฺรหฺมจารี๋ โหติ อาราจารี๋ วิรโต เมถุนา คามธมฺมา ฯ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ สจฺจวาที๋

สจฺจสนฺโธ เจโต ปจฺจยิโก อวิสวาทโก โลกสฺส ฯ ปีสุณํ วาจํ ปหาย ปีสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ อิโต สุตฺวา น อมุตฺร อกฺขาตา อิเมสํ เภทาย อมุตฺร วา สุตฺวา น อิเมสํ อกฺขาตา อมูสํ เภทาย อิติ ภินฺนานํ วา สนฺธาตา สหิตานํ วา อนุปฺปทาตา สมคฺคาราโม สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณึ วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ยา สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมนียา หทยงฺคมา โปรี พหุชนกนฺตา พหุชนมนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺผปฺปลาปี ปหาย สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวตึ วาจํ ภาสิตา โหติ กาเลน สาปเทสํ ปริยนฺตวตึ อตฺถสญฺหิตํ ฯ วีชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เอกภตฺติโก โหติ รตฺตูปรโต วิรโต วิกาลโภชนา ฯ นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสนา ปฏิวิรโต โหติ ฯ มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อุจฺจาสยน มหาสยนา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ชาตรูปรชตปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อามกธญฺญปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อามกมํสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อิตฺถิกุมาริกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ทาสิทาสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เขตฺตวตฺถุปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อเสพกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ กุกฺกุฏสูกรปฏิคฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ฯ หตฺถิควสฺสวฬวปฏิคฺคหณา

ปฏิวิรโต โหติ ฯ ทูเตยฺยปหิณคมนานุโยคา ปฏิวิรโต โหติ ฯ กยวิกฺกยา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ตุลากูฏกํสกูฏมานกูฏา ปฏิวิรโต โหติ ฯ อุกฺโกฏนวญฺจนนิกติสาวิโยคา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เฉทนวธพนฺธนวิปราโมสอาโลปสหสาการา ปฏิวิรโต โหติ ฯ โส สนฺตุฏฺโฐ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน เยเนว ปกฺกมติ สมาทาเยว ปกฺกมติ ฯ เสยฺยถาปิ นาม ปกฺขี สกุโณ เยน เยเนว เฑติ สปตฺตภาโรว เฑติ เอวเมว ภิกฺขุ สนฺตุฏฺโฐ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน เยเนว ปกฺกมติ สมาทาเยว ปกฺกมติ ฯ โส อิมินา อริเยน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อนวชฺชสุขํ ปฏิสංเวเทติ ฯ โส จกฺขุนา รูปं ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนं จกฺขุนฺทฺริยं อสංวุตํ วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุं ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรං อาปชฺชติ ฯ โสเตน สทฺทं สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสං สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพं ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมं วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนं มนินฺทฺริยं อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุं ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย สංวรං อาปชฺชติ ฯ โส อิมินา อริเยน อินฺทฺริยสංวเรน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตं อพฺยา-

เสกสุขํ ปฏิสํเวเทติ ฯ โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี โหติ สมฺมิญฺชิเต ปสาริเต สมฺปชานการี โหติ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารเณ สมฺปชานการี โหติ อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี โหติ อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ คเต ฐิเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ

[๔๕๖] โส อิมินา จ อริเยน ฉิตกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชญฺเญน สมนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชติ อรญฺญํ รุกฺขมูลํ ปพฺพตํ กนฺทรํ คิริคุหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโภกาสํ ปลาลปุญฺชํ ฯ โส ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส อภิชฺฌํ โลเก ปหาย วิคตาภิชฺเฌน เจตสา วิหรติ อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหรติ สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ ถีนมิทฺธํ ปหาย วิคตถีนมิทฺโธ วิหรติ อาโลกสญฺญี สโต สมฺปชาโน ถีนมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ปหาย อนุทฺธโต วิหรติ อชฺฌตฺตํ วูปสนฺตจิตฺโต อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ วิจิกิจฺฉํ ปหาย ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิหรติ อกถกถี กุสเลสุ ธมฺเมสุ วิจิกิจฺฉาย จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ

[๔๕๗] โส อิเม ปญฺจ นีวรเณ ปหาย เจตโส อุปกฺกิเลเส ปญฺญาย ทุพฺพลีกรเณ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ เป ฯ ตติยํ ฌานํ... จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ

[๔๕๘] โส จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา ปียรูเป รูเป น สารชฺชติ อปฺปียรูเป รูเป น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺติ๋ ปญฺญาวิมุตฺติ๋ ยถาภูตํ ปชานาติ ยตฺถสฺส เต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โส เอวํ อนุโรธวิโรธวิปฺปหีโน ยงฺกิญฺจิ เวทนํ เวเทติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ฯ โส ตํ เวทนํ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ ตสฺส ตํ เวทนํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต น อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ยา เวทนาสุ นนฺทิ สา นิรุชฺฌติ ฯ ตสฺส นนฺทินิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา... ฆาเนน คนฺธํ... ฆายิตฺวา ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา... มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย

ปียรูเป ธมฺเม น สารชฺชติ อปฺปียรูเป ธมฺเม น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ยตฺถสฺส เต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โส เอวํ อนุโรธวิโรธวิปฺปหีโน ยงฺกิญฺจิ เวทนํ เวเทติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ฯ โส ตํ เวทนํ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ ตสฺส ตํ เวทนํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต น อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ยา เวทนาสุ นนฺทิ สา นิรุชฺฌติ ฯ ตสฺส นนฺทินิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสก ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ อิมํ โข เม ตุเมฺห ภิกฺขเว สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺติ ชาเรถ สาติ ปน ภิกฺขุ เกวฏฺฏปุตฺโต มหาตณฺหาชาล ตณฺหาสงฺฆาฏปฏิมุกฺกนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาตณฺหาสงฺขยสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

มหาอสฺสปุรสุตฺตํ

[๔๕๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา องฺเคสุ วิหรติ อสฺสปุรํ นาม องฺคานํ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ สมณา สมณาติ โว ภิกฺขเว ชโน สญฺชานาติ ตุเมฺห จ ปน เก ตุเมฺหติ ปุฏฺฐา สมานา สมณมฺหาติ ปฏิชานาถ เตสํ โว ภิกฺขเว เอวํสมญฺญานํ สตํ เอวํปฏิญฺญานํ สตํ เย ธมฺมา สมณกรณา จ พฺราหฺมณกรณา จ เต ธมฺเม สมาทาย วตฺติสฺสาม เอวนฺโน อยํ อมฺหากํ สมญฺญา จ สจฺจา ภวิสฺสติ ปฏิญฺญา จ ภูตา เยสญฺจ มยํ จีวร บีณฺฑปาต เสนาสน คิลาน-ปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเร ปริภุญฺชาม เตสนฺเต การา อเมฺหสุ มหปฺผลา ภวิสฺสนฺติ มหานิสฺสา อมฺหากญฺเจวายํ ปพฺพชฺชา อวญฺฌา ภวิสฺสติ สผลา สอุทฺรยาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๔๖๐] กตเม จ ภิกฺขเว ธมฺมา สมณกรณา จ พฺราหฺมณ-กรณา จ ฯ หิโรตฺตปฺเปน สมนฺนาคตา ภวิสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ สิยา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมนฺนาคตา อถเมตฺตาวตา กต-เมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ กิญฺจิ อุตฺตริ กรณีนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐึ อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว

ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานำ สตำ สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สติ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๑] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียำ ฯ ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ภวิสฺสติ อุตฺตาโน วิวโฏ น จ ฉิทฺทวา สำวุโต จ ตาย จ ปน ปริสุทฺธกายสมาจารตาย เนวตฺตานุกฺกำสิสฺสาม น ปรำ วมฺภิสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพำ ฯ สิยา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากำ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร อตเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐี อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานำ สตำ สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สติ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๒] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียำ ฯ ปริสุทฺโธ โน วจีสมาจาโร ภวิสฺสติ อุตฺตาโน วิวโฏ น จ ฉิทฺทวา สำวุโต จ ตาย จ ปน ปริสุทฺธวจีสมาจารตาย เนวตฺตานุกฺกำสิสฺสาม น ปรำ วมฺภิสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพำ ฯ สิยา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากำ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร อตเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐี อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ

โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานํ สตฺ
สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สตฺ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๓] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียํ ฯ ปริสุทฺโธ โน มโน-
สมาจาโร ภวิสฺสตี อุตฺตาโน วิวโฏ น จ ฉิทฺทวา สํวุโต จ
ตาย จ ปน ปริสุทฺธมโนสมาจารตาย เนวตฺตานุกฺกํสิสฺสาม น
ปรํ วมฺภิสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ สิยา โข
ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา
ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร ปริสุทฺโธ
มโนสมาจาโร อถเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน
สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว
จ ตุฏฺฐึ อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว
ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานํ สตฺ สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สตฺ
อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๔] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียํ ฯ ปริสุทฺโธ โน อาชีโว
ภวิสฺสตี อุตฺตาโน วิวโฏ น จ ฉิทฺทวา สํวุโต จ ตาย จ
ปน ปริสุทฺธาชีวตาย เนวตฺตานุกฺกํสิสฺสาม น ปรํ วมฺภิสฺสามาติ
เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ สิยา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ
เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กาย-
สมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร ปริสุทฺโธ มโนสมาจาโร
ปริสุทฺโธ อาชีโว อถเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน

สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐิ อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานำ สตำ สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สตฺถิ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๕] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียำ ฯ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา ภวิสฺสาม จกฺขุนา รูปำ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนำ จกฺขุนฺทฺริยำ อสำวุตำ วิหรนฺตำ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุำ ตสฺส สำวราย ปฏิปชฺชิสฺสาม รกฺขิสฺสาม จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุนฺทฺริเย สำวรำ อาปชฺชิสฺสาม ฯ โสเตน สทฺทำ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธำ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสำ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพำ ผุสิตฺวา ... มนสา ธมฺมำ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนำ มนินฺทฺริยำ อสำวุตำ วิหรนฺตำ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุำ ตสฺส สำวราย ปฏิปชฺชิสฺสาม รกฺขิสฺสาม มนินฺทฺริยำ มนินฺทฺริเย สำวรำ อาปชฺชิสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพำ ฯ สิยา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากำ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร ปริสุทฺโธ มโนสมาจาโร ปริสุทฺโธ อาชีโว อินฺทฺริเยสุมฺห คุตฺตทฺวารา อถเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว

ฯ ตุฏฺฐี อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานํ สตฺถา สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สติ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๖] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียํ ฯ โภชเน มตฺตญฺญู ภวิสฺสาม ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหริสฺสาม เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหิํสุปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขาม นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสาม ยาตฺรา จ โน ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ สิยา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร ปริสุทฺโธ มโนสมาจาโร ปริสุทฺโธ อาชีโว อินฺทฺริเยสุมฺห คุตฺตทฺวารา โภชเน มตฺตญฺญุโน อถเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐี อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานํ สตฺถา สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สติ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๗] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียํ ฯ ชาครียมนุยุตฺตา ภวิสฺสาม ทิวสํ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธสฺสาม รตฺติยา ปฐมं ยามं จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ

ชมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธสฺสาม รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีหเสยฺยํ กปฺเปสฺสาม ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย สตา สมฺปชานา อุฏฺฐานสญฺญํ มนสิกริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจุฏฺฐาย จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ชมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ ยสฺมา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร ปริสุทฺโธ มโนสมาจาโร ปริสุทฺโธ อาชีโว อินฺทฺริเยสุมฺห คุตฺตทฺวารา โภชเน มตฺตญฺญุโน ชาคริยํ อนุยุตฺตา อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐี อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานํ สตํ สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สติ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๘] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียํ ฯ สติสมฺปชญฺเญน สมนฺนาคตา ภวิสฺสาม อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี สมฺมิญฺชิเต ปสาริเต สมฺปชานการี สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารเณ สมฺปชานการี อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี คเต ฐิเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการีติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ ยสฺมา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ

เอวมสฺส หิโรตฺตปฺปเปนมฺห สมนฺนาคตา ปริสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปริสุทฺโธ วจีสมาจาโร ปริสุทฺโธ มโนสมาจาโร ปริสุทฺโธ อาชีโว อินฺทฺริเยสุมฺห คุตฺตทฺวารา โภชเน มตฺตญฺญุโน ชาคริยํ อนุยุตฺตา สติสมฺปชญฺเญน สมนฺนาคตา อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามญฺญตฺโถ นตฺถิ โน กิญฺจิ อุตฺตริ กรณีนฺติ ตาวตเกเนว จ ตุฏฺฐี อาปชฺเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามญฺญตฺถิกานํ สตฺถา สามญฺญตฺโถ ปริหายิ สติ อุตฺตริ กรณีเย ฯ

[๔๖๙] กิญฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียํ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชติ อรญฺญํ รุกฺขมูลํ ปพฺพตํ กนฺทรํ คิริคุหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโภกาสํ ปลาลปุญฺชํ ฯ โส ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส อภิชฺฌํ โลเก ปหาย วิคตาภิชฺเฌน เจตสา วิหรติ อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหรติ สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ ถีนมิทฺธํ ปหาย วิคตถีนมิทฺโธ วิหรติ อาโลกสญฺญี สโต สมฺปชาโน ถีนมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ปหาย อนุทฺธโต วิหรติ อชฺฌตฺตํ วูปสนฺตจิตฺโต อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจา จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ วิจิกิจฺฉํ ปหาย ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิหรติ อกถงฺกถี กุสเลสุ ธมฺเมสุ วิจิกิจฺฉาย จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ

[๔๗๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อิณนฺ อาทาย กมฺมนฺเต ปโยเชยฺย ตสฺส เต กมฺมนฺตา สมฺปชฺเชยฺยุ[๑] ฯ โส ยานิ จ โปราณานิ อิณมูลานิ ตานิ จ พฺยนฺตีกเรยฺย สิยา จสฺส อุตฺตริ อวสิฏฺโ ทาราภรณาย ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหนฺ โข ปุพฺเพ อิณนฺ อาทาย กมฺมนฺเต ปโยเชสินฺ ตสฺส เม เต กมฺมนฺตา สมฺปชฺชึสุ โสหนฺ ยานิ จ โปราณานิ ตานิ จ พฺยนฺตีอกาสินฺ อตฺถิ จ ปน เม อุตฺตริ อวสิฏฺโ ทาราภรณายาติ ฯ โส ตโตนิทานนฺ ลเภถ ปามุชฺชนฺ อธิคจฺเฉยฺย โสมนสฺสนฺ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อาพาธิโก อสฺส ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน ภตฺตญฺจสฺส น ฉาเทยฺย น จสฺส กาเย พลมตฺตา ฯ โส อปเรน สมเยน ตมฺหา อาพาธา มุจฺเจยฺย ภตฺตญฺจสฺส ฉาเทยฺย สิยา จสฺส กาเย พลมตฺตา ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหนฺ โข ปุพฺเพ อาพาธิโก อโหสินฺ ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน ภตฺตญฺจ เม น ฉาเทสิ น จ เม อาสิ กาเย พลมตฺตา โสมฺหิ เอตรหิ ตมฺหา อาพาธา มุตฺโต ภตฺตญฺจ เม ฉาเทสิ อตฺถิ จ เม กาเย พลมตฺตาติ ฯ โส ตโตนิทานนฺ ลเภถ ปามุชฺชนฺ อธิคจฺเฉยฺย โสมนสฺสนฺ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส พนฺธนาคาเร พนฺโธ อสฺส ฯ โส อปเรน สมเยน ตมฺหา พนฺธนา มุจฺเจยฺย โสตฺถินา อภเยน น จสฺส กิญฺจิ โภคานนฺ วโย ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหนฺ โข ปุพฺเพ พนฺธนาคาเร พนฺโธ อโหสินฺ โสมฺหิ

---

๑ สี. ยุ. สมิชฺเฌยฺยุนฺ ฯ

เอตรหิ ตมฺหา พนฺธนา มุตฺโต โสตฺถินา อภเยน นตฺถิ จ เม กิญฺจิ โภคานํ วโยติ ฯ โส ตโตนิทานํ ถเภ ปามุชฺชํ อธิคจฺเฉยฺย โสมนสฺสํ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ทาโส อสฺส อนตฺตาธีโน ปราธีโน น เยนกามงฺคโม ฯ โส อปเรน สมเยน ตมฺหา ทาสพฺยา มุจฺเจยฺย อตฺตาธีโน อปราธีโน ภุชิสฺโส เยนกามงฺคโม ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหํ โข ปุพฺเพ ทาโส อโหสึ อนตฺตาธีโน ปราธีโน น เยนกามงฺคโม โสมฺหิ เอตรหิ ตมฺหา ทาสพฺยา มุตฺโต อตฺตาธีโน อปราธีโน ภุชิสฺโส เยนกามงฺคโมติ ฯ โส ตโตนิทานํ ถเภ ปามุชฺชํ อธิคจฺเฉยฺย โสมนสฺสํ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สธโน สโภโค กนฺตารทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย ฯ โส อปเรน สมเยน ตมฺหา กนฺตารา นิตฺถเรยฺย โสตฺถินา อภเยน น จสฺส กิญฺจิ โภคานํ วโย ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหํ โข ปุพฺเพ สธโน สโภโค กนฺตารทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชึ โสมฺหิ เอตรหิ ตมฺหา กนฺตารา นิตฺถิณฺโณ โสตฺถินา อภเยน นตฺถิ จ เม กิญฺจิ โภคานํ วโยติ ฯ โส ตโตนิทานํ ถเภ ปามุชฺชํ อธิคจฺเฉยฺย โสมนสฺสํ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถา อิณํ ยถา โรคํ ยถา พนฺธนาคารํ ยถา ทาสพฺยํ ยถา กนฺตารทฺธานมคฺคํ อิเม ปญฺจ นีวรเณ อปฺปหีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยถา อานณฺยํ ยถา อาโรคฺยํ ยถา พนฺธนา โมกฺขํ ยถา ภุชิสฺสํ ยถา เขมนฺตภูมิ เอวเมว โข ภิกฺขุ อิเม ปญฺจ

๔๗๒] มหายมกวคฺคสฺส มหาอสฺสปุรสุตฺเต จตุตฺถ ทุติยชฺฌานสุขํ ๕๐๕

นิวรเณ ปหีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสติ ฯ

[๔๗๑] โส อิเม ปญฺจ นิวรเณ ปหาย เจตโส อุปกฺกิเลเส ปญฺญาย ทุพฺพลีกรเณ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ โส อิมเมว กายํ วิเวกเชน ปีติสุเขน อภิสนฺเนติ* ปริสนฺเนติ ปริปูเรติ ปริปฺผรติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส วิเวกเชน ปีติสุเขน อปฺผุตํ โหติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทกฺโข นฺหาปโก วา นฺหาปกนฺเตวาสี วา กํสถาเล นฺหานิยจุณฺณานิ อากีริตฺวา อุทเกน ปริปฺโผสกํ ปริปฺโผสกํ สนฺเนยฺย สายํ นฺหานิยปีณฺฑิ สิเนหานุคตา สิเนหปเรตา สนฺตรพาหิรา ผุฏฺฐา สิเนเหน น จ ปคฺฆรณี เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ วิเวกเชน ปีติสุเขน อภิสนฺเนติ ปริสนฺเนติ ปริปูเรติ ปริปฺผรติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส วิเวกเชน ปีติสุเขน อปฺผุตํ โหติ ฯ

[๔๗๒] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ โส อิมเมว กายํ สมาธิเชน ปีติสุเขน อภิสนฺเนติ ปริสนฺเนติ ปริปูเรติ ปริปฺผรติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส สมาธิเชน ปีติสุเขน อปฺผุตํ โหติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อุทกรหโท คมฺภีโร อุพฺภิโททโก

---

* ขุ. อภิสนฺเนตฺติ ปริสนฺเนตีติ ทิสฺสนฺติ ฯ

ตสฺส เนวสฺส ปุรตฺถิมาย ทิสาย อุทกสฺส อายมุขํ น ปจฺฉิมาย ทิสาย อุทกสฺส อายมุขํ น อุตฺตราย ทิสาย อุทกสฺส อายมุขํ น ทกฺขิณาย ทิสาย อุทกสฺส อายมุขํ เทโว ปน กาเลน กาลํ สมฺมาธารํ อนุปเวจฺเฉยฺย อถ โข ตมฺหา จ อุทกรหทา สีตา วาริธารา อุพฺภิชฺชิตฺวา ตเมว อุทกรหทํ สีเตน วารินา อภิสนฺเนยฺย* ปริสนฺเนยฺย ปริปูเรยฺย ปริปฺผเรยฺย นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต อุทกรหตสฺส สีเตน วารินา อปฺผุฏํ อสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ สมาธิเชน ปีติสุเขน อภิสนฺเนติ ปริสนฺเนติ ปริปูเรติ ปริปฺผรติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส สมาธิเชน ปีติสุเขน อปฺผุฏํ โหติ ฯ

[๔๗๓] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทติ ยนฺตं อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ โส อิมเมว กายํ นิปฺปีติเกน สุเขน อภิสนฺเนติ ปริสนฺเนติ ปริปูเรติ ปริปฺผรติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปีติเกน สุเขน อปฺผุฏํ โหติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อุปฺปลินิยं วา ปทุมินิยं วา ปุณฺฑรีกินิยं วา อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สංวฑฺฒานิ อุทกานุคฺคตานิ อนฺโตนิมุคฺคโปสีตานิ ยาว จ อคฺคา ยาว จ

* ยุ. อภิสนฺเทยฺย ปริสนฺเทยฺยาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

มูลา สีเตน วารินา อภิสนฺนานิ ปริสนฺนานิ ปริปูรานิ ปริปฺผุตานิ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวตำ อุปฺปลานำ วา ปทุมานำ วา ปุณฺฑรีกานำ วา สีเตน วารินา อปฺผุตำ อสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายำ นิปฺปีติเกน สุเขน อภิสนฺเนติ ปริสนฺเนติ ปริปูเรติ ปริปฺผรติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปีติเกน สุเขน อปฺผุตำ โหติ ฯ

[๔๗๔] ปุน จปรำ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานำ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขำ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ โส อิมเมว กายำ ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน อปฺผุตำ โหติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส โอทาเตน วตฺเถน สีสำ ปารุปิตฺวา นิสินฺโน อสฺส นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส โอทาเตน วตฺเถน อปฺผุตำ อสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายำ ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส กิญฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน อปฺผุตำ โหติ ฯ

[๔๗๕] โส เอวำ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณาย จิตฺตำ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อเนกวิหิตำ

ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถีทํ เอกมฺปิ ชาตึ เทฺวปิ ชาติโย ฯเป ฯ อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส สกมฺหา คามา อญฺญํ คามํ คจฺเฉยฺย ตมฺหาปิ คามา อญฺญํ คามํ คจฺเฉยฺย ตมฺหาปิ คามา สกเมว คามํ ปจฺจาคจฺเฉยฺย เอวมสฺส อหํ โข สกมฺหา คามา อมุํ คามํ อคญฺฉึ ตตฺร เอวํ อฏฺฐาสึ เอวํ นิสีทึ เอวํ อภาสึ เอวํ ตุณฺหี อโหสึ ตมฺหาปิ คามา อมุํ คามํ อคญฺฉึ ตตฺรปิ เอวํ อฏฺฐาสึ เอวํ นิสีทึ เอวํ อภาสึ เอวํ ตุณฺหี อโหสึ โสมฺหิ ตมฺหา คามา สกเมว คามํ ปจฺจาคโตติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถีทํ เอกมฺปิ ชาตึ เทฺวปิ ชาติโย ฯเป ฯ อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ ฯ

[๔๗๖] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต สตฺตานํ จุตูปปาตญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ฯเป ฯ ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เทฺว อคารา สทฺวารา ตตฺถ จกฺขุมา ปุริโส มชฺเฌ ฐิโต ปสฺเสยฺย มนุสฺเส เคหํ ปวิสนฺเตปิ นิกฺขมนฺเตปิ อนุจงฺกมนฺเตปิ อนุสญฺจรนฺเตปิ อนุ-

วิจรนฺเตปี เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต ฯ เป ฯ ยถากมฺมูปเค สตฺเต ปชานาติ ฯ

[๔๗๗] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิเลเส มุทุภูเต กมฺมนิเย ฐิเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยญาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺข-นิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสว-สมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวं ชานโต เอวं ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปพฺพตสงฺเขปे อุทก-รหโท อจฺโฉ วิปฺปสนฺโน อนาวิโล ตตฺถ จกฺขุมา ปุริโส ตีเร ฐิโต ปสฺเสยฺย สิปฺปิกสมฺพุกมฺปี สกฺขรกฐลมฺปี มจฺฉคุมฺพมฺปี ติฏฺฐนฺตัปี จรนฺตัปี ฯ ตสฺส เอวมสฺส อยं โข อุทกรหโท อจฺโฉ วิปฺปสนฺโน อนาวิโล ตตฺริเม สิปฺปิกสมฺพุกาปี สกฺขรกฐลาปี มจฺฉคุมฺพาปี

ติฏฺฐนฺติปิ จรนฺติปีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ

[๔๗๘] อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมโณ อิติปิ พฺราหฺมโณ อิติปิ นฺหาตโก อิติปิ เวทคู อิติปิ โสตฺถิโย อิติปิ อริโย อิติปิ อรหา อิติปิ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมโณ โหติ ฯ สมิตาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมโณ โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺราหฺมโณ โหติ ฯ พาหิตาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺราหฺมโณ โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นฺหาตโก โหติ ฯ นฺหาตาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ นฺหาตโก โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทคู โหติ ฯ วิทิตาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทคู โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตฺถิโย โหติ ฯ นิสฺสุตาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตฺถิโย โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริโย

โหติ ฯ อารกาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริโย โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหา โหติ ฯ อารกาสฺส โหนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหา โหตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาอสฺสปุรสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

จูฬอสฺสปุรสุตฺตํ

[๔๗๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา องฺเคสุ วิหรติ อสฺสปุรนาม องฺคานํ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ สมณา สมณาติ โว ภิกฺขเว ชโน สญฺชานาติ ตุเมฺห จ ปน เก ตุเมฺหติ ปุฏฺา สมานา สมณมฺหาติ ปฏิชานาถ เตสํ โว ภิกฺขเว เอวํสมญฺญานํ สตํ เอวํปฏิญฺญานํ สตํ ยา สมณสามีจิปฏิปทา ตํ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิสฺสาม เอวนฺโน อยํ อมฺหากํ สมญฺญา จ สจฺจา ภวิสฺสติ ปฏิญฺญา จ ภูตา เยสญฺจ มยํ ปตฺตจีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเร ปริภุญฺชาม เตสํ เต การา อเมฺหสุ มหปฺผลา ภวิสฺสนฺติ มหานิสํสา อมฺหากญฺเจวายํ ปพฺพชฺชา อวญฺฌา ภวิสฺสติ สผลา สอุทฺรยาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๔๘๐] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ ฯ ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิชฺฌาลุสฺส อภิชฺฌา อปฺปหีนา โหติ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท อปฺปหีโน โหติ โกธนสฺส โกโธ อปฺปหีโน โหติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห อปฺปหีโน โหติ มกฺขิสฺส มกฺโข อปฺปหีโน โหติ ปฬาสิสฺส ปฬาโส อปฺปหีโน โหติ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา อปฺปหีนา โหติ มจฺฉริสฺส มจฺฉริยํ อปฺปหีนํ

โหติ สจีสฺส สาเชยฺยํ อปฺปหีนํ โหติ มายาวีสฺส มายา อปฺปหีนา โหติ ปาปิจฺฉสฺส ปาปิกา อิจฺฉา อปฺปหีนา โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ อปฺปหีนา โหติ ฯ อิเมสฺ โข อหํ ภิกฺขเว สมณมลานํ สมณโทสานํ สมณกสาวานฺ๑ อาปายิกานํ ฐานานํ ทุคฺคติเวทนียานํ อปฺปหานา สมณสามีจิปฏิปทำ ปฏิปนฺโนติ น วทามิ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว มตชนฺนาม อาวุธชาตำ อุภโตธารำ นิคฺคณฺฐิตำ ตทสฺส สงฺฆาฏิยา สมฺปารุตำ สมฺปลิเวธิตำ ตญฺปมาหำ ภิกฺขเว อิมสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพชฺชำ วทามิ ฯ

[๔๘๓] นาหำ ภิกฺขเว สงฺฆาฏิกสฺส สงฺฆาฏิธารณมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว เอจฺฉกสฺส เอจฺฉกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว รโชชลฺลิกสฺส รโชชลฺลิกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว อุทโกโรหกสฺส อุทโกโรหมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว รุกฺขมูลิกสฺส รุกฺขมูลิกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว อพฺโภกาสิกสฺส อพฺโภกาสิกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว อุพฺภฑฺฑกสฺส อุพฺภฑฺฑกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว ปริยายภตฺติกสฺส ปริยายภตฺติกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว มนฺตชฺฌายิกสฺส มนฺตชฺฌายิกมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ นาหำ ภิกฺขเว ชฏิลกสฺส ชฏาธารณมตฺเตน สามญฺญำ วทามิ ฯ สงฺฆาฏิกสฺส เจ ภิกฺขเว สงฺฆาฏิธารณมตฺเตน

---

๑ สี. ยุ. สมณกสฺฆานำ ฯ

อภิชฺฌาตฺวสฺส ปุคฺคลสฺส อภิชฺฌา ปหียเต พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท ปหียเต โกธนสฺส โกโธ ปหียเต อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหียเต มกฺขิสฺส มกฺโข ปหียเต ปฬาสิสฺส ปฬาโส ปหียเต อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา ปหียเต มจฺฉริสฺส มจฺฉริยํ ปหียเต สฐสฺส สาเฐยฺยํ ปหียเต มายาวิสฺส มายา ปหียเต ปาปิจฺฉสฺส ปาปิกา อิจฺฉา ปหียเต มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียเต ตเมนํ มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา ชาตเมว นํ สงฺฆาฏิกํ กเรยฺยุ สงฺฆาฏิกตฺตเมว สมาทเปยฺยุ เอหิ ตฺวํ ภทฺรมุข สงฺฆาฏิโก โหหิ สงฺฆาฏิกสฺส เต สโต สงฺฆาฏิธารณมตฺเตน อภิชฺฌาตฺวสฺส อภิชฺฌา ปหียฺสฺสติ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท ปหียฺสฺสติ โกธนสฺส โกโธ ปหียฺสฺสติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหียฺสฺสติ มกฺขิสฺส มกฺโข ปหียฺสฺสติ ปฬาสิสฺส ปฬาโส ปหียฺสฺสติ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา ปหียฺสฺสติ มจฺฉริสฺส มจฺฉริยํ ปหียฺสฺสติ สฐสฺส สาเฐยฺยํ ปหียฺสฺสติ มายาวิสฺส มายา ปหียฺสฺสติ ปาปิจฺฉสฺส ปาปิกา อิจฺฉา ปหียฺสฺสติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺสฺสตีติ ฯ ยสฺมา จ โข อหํ ภิกฺขเว สงฺฆาฏิกมฺปิ อิเรกจฺจํ ปสฺสามิ อภิชฺฌาตุํ พฺยาปนฺนจิตฺตํ โกธนํ อุปนาหึ มกฺขึ ปฬาสึ อิสฺสุกึ มจฺฉรึ สฐึ มายาวึ ปาปิจฺฉํ มิจฺฉาทิฏฺฐึ ตสฺมา น สงฺฆาฏิกสฺส สงฺฆาฏิธารณมตฺเตน สามญฺญํ วทามิ ฯ อเจลกสฺส เจ ภิกฺขเว ฯเปฯ รโชชลฺลิกสฺส เจ ภิกฺขเว... อุทโกโรหกสฺส เจ ภิกฺขเว... รุกฺข-

มูลิกสฺส เจ ภิกฺขเว... อพฺโภกาสิกสฺส เจ ภิกฺขเว... อุพฺภฏฺฐกสฺส เจ ภิกฺขเว... ปริยายภตฺติกสฺส เจ ภิกฺขเว... มนฺตชฺฌายิกสฺส เจ ภิกฺขเว... ชฏิลกสฺส เจ ภิกฺขเว ชฏาธารณมตฺเตน อภิชฺฌาลุสฺส อภิชฺฌา ปหีเยถ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท ปหีเยถ โกธนสฺส โกโธ ปหีเยถ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหีเยถ มกฺขิสฺส มกฺโข ปหีเยถ ปฬาสิสฺส ปฬาโส ปหีเยถ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา ปหีเยถ มจฺฉริสฺส มจฺฉริยํ ปหีเยถ สฐสฺส สาเฐยฺยํ ปหีเยถ มายาวิสฺส มายา ปหีเยถ ปาปิจฺฉสฺส ปาปิกา อิจฺฉา ปหีเยถ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหีเยถ ตเมนํ มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา ชาตเมว นํ ชฏิลกํ กเรยฺยุ ชฏิลกตฺตเมว สมาทเปยฺยุ เอหิ ตฺวํ ภทฺรมุข ชฏิลโก โหหิ ชฏิลกสฺส เต สโต ชฏาธารณมตฺเตน อภิชฺฌาลุสฺส อภิชฺฌา ปหียิสฺสติ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท ปหียิสฺสติ โกธนสฺส โกโธ ปหียิสฺสติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหียิสฺสติ มกฺขิสฺส มกฺโข ปหียิสฺสติ ปฬาสิสฺส ปฬาโส ปหียิสฺสติ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา ปหียิสฺสติ มจฺฉริสฺส มจฺฉริยํ ปหียิสฺสติ สฐสฺส สาเฐยฺยํ ปหียิสฺสติ มายาวิสฺส มายา ปหียิสฺสติ ปาปิจฺฉสฺส ปาปิกา อิจฺฉา ปหียิสฺสติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียิสฺสตีติ ฯ ยสฺมา จ โข อหํ ภิกฺขเว ชฏิลกมฺปี อิเธกจฺจํ ปสฺสามิ อภิชฺฌาลุํ พฺยาปนฺนจิตฺตํ โกธนํ อุปนาหึ มกฺขึ ปฬาสึ อิสฺสุกึ มจฺฉริ สฐึ มายาวึ ปาปิจฺฉํ มิจฺฉาทิฏฺฐึ

ตสฺมา น ขฏิกสฺส ขฏาธารณมตฺเตน สามญฺญํ วาทามิ ฯ

[๔๗๒] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมณสามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ ฯ ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิชฺฌาตุสฺส อภิชฺฌา ปหีนา โหติ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท ปหีโน โหติ โกธนสฺส โกโธ ปหีโน โหติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหีโน โหติ มกฺขิสฺส มกฺโข ปหีโน โหติ ปฬาสิสฺส ปฬาโส ปหีโน โหติ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา ปหีนา โหติ มจฺฉริสฺส มจฺฉริยํ ปหีนํ โหติ สฐสฺส สาเฐยฺยํ ปหีนํ โหติ มายาวิสฺส มายา ปหีนา โหติ ปาปิจฺฉสฺส ปาปิกา อิจฺฉา ปหีนา โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหีนา โหติ ฯ อิเมสํ โข ภิกฺขเว สมณมลานํ สมณโทสานํ สมณกสาวานํ อาปายิกานํ ฐานานํ ทุคฺคติเวทนียานํ ปหานา สมณสามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโนติ วทามิ ฯ โส สพฺเพหิ อิเมหิ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ วิสุทฺธมตฺตานํ สมนุปสฺสติ วิมุตฺตมตฺตานํ สมนุปสฺสติ ฯ ตสฺส สพฺเพหิ อิเมหิ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ วิสุทฺธมตฺตานํ สมนุปสฺสโต วิมุตฺตมตฺตานํ สมนุปสฺสโต ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวเทติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ โส เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน

อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ กรุณา-
สหคเตน เจตสา ... มุทิตาสหคเตน เจตสา ... อุเปกฺขาสหคเตน
เจตสา เอกं ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยं ตถา ตติยं ตถา
จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ
โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
โปกฺขรณี อจฺโฉทกา สาโตทกา สีโตทกา เสตกา สุปติตฺถา
รมณียา ฯ ปุรตฺถิมาย เจปี ทิสาย ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมา-
ภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปีปาสิโต ฯ โส ตํ โปกฺขรณึ
อาคมฺม วิเนยฺย อุทกปีปาสํ วิเนยฺย ฆมฺมปริฬาหํ ฯ ปจฺฉิมาย
เจปี ทิสาย ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ... อุตฺตราย เจปี ทิสาย ปุริโส
อาคจฺเฉยฺย ... ทกฺขิณาย เจปี ทิสาย ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ...
ยโตกุโต เจปี ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ฆมฺมาภิตตฺโต ฆมฺมปเรโต
กิลนฺโต ตสิโต ปีปาสิโต ฯ โส ตํ โปกฺขรณึ อาคมฺม วิเนยฺย
อุทกปีปาสํ วิเนยฺย ฆมฺมปริฬาหํ เอวเมว โข ภิกฺขเว จตุตฺถกฺขา
เจปี อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ ฯ โส จ ตถาคต-
ปเวทิตํ ธมฺมวินยํ อาคมฺม เอวํ เมตฺตํ กรุณํ มุทิตํ อุเปกฺขํ
ภาเวตฺวา ฉภิ อชฺฌตฺตํ วูปสมํ สมณสามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโนติ
วทามิ ฯ พฺราหฺมณกฺขา เจปี ... เวสฺสกฺขา เจปี ... สุทฺทกฺขา
เจปี ... ยสฺมากสฺมา เจปี กฺขา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต

โหติ ฯ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตํ ธมฺมวินยํ อาคมฺม เอวํ เมตฺตํ กรุณํ มุทิตํ อุเปกฺขํ ภาเวตฺวา ฌายติ อชฺฌตฺตํ วูปสมํ สมณสามีจิปฏิปทํ ปฏิปนฺโนติ วทามิ ฯ ขตฺติยกุลา เจปี อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ ฯ โส จ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ทิฏเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ อาสวานํ ขยา สมโณ โหตีติ วทามิ ฯ พฺราหฺมณกุลา เจปี...เวสฺสกุลา เจปี...สุทฺทกุลา เจปี...ยสฺมากสฺมา เจปี กุลา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ ฯ โส จ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ทิฏเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ อาสวานํ ขยา สมโณ โหตีติ วทามีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

จูฬอสฺสปุรสุตฺตนฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

มหายมกวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

ตสฺสุทานํ

คิญฺชกสาลวนํ ปริหาตุ ปญฺญวโต
ปุน สจฺจนิเสโว มุขวณฺณปสีทตาทิ ฯ
ตสิโต เกวฏฺฏสฺส ปุรชฏิเลนาติ ฯ

จูฬยมกวคฺโค

สาเลยฺยกสุตฺตํ

[๔๘๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธิ์ เยน สาลา นาม โกสลานํ พฺราหฺมณคามโก ตทวสริ ฯ อสฺโสสุ โข สาเลยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา สมโณ ขลุ โภ โคตโม สกฺยปุตฺโต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต โกสเลสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธิ์ สาลํ อนุปฺปตฺโต ฯ ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณิ์ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตีติ ฯ อถ โข สาเลยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ์สุ อุปสงฺกมิตฺวา อปฺเปกจฺเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ์สุ อปฺเปกจฺเจ ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ์สุ สมฺโมทนิ์ยํ

กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ อปฺเปกจฺเจ เยน ภควา เตนญฺชลิมฺปณาเมตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ อปฺเปกจฺเจ ภควโต สนฺติเก นามโคตฺตํ สาเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ อปฺเปกจฺเจ ตุณฺหีภูตา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข สาเลยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ เอตทโวจุ โก นุ โข โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยนมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยं อุปปชฺชนฺติ โก ปน โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยนมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ อธมฺมจริยาวิสมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยํ อุปปชฺชนฺติ ธมฺมจริยาสมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ น โข มยํ อิมสฺส โภโต โคตมสฺส สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานาม สาธุ โน ภวं โคตโม ตถา ธมฺมं เทเสตุ ยถา มยํ อิมสฺส โภโต โคตมสฺส สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชาเนยฺยามาติ ฯ เตนหิ คหปตโย สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวं โภติ โข สาเลยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๔๘๔] ภควา เอตทโวจ ติวิธํ โข คหปตโย กาเยน อธมฺม-จริยาวิสมจริยา โหติ จตุพฺพิธํ วาจาย อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ติวิธํ มนสา อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธํ กาเยน อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ ลุทฺโท โลหิตปาณี หตปหเต นิวิฏฺโฐ อทยาปนฺโน สพฺพปาณภูเตสุ ฯ อทินฺนาทายี โข ปน โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตฺตูปกรณํ คามคตํ วา อรญฺญคตํ วา ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทาตา โหติ ฯ กาเมสุ มิจฺฉาจารี โข ปน โหติ ยา ตา มาตุรกฺขิตา บีตุรกฺขิตา มาตาบีตุรกฺขิตา ภาตุรกฺขิตา ภคินี-รกฺขิตา ญาติรกฺขิตา สสฺสามิกา สปริทณฺฑา อนฺตมโส มาลาคุพ-ปริกฺขิตฺตาปี ตถารูปาสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ กาเยน อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ มุสาวาที โหติ สภคฺคโต วา ปริสคฺคโต วา ญาติมชฺฌคฺคโต วา ปูคมชฺฌคฺคโต วา ราชกุลมชฺฌคฺคโต วา อภินีโต สกฺขิ ปุฏฺโฐ เอหมฺโภ ปุริส ยํ ชานาสิ ตํ วเทหีติ ฯ โส อชานนฺ วา อาห ชานามีติ ชานนฺ วา อาห น ชานามีติ อปสฺสนฺ วา อาห ปสฺสามีติ ปสฺสนฺ วา อาห น ปสฺสามีติ ฯ อิติ อตฺตเหตุ วา ปรเหตุ วา อามิสกิญฺจิกฺขเหตุ วา สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ ฯ ปิสุณวาโจ โข ปน โหติ อิโต สุตฺวา อมุตฺร

อกฺขาตา อิเมสํ เภทาย อมุตฺร วา สุตฺวา อิเมสํ อกฺขาตา อมูสํ เภทาย อิติ สมคฺคานํ วา เภเทตา ภินฺนานํ วา อนุปฺปทาตา วคฺคารามา วคฺครโต วคฺคนนฺที วคฺคกรณึ วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ ผรุสวาโจ โข ปน โหติ ยา สา วาจา อณฺหกา กกฺกสา ปรกฏุกา ปราภิสชฺชนี โกธสามนฺตา อสมาธิสวตฺตนิกา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺผปฺปลาปี โข ปน โหติ อกาลวาที อภูตวาที อนตฺถวาที อธมฺมวาที อวินยวาที อนิธานวตึ วาจํ ภาสิตา โหติ อกาเลน อนปเทสํ อปริยนฺตวตึ อนตฺถสญฺหิตํ ฯ เอวํ โข คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธํ มนสา อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ อภิชฺฌาลุ โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตฺตูปกรณํ ตํ อภิชฺฌิตา โหติ อโห วต ยํ ปรสฺส ตํ มม อสฺสาติ ฯ พฺยาปนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ ปทุฏฺฐมนสงฺกปฺโป อิเม สตฺตา หญฺญนฺตุ วา วชฺฌนฺตุ วา อุจฺฉิชฺชนฺตุ วา มา วา อเหสุนฺติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โข ปน โหติ วิปรีตทสฺสโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐํ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกฏทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก นตฺถิ อยं โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปีตา นตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ มนสา

อธมฺมจริยา วิสมจริยา โหติ ฯ เอวํ อธมฺมจริยา วิสมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๔๘๕] ติวิธํ โข คหปตโย กาเยน ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ จตุพฺพิธํ วาจาย ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ ติวิธํ มนสา ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธํ กาเยน ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ ลชฺชี ทยาปนฺโน สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตฺตูปกรณํ คามคตํ วา อรญฺญคตํ วา น ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทาตา โหติ ฯ กาเมสุ มิจฺฉาจารํ ปหาย กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ ยา ตา มาตุรกฺขิตา ปิตุรกฺขิตา มาตาปิตุรกฺขิตา ภาตุรกฺขิตา ภคินิรกฺขิตา ญาติรกฺขิตา สสฺสามิกา สปริทณฺฑา อนฺตมโส มาลาคุพปริกฺขิตฺตาปิ ตถารูปาสุ น จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ กาเยน ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ สภคฺคโต วา ปริสคฺคโต วา ญาติมชฺฌคฺคโต วา ปูคมชฺฌคฺคโต วา ราชกุลมชฺฌคฺคโต วา อภินีโต สกฺขิ ปุฏฺโฐ เอหมฺโภ ปุริส ยํ ชานาสิ ตํ วเทหีติ ฯ

โส อชานนฺ วา อาห น ชานามีติ ชานนฺ วา อาห ชานามีติ อปสฺสนฺ วา อาห น ปสฺสามีติ ปสฺสนฺ วา อาห ปสฺสามีติ ฯ อิติ อตฺตเหตุ วา ปรเหตุ วา อามิสกิญฺจิกฺขเหตุ น สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ ฯ ปิสุณนฺ วาจนฺ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ อิโต สุตฺวา น อมุตฺร อกฺขาตา อิเมสนฺ เภทาย อมุตฺร วา สุตฺวา น อิเมสนฺ อกฺขาตา อมูสนฺ เภทาย อิติ ภินฺนานนฺ วา สนฺธาตา สหิตานนฺ วา อนุปฺปทาตา สมคฺคาราโม สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณึ วาจนฺ ภาสิตา โหติ ฯ ผรุสนฺ วาจนฺ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ยา สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมนียา หทยงฺคมา โปรี พหุชนกนฺตา พหุชนมนาปา ตถารูปึ วาจนฺ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺผปฺปลาปึ ปหาย สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวตึ วาจนฺ ภาสิตา โหติ กาเลน สาปเทสนฺ ปริยนฺตวตึ อตฺถสญฺหิตนฺ ฯ เอวนฺ โข คหปตโย จตุพฺพิธนฺ วาจาย ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธนฺ มนสา ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ อนภิชฺฌาลุ โหติ ยนฺตนฺ ปรสฺส ปริกฺขารูปกรณนฺ ตนฺ นาภิชฺฌิตา โหติ อโห วต ยนฺ ปรสฺส ตนฺ มม อสฺสาติ ฯ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ อปฺปทุฏฺฐมนสงฺกปฺโป อิเมสตฺตา อเวรา อพฺยาปชฺฌา อนีฆา สุขี อตฺตานนฺ ปริหรนฺตูติ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก โข ปน โหติ อวิปรีตทสฺสโน อตฺถิ ทินฺนนฺ อตฺถิ

ยิฏฺฐํ อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สุกฏทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อตฺถิ อยํ โลโก อตฺถิ ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา อตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ มนสา ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ เอวํ ธมฺมจริยา สมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๔๘๐] อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา จตุนฺนมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา จตุนฺนมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา พฺราหฺมณมหาสาลานํ ฯ เป ฯ คหปตีมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา คหปตีมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา จาตุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ โข

ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา จาตุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ตาวตึสานํ เทวานํ สหพฺยตํ ฯเปฯ ยามานํ เทวานํ... ตุสิตานํ เทวานํ... นิมฺมานรตีนํ เทวานํ... ปรนิมฺมิตวสวตฺตีนํ เทวานํ... พฺรหฺมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อาภานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อาภานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ปริตฺตาภานํ เทวานํ ฯเปฯ อปฺปมาณาภานํ เทวานํ... อาภสฺสรานํ เทวานํ... ปริตฺตสุภานํ เทวานํ... อปฺปมาณสุภานํ เทวานํ... สุภกิณฺหกานํ เทวานํ... เวหปฺผลานํ เทวานํ... อวิหานํ เทวานํ... อตปฺปานํ เทวานํ... สุทสฺสานํ เทวานํ... สุทสฺสีนํ เทวานํ... อกนิฏฺฐกานํ เทวานํ... อากาสานญฺจายตนูปคานํ เทวานํ... วิญฺญาณญฺจายตนูปคานํ

เทวานํ... อากิญฺจญฺญายตนูปคานํ เทวานํ... เนวสญฺญานาสญฺญา-
ยตนูปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ
ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา เนวสญฺญานาสญฺญายตนูปคานํ
เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส
ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี
อโห วตาหํ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ
ทิฏฺเวว ธมฺม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ
ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ
ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏฺเวว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหเรยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ

[๔๘๗] เอวํ วุตฺเต สาเลยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ
เอตทโวจุ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปิ
โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย
มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย
จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ เอวเมว โภตา โคตเมน อเนก-
ปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวนฺตं โคตมं สรณํ
คจฺฉาม ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสเก โน ภวํ โคตโม
ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปเต สรณงฺคเตติ ฯ

สาเลยฺยกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ ฯ

เวรญฺชกสุตฺตํ

[๔๘๘] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา สาวตฺถิยํ ปฏิวสนฺติ เกนจิเทว กรณีเยน ฯ อสฺโสสุ์ โข เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา สมโณ ขลุ โภ โคตโม สกฺยปุตฺโต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตีติ ฯ อถ โข เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิสุ์ อุปสงฺกมิตฺวา อปฺเปกจฺเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ์ อปฺเปกจฺเจ ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิสุ์ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ์ อปฺเปกจฺเจ เยน ภควา เตนญฺชลิมฺปณาเมตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ์ อปฺเปกจฺเจ ภควโต

สนฺติเก นามโคตฺตํ สาเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ อปฺเปกจฺเจ ตุณฺหีภูตา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ เอตทโวจุ โก นุ โข โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยนมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชนฺติ โก ปน โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยนมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ อธมฺมจริยา วิสมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชนฺติ ธมฺมจริยา สมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ น โข มยํ อิมสฺส โภโต โคตมสฺส สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานาม สาธุ โข ปน ภวํ โคตโม ตถา ธมฺมํ เทเสตุ ยถา มยํ อิมสฺส โภโต โคตมสฺส สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชาเนยฺยามาติ ฯ เตนหิ คหปตโย สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ โภติ โข เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๔๘๙] ภควา เอตทโวจ ติวิธํ โข คหปตโย กาเยน อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ จตุพฺพิธํ วาจาย อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ติวิธํ มนสา อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ฯ กถญฺจ

คหปตโย ติวิธํ กาเยน อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ ลุทฺโท โลหิตปาณี หตปหเต นิวิฏฺโฐ อลชฺชี อทยาปนฺโน สพฺพปาณภูเตสุ ฯ อทินฺนาทายี โข ปน โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตฺตูปกรณํ ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทาตา โหติ ฯ กาเมสุ มิจฺฉาจารี โข ปน โหติ ยา ตา มาตุรกฺขิตา ฯเป ฯ ตถารูปาสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ กาเยน อธมฺมการี วิสมจารี โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ มุสาวาที โหติ ฯเป ฯ สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ ฯ ปิสุณวาโจ โข ปน โหติ อิโต สุตฺวา อมุตฺร อกฺขาตา ฯเป ฯ วคฺคกรณี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ ผรุสวาโจ โข ปน โหติ ยา สา วาจา อณฺหกา กกฺกสา ฯเป ฯ ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺผปฺปลาปี โข ปน โหติ อกาลวาที อภูตวาที ฯเป ฯ อปริยนฺตวตึ อนตฺถสญฺหิตํ ฯ เอวํ โข คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธํ มนสา อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ อภิชฺฌาลุ โหติ ฯเป ฯ ตํ มม อสฺสาติ ฯ พฺยาปนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ ปทุฏฺฐมนสงฺกปฺโป อิเม สตฺตา หญฺญนฺตุ วา ฯเป ฯ มา วา อเหสุนฺติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โข ปน โหติ วิปรีตทสฺสโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐํ นตฺถิ หุตํ ฯเป ฯ สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ

เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ มนสา อธมฺมจารี วิสมจารี โหติ ฯ เอวํ อธมฺมจริยา วิสมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยं อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๔๙๐] ติวิธํ โข ปน คหปตโย กาเยน ธมฺมจารี สมจารี โหติ จตุพฺพิธํ วาจาย ธมฺมจารี สมจารี โหติ ติวิธํ มนสา ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธํ กาเยน ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ ปาณาติปาตึ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ ฯ เป ฯ สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตฺตูปกรณํ น ตं อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทาตา โหติ ฯ กาเมสุ มิจฺฉาจารึ ปหาย ฯ เป ฯ ตถารูปาสุ น จาริตฺตึ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ กาเยน ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ มุสาวาทึ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ สภคฺคโต วา ฯ เป ฯ น สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ ฯ ปิสุณึ วาจึ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต ฯ เป ฯ สมคฺคกรณึ วาจึ ภาสิตา โหติ ฯ ผรุสึ วาจึ ปหาย ฯ เป ฯ ตถารูปึ วาจึ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺผปฺปลาปึ ปหาย ฯ เป ฯ กาเลน สาปเทสึ ปริยนฺตวตึ อตฺถ-

สญฺหิตํ ฯ เอวํ โข คหปตโย จตุพฺพิธํ วาจาย ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวิธํ มนสา ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ อนภิชฺฌาลุ โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตฺตูปกรณํ ตํ นาภิชฺฌิตา โหติ อโห วต ยํ ปรสฺส ตํ มม อสฺสาติ ฯ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ อปฺปทุฏฺฐมนสงฺกปฺโป เอเม สตฺตา อเวรา อพฺยาปชฺฌา อนีฆา สุขี อตฺตานํ ปริหรนฺตูติ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก โข ปน โหติ อวิปรีตทสฺสโน อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐํ ฯเป ฯ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวิธํ มนสา ธมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ เอวํ ธมฺมจริยา สมจริยาเหตุ โข คหปตโย เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๔๙๑] อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ขตฺติยมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ขตฺติยมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา พฺราหฺมณมหาสาลานํ ฯ เป ฯ คหปติมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา คหปติมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส

เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา จาตุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา จาตุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ตาวตึสานํ เทวานํ ฯ เป ฯ ยามานํ เทวานํ... ตุสิตานํ เทวานํ... นิมฺมานรตีนํ เทวานํ... ปรนิมฺมิตวสวตฺตีนํ เทวานํ... พฺรหฺมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อาภานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อาภานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ปริตฺตาภานํ เทวานํ ฯ เป ฯ อปฺปมาณาภานํ เทวานํ... อาภสฺสรานํ เทวานํ... ปริตฺตสุภานํ เทวานํ... อปฺปมาณสุภานํ เทวานํ... สุภกิณฺหกานํ

เทวานํ... เวหปฺผลานํ เทวานํ... อวิหานํ เทวานํ... อตปฺปานํ เทวานํ... สุทสฺสานํ เทวานํ... สุทสฺสีนํ เทวานํ... อกนิฏฺฐกานํ เทวานํ... อากาสานญฺจายตนูปคานํ เทวานํ... วิญฺญาณญฺจายตนูปคานํ เทวานํ... อากิญฺจญฺญายตนูปคานํ เทวานํ... เนวสญฺญานาสญฺญายตนูปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา เนวสญฺญานาสญฺญายตนูปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงเชยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาหํ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ โส อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ทิฏเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารีติ ฯ

[๔๙๒] เอวํ วุตฺเต เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตเมตทโวจุํ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ เอวเมวา โภตา โคตเมน อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ

คจฺฉาม ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสเก โน ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปเต สรณงฺคเตติ ฯ

เวรญฺชกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ ฯ

มหาเวทลฺลสุตฺตํ

[๔๔๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา สาริปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สาริปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๔๔๔] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ทุปฺปญฺโญ ทุปฺปญฺโญติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ทุปฺปญฺโญติ วุจฺจตีติ ฯ นปฺปชานาติ นปฺปชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา ทุปฺปญฺโญติ วุจฺจติ กิญฺจ นปฺปชานาติ อิทํ ทุกฺขนฺติ นปฺปชานาติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ นปฺปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ นปฺปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ นปฺปชานาติ นปฺปชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา ทุปฺปญฺโญติ วุจฺจตีติ ฯ สาธาวุโสติ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ ปญฺญวา ปญฺญวาติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ปญฺญวาติ วุจฺจตีติ ฯ ปชานาติ ปชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา ปญฺญวาติ วุจฺจติ กิญฺจ ปชานาติ อิทํ ทุกฺขนฺติ ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ปชานาติ อยํ

ทุกฺขนิโรโธติ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ปชานาติ ปชานาติ ปชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา ปญฺญาติ วุจฺจตีติ ฯ วิญฺญาณํ วิญฺญาณนฺติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส วิญฺญาณนฺติ วุจฺจตีติ ฯ วิชานาติ วิชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา วิญฺญาณนฺติ วุจฺจติ กิญฺจ วิชานาติ สุขนฺติปี วิชานาติ ทุกฺขนฺติปี วิชานาติ อทุกฺขมสุขนฺติปี วิชานาติ วิชานาติ วิชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา วิญฺญาณนฺติ วุจฺจตีติ ฯ ยา จาวุโส ปญฺญา ยญฺจ วิญฺญาณํ อิเม ธมฺมา สํสฏฺฐา อุทาหุ วิสํสฏฺฐา ถพฺภา จ ปนิเมสํ ธมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรณํ ปญฺญาเปตุนฺติ ฯ ยา จาวุโส ปญฺญา ยญฺจ วิญฺญาณํ อิเม ธมฺมา สํสฏฺฐา โน วิสํสฏฺฐา น จ ถพฺภา อิเมสํ ธมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรณํ ปญฺญาเปตุ ยญฺจ อาวุโส ปชานาติ ตํ วิชานาติ ยํ วิชานาติ ตํ ปชานาติ ตสฺมา อิเม ธมฺมา สํสฏฺฐา โน วิสํสฏฺฐา น จ ถพฺภา อิเมสํ ธมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรณํ ปญฺญาเปตุนฺติ ฯ ยา จาวุโส ปญฺญา ยญฺจ วิญฺญาณํ อิเมสํ ธมฺมานํ สํสฏฺฐานํ โน วิสํสฏฺฐานํ กิ นานากรณนฺติ ฯ ยา จาวุโส ปญฺญา ยญฺจ วิญฺญาณํ อิเมสํ ธมฺมานํ สํสฏฺฐานํ โน วิสํสฏฺฐานํ ปญฺญา ภาเวตพฺพา วิญฺญาณํ ปรญฺเญยฺยํ อิทํ เนสํ นานากรณนฺติ ฯ

[๔๙๕] เวทนา เวทนาติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข

อาวุโส เวทนาติ วุจฺจตีติ ฯ เวเทติ เวเทตีติ โข อาวุโส ตสฺมา เวทนาติ วุจฺจติ กิญฺจ เวเทติ สุขมฺปี เวเทติ ทุกฺขมฺปี เวเทติ อทุกฺขมสุขมฺปี เวเทติ เวเทติ เวเทตีติ โข อาวุโส ตสฺมา เวทนาติ วุจฺจตีติ ฯ สญฺญา สญฺญาติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส สญฺญาติ วุจฺจตีติ ฯ สญฺชานาติ สญฺชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา สญฺญาติ วุจฺจติ กิญฺจ สญฺชานาติ นีลกมฺปี สญฺชานาติ ปีตกมฺปี สญฺชานาติ โลหิตกมฺปี สญฺชานาติ โอทาตมฺปี สญฺชานาติ สญฺชานาติ สญฺชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา สญฺญาติ วุจฺจตีติ ฯ ยา จาวุโส เวทนา ยา จ สญฺญา ยญฺจ วิญฺญาณํ อิเม ธมฺมา สํสฏฺฐา อุทาหุ วิสංสฏฺฐา ตพฺภา จ ปนิเมสํ ธมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรณํ ปญฺญาเปตุนฺติ ฯ ยา จาวุโส เวทนา ยา จ สญฺญา ยญฺจ วิญฺญาณํ อิเม ธมฺมา สංสฏฺฐา โน วิสංสฏฺฐา น จ ตพฺภา อิเมสํ ธมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรณํ ปญฺญาเปตุ ยํ จาวุโส เวเทติ ตํ สญฺชานาติ ยํ วิชานาติ ตํ วิชานาติ ตสฺมา อิเม ธมฺมา สංสฏฺฐา โน วิสංสฏฺฐา น จ ตพฺภา อิเมสํ ธมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรณํ ปญฺญาเปตุนฺติ ฯ

[๔๙๖] นิสฺสฏฺเฐน หาวุโส ปญฺจหิ อินฺทฺริเยหิ ปริสุทฺเธน มโนวิญฺญาเณน กึ เนยฺยนฺติ ฯ นิสฺสฏฺเฐน จ อาวุโส ปญฺจหิ อินฺทฺริเยหิ ปริสุทฺเธน มโนวิญฺญาเณน อนนฺโต อากาโสติ

อากาสานญฺจายตนํ เนยฺยํ อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ เนยฺยํ นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ เนยฺยนฺติ ฯ เนยฺยํ ปนาวุโส ธมฺมํ เกน ชานาตีติ ฯ เนยฺยํ โข อาวุโส ธมฺมํ ปญฺญาจกฺขุนา ชานาตีติ ฯ ปญฺญา ปนาวุโส กิมตฺถิยาติ ฯ ปญฺญา โข อาวุโส อภิญฺญตฺถา ปริญฺญตฺถา ปหานตฺถาติ ฯ

[๔๙๗] กตี ปนาวุโส ปจฺจยา สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทายาติ ฯ เทฺว โข อาวุโส ปจฺจยา สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทาย ปรโต จ โฆโส โยนิโส จ มนสิกาโร อิเม โข อาวุโส เทฺว ปจฺจยา สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทายาติ ฯ กตีหิ ปนาวุโส องฺเคหิ อนุคฺคหิตา สมฺมาทิฏฺฐิ เจโตวิมุตฺติผลา จ โหติ เจโตวิมุตฺติผลานิสංสา จ ปญฺญาวิมุตฺติผลา จ โหติ ปญฺญาวิมุตฺติผลานิสංสา จาติ ฯ ปญฺจหิ โข อาวุโส องฺเคหิ อนุคฺคหิตา สมฺมาทิฏฺฐิ เจโตวิมุตฺติผลา จ โหติ เจโตวิมุตฺติผลานิสංสา จ ปญฺญาวิมุตฺติผลา จ โหติ ปญฺญาวิมุตฺติผลานิสංสา จ อิธาวุโส สมฺมาทิฏฺฐิ สีลานุคฺคหิตา จ โหติ สุตานุคฺคหิตา จ โหติ สากจฺฉานุคฺคหิตา จ โหติ สมถานุคฺคหิตา จ โหติ วิปสฺสนานุคฺคหิตา จ โหติ อิเมหิ โข อาวุโส ปญฺจหงฺเคหิ อนุคฺคหิตา สมฺมาทิฏฺฐิ เจโตวิมุตฺติผลา จ โหติ เจโตวิมุตฺติผลานิสංสา จ ปญฺญาวิมุตฺติผลา จ โหติ ปญฺญาวิมุตฺติผลานิสංสา จาติ ฯ

[๔๙๘] กตี ปนาวุโส ภวาติ ฯ ตโยเม อาวุโส ภวา

กามภโว รูปภโว อรูปภโว จาติ ฯ กถํ ปนาวุโส อายติ ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ โหตีติ ฯ อวิชฺชานีวรณานํ โข อาวุโส สตฺตานํ ตณฺหาสญฺโญชนานํ ตตฺรตตฺราภินนฺทนา เอวํ อายติ ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ โหตีติ ฯ กถํ ปนาวุโส อายติ ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ น โหตีติ ฯ อวิชฺชาวิราคา โข อาวุโส วิชฺชุปฺปาทา ตณฺหานิโรธา เอวํ อายติ ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ น โหตีติ ฯ

[๔๙๙] ตตฺถ ปนาวุโส ปฐมํ ฌานนฺติ ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจตาวุโส ปฐมํ ฌานนฺติ ฯ ปฐมํ ปนาวุโส ฌานํ กตงฺคิกนฺติ ฯ ปฐมํ โข อาวุโส ฌานํ ปญฺจงฺคิกํ อิธาวุโส ปฐมํ ฌานํ ปญฺจงฺคิกํ สมาปนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิตกฺโก จ วตฺตติ วิจาโร จ ปีติ จ สุขญฺจ จิตฺเตกคฺคตา จ ปฐมํ โข อาวุโส ฌานํ เอวํ ปญฺจงฺคิกนฺติ ฯ ปฐมํ ปนาวุโส ฌานํ กตงฺควิปฺปหีนํ กตงฺคสมนฺนาคตนฺติ ฯ ปฐมํ โข อาวุโส ฌานํ ปญฺจงฺควิปฺปหีนํ ปญฺจงฺคสมนฺนาคตํ อิธาวุโส ปฐมํ ฌานํ สมาปนฺนสฺส ภิกฺขุโน กามฉนฺโท ปหีโน โหติ พฺยาปาโท ปหีโน โหติ ถีนมิทฺธํ ปหีนํ โหติ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจํ ปหีนํ โหติ วิจิกิจฺฉา ปหีนา โหติ วิตกฺโก จ วตฺตติ วิจาโร จ ปีติ จ สุขญฺจ จิตฺเตกคฺคตา จ ปฐมํ โข อาวุโส ฌานํ เอวํ ปญฺจงฺควิปฺปหีนํ ปญฺจงฺคสมนฺนาคตนฺติ ฯ

[๕๐๐] ปญฺจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ นานาวิสยานิ นานาโคจรานิ น อญฺญมญฺญสฺส โคจรวิสยํ ปจฺจนุโภนฺติ เสยฺยถีทํ จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิเมสํ โข อาวุโส ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ นานาวิสยานํ นานาโคจรานํ น อญฺญมญฺญสฺส โคจรวิสยํ ปจฺจนุโภนฺตานํ กึ ปฏิสรณํ โก จ เนสํ โคจรวิสยํ ปจฺจนุโภตีติ ฯ ปญฺจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ นานาวิสยานิ นานาโคจรานิ น อญฺญมญฺญสฺส โคจรวิสยํ ปจฺจนุโภนฺติ เสยฺยถีทํ จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิเมสํ โข อาวุโส ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ นานาวิสยานํ นานาโคจรานํ น อญฺญมญฺญสฺส โคจรวิสยํ ปจฺจนุโภนฺตานํ มโน ปฏิสรณํ มโน จ เนสํ โคจรวิสยํ ปจฺจนุโภตีติ ฯ

[๕๐๑] ปญฺจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ เสยฺยถีทํ จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิมานิ โข อาวุโส ปญฺจินฺทฺริยานิ กึ ปฏิจฺจ ติฏฺฐนฺตีติ ฯ ปญฺจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ เสยฺยถีทํ จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิมานิ โข อาวุโส ปญฺจินฺทฺริยานิ อายุ ปฏิจฺจ ติฏฺฐนฺตีติ ฯ อายุ ปนาวุโส กึ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ ฯ อายุ อุสฺมํ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ ฯ อุสฺมา ปนาวุโส กึ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ ฯ อุสฺมา อายุ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ ฯ อิทาเนว โข มยํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ เอวํ ชานาม อายุ อุสฺมํ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ อิทาเนว โข มยํ

อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ เอวํ อาชานาม อุสฺมา อายุ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ ฯ ยถากถํ ปนาวุโส อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ เตนหาวุโส อุปมนฺเต กริสฺสามิ อุปมายปีเธกจฺเจ วญฺญู ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานนฺติ เสยฺยถาปี อาวุโส เตลปฺปทีปสฺส ฌายโต อจฺจิ ปฏิจฺจ อาภา ปญฺญายติ อาภา ปฏิจฺจ อจฺจิ ปญฺญายติ เอวเมว โข อายุ อุสฺมํ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ อุสฺมา อายุ ปฏิจฺจ ติฏฺฐตีติ ฯ เตวฺ นุ โข อาวุโส อายุสงฺขารา เต เวทนียา ธมฺมา อุทาหุ อญฺเญ อายุสงฺขารา อญฺเญ เวทนียา ธมฺมาติ ฯ น โข อาวุโส เตวฺ อายุสงฺขารา เต เวทนียา ธมฺมา เต อาวุโส อายุสงฺขารา อภิสงฺขตา เต เวทนียา ธมฺมา นยิทํ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปนฺนสฺส ภิกฺขุโน วุฏฺฐานํ ปญฺญาเยถ ยสฺมา จ โข อญฺเญ อายุสงฺขารา อญฺเญ เวทนียา ธมฺมา ตสฺมา สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปนฺนสฺส ภิกฺขุโน วุฏฺฐานํ ปญฺญายตีติ ฯ

[๕๐๒] ยทา นุ โข อาวุโส อิมํ กายํ กติ ธมฺมา ชหนฺติ อถายํ กาโย อุชฺฌิโต อวกฺขิตฺโต เสติ ยถา กฏฺฐึ อเจตนนฺติ ฯ ยทา โข อาวุโส อิมํ กายํ ตโย ธมฺมา ชหนฺติ อายุ อุสฺมา จ วิญฺญาณํ อถายํ กาโย อุชฺฌิโต อวกฺขิตฺโต เสติ ยถา กฏฺฐึ อเจตนนฺติ ฯ โย จายํ อาวุโส มโต กาลกโต โย จายํ ภิกฺขุ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปนฺโน อิเมสํ กึ นานากรณนฺติ ฯ โย จายํ อาวุโส มโต กาลกโต ตสฺส กายสงฺขารา นิรุทฺธา

ปฏิปฺปสฺสทฺธา วจีสงฺขารา นิรุทฺธา ปฏิปฺปสฺสทฺธา จิตฺตสงฺขารา นิรุทฺธา ปฏิปฺปสฺสทฺธา อายุ ปริกฺขีณา อุสฺมา วูปสนฺตา อินฺทฺริยานิ ปริภินฺนานิ โย จายํ ภิกฺขุ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโน ตสฺสปี กายสงฺขารา นิรุทฺธา ปฏิปฺปสฺสทฺธา วจี-สงฺขารา นิรุทฺธา ปฏิปฺปสฺสทฺธา จิตฺตสงฺขารา นิรุทฺธา ปฏิป-ปสฺสทฺธา อายุ อปฺปริกฺขีณา อุสฺมา อวูปสนฺตา อินฺทฺริยานิ วิปฺปสนฺนานิ โย จายํ อาวุโส มโต กาลกโต โย จายํ ภิกฺขุ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโน อิทํ เนสํ นานากรณนฺติ ฯ

[๕๐๓] กตี ปนาวุโส ปจฺจยา อทุกฺขมสุขาย เจโตวิมุตฺติยา สมาปตฺติยาติ ฯ จตฺตาโร โข อาวุโส ปจฺจยา อทุกฺขมสุขาย เจโตวิมุตฺติยา สมาปตฺติยา อิธาวุโส ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิเม โข อาวุโส จตฺตาโร ปจฺจยา อทุกฺขมสุขาย เจโตวิมุตฺติยา สมาปตฺติยาติ ฯ กตี ปนาวุโส ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา สมาปตฺติยาติ ฯ เทฺว โข อาวุโส ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา สมาปตฺติยา สพฺพนิมิตฺตานญฺจ อมนสิกาโร อนิมิตฺตาย จ ธาตุยา มนสิกาโร อิเม โข อาวุโส เทฺว ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโต-วิมุตฺติยา สมาปตฺติยาติ ฯ กตี ปนาวุโส ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา ฐิติยาติ ฯ ตโย โข อาวุโส ปจฺจยา อนิมิตฺตาย

เจโตวิมุตฺติยา ฐิติยา สพฺพนิมิตฺตานญฺจ อมนสิกาโร อนิมิตฺตาย จ ธาตุยา มนสิกาโร ปุพฺเพ จ อภิสงฺขาโร อิเม โข อาวุโส ตโย ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา ฐิติยาติ ฯ กตี ปนาวุโส ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา วุฏฺฐานายาติ ฯ เทฺว โข อาวุโส ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา วุฏฺฐานาย สพฺพนิมิตฺตานญฺจ มนสิกาโร อนิมิตฺตาย จ ธาตุยา อมนสิกาโร อิเม โข อาวุโส เทฺว ปจฺจยา อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา วุฏฺฐานายาติ ฯ

[๕๐๔] ยา จายํ อาวุโส อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติ ยา จ อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ ยา จ สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ ยา จ อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ อุทาหุ เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ ยา จายํ อาวุโส อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติ ยา จ อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ ยา จ สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ ยา จ อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ อตฺถิ โข อาวุโส ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ อตฺถิ จ อาวุโส ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานํ ฯ กตโม จาวุโส ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ อิธาวุโส ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตา-

สหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ กรุณาสหคเตน ... มุทิตาสหคเตน ... อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ อยํ วุจฺจตาวุโส อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติ ฯ กตมา จาวุโส อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ อิธาวุโส ภิกฺขุ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจตาวุโส อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ ฯ กตมา จาวุโส สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ อิธ อาวุโส ภิกฺขุ อรญฺญคโต วา รุกฺขมูลคโต วา สุญฺญาคารคโต วา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ สุญฺญมิทํ อตฺตเน วา อตฺตนิเยน วาติ อยํ วุจฺจตาวุโส สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ ฯ กตมา จาวุโส อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ อิธาวุโส ภิกฺขุ สพฺพนิมิตฺตานํ อมนสิการา อนิมิตฺตํ เจโตสมาธิ์ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจตาวุโส อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อยํ โข อาวุโส ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา นานตฺตา เจว นานาพฺยญฺชนา จ ฯ กตโม จาวุโส ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา เอกตฺตา พฺยญฺชนเมว นานํ ราโค โข อาวุโส ปมาณกรโณ โทโส ปมาณกรโณ โมโห ปมาณกรโณ เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน

ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ ยาวตา โข อาวุโส อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา ตาสํ เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ สา โข ปนากุปฺปา เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ฯ ราโค โข อาวุโส กิญฺจโน โทโส กิญฺจโน โมโห กิญฺจโน เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ ยาวตา โข อาวุโส อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา ตาสํ เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ สา โข ปนากุปฺปา เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ฯ ราโค โข อาวุโส นิมิตฺตกรโณ โทโส นิมิตฺตกรโณ โมโห นิมิตฺตกรโณ เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ ยาวตา โข อาวุโส นิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา ตาสํ เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ สา โข ปนากุปฺปา เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ฯ อยํ โข อาวุโส ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ

อิทมโวจายสฺมา สาริปุตฺโต อตฺตมโน อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

มหาเวทลฺลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

จูฬเวทลฺลสุตฺตํ

[๕๐๕] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข วิสาโข อุปาสโก เยน ธมฺมทินฺนา ภิกฺขุนี เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ธมฺมทินฺนํ ภิกฺขุนิ๋ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๕๐๖] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วิสาโข อุปาสโก ธมฺมทินฺนํ ภิกฺขุนิ๋ เอตทโวจ สกฺกาโย สกฺกายโยติ อยฺเย วุจฺจติ กตโม นุ โข อยฺเย สกฺกาโย วุตฺโต ภควตาติ ฯ ปญฺจ โข อิเม อาวุโส วิสาข อุปาทานกฺขนฺธา สกฺกาโย วุตฺโต ภควตา เสยฺยถี๋ทํ รูปูปาทานกฺขนฺโธ เวทนูปาทานกฺขนฺโธ สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ อิเม โข อาวุโส วิสาข ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา สกฺกาโย วุตฺโต ภควตาติ ฯ สาธยฺเยติ โข วิสาโข อุปาสโก ธมฺมทินฺนาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา ธมฺมทินฺนํ ภิกฺขุนิ๋ อุตฺตริ๋ ปญฺหํ อปุจฺฉิ สกฺกายสมุทโย สกฺกายสมุทโยติ อยฺเย วุจฺจติ กตโม นุ โข อยฺเย สกฺกายสมุทโย วุตฺโต ภควตาติ ฯ ยายํ อาวุโส วิสาข ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิราคสหคตา ตตฺรตตฺราภินนฺทินี๋ เสยฺยถี๋ทํ กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา อยํ โข อาวุโส วิสาข สกฺกายสมุทโย วุตฺโต ภควตาติ ฯ สกฺกายนิโรโธ สกฺกายนิโรโธติ อยฺเย วุจฺจติ กตโม นุ โข อยฺเย สกฺกายนิโรโธ วุตฺโต ภควตาติ ฯ

โย โข อาวุโส วิสาข ตสฺสาเยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรโธ จาโค ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย อยํ โข อาวุโส วิสาข สกฺกายนิโรโธ วุตฺโต ภควตาติ ฯ สกฺกายนิโรธคามินึ ปฏิปทา สกฺกายนิโรธคามินึ ปฏิปทาติ อยฺเย วุจฺจติ กตมา นุ โข อยฺเย สกฺกายนิโรธคามินึ ปฏิปทา วุตฺตา ภควตาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส วิสาข อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สกฺกายนิโรธคามินึ ปฏิปทา วุตฺตา ภควตา เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธีติ ฯ ตญฺเญว นุ โข อยฺเย อุปาทานํ เต ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา อุทาหุ อญฺญตฺร ปญฺจหุปาทานกฺขนฺเธหิ อุปาทานนฺติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข ตญฺเญวุปาทานํ เต ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา นปิ อญฺญตฺร ปญฺจหุปาทานกฺขนฺเธหิ อุปาทานํ โย โข อาวุโส วิสาข ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ อุปาทานนฺติ ฯ

[๕๐๗] กถํ ปนยฺเย สกฺกายทิฏฺฐี โหตีติ ฯ อิธาวุโส วิสาข อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปึ อตฺตโต สมนุปสฺสติ รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา รูปึ รูปสฺมึ วา อตฺตานํ เวทนํ... สญฺญํ... สงฺขาเร... วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ เอวํ

โข อาวุโส วิสาข สกฺกายทิฏฺฐิ โหตีติ ฯ กถํ ปนยฺเย สกฺกายทิฏฺฐิ น โหตีติ ฯ อิธาวุโส วิสาข สุตวา อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส โกวิโท อริยธมฺเม สุวินีโต สปฺปุริสานํ ทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส โกวิโท สปฺปุริสธมฺเม สุวินีโต น รูปี อตฺตโต สมนุปสฺสติ น รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา รูปี น รูปสฺมิ วา อตฺตานํ น เวทนํ... น สญฺญํ... น สงฺขาเร... น วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมิ วา อตฺตานํ เอวํ โข อาวุโส วิสาข สกฺกายทิฏฺฐิ น โหตีติ ฯ

[๕๐๘] กตโม ปนยฺเย อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโคติ ฯ อยเมว โข อาวุโส วิสาข อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถีทํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธีติ ฯ อริโย ปนยฺเย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สงฺขโต อุทาหุ อสงฺขโตติ ฯ อริโย โข อาวุโส วิสาข อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สงฺขโตติ ฯ อริเยน นุ โข อยฺเย อฏฺฐงฺคิเกน มคฺเคน ตโย ขนฺธา สงฺคหิตา อุทาหุ ตีหิ ขนฺเธหิ อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สงฺคหิโตติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข อริเยน อฏฺฐงฺคิเกน มคฺเคน ตโย ขนฺธา สงฺคหิตา ตีหิ จ โข อาวุโส วิสาข ขนฺเธหิ อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สงฺคหิโต ยา จาวุโส วิสาข สมฺมาวาจา โย จ สมฺมากมฺมนฺโต โย จ สมฺมาอาชีโว อิเม

ธมฺมา สโมสรนฺเตน สงฺคหิตา โย จ สมฺมาวายาโม ยา จ สมฺมาสติ โย จ สมฺมาสมาธิ อิเม ธมฺมา สมาธิกฺขนฺเธน สงฺคหิตา ยา จ สมฺมาทิฏฺฐิ โย จ สมฺมาสงฺกปฺโป อิเม ธมฺมา ปญฺญากฺขนฺเธน สงฺคหิตาติ ฯ กตโม ปนยฺเย สมาธิ กตเม ธมฺมา สมาธินิมิตฺตา กตเม ธมฺมา สมาธิปริกฺขารา กตมา สมาธิภาวนาติ ฯ ยา โข อาวุโส วิสาข จิตฺตสฺเสกคฺคตา อยํ สมาธิ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา สมาธินิมิตฺตา จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา สมาธิปริกฺขารา ยา เตสญฺเญว ธมฺมานํ อาเสวนา ภาวนา พหุลีกมฺมํ อยํ ตตฺถ สมาธิภาวนาติ ฯ

[๕๐๘] กตี ปนยฺเย สงฺขาราติ ฯ ตโยเม อาวุโส วิสาข สงฺขารา กายสงฺขาโร วจีสงฺขาโร จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ กตโม ปนยฺเย กายสงฺขาโร กตโม วจีสงฺขาโร กตโม จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ อสฺสาส ปสฺสาสา โข อาวุโส วิสาข กายสงฺขาโร วิตกฺกวิจารา วจีสงฺขาโร สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ กสฺมา ปนยฺเย อสฺสาส ปสฺสาสา กายสงฺขาโร กสฺมา วิตกฺกวิจารา วจีสงฺขาโร กสฺมา สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ อสฺสาส ปสฺสาสา โข อาวุโส วิสาข กายิกา เอเต ธมฺมา กายปฏิพทฺธา ตสฺมา อสฺสาส ปสฺสาสา กายสงฺขาโร ปุพฺเพ โข อาวุโส วิสาข วิตกฺเกตฺวา วิจาเรตฺวา วาจํ ภินฺทติ ตสฺมา วิตกฺกวิจารา วจีสงฺขาโร สญฺญา จ เวทนา จ เจตสิกา เอเต

ธมฺมา จิตฺตปฏิพทฺธา ตสฺมา สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ

[๕๑๐] กถํ* ปนายเย สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติ โหตีติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชนฺตสฺส ภิกฺขุโน เอวํ โหติ อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชิสฺสนฺติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชามีติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโนติ วา อถ ขฺวสฺส ปุพฺเพว ตถา จิตฺตํ ภาวิตํ โหติ ยนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนตีติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชนฺตสฺส ปนายเย ภิกฺขุโน กตเม ธมฺมา ปฐมํ นิรุชฺฌนฺติ ยทิ วา กายสงฺขาโร ยทิ วา วจีสงฺขาโร ยทิ วา จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชนฺตสฺส โข อาวุโส วิสาข ภิกฺขุโน ปฐมํ นิรุชฺฌติ วจีสงฺขาโร ตโต กายสงฺขาโร ตโต จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ กถํ ปนายเย สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐานํ โหตีติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหนฺตสฺส ภิกฺขุโน เอวํ โหติ อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหิสฺสนฺติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหามีติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิโตติ วา อถ ขฺวสฺส ปุพฺเพว ตถา จิตฺตํ ภาวิตํ โหติ ยนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนตีติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหนฺตสฺส ปนายเย ภิกฺขุโน กตเม ธมฺมา ปฐมํ อุปฺปชฺชนฺติ ยทิ วา กายสงฺขาโร ยทิ วา วจีสงฺขาโร

---

* ปี. กถญฺจ ปนายเยติ ทิสฺสติ ฯ

ยทิ วา จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐ-หนฺตสฺส โข อาวุโส วิสาข ภิกฺขุโน ปฐมํ อุปฺปชฺชติ จิตฺตสงฺขาโร ตโต กายสงฺขาโร ตโต วจีสงฺขาโรติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธ-สมาปตฺติยา วุฏฺฐิตํ ปนยฺเย ภิกฺขุ๋ กตี ผสฺสา ผุสนฺตีติ ฯ สญฺญา-เวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตํ โข อาวุโส วิสาข ภิกฺขุ๋ ตโย ผสฺสา ผุสนฺติ สุญฺญโต ผสฺโส อนิมิตฺโต ผสฺโส อปฺปณิหิโต ผสฺโสติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตสฺส ปนยฺเย ภิกฺขุโน กิ๋นินฺนํ จิตฺตํ โหติ กิ๋โปณํ กิ๋ปพฺภารนฺติ ฯ สญฺญาเวทยิต-นิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตสฺส โข อาวุโส วิสาข ภิกฺขุโน วิเวกนินฺนํ จิตฺตํ โหติ วิเวกโปณํ วิเวกปพฺภารนฺติ ฯ

[๕๑๑] กตี ปนยฺเย เวทนาติ ฯ ติสฺโส โข อิมา อาวุโส วิสาข เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนาติ ฯ กตมา ปนยฺเย สุขา เวทนา กตมา ทุกฺขา เวทนา กตมา อทุกฺขมสุขา เวทนาติ ฯ ยํ โข อาวุโส วิสาข กายิกํ วา เจตสิกํ วา สุขํ สาตํ เวทยิตํ อยํ สุขา เวทนา ยํ โข อาวุโส วิสาข กายิกํ วา เจตสิกํ วา ทุกฺขํ อสาตํ เวทยิตํ อยํ ทุกฺขา เวทนา ยํ โข อาวุโส วิสาข กายิกํ วา เจตสิกํ วา เนว สาตํ นาสาตํ เวทยิตํ อยํ อทุกฺขมสุขา เวทนาติ ฯ สุขา ปนยฺเย เวทนา กิ๋สุขา กิ๋ทุกฺขาติ ฯ สุขา โข อาวุโส วิสาข เวทนา ฐิติสุขา วิปริณามทุกฺขา ทุกฺขา เวทนา ฐิติทุกฺขา

วิปริณามสุขา อทุกฺขมสุขา เวทนา สญฺญาณสุขา อญฺญาณ-
ทุกฺขาติ ฯ สุขาย ปนยฺเย เวทนาย กิ๋ อนุสโย อนุเสติ ทุกฺขาย
เวทนาย กิ๋ อนุสโย อนุเสติ อทุกฺขมสุขาย เวทนาย กิ๋ อนุสโย
อนุเสติติ ฯ สุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย ราคานุสโย
อนุเสติ ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย อนุเสติ อทุกฺขมสุขาย
เวทนาย อวิชฺชานุสโย อนุเสติติ ฯ สพฺพาย นุ โข อยฺเย สุขาย
เวทนาย ราคานุสโย อนุเสติ สพฺพาย ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆา-
นุสโย อนุเสติ สพฺพาย อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย
อนุเสติติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข สพฺพาย สุขาย เวทนาย
ราคานุสโย อนุเสติ น สพฺพาย ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย
อนุเสติ น สพฺพาย อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย
อนุเสติติ ฯ สุขาย ปนยฺเย เวทนาย กิ๋ ปหาตพฺพํ ทุกฺขาย
เวทนาย กิ๋ ปหาตพฺพํ อทุกฺขมสุขาย เวทนาย กิ๋ ปหาตพฺพนฺติ ฯ
สุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย ราคานุสโย ปหาตพฺโพ
ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย ปหาตพฺโพ อทุกฺขมสุขาย เวทนาย
อวิชฺชานุสโย ปหาตพฺโพติ ฯ สพฺพาย นุ โข อยฺเย สุขาย
เวทนาย ราคานุสโย ปหาตพฺโพ สพฺพาย ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆา-
นุสโย ปหาตพฺโพ สพฺพาย อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย
ปหาตพฺโพติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข สพฺพาย สุขาย เวทนาย
ราคานุสโย ปหาตพฺโพ น สพฺพาย ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย

ปหาตพฺโพ น สพฺพาย อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย ปหาตพฺโพ อิธาวุโส วิสาข ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ราคนุเตน ปชหติ น ตตฺถ ราคานุสโย อนุเสติ อิธาวุโส วิสาข ภิกฺขุ อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ กุทาสฺสุ นามหํ ตทายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสามิ ยทริยา เอตรหิ อายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตีติ อิติ อนุตฺตเรสุ วิโมกฺเขสุ ปีหํ อุปฏฺฐาปยโต อุปฺปชฺชติ ปีหปจฺจยา โทมนสฺสํ ปฏิฆนุเตน ปชหติ น ตตฺถ ปฏิฆานุสโย อนุเสติ อิธาวุโส วิสาข ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อวิชฺชนุเตน ปชหติ น ตตฺถ อวิชฺชานุสโย อนุเสตีติ ฯ

[๕๑๒] สุขาย ปนยฺเย เวทนาย กึ ปฏิภาโคติ ฯ สุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย ราโค ปฏิภาโคติ ฯ ทุกฺขาย ปนยฺเย เวทนาย กึ ปฏิภาโคติ ฯ ทุกฺขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย ปฏิโฆ ปฏิภาโคติ ฯ อทุกฺขมสุขาย ปนยฺเย เวทนาย กึ ปฏิภาโคติ ฯ อทุกฺขมสุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย อวิชฺชา ปฏิภาโคติ ฯ อวิชฺชาย ปนยฺเย กึ ปฏิภาโคติ ฯ อวิชฺชาย โข อาวุโส วิสาข วิชฺชา ปฏิภาโคติ ฯ วิชฺชาย ปนยฺเย กึ ปฏิภาโคติ ฯ วิชฺชาย โข อาวุโส วิสาข วิมุตฺติ ปฏิภาโคติ ฯ วิมุตฺติยา

ปนยฺเย กึ ปฏิภาโคติ ฯ วิมุตฺติยา โข วิสาข นิพฺพานํ ปฏิภาโคติ ฯ นิพฺพานสฺส ปนยฺเย กึ ปฏิภาโคติ ฯ อจฺจสราวุโส วิสาข ปญฺหํ นาสกฺขิ ปญฺหานํ ปริยนฺตํ คเหตุ นิพฺพาโนคธญฺหิ อาวุโส วิสาข พฺรหฺมจริยํ นิพฺพานปรายนํ นิพฺพานปริโยสานํ อากงฺขมาโน เจ ตฺวํ อาวุโส วิสาข ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ ปุจฺเฉยฺยาสิ ยถา จ เต ภควา พฺยากโรติ ตถา นํ ธาเรยฺยาสีติ ฯ

[๕๑๓] อถ โข วิสาโข อุปาสโก ธมฺมทินฺนาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ธมฺมทินฺนํ ภิกฺขุนึ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วิสาโข อุปาสโก ยาวตโก อโหสิ ธมฺมทินฺนาย ภิกฺขุนิยา สทฺธึ กถาสลฺลาโป ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ เอวํ วุตฺเต ภควา วิสาขํ อุปาสกํ เอตทโวจ ปณฺฑิตา วิสาข ธมฺมทินฺนา ภิกฺขุนี มหาปญฺญา วิสาข ธมฺมทินฺนา ภิกฺขุนี มญฺเจปี ตฺวํ วิสาข เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาสิ อหมฺปี ตํ เอวเมว พฺยากเรยฺยํ ยถา ตํ ธมฺมทินฺนาย ภิกฺขุนิยา พฺยากตํ เอโสเวตสฺส อตฺโถ เอวเมตํ ธาเรหีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน วิสาโข อุปาสโก ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทีติ ฯ

จูฬเวทลฺลสุตฺตนฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ ฯ

จูฬธมฺมสมาทานสุตฺตํ

[๕๑๔] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๕๑๕] ภควา เอตทโวจ จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานานิ กตมานิ จตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ อายติ ทุกฺขวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายติญฺจ ทุกฺขวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายติ สุขวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ฯ

[๕๑๖] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ อายติ ทุกฺขวิปากํ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน นตฺถิ กาเมสุ โทโสติ เต กาเมสุ ปาตพฺยตํ อาปชฺชนฺติ ฯ เต โข โมฬิพนฺธาหิ ปริพฺพาชิกาหิ ปริจาเรนฺติ เต เอวมาหํสุ กิํสุ นาม เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา กาเมสุ อนาคตภยํ สมฺปสฺสมานา กามานํ ปหานมาหํสุ กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ สุโข อิมิสฺสา ปริพฺพาชิกาย ตรุณาย มุทุกาย โตมสาย พาหาย สมฺผสฺโสติ เต กาเมสุ ปาตพฺยตํ อาปชฺชนฺติ ฯ เต กาเมสุ ปาตพฺยตํ อาปชฺชิตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา

อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตं นิรยं อุปปชฺชนฺติ ฯ เต ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ เต เอวมาหํสุ อิทํ โข เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา กาเมสุ อนาคตภยं สมฺปสฺสมานา กามานํ ปหานมาหํสุ กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ อิเม หิ มยํ กามเหตุ กามนิทานํ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยามาติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส มาตุวาสิปาฏิกา ผเลยฺย ฯ อถ โข ตํ ภิกฺขเว มาตุวาฬิยํ อญฺญตรสฺมิ์ สาลมูเล นิปเตยฺย ฯ อถ โข ภิกฺขเว ยา ตสฺมิ์ สาเล อธิวตฺถา เทวตา สา ภีตา อุพฺพิคฺคา สนฺตาสํ อาปชฺเชยฺย ฯ อถ โข ภิกฺขเว ตสฺมิ์ สาเล อธิวตฺถาย เทวตาย มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิตณวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา สงฺคมฺม สมาคมฺม เอวํ สมสฺสาเสยฺยุํ มา ภวํ ภายิ มา ภวํ ภายิ อปฺเปวนาเมตํ มาตุวาฬิยํ โมโร วา คิเลยฺย มิโค วา ขาเทยฺย ทวฑาโห วา ฑเหยฺย วนกมฺมิกา วา อุทฺธเรยฺยุํ อุปจิกา วา อุฏฺฐเหยฺยุํ อวีชํ วา ปนสฺสาติ ฯ อถ โข ตํ ภิกฺขเว มาตุวาฬิยํ เนว โมโร คิเลยฺย น มิโค ขาเทยฺย น ทวฑาโห ฑเหยฺย น วนกมฺมิกา อุทฺธเรยฺยุํ น อุปจิกา อุฏฺฐเหยฺยุํ วีชญฺจ ปนสฺส ฯ ตํ ปาวุสฺสเกน เมฆเน อภิวุฏฺฐึ สมฺมเทว วิรูเหยฺย ฯ สาสฺส มาตุวาฬตา ตรุณา มุทุกา โคมสา วิตมฺพินี ฯ สา ตํ สาลํ อุปนิเสวิยฺย ฯ อถ โข ภิกฺขเว ตสฺมิ์ สาเล อธิวตฺถาย เทวตาย เอวมสฺส กึสุ นาม

เต โภนฺโต มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิติณวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา มาตุวาวิเช อนาคตภยํ สมฺปสฺสมานา สงฺคมฺม สมาคมฺม เอวํ สมสฺสาเสสุ มา ภวํ ภายิ มา ภวํ ภายิ อปฺเปวนาเมตํ มาตุวาวิชํ โมโร วา คิเลยฺย มิโค วา ขาเทยฺย ทวฑาโห วา ฑเหยฺย วนกมฺมิกา วา อุทฺธเรยฺยุ อุปจิกา วา อุฏฺฐเหยฺยุ อวิชํ วา ปนสฺสาติ สุโข อิมิสฺสา มาตุวาตตาย ตรุณาย มุทุกาย โตมสาย วิตมฺพินิยา สมฺผสฺโสติ ฯ สา ตํ สาลํ อนุปริวาเรยฺย[1] ฯ สา ตํ สาลํ อนุปริวาเรตฺวา อุปริ วิฏภิ กริตฺวา โอฆนาทนาเนตฺวา เย ตสฺส สาลสฺส มหนฺตา มหนฺตา ขนฺธา เต ปทาเลยฺย ฯ อถ โข ภิกฺขเว ตสฺมิ สาเล อธิวตฺถาย เทวตาย เอวมสฺส อิทำ โข เต โภนฺโต มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิติณวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา มาตุวาวิเช อนาคตภยํ สมฺปสฺสมานา สงฺคมฺม สมาคมฺม เอวํ สมสฺสาเสสุ มา ภวํ ภายิ มา ภวํ ภายิ อปฺเปวนาเมตํ มาตุวาวิชํ โมโร วา คิเลยฺย มิโค วา ขาเทยฺย ทวฑาโห วา ฑเหยฺย วนกมฺมิกา วา อุทฺธเรยฺยุ อุปจิกา วา อุฏฺฐเหยฺยุ อวิชํ วา ปนสฺสาติ สุวาหำ มาตุวาวิชเหตุ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยามีติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว สนฺติ เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน นตฺถิ กาเมสุ

---

๑ สี. ยุ. อนุปริหเรยฺย ฯ

โทโสติ เต กาเมสุ ปาตพฺยตํ อาปชฺชนฺติ ฯ เต โข โมลิ-
พนฺธาหิ ปริพฺพาชิกาหิ ปริจาเรนฺติ เต เอวมาหํสุ กิสฺส นาม เต
โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา กาเมสุ อนาคตภยํ สมฺปสฺสมานา กามานํ
ปหานมาหํสุ กามานํ ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ สุโข อิมิสฺสา
ปริพฺพาชิกาย ตรุณาย มุทุกาย โตมสาย พาหาย สมฺผสฺโสติ เต
กาเมสุ ปาตพฺยตํ อาปชฺชนฺติ ฯ เต กาเมสุ ปาตพฺยตํ อาปชฺชิตฺวา
กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุป-
ปชฺชนฺติ ฯ เต ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยนฺติ
เต ตตฺถ เอวมาหํสุ อิทํ โข เต โภนฺโต สมณพฺราหฺมณา
กาเมสุ อนาคตภยํ สมฺปสฺสมานา กามานํ ปหานมาหํสุ กามานํ
ปริญฺญํ ปญฺญาเปนฺติ อิเม หิ มยํ กามเหตุ กามนิทานํ ทุกฺขา
ติปฺปา กฏุกา เวทนา เวทิยามาติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺม-
สมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ อายตึ ทุกฺขวิปากนฺ ฯ

[๕๑๗] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว
อายติญฺจ ทุกฺขวิปากนฺ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อเจลโก โหติ
มุตฺตาจาโร หตฺถาวเลขโน น เอหิภทนฺติโก น ติฏฺฐภทนฺติโก น
อภิหตํ น อุทฺทิสฺส กตํ น นิมนฺตนํ สาทิยติ ฯ โส น กุมฺภิมุขา
ปฏิคฺคณฺหาติ น กโพฬิมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ น เอฬกมนฺตรํ น
มูสลนฺตรํ น ทณฺฑมนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภุญฺชมานานํ น คพฺภินิยา
น ปายมานาย น ปุริสนฺตรคตาย น สงฺกิตฺตีสุ น ยตฺถ สา

อุปฏฺฐิโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา สณฺฑสณฺฑจารินี น มจฺฉํ น มํสํ น สุรํ น เมรยํ น ถุโสทกํ ปิวติ ฯ โส เอกาคาริโก วา โหติ เอกาโลปิโก ทฺวาคาริโก วา โหติ ทฺวาโลปิโก ฯเปฯ สตฺตาคาริโก วา โหติ สตฺตาโลปิโก เอกิสฺสาปิ ทตฺติยา ยาเปติ ทฺวีหิปิ ทตฺตีหิ ยาเปติ ฯเปฯ สตฺตหิปิ ทตฺตีหิ ยาเปติ เอกาหิกมฺปิ อาหารํ อาหาเรติ ทฺวีหิกมฺปิ อาหารํ อาหาเรติ ฯเปฯ สตฺตาหิกมฺปิ อาหารํ อาหาเรติ อิติ เอวรูปึ อฑฺฒมาสิกัมปิ ปริยายภตฺตโภชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรติ ฯ โส สากภกฺโข วา โหติ สามากภกฺโข วา โหติ นีวารภกฺโข วา โหติ ททฺทุลภกฺโข วา โหติ หฏภกฺโข วา โหติ กณภกฺโข วา โหติ อาจามภกฺโข วา โหติ ปิญฺญากภกฺโข วา โหติ ติณภกฺโข วา โหติ โคมยภกฺโข วา โหติ วนมูลผลาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโภชี ฯ โส สาณานิปิ ธาเรติ มสาณานิปิ ธาเรติ ฉวทุสฺสานิปิ ธาเรติ ปีสุกูลานิปิ ธาเรติ ติรีฏานิปิ ธาเรติ อชินานิปิ ธาเรติ อชินกฺขิปมฺปิ ธาเรติ กุสจีรมฺปิ ธาเรติ ผลกจีรมฺปิ ธาเรติ เกสกมฺพลมฺปิ ธาเรติ อุพฺพกปกฺขมฺปิ ธาเรติ เกสมสฺสุโลจโกปิ โหติ เกสมสฺสุโลจนานุโยคมนุยุตฺโต อุพฺภฏฺฐโกปิ โหติ อาสนปฏิกฺขิตฺโตปิ อุกฺกุฏิโกปิ โหติ อุกฺกุฏิกปฺปธานมนุยุตฺโต กณฺฏกาปสฺสยิโกปิ โหติ กณฺฏกาปสฺสเย เสยฺยํ กปฺเปติ สายตติยกมฺปิ อุทโกโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรติ อิติ เอวรูปึ อเนกวิหิตํ กายสฺส อาตาปน ปริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต

วิหรติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคติ์ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺน-ทุกฺขญฺเจว อายติญฺจ ทุกฺขวิปากํ ฯ

[๕๑๘] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายติ์ สุขวิปากํ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปกติยา ติพฺพราคชาติโก โหติ โส อภิกฺขณํ ราคชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ ปกติยา ติพฺพโทสชาติโก โหติ โส อภิกฺขณํ โทสชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ ปกติยา ติพฺพโมหชาติโก โหติ โส อภิกฺขณํ โมหชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ โส สหาปิ ทุกฺเขน สหาปิ โทมนสฺเสน ผุฏฺโฐ สมาโน อสฺสุมุโขปี โรทมาโน ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ์ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายติ์ สุขวิปากํ ฯ

[๕๑๙] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปกติยา น ติพฺพ-ราคชาติโก โหติ โส อภิกฺขณํ น ราคชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิ-สํเวเทติ ฯ ปกติยา น ติพฺพโทสชาติโก โหติ โส อภิกฺขณํ น โทสชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ ปกติยา น ติพฺพโมหชาติโก โหติ โส อภิกฺขณํ น โมหชํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ โส วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ

วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ... ตติยํ ฌานํ... จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ธมฺมสมาทานานีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

จูฬธมฺมสมาทานสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

มหาธมฺมสมาทานสุตฺตํ

[๕๒๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๕๒๑] ภควา เอตทโวจ เยภุยฺเยน ภิกฺขเว สตฺตา เอวํกามา เอวํฉนฺทา เอวํอธิปฺปายา อโห วต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ปริหายิสฺสนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา อภิวฑฺเฒยฺยุนฺติ เตสํ ภิกฺขเว สตฺตานํ เอวํกามานํ เอวํฉนฺทานํ เอวํอธิปฺปายานํ อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ ตตฺร ตุเมฺห ภิกฺขเว ตํ กิสฺส เหตุ[1] ปจฺเจถาติ ฯ ภควํมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควโปฏิสรณา สาธุ วต ภนฺเต ภควนฺตเมว ปฏิภาตุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขู ธาเรสฺสนฺตีติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๕๒๒] ภควา เอตทโวจ อิธ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต เสวิตพฺเพ ธมฺเม น ชานาติ อเสวิตพฺเพ ธมฺเม น ชานาติ

---

๑ สี. ยุ. กิ เหตุ ฯ

ภชิตพฺเพ ธมฺเม น ชานาติ อภชิตพฺเพ ธมฺเม น ชานาติ ฯ
โส เสวิตพฺเพ ธมฺเม อชานนฺโต อเสวิตพฺเพ ธมฺเม อชานนฺโต
ภชิตพฺเพ ธมฺเม อชานนฺโต อภชิตพฺเพ ธมฺเม อชานนฺโต อเสวิ-
ตพฺเพ ธมฺเม เสวติ เสวิตพฺเพ ธมฺเม น เสวติ อภชิตพฺเพ
ธมฺเม ภชติ ภชิตพฺเพ ธมฺเม น ภชติ ฯ ตสฺส อเสวิตพฺเพ
ธมฺเม เสวโต เสวิตพฺเพ ธมฺเม อเสวโต อภชิตพฺเพ ธมฺเม
ภชโต ภชิตพฺเพ ธมฺเม อภชโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา
ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ
ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหตํ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ อวิทฺทสุโน ฯ
สุตวา จ โข ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส
โกวิโท อริยธมฺเม สุวินีโต สปฺปุริสานํ ทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส
โกวิโท สปฺปุริสธมฺเม สุวินีโต เสวิตพฺเพ ธมฺเม ชานาติ อเสวิ-
ตพฺเพ ธมฺเม ชานาติ ภชิตพฺเพ ธมฺเม ชานาติ อภชิตพฺเพ
ธมฺเม ชานาติ ฯ โส เสวิตพฺเพ ธมฺเม ชานนฺโต อเสวิตพฺเพ
ธมฺเม ชานนฺโต ภชิตพฺเพ ธมฺเม ชานนฺโต อภชิตพฺเพ ธมฺเม
ชานนฺโต อเสวิตพฺเพ ธมฺเม น เสวติ เสวิตพฺเพ ธมฺเม เสวติ
อภชิตพฺเพ ธมฺเม น ภชติ ภชิตพฺเพ ธมฺเม ภชติ ฯ ตสฺส
อเสวิตพฺเพ ธมฺเม อเสวโต เสวิตพฺเพ ธมฺเม เสวโต อภชิตพฺเพ
ธมฺเม อภชโต ภชิตพฺเพ ธมฺเม ภชโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา
ธมฺมา ปริหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ

ตำ กิสฺส เหตุ เอวำ เหตำ ภิกฺขเว โหติ ยถาตำ วิทฺทสุโนติ ฯ

[๕๒๓] จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานานิ กตมานิ จตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญเจว อายติญจ ทุกฺขวิปากำ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนสุขำ อายติ ทุกฺขวิปากำ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขำ อายติ สุขวิปากำ อตฺถิ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญเจว อายติญจ สุขวิปากำ ฯ

[๕๒๔] ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทำ ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญเจว อายติญจ ทุกฺขวิปากำ ตำ อวิทฺธำ อวิชฺชาคโต ยถาภูตำ นปฺปชานาติ อิทำ โข ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญเจว อายติญจ ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ ตำ อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตำ นปฺปชานนฺโต ตำ เสวติ ตำ น ปริวชฺเชติ ฯ ตสฺส ตำ เสวโต ตำ อปฺปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ ตำ กิสฺส เหตุ เอวำ เหตำ ภิกฺขเว โหติ ยถาตำ อวิทฺทสุโนติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทำ ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนสุขำ อายติ ทุกฺขวิปากำ ตำ อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตำ นปฺปชานาติ อิทำ โข ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนสุขำ อายติ ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ ตำ อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตำ นปฺปชานนฺโต ตำ เสวติ ตำ น ปริวชฺเชติ ฯ ตสฺส ตำ เสวโต

• ยุ. อวิทฺวาติ มิสฺสติ ฯ

ตํ อปฺปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหตํ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ อวิทฺทสุโนติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทํ ธมฺมสฺมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายตึ สุขวิปากํ ตํ อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อิทํ โข ธมฺมสฺมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายตึ สุขวิปากนฺติ ฯ ตํ อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต ตํ เสวติ ตํ น ปริวชฺเชติ ฯ ตสฺส ตํ เสวโต ตํ อปฺปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหตํ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ อวิทฺทสุโนติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทํ ธมฺมสฺมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตिญฺจ สุขวิปากํ ตํ อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อิทํ โข ธมฺมสฺมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตिญฺจ สุขวิปากนฺติ ฯ ตं อวิทฺธา อวิชฺชาคโต ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต ตं เสวติ ตं น ปริวชฺเชติ ฯ ตสฺส ตं เสวโต ตं อปฺปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ ตं กิสฺส เหตุ เอวํ เหตํ ภิกฺขเว โหติ ยถาตं อวิทฺทสุโนติ ฯ

[๕๒๕] ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทं ธมฺมสฺมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายตिญฺจ ทุกฺขวิปากํ ตं วิทฺธา[1] วิชฺชาคโต ยถาภูตํ ปชานาติ

---

๑ ยุ. วิทฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

อิทำ โข ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายตिญฺจ ทุกฺข-
วิปากนฺติ ฯ ตำ วิทฺธา วิชฺชาคโต ยถาภูตำ ปชานนฺโต ตำ น
เสวติ ตำ ปริวชฺเชติ ฯ ตสฺส ตำ อเสวโต ตำ ปริวชฺชย ต อนิฏฺฐา
อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา
ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ ตำ กิสฺส เหตุ เอวำ เหตำ ภิกฺขเว โหติ
ยถาตำ วิทฺทสุโนติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทำ ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺน-
สุขำ อายติ ทุกฺขวิปากำ ตำ วิทฺธา วิชฺชาคโต ยถาภูตำ ปชานาติ
อิทำ โข ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนสุขำ อายติ ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ
ตำ วิทฺธา วิชฺชาคโต ยถาภูตำ ปชานนฺโต ตำ น เสวติ ตำ ปริ-
วชฺเชติ ฯ ตสฺส ตำ อเสวโต ตำ ปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา
อมนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา
อภิวฑฺฒนฺติ ตำ กิสฺส เหตุ เอวำ เหตำ ภิกฺขเว โหติ ยถาตำ
วิทฺทสุโนติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทำ ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขำ
อายติ สุขวิปากำ ตำ วิทฺธา วิชฺชาคโต ยถาภูตำ ปชานาติ อิทำ โข
ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขำ อายติ สุขวิปากนฺติ ฯ ตำ วิทฺธา
วิชฺชาคโต ยถาภูตำ ปชานนฺโต ตำ น เสวติ ตำ ปริวชฺเชติ ฯ
ตสฺส ตำ อเสวโต ตำ ปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา
ธมฺมา ปริหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ
ตำ กิสฺส เหตุ เอวำ เหตำ ภิกฺขเว โหติ ยถาตำ วิทฺทสุโนติ ฯ
ตตฺร ภิกฺขเว ยมิทำ ธมฺมสมาทานำ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตिญฺจ

สุขวิปากํ ตํ วิทฺวา วิชฺชาคโต ยถาภูตํ ปชานาติ อิทํ โข ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตिญฺจ สุขวิปากนฺติ ฯ ตํ วิทฺวา วิชฺชาคโต ยถาภูตํ ปชานนฺโต ตํ น เสวติ ตํ ปริวชฺเชติ ฯ ตสฺส ตํ อเสวโต ตํ ปริวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ธมฺมา ปริหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ ตं กิสฺส เหตุ เอวं เหตं ภิกฺขเว โหติ ยถาตं วิทฺทสุโนติ ฯ

[๕๒๐] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายตिญฺจ ทุกฺขวิปากํ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน ปาณาติปาตี โหติ ปาณาติปาตปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน อทินฺนาทายี โหติ อทินฺนาทานปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสं ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสं ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน มุสาวาที โหติ มุสาวาทปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสं ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน ปิสุณวาโจ โหติ ปิสุณวาจปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสं ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน ผรุสวาโจ โหติ ผรุสวาจปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสं ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน สมฺผปฺปลาปี โหติ สมฺผปฺปลาปปจฺจยา ฯ ทุกฺขํ โทมนสฺสं ปฏิสंเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน

อภิชฺฌาลุ โหติ อภิชฺฌาปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ ทุกฺเขน สหาปิ โทมนสฺเสน พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ พฺยาปาทปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ ทุกฺเขน สหาปิ โทมนสฺเสน มิจฺฉาทิฏฺฐี โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา จ ทุกขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ขมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญเจว อายติญจ ทุกฺขวิปากํ ฯ

[๕๒๗] กตมญจ ภิกฺขเว ขมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ อายตึ ทุกฺขวิปากํ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน ปาณาติปาตี โหติ ปาณาติปาตปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน อทินฺนาทายี โหติ อทินฺนาทานปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน มุสาวาที โหติ มุสาวาทปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน ปิสุณวาโจ โหติ ปิสุณวาจปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน ผรุสวาโจ โหติ ผรุสวาจปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน สมฺผปฺปลาปี โหติ สมฺผปฺปลาปปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ

สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสฺเสน อภิชฺฌาลุ โหติ อภิชฺฌา-ปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสฺเสน พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ พฺยาปาทปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสฺเสน มิจฺฉาทิฏฺฐี โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิ-สํเวเทติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺน-สุขํ อายตึ ทุกฺขวิปากํ ฯ

[๕๒๘] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายตึ สุขวิปากํ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปาณาติปาตา เวรมณึปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ อทินฺนาทานา เวรมณี-ปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณึปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ มุสาวาทา เวรมณึปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ปิสุณาย วาจาย เวรมณึปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ

ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ผรุสาย วาจาย เวรมณีปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ สมฺผปฺปลาปา เวรมณีปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน อนภิชฺฌาลุ โหติ อนภิชฺฌาปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ อพฺยาปาทปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน สมฺมาทิฏฺฐี โหติ สมฺมาทิฏฺฐิปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายติ สุขวิปากํ ฯ

[๕๒๙] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสฺเสน ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ ปาณาติปาตา เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสฺเสน อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ อทินฺนาทานา เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสฺเสน กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปี

สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ มุสาวาทา เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ปิสุณาย วาจาย เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ผรุสาย วาจาย เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ สมฺผปฺปลาปา เวรมณีปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน อนภิชฺฌาลุ โหติ อนภิชฺฌาปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ อพฺยาปาทปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ สหาปิ สุเขน สหาปิ โสมนสฺเสน สมฺมาทิฏฺฐี โหติ สมฺมาทิฏฺฐิปจฺจยา จ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ โส กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ธมฺมสมาทานานิ ฯ

[๕๓๐] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ติตฺติกาลาพุ วิเส สํสฏฺโฐ ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏิกูโล ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อมฺโภ ปุริส อยํ ติตฺติกาลาพุ วิเส สํสฏฺโฐ สเจ อากงฺขสิ ปิวา ตสฺส ตํ ปิวโต เจว

น ฉาเทสฺสติ วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ วา นิคจฺฉสิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ ฯ โส ตํ อปฺปฏิสงฺขาย ปีเวยฺย นปฺปฏินิสฺสชฺเชยฺย ตสฺส ตํ ปิวโต เจว น ฉาเทยฺย วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ วา นิคจฺเฉยฺย มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ตตูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ธมฺมสมาทานํ วทามิ ยทิทํ ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายติญฺจ ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ

[๕๓๑] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อาปานียกโส วณฺณสมฺปนฺโน คนฺธสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน โส จ โข วิเสน สํสฏฺโฐ ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏิกูโล ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อมฺโภ ปุริส อาปานียกโส วณฺณสมฺปนฺโน คนฺธสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน โส จ โข วิเสน สํสฏฺโฐ สเจ อากงฺขสิ ปิว ตสฺส ตํ ปิวโต หิ โข ฉาเทสฺสติ วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ วา นิคจฺฉสิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ ฯ โส ตํ อปฺปฏิสงฺขาย ปีเวยฺย นปฺปฏินิสฺสชฺเชยฺย ตสฺส ตํ ปิวโต หิ โข ฉาเทยฺย วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ วา นิคจฺเฉยฺย มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ตตูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ธมฺมสมาทานํ วทามิ ยทิทํ ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ อายติ ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ

[๕๓๒] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปูติมุตฺตํ นานาเภสชฺเชหิ สํสฏฺฐํ ฯ

อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ปณฺฑุโรคี ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อมฺโภ ปุริส อิทํ ปูติมุตฺตํ นานาเภสชฺเชหิ สํสฏฺฐํ สเจ อากงฺขสิ ปิว ตสฺส ตํ ปีวโต หิ โข นจฺฉาเทสฺสติ วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปีวิตฺวา จ ปน สุขี ภวิสฺสตีติ ฯ โส ตํ ปฏิสงฺขาย ปิเวยฺย นปฺปฏินิสฺสชฺเชยฺย ตสฺส ตํ ปีวโต เจว นจฺฉาเทยฺย วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปีวิตฺวา จ ปน สุขี อสฺส ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ธมฺมสมาทานํ วทามิ ยทิทํ ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺน-ทุกฺขํ อายติ สุขวิปากํ ฯ

[๕๓๓] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทธิ จ มธุ จ สปฺปิ จ ผาณิตญฺจ เอกชฺฌํ สํสฏฺฐํ ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย โลหิตปกฺขนฺทิโก ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อมฺโภ ปุริส อิทํ ทธิ จ มธุ จ สปฺปิ จ ผาณิตญฺจ เอกชฺฌํ สํสฏฺฐํ สเจ อากงฺขสิ ปิว ตสฺส เต ปีวโต เจว ฉาเทสฺสติ วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปีวิตฺวา จ ปน สุขี ภวิสฺสตีติ ฯ โส ตํ ปฏิสงฺขาย ปิเวยฺย นปฺปฏินิสฺสชฺเชยฺย ตสฺส ตํ ปีวโต เจว ฉาเทยฺย วณฺเณนปิ คนฺเธนปิ รเสนปิ ปีวิตฺวา จ ปน สุขี อสฺส ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ธมฺมสมาทานํ วทามิ ยทิทํ ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ฯ

[๕๓๔] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว วสฺสานํ ปจฺฉิเม มาเส สรทสมเย วิทฺเธ วิคตวลาหเก เทเว อาทิจฺโจ นภํ อพฺภุสฺสกฺกมาโน สพฺพํ อากาสคตํ ตมคตํ อภิวิหจฺจ ภาสติ จ ตปติ จ วิโรจติ จ

เอวเมว โข ภิกฺขเว ยทิทํ ธมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายติญฺจ สุขวิปากํ ตทญฺเญ ปุถุสมณพฺราหฺมณปรปฺปวาเท อภิวิหจฺจ ภาสติ จ ตปติ จ วิโรจติ จาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

มหาธมฺมสมาทานสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ ฯ

วิมังสกสุตตัง

[๕๓๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยัง ภควา สาวัตถิยัง วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุง ฯ

[๕๓๖] ภควา เอตทโวจ วิมังสเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปรสฺส เจโตปริยายัง อชานนฺเตน ตถาคเต สมนฺเนสนา กาตพฺพา สมฺมาสมฺพุทฺโธ วา โน วา อิติ วิญญาณายาติ ฯ ภควังมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ภควันฺเนตฺติกา ภควังปฏิสรณา สาธุ วต ภนฺเต ภควนฺตัเยว ปฏิภาตุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขู ธาเรสฺสนฺตีติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สุณาถ สาธุกัง มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวัง ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุง ฯ

[๕๓๗] ภควา เอตทโวจ วิมังสเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปรสฺส เจโตปริยายัง อชานนฺเตน ทฺวีสุ ธมฺเมสุ ตถาคโต สมนฺเนสิตพฺโพ จกฺขุโสตวิญเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตวิญเญยฺยา ธมฺมา สังวิชฺชนฺติ วา เต ตถาคตสฺส โน วาติ ฯ ตเมนัง สมนฺเนสมาโน เอวัง ชานาติ เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตวิญเญยฺยา ธมฺมา น เต ตถาคตสฺส สังวิชฺชนฺตีติ ฯ ยโต นัง สมนฺเนสมาโน เอวัง ชานาติ เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตวิญเญยฺยา ธมฺมา น เต ตถาคตสฺส สังวิชฺชนฺตีติ ตโต นัง อุตฺตริ สมนฺเนสติ เย วิตมิสฺสา จกฺขุโสตวิญเญยฺยา ธมฺมา สังวิชฺชนฺติ วา เต ตถาคตสฺส

โน วาติ ฯ ตเมนํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ เย วีตมิสฺสา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา น เต ตถาคตสฺส สํวิชฺชนฺตีติ ฯ ยโต นํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ เย วีตมิสฺสา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา น เต ตถาคตสฺส สํวิชฺชนฺตีติ ตโต นํ อุตฺตริ สมนฺเนสตีติ เย โวหารา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สํวิชฺชนฺติ วา เต ตถาคตสฺส โน วาติ ฯ ตเมนํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ เย โวหารา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สํวิชฺชนฺติ เต ตถาคตสฺสาติ ฯ ยโต นํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ เย โวหารา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สํวิชฺชนฺติ เต ตถาคตสฺสาติ ตโต นํ อุตฺตริ สมนฺเนสติ ทิฆรตฺตํ สมาปนฺโน อยมายสฺมา อิมํ กุสลํ ธมฺมํ อุทาหุ อิตฺถตฺตสมาปนฺโนติ ฯ ตเมนํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ ทิฆรตฺตํ สมาปนฺโน อยมายสฺมา อิมํ กุสลํ ธมฺมํ นายมายสฺมา อิตฺถตฺตสมาปนฺโนติ ฯ ยโต นํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ ทิฆรตฺตํ สมาปนฺโน อยมายสฺมา อิมํ กุสลํ ธมฺมํ นายมายสฺมา อิตฺถตฺตสมาปนฺโนติ ตโต นํ อุตฺตริ สมนฺเนสติ ฌาตชฺฌาปนฺโน[1] อยมายสฺมา ภิกฺขุ ยสปฺปตฺโต[2] สํวิชฺชนฺตสฺส อิเธกจฺเจ อาทิ๊นวาติ ฯ น ตาว ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อิเธกจฺเจ อาทิ๊นวา สํวิชฺชนฺติ ยาว น ฌาตชฺฌาปนฺโน โหติ ยสปฺปตฺโต ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌาตชฺฌาปนฺโน โหติ

---

๑ ยุ. ยตฺตชฺฌาปนฺโนติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ยุ. ยสมฺปตฺโตติ ทิสฺสติ ฯ

ยสฺปฺปตฺโต อถสฺส อิเธกจฺเจ อาทิ๋นวา สงฺวิชฺชนฺติ ฯ ตเมนํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ ญาตชฺฌาปนฺโน อยมายสฺมา ภิกฺขุ ยสฺปฺปตฺโต นาสฺส อิเธกจฺเจ อาทิ๋นวา สงฺวิชฺชนฺตีติ ฯ ยโต นํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ ญาตชฺฌาปนฺโน อยมายสฺมา ภิกฺขุ ยสฺปฺปตฺโต นาสฺส อิเธกจฺเจ อาทิ๋นวา สงฺวิชฺชนฺตีติ ตโต นํ อุตฺตริ๋ สมนฺเนสติ อภยูปรโต อยมายสฺมา นายมายสฺมา ภยูปรโต วิ๋ตราคตฺตา กาเม น เสวติ ขยา ราคสฺสาติ ฯ ตเมนํ สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ อภยูปรโต อยมายสฺมา นายมายสฺมา ภยูปรโต วิ๋ตราคตฺตา กาเม น เสวติ ขยา ราคสฺสาติ ฯ ตญเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ๋ ปเร เอวํ ปุจฺเฉยฺยุ เก ปนายสฺมโต อาการา เก อนฺวยา เยนายสฺมา เอวํ วเทติ อภยูปรโต อยมายสฺมา นายมายสฺมา ภยูปรโต วิ๋ตราคตฺตา กาเม น เสวติ ขยา ราคสฺสาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ พฺยากเรยฺย ตถา หิ ปน อยมายสฺมา สงฺเฆ วา วิหรนฺโต เอโก วา วิหรนฺโต เย จ ตตฺถ สุคตา เย จ ตตฺถ ทุคฺคตา เย จ ตตฺถ คณมนุสาสนฺติ เย จ อิเธกจฺเจ อามิเสสุ สนฺทิสฺสนฺติ เย จ อิเธกจฺเจ อามิเสน อนุปลิตฺตา นายมายสฺมา ตํ เตน อวชานาติ ฯ สมฺมุขา โข ปน เมตํ ภควโต สุตํ สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ อภยูปรโตหมสฺมิ นาหมสฺมิ ภยูปรโต วิ๋ตราคตฺตา กาเม น เสวามิ ขยา ราคสฺสาติ ฯ

[๕๓๘] ตตฺร ภิกฺขเว ตถาคโต อุตฺตริ ปฏิปุจฺฉิตพฺโพ เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สวิชฺชนฺติ วา เต ตถาคตสฺส โน วาติ ฯ พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ตถาคโต เอวํ พฺยากเรยฺย เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา น เต ตถาคตสฺส สวิชฺชนฺตีติ ฯ เย วีติมิสฺสา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สวิชฺชนฺติ วา ตถาคตสฺส โน วาติ ฯ พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ตถาคโต เอวํ พฺยากเรยฺย เย วีติมิสฺสา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา น เต ตถาคตสฺส สวิชฺชนฺตีติ ฯ เย โวทาตา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สวิชฺชนฺติ วา เต ตถาคตสฺส โน วาติ ฯ พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ตถาคโต เอวํ พฺยากเรยฺย เย โวทาตา จกฺขุโสตวิญฺเญยฺยา ธมฺมา สวิชฺชนฺติ เต ตถาคตสฺส เอตปโถหมสฺมิ เอตโคจโร โน จ เตน ตมฺมโยติ ฯ เอวมฺวาทิ โข ภิกฺขเว สตฺถารํ ธรหติ สาวโก อุปสงฺกมิตุํ ธมฺมสฺสวนาย ตสฺส สตฺถา ธมฺมํ เทเสติ อุตฺตรุตฺตริ ปณีตปณีตํ กณฺหสุกฺกสปฺปฏิภาคํ ยถายถา โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สตฺถา ธมฺมํ เทเสติ อุตฺตรุตฺตริ ปณีตปณีตํ กณฺหสุกฺกสปฺปฏิภาคํ ตถาตถา โส ตสฺมิ ธมฺเม อภิญฺญาย อิเธกจฺเจ ธมฺมํ ธมฺเมสุ นิฏฺฐงฺคจฺฉติ สตฺถริ ปสีทติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน สงฺโฆติ ฯ ตญฺเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปุเนวํ ปุจฺเฉยฺยุ เก ปนายสฺมโต อาการา เก อนฺวยา เยนายสฺมา เอวํ วเทติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ

ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สุปฏิปนฺโน สงฺโฆติ ฯ สมฺมา-
พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ พฺยากเรยฺย อิชาหํ อาวุโส เยน
ภควา เตนุปสงฺกมึ ธมฺมสฺสวนาย ตสฺส เม ภควา ธมฺมํ เทเสติ
อุตฺตรุตฺตริ ปณีตปณีตํ กณฺหสุกฺกสปฺปฏิภาคํ ยถายถา เม อาวุโส
ภควา ธมฺมํ เทเสติ อุตฺตรุตฺตริ ปณีตปณีตํ กณฺหสุกฺกสปฺปฏิภาคํ
ตถาตถาหํ ตสฺมึ ธมฺเม อภิญฺญาย อิเธกจฺจํ ธมฺมํ ธมฺเมสุ นิฏฺฐงฺคมึ
สตฺถริ ปสีทึ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม
สุปฏิปนฺโน สงฺโฆติ ฯ

[๕๓๙] ยสฺสกสฺสจิ ภิกฺขเว อิเมหิ อากาเรหิ อิเมหิ ปเทหิ
อิเมหิ พฺยญฺชเนหิ ตถาคเต สทฺธา นิวิฏฺฐา โหติ มูลชาตา
ปติฏฺฐิตาชาตา อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อาการวตี สทฺธา ทสฺสนมูลิกา
ทพฺหา อสฺหาริยา สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เทเวน วา
มาเรน วา พฺรหฺมุนา วา เกนจิ วา โลกสฺมึ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว
ตถาคเต ธมฺมสมนฺเนสนา โหติ เอวญฺจ ปน ตถาคโต ธมฺมโต
สุสมนฺนิฏฺโฐ โหตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทุนฺติ ฯ

วีมํสกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

โกสมฺพิยสุตฺตํ

[๕๔๐] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน โกสมฺพิยํ ภิกฺขู ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรนฺติ เต น เจว อญฺญมญฺญํ สญฺญาเปนฺติ น จ สญฺญตฺตึ อุเปนฺติ น จ อญฺญมญฺญํ นิชฺฌาเปนฺติ น จ นิชฺฌตฺตึ อุเปนฺติ ฯ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธ ภนฺเต โกสมฺพิยํ ภิกฺขู ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรนฺติ เต น เจว อญฺญมญฺญํ สญฺญาเปนฺติ น จ สญฺญตฺตึ อุเปนฺติ น จ อญฺญมญฺญํ นิชฺฌาเปนฺติ น จ นิชฺฌตฺตึ อุเปนฺตีติ ฯ อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุ๋ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มม วจเนน เต ภิกฺขู อามนฺเตหิ สตฺถา โว อายสฺมนฺเต อามนฺเตตีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ สตฺถา อายสฺมนฺเต อามนฺเตตีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ๋สุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ๋สุ ฯ

[๕๔๑] เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข เต ภิกฺขู ภควา เอตทโวจ สจฺจํ กิร ตุเมฺห ภิกฺขเว ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรถ เต น เจว อญฺญมญฺญํ สญฺญาเปถ น จ สญฺญตฺตึ อุเปถ น จ อญฺญมญฺญํ นิชฺฌาเปถ น จ นิชฺฌตฺตึ อุเปถาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว ยสฺมึ ตุเมฺห สมเย ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรถ อปิ นุ ตุมฺหากํ ตสฺมึ สมเย เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ เมตฺตํ วจีกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อิติ กิร ภิกฺขเว ยสฺมึ ตุเมฺห สมเย ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรถ เนว ตุมฺหากํ ตสฺมึ สมเย เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ น เมตฺตํ วจีกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ น เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ อถ กิญฺจรหิ ตุเมฺห โมฆปุริสา กิชานนฺตา กิปสฺสนฺตา ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรถ เต น เจว อญฺญมญฺญํ สญฺญาเปถ น จ สญฺญตฺตึ อุเปถ น จ อญฺญมญฺญํ นิชฺฌาเปถ น จ นิชฺฌตฺตึ

อุเปถ ตญฺหิ ตุมฺหากํ โมฆปุริสา ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ

[๕๔๒] อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ฉยิเม ภิกฺขเว ธมฺมา สาราณียา ปิยกรณา ครุกรณา สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตนฺติ ฯ กตเม ฉ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ธมฺโม สาราณีโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เมตฺตํ วจีกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ธมฺโม สาราณีโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ธมฺโม สาราณีโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขู เย เต ลาภา ธมฺมิกา ธมฺมลทฺธา อนฺตมโส ปตฺตปริยาปนฺนมตฺตมฺปี ตถารูเปหิ ลาเภหิ อปฺปฏิวิภตฺตโภคี โหติ สีลวนฺเตหิ สพฺรหฺมจารีหิ สาธารณโภคี อยมฺปิ ธมฺโม สาราณีโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตติ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขู ยานิ ตานิ สีลานิ อกฺขณฺฑานิ อจฺฉิทฺทานิ อสพลานิ อกมฺมาสานิ ภุชิสฺสานิ

วิญฺญูปสฏฺฐานิ อปรามฏฺฐานิ สมาธิสංวตฺตนิกานิ ตถารูเปสุ สีเตสุ สีตสามญฺญคโต วิหรติ สพฺรหฺมจาริหิ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ธมฺโม สาราณีโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตติ ฯ ปุน จปรං ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยายं ทิฏฺฐิ อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ตถารูปาย ทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิสามญฺญคโต วิหรติ สพฺรหฺมจาริหิ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ธมฺโม สาราณีโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตติ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว ฉ สาราณียา ธมฺมา ปิยกรณา ครุกรณา สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีภาวาย สංวตฺตนฺติ ฯ อิเมสං โข ภิกฺขเว ฉนฺนং สาราณียานং ธมฺมานং เอตं อคฺคं เอตं สงฺคาหิกं เอตं สงฺฆาฏนิยं ยทิทं ยายं ทิฏฺฐิ อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว กูฏาคารสฺส เอตं อคฺคं เอตं สงฺคาหิกं เอตं สงฺฆาฏนิยं ยทิทं กูฏํ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเมสං ฉนฺนং สาราณียานং ธมฺมานং เอตं อคฺคं เอตं สงฺคาหิกं เอตं สงฺฆาฏนิยं ยทิทं ยายं ทิฏฺฐิ อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ

[๕๔๓] กถญฺจ ภิกฺขเว ยายं ทิฏฺฐิ อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรญฺญคโต วา รุกฺขมูลคโต วา สุญฺญาคารคโต วา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ อตฺถิ

นุ โข เม ตํ ปริยุฏฺฐานํ อชฺฌตฺตํ อปฺปหีนํ เยนาหํ ปริยุฏฺฐาเนน ปริยุฏฺฐิตจิตฺโต ยถาภูตํ นปฺปชาเนยฺยํ นปฺปสฺเสยฺยนฺติ ฯ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กามราคปริยุฏฺฐิโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺยาปาทปริยุฏฺฐิโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ถีนมิทฺธปริยุฏฺฐิโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจปริยุฏฺฐิโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิจิกิจฺฉาปริยุฏฺฐิโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิธโลกจินฺตาย ปสุโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปรโลกจินฺตาย ปสุโต โหติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺฑนชาโต กลหชาโต วิวาทาปนฺโน อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺโต วิหรติ ปริยุฏฺฐิตจิตฺโตว โหติ โส เอวํ ปชานาติ นตฺถิ โข เม ตํ ปริยุฏฺฐานํ อชฺฌตฺตํ อปฺปหีนํ เยนาหํ ปริยุฏฺฐาเนน ปริยุฏฺฐิตจิตฺโต ยถาภูตํ นปฺปชาเนยฺยํ นปฺปสฺเสยฺยํ สุปณิหิตํ เม มานสํ สจฺจานํ โพธายาติ ฯ อิทมสฺส ปฐมํ ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรํ อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๔๔] ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ อิมํ นุ โข อหํ ทิฏฺฐึ อาเสวนฺโต ภาเวนฺโต พหุลีกโรนฺโต ฉภามิ ปจฺจตฺตํ สมถํ ฉภามิ ปจฺจตฺตํ นิพฺพุตินฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ อิมํ โข อหํ ทิฏฺฐึ อาเสวนฺโต ภาเวนฺโต พหุลีกโรนฺโต ฉภามิ

ปจฺจตฺตํ สมกํ ภวามิ ปจฺจตฺตํ นิพฺพุตฺตินฺติ ฯ อิทมสฺส ทุติยํ ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรํ อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๔๕] ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยถารูปายาหํ ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโต อตฺถิ นุ โข อิโต พหิทฺธา อญฺโญ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา ตถารูปาย ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโตติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ ยถารูปายาหํ ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโต นตฺถิ อิโต พหิทฺธา อญฺโญ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา ตถารูปาย ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโตติ ฯ อิทมสฺส ตติยं ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรํ อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๔๖] ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยถารูปาย ธมฺมตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปี ตถารูปาย ธมฺมตาย สมนฺนาคโตติ ฯ กถารูปาย จ ภิกฺขเว ธมฺมตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต ธมฺมตา เอสา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิญฺจาปี ตถารูปี อาปตฺติ อาปชฺชติ ยถารูปาย อาปตฺติยา วุฏฺฐานํ ปญฺญายติ อถ โข นํ ขิปฺปเมว สตฺถริ วา วิญฺญูสุ วา สพฺรหฺมจารีสุ เทเสติ วิวรติ อุตฺตานีกโรติ เทเสตฺวา วิวริตฺวา อุตฺตานีกตฺวา อายตึ สංวรํ อาปชฺชติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทหโร กุมาโร มนฺโท อุตฺตานเสยฺยโก หตฺเถน วา ปาเทน วา องฺคารํ อกฺกมิตฺวา ขิปฺปเมว ปฏิสංหรติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ธมฺมตา เอสา ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิญฺจาปี

ตถารูปี อาปตฺตึ อาปชฺชติ ยถารูปาย อาปตฺติยา วุฏฺฐานํ ปญฺญายติ อถ โข นํ ชิปฺปเมว ฉตฺถริ วา วิญฺญูสุ วา สพฺรหฺมจารีสุ เทเสติ วิวรติ อุตฺตานีกโรติ เทเสตฺวา วิวริตฺวา อุตฺตานีกตฺวา อายตึ สංวรํ อาปชฺชติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ ยถารูปาย ธมฺมตาย ทิฏฺฐีสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปี ตถารูปาย ธมฺมตาย สมนฺนาคโตติ ฯ อิทมสฺส จตุตฺถํ ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรं อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๔๗] ปุน จปรं ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยถารูปาย ธมฺมตาย ทิฏฺฐีสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปี ตถารูปาย ธมฺมตาย สมนฺนาคโตติ ฯ กถंรูปาย จ ภิกฺขเว ธมฺมตาย ทิฏฺฐีสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต ธมฺมตา เอสา ภิกฺขเว ทิฏฺฐีสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิญฺจาปี ยานิ ตานิ สพฺรหฺมจารีนं อุจฺจาวจานิ กิกรณียานิ ตตฺถ อุสฺสุกฺกं อาปนฺโน โหติ อถ ขฺวสฺส ติพฺพา เปกฺขา โหติ อธิสีลสิกฺขาย อธิจิตฺตสิกฺขาย อธิปญฺญาสิกฺขาย ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คาวี ตรุณวจฺฉา ถพฺภญฺจ อาวุปฺปติ วจฺฉกญฺจ อปจินติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ธมฺมตา เอสา ทิฏฺฐีสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิญฺจาปี ยานิ ตานิ สพฺรหฺมจารีนं อุจฺจาวจานิ กิกรณียานิ ตตฺถ อุสฺสุกฺกं อาปนฺโน โหติ อถ ขฺวสฺส ติพฺพา เปกฺขา โหติ อธิสีลสิกฺขาย อธิจิตฺตสิกฺขาย อธิปญฺญาสิกฺขาย ฯ โส เอวं ปชานาติ ยถารูปาย ธมฺมตาย ทิฏฺฐีสมฺปนฺโน

ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปิ ตถารูปาย ธมฺมตาย สมนฺนาคโตติ ฯ อิทมสฺส ปญฺจมํ ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรํ อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๔๘] ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยถารูปาย พลตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปิ ตถารูปาย พลตาย สมนฺนาคโตติ ฯ กถัรูปาย จ ภิกฺขเว พลตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต พลตา เอสา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส ยํ ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย เทสิยมาเน อฏฺฐิกตฺวา มนสิกตฺวา สพฺพเจตโส สมนฺนาหริตฺวา โอหิตโสโต ธมฺมํ สุณาติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ ยถารูปาย พลตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปิ ตถารูปาย พลตาย สมนฺนาคโตติ ฯ อิทมสฺส ฉฏฺฐํ ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรํ อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๔๙] ปุน จปรํ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยถารูปาย พลตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปิ ตถารูปาย พลตาย สมนฺนาคโตติ ฯ กถัรูปาย จ ภิกฺขเว พลตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต พลตา เอสา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส ยํ ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย เทสิยมาเน ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ธมฺมเวทํ ลภติ ธมฺมูปสญฺหิตํ ปามุชฺชํ ฯ โส เอวํ ปชานาติ ยถารูปาย พลตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน

ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหมฺปี ตถารูปาย พลตาย สมนฺนาคโตติ ฯ อิทมสฺส สตฺตมํ ญาณํ อธิคตํ โหติ อริยํ โลกุตฺตรํ อสาธารณํ ปุถุชฺชเนหิ ฯ

[๕๕๐] เอวํ สตฺตงฺคมนฺนาคตสฺส โข ภิกฺขเว อริยสาวกสฺส ธมฺมตา สุสมนฺนิฏฺฐา โหติ โสตาปตฺติผลสจฺฉิกิริยาย ฯ เอวํ สตฺตงฺคสมนฺนาคโต โข ภิกฺขเว อริยสาวโก โสตาปตฺติผลสมนฺนาคโต โหตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ

โกสมฺพิยสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

พฺรหฺมนิมนฺตนิกสุตฺตํ

[๕๕๑] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๕๕๒] ภควา เอตทโวจ เอกมิทาหํ ภิกฺขเว สมยํ อุกฺกฏฺฐายํ วิหรามิ สุภควเน สาลราชมูเล ฯ เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน พกสฺส พฺรหฺมุโน เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา โหติ อิทํ นิจฺจํ อิทํ ธุวํ อิทํ สสฺสตํ อิทํ เกวลํ อิทํ อจวนธมฺมํ อิทํ หิ น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชติ อิโต จ ปนญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ นตฺถีติ ฯ อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว พกสฺส พฺรหฺมุโน เจตสา เจโต ปริวิตกฺกมญฺญาย เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา พาหํ สมฺมิญฺเชยฺย เอวเมว อุกฺกฏฺฐายํ สุภควเน สาลราชมูเล อนฺตรหิโต ตสฺมึ พฺรหฺมโลเก ปาตุรโหสึ ฯ อทฺทสา โข มํ ภิกฺขเว พโก พฺรหฺมา ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน มํ เอตทโวจ เอหิ โข มาริส สฺวาคตํ มาริส จิรสฺสํ โข มาริส อิมํ ปริยายมกาสิ ยทิทํ อิธาคมนาย อิทํ หิ มาริส นิจฺจํ อิทํ ธุวํ อิทํ สสฺสตํ อิทํ เกวลํ อิทํ อจวนธมฺมํ อิทํ หิ น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชติ อิโต จ ปนญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ นตฺถีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว พกํ พฺรหฺมานํ

เอตทโวจ อวิชฺชาคโต วต โภ พโก พฺรหฺมา อวิชฺชาคโต วต โภ พโก พฺรหฺมา ยตฺร หิ นาม อนิจฺจเยว สมานํ นิจฺจนฺติ วกฺขติ อธุวเยว สมานํ ธุวนฺติ วกฺขติ อสสฺสตเยว สมานํ สสฺสตนฺติ วกฺขติ อเกวลเยว สมานํ เกวลนฺติ วกฺขติ จวนธมฺมเยว สมานํ อจวนธมฺมนฺติ วกฺขติ ยตฺถ จ ปน ชายติ จ ชียติ จ มียติ จ จวติ จ อุปปชฺชติ จ ตํ ตถา วกฺขติ อิทํ หิ น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชตีติ สนฺตญฺจ ปนญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ นตฺถญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณนฺติ วกฺขตีติ ฯ

[๕๕๓] อถ โข ภิกฺขเว มาโร ปาปิมา อญฺญตรํ พฺรหฺมปาริสชฺชํ อนฺวาวิสิตฺวา มํ เอตทโวจ ภิกฺขุ ภิกฺขุ เมตมาสโท เมตมาสโท เอโส หิ ภิกฺขุ พฺรหฺมา มหาพฺรหฺมา อภิภู อนภิภูโต อญฺญทตฺถุ ทโส วสวตฺตี อิสฺสโร กตฺตา นิมฺมิตา เสฏฺโฐ สชฺชิตา วสี ปิตา ภูตภพฺยานํ ฯ อเหสุ โข ภิกฺขุ ตยา ปุพฺเพ สมณพฺราหฺมณา โลกสฺมิ ปจฺจนฺตคามกา ปจฺจนฺตนิคมกา อาปคามกา อาปนิคมกา เตชคามกา เตชนิคมกา วายคามกา วายนิคมกา ภูตคามกา ภูตนิคมกา เทวคามกา เทวนิคมกา ปชาปติคามกา ปชาปตินิคมกา พฺรหฺมคามกา พฺรหฺมนิคมกา เต กายสฺส เภทา ปาณุปจฺเฉทา หีเน กาเย ปติฏฺฐิตา ฯ อเหสุ โข ปน ภิกฺขุ ตยา ปุพฺเพ สมณพฺราหฺมณา โลกสฺมิ ปจฺจนฺตคามกา ปจฺจนฺตนิคมกา ปจฺจนฺตสตฺถกา ปจฺจนฺตภินฺทิโน อาปปตฺถกา อาปาภินฺทิโน เตชปตฺถกา เตชาภินฺทิโน วาย-

ปสฺสกา วายาภินนฺทิโน ภูตปสฺสกา ภูตาภินนฺทิโน เทวปสฺสกา เทวาภินนฺทิโน ปชาปติปสฺสกา ปชาปตาภินนฺทิโน พฺรหฺมปสฺสกา พฺรหฺมาภินนฺทิโน เต ภายสฺส เภทา ปาณุปจฺเฉทา ปณีเต กาเย ปติฏฺฐิตา ฯ กินฺตาหํ ภิกฺขุ เอวํ วทามิ อิงฺฆ ตฺวํ มาริส ยเทว เต พฺรหฺมา อาห ตเทว ตฺวํ กโรหิ มา ตฺวํ พฺรหฺมุโน วจนํ อุปาติวตฺติตฺโถ สเจ โข ตฺวํ ภิกฺขุ พฺรหฺมุโน วจนํ อุปาติวตฺติสฺสสิ ฯ เสยฺยถาปี นาม ปุริโส สิรึ อาคจฺฉนฺตึ ทณฺเฑน ปฏิปฺปนาเมยฺย เสยฺยถาปี วา ปน ภิกฺขุ ปุริโส นรกปฺปปาเต ปปตนฺโต หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ ปชึ วิราเชยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ ภิกฺขุ ตุยฺหํ ภวิสฺสติ ฯ อิงฺฆ ตฺวํ มาริส ยเทว เต พฺรหฺมา อาห ตเทว ตฺวํ กโรหิ มา ตฺวํ พฺรหฺมุโน วจนํ อุปาติวตฺติตฺโถ นนุ ตฺวํ ภิกฺขุ ปสฺสสิ พฺรหฺมปริสํ สนฺนิสินฺนนฺติ ฯ อิติ โข มํ ภิกฺขเว มาโร ปาปีมา พฺรหฺมปริสํ อุปเนสิ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว มารํ ปาปีมนฺตํ เอตทโวจํ ชานามิ โข ตาหํ ปาปีม มา ตฺวํ มญฺญิตฺโถ น มํ ชานาตีติ มาโร ตฺวมสิ ปาปีม โย เจว ปาปีม พฺรหฺมา ยา จ พฺรหฺมปริสา เย จ พฺรหฺม-ปาริสชฺชา สพฺเพว ตว หตฺถคตา สพฺเพ ตว วสงฺคตา ตุยฺหํ หิ ปาปีม เอวํ โหติ เอโสปี เม อสฺส หตฺถคโต เอโสปี เม อสฺส วสงฺคโตติ อหํ โข ปน ปาปีม เนว ตว หตฺถคโต เนว ตว วสงฺคโตติ ฯ

[๕๕๔] เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว พโก พฺรหฺมา เอตทโวจ อหํ หิ มาริส นิจฺจโเยว สมานํ นิจฺจนฺติ วทามิ ธุวโเยว สมานํ ธุวนฺติ วทามิ สสฺสตโเยว สมานํ สสฺสตนฺติ วทามิ เกวลโเยว สมานํ เกวลนฺติ วทามิ อจวนธมฺมโเยว สมานํ อจวนธมฺมนฺติ วทามิ ฯ ยตฺถ จ ปน น ชจฺจยติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชติ ตเทวาหํ วทามิ อิทํ หิ น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชติ อสนฺตญฺจ ปนญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ นตฺถญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณนฺติ วทามิ ฯ อเหสุ โข ภิกฺขุ ตยา ปุพฺเพ สมณพฺราหฺมณา โตกสฺมิ ยาวตกํ ตุยฺหํ กสิณํ อายุ ตาวตกํ เต ตโปกมฺมเมว อโหสิ ฯ เต โข เอวํ ชาเนยฺยุ สนฺตํ วา อญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ อตฺถญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณนฺติ อสนฺตํ วา อญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ นตฺถญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณนฺติ ฯ กินฺตาหํ ภิกฺขุ เอวํ วทามิ น เจวญฺญํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ ทกฺขิสฺสสิ ยาวเทว จ ปน กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี ภวิสฺสสิ ฯ สเจ โข ตฺวํ ภิกฺขุ ปจฺจึ อชฺโฌสิสฺสสิ โอปสายิโก เม ภวิสฺสสิ วตฺถุสายิโก ยถากามกรณีโย พาหิเตยฺโย ฯ สเจ ปน อาปึ เตชํ วายํ ภูเต เทเว ปชาปตึ พฺรหฺมํ อชฺโฌสิสฺสสิ โอปสายิโก เม ภวิสฺสสิ วตฺถุสายิโก ยถากามกรณีโย พาหิเตยฺโยติ ฯ อหมฺปี โข เอตํ พฺรหฺเม ชานามิ ฯ สเจ ปจฺจึ อชฺโฌสิสฺสามิ โอปสายิโก เต ภวิสฺสามิ วตฺถุสายิโก

ยถากามกรณีโย พาหิเตยฺโย ฯ สเจ ปน อาปี เตชํ วายํ ภูเต เทเว ปชาปตี พฺรหฺมํ อชฺโฌสีทสฺสามิ โอปสายิโก เต ภวิสฺสามิ วตฺถุสายิโก ยถากามกรณีโย พาหิเตยฺโย ฯ อปิจ เต อหํ พฺรเหฺม คตินฺจ ปชานามิ ชุตินฺจ ปชานามิ เอวํ มหิทฺธิโก พโก พฺรหฺมา เอวํ มหานุภาโว พโก พฺรหฺมา เอวํ มเหสกฺโข พโก พฺรหฺมาติ ฯ ยถากถํ ปน เม ตฺวํ มาริส คตินฺจ ปชานาสิ ชุตินฺจ ปชานาสิ เอวํ มหิทฺธิโก พโก พฺรหฺมา เอวํ มหานุภาโว พโก พฺรหฺมา เอวํ มเหสกฺโข พโก พฺรหฺมาติ ฯ

ยาวตา จนฺทิมสุริยา ปริหรนฺติ ทิสา ภนฺติ วิโรจนา
ตาว สหสฺสธา โลโก เอตฺถ เต วตฺตตี วโส
ปโรปรญฺจ ชานาสิ อโถ ราค วิราคินํ
อิตฺถภาวญฺญถาภาวํ สตฺตานํ อาคตึ คตินฺติ ฯ

เอวํ โข เต อหํ พฺรเหฺม คตินฺจ ปชานามิ ชุตินฺจ ปชานามิ เอวํ มหิทฺธิโก พโก พฺรหฺมา เอวํ มหานุภาโว พโก พฺรหฺมา เอวํ มเหสกฺโข พโก พฺรหฺมาติ ฯ อตฺถิ โข พฺรเหฺม อญฺเญ ตโย กายา ตตฺถ ตฺวํ น ชานาสิ น ปสฺสสิ ตฺยาหํ ชานามิ ปสฺสามิ ฯ อตฺถิ โข พฺรเหฺม อาภสฺสรา นาม กาโย ฯ ยโต ตฺวํ จุโต อิธูปปนฺโน ตสฺส เต อตีจิรนิวาเสน สา สติ มุฏฺฐา เตน ตํ ตฺวํ น ชานาสิ น ปสฺสสิ ตมหํ ชานามิ ปสฺสามิ ฯ เอวมฺปี โข อหํ พฺรเหฺม เนว เต สมสโม อภิญฺญาย กุโต นีเจยฺยํ

อถ โข อหเมว ตยา ภิยฺโย ฯ อตฺถิ โข พฺรเหฺม สุภกิณฺหา นาม กาโย เวหปฺผลา นาม กาโย ตํ ตฺวํ น ชานาสิ น ปสฺสสิ อหเมว ชานามิ ปสฺสามิ ฯ เอวมฺปิ โข อหํ พฺรเหฺม เนว เต สมสโม อภิญฺญาย กุโต นีเจยฺโย อถ โข อหเมว ตยา ภิยฺโย ฯ ปฐวี โข อหํ พฺรเหฺม ปฐวิโต อภิญฺญาย ยาวตา ปฐวิยา ปฐวิตฺเตน อนนุภูตํ ตทภิญฺญาย ปฐวี นาโหสิ ปฐวิยา นาโหสิ ปฐวิโต นาโหสิ ปฐวี เมติ นาโหสิ ปฐวี นาภวิ ฯ เอวมฺปิ โข อหํ พฺรเหฺม เนว เต สมสโม อภิญฺญาย กุโต นีเจยฺโย อถ โข อหเมว ตยา ภิยฺโย ฯ อาปี โข อหํ พฺรเหฺม ฯเป ฯ เตชํ โข อหํ พฺรเหฺม ... วายุ โข อหํ พฺรเหฺม ... ภูเต โข อหํ พฺรเหฺม ... เทเว โข อหํ พฺรเหฺม ... ปชาปตี โข อหํ พฺรหฺเม ... พฺรหฺมา โข อหํ พฺรเหฺม ... อาภสฺสเร โข อหํ พฺรเหฺม ... สุภกิณฺเห โข อหํ พฺรเหฺม ... เวหปฺผเล โข อหํ พฺรเหฺม ... อภิภุ โข อหํ พฺรหฺเม ... สพฺพา โข อหํ พฺรเหฺม สพฺพโต อภิญฺญาย ยาวตา สพฺพสฺส สพฺพตฺเตน อนนุภูตํ ตทภิญฺญาย สพฺพา นาโหสิ สพฺพสฺมิ นาโหสิ สพฺพโต นาโหสิ สพฺพา เมติ นาโหสิ สพฺพา นาภวิ ฯ เอวํ โข อหํ พฺรเหฺม เนว เต สมสโม อภิญฺญาย กุโต นีเจยฺโย อถ โข อหเมว ตยา ภิยฺโยติ ฯ สเจ โข เต มาริส สพฺพสฺส สพฺพตฺเตน อนนุภูตํ ตทภิญฺญาย มา เหว เต วิตกเมว อโหสิ ตุจฺฉกเมว

อโหสิ ฯ วิญฺญาณํ อนิทสฺสนํ อนนฺตํ สพฺพโตปภํ ปฐวิยา ปฐวิตฺเตน อนนุภูตํ อาปสฺส อาปตฺเตน อนนุภูตํ เตชสฺส เตชตฺเตน อนนุภูตํ วายสฺส วายตฺเตน อนนุภูตํ ภูตานํ ภูตตฺเตน อนนุภูตํ เทวานํ เทวตฺเตน อนนุภูตํ ปชาปติสฺส ปชาปติตฺเตน อนนุภูตํ พฺรหฺมุโน พฺรหฺมตฺเตน อนนุภูตํ อาภสฺสรานํ อาภสฺสรตฺเตน อนนุภูตํ สุภกิณฺหานํ สุภกิณฺหตฺเตน อนนุภูตํ เวหปฺผลานํ เวหปฺผลตฺเตน อนนุภูตํ อภิภุสฺส อภิภุตฺเตน อนนุภูตํ สพฺพสฺส สพฺพตฺเตน อนนุภูตํ ฯ หนฺท จรหิ เต มาริส อนฺตรธายามีติ ฯ หนฺท จรหิ เม ตฺวํ พฺรหฺเม อนฺตรธายสฺสุ สเจ วิสหสีติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว พโก พฺรหฺมา อนฺตรธายิสฺสามิ สมณสฺส โคตมสฺส อนฺตรธายิสฺสามิ สมณสฺส โคตมสฺสาติ เนวสฺสุ เม สกฺโกติ อนฺตรธายิตุํ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว พกํ พฺรหฺมานํ เอตทโวจํ หนฺท จรหิ เต พฺรเหฺม อนฺตรธายามีติ ฯ หนฺท จรหิ เม ตฺวํ มาริส อนฺตรธายสฺสุ สเจ วิสหสีติ ฯ อถ ขฺวาหํ ภิกฺขเว ตถารูปึ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขาเรสึ[1] เอตฺตาวตา พฺรหฺมา จ พฺรหฺมปริสา จ พฺรหฺมปาริสชฺชา จ สทฺทญฺจ เม สุยฺยนฺติ[2] น จ มํ ทกฺขนฺตีติ ฯ อนฺตรหิโต อิมํ คาถํ อภาสิ

ภเววาหํ ภยํ ทิสฺวา ภวญฺจ วิภเวสินํ
ภวํ นาภิวทึ กิญฺจิ นนฺทิญฺจ น อุปาทิยนฺติ ฯ

---

๑ สี. ยุ. อภิสงฺขาสึ ฯ ๒ สี. ยุ. โสสฺสนฺติ ฯ

[๕๕๕] อถ โข ภิกฺขเว พฺรหฺมา จ พฺรหฺมปริสา จ พฺรหฺม-ปาริสชฺชา จ อจฺฉริยพฺภูตจิตฺตชาตา อเหสุ๋ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ สมณสฺส โคตมสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา น จ วต โน อิโต ปุพฺเพ ทิฏฺโฐ วา สุโต วา อญฺโญ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํ มหิทฺธิโก เอวํ มหานุภาโว ยถา จายํ สมโณ โคตโม สกฺยกุลา ปพฺพชิโต ภวรามาย วต โภ ปชาย ภวรตาย ภวสมฺมุทิตาย สมูลํ ภวํ อุทพฺพหิ๋ติ ฯ

[๕๕๖] อถ โข ภิกฺขเว มาโร ปาปีมา อญฺญตรํ พฺรหฺม-ปาริสชฺชํ อนฺวาวิสิตฺวา มํ เอตทโวจ สเจ โข ตฺวํ มาริส เอวํ ปชานาสิ สเจ ตฺวํ เอวมนุพุทฺโธ มา สาวเก อุปเนสิ มา ปพฺพชิเต มา สาวกานํ ธมฺมํ เทเสสิ มา ปพฺพชิตานํ มา สาวเกสุ เคธิมกาสิ มา ปพฺพชิเตสุ ฯ อเหสุ๋ โข ภิกฺขุ ตยา ปุพฺเพ สมณพฺราหฺมณา โลกสฺมิ๋ อรหนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา ปฏิชานมานา เต สาวเก อุปเนสุ๋ ปพฺพชิเต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสสุ๋ ปพฺพชิตานํ สาวเกสุ เคธิมกสุ๋ ปพฺพชิเตสุ สาวเก อุปเนตฺวา ปพฺพชิเต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสตฺวา ปพฺพชิตานํ สาวเกสุ เคธิกตจิตฺตา ปพฺพชิเตสุ กายสฺส เภทา ปาณุปจฺเฉทา หิ๋เน กาเย ปติฏฺฐิตา ฯ อเหสุ๋ โข ปน ภิกฺขุ ตยา ปุพฺเพ สมณพฺราหฺมณา โลกสฺมิ๋ อรหนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา ปฏิชานมานา เต น สาวเก อุปเนสุ๋ น ปพฺพชิเต น สาวกานํ ธมฺมํ เทเสสุ๋ น ปพฺพชิตานํ น

สาวเกสุ เคธิมกสุ น ปพฺพชิเต เต น สาวเก อุปเนตฺวา น ปพฺพชิเต น สาวกานํ ธมฺมํ เทเสตฺวา น ปพฺพชิตานํ น สาวเกสุ เคธิกตจิตฺตา น ปพฺพชิเตสุ กายสฺส เภทา ปาณุปจฺเฉทา ปณีเต กาเย ปติฏฺจิตา ฯ ตนฺตาหํ ภิกฺขุ เอวํ วทามิ อิงฺฆ ตฺวํ มาริส อปฺโปสฺสุกฺโก ทิฏฺธมฺมสุขวิหารํ อนุยุตฺโต วิหรสฺสุ อนกฺขาตา กุสลา หิ มาริส มา ปรํ โอวทาหีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว มารํ ปาปีมนฺ เอตทโวจ๋ ชานามิ โข ตาหํ ปาปีม มา ตฺวํ มญฺญิตฺโถ น มํ ชานาตีติ มาโร ตฺวมสิ ปาปีม น มํ ตฺวํ ปาปีม หิตานุกมฺปี เอวํ วเทสิ อหิตานุกมฺปี มํ ตฺวํ ปาปีม เอวํ วเทสิ ฯ ตุยฺหํ หิ ปาปีม เอวํ โหติ เยสํ สมโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสสฺสตีติ เต เม วิสยํ อุปาติวตฺติสฺสนฺตีติ ฯ อสมฺมาสมฺพุทฺธา จ ปน เต ปาปีม สมณพฺราหฺมณา สมานา สมฺมาสมฺพุทฺธมฺหาติ ปฏิชานิสฺสุ อหํ โข ปน ปาปีม สมฺมาสมฺพุทฺโธว สมาโน สมฺมาสมฺพุทฺโธมฺหีติ ปฏิชานามิ ฯ เทเสนฺโตปี หิ ปาปีม ตถาคโต สาวกานํ ธมฺมํ ตาทิโสว อเทเสนฺโตปี หิ ปาปีม ตถาคโต สาวกานํ ธมฺมํ ตาทิโสว อุปเนนฺโตปี หิ ปาปีม ตถาคโต สาวเก ตาทิโสว อนุปเนนฺโตปี หิ ปาปีม ตถาคโต สาวเก ตาทิโสว ตํ กิสฺส เหตุ ตถาคตสฺส ปาปีม เย อาสวา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายตึ ชาติชรามรณิยา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา

อายติ๋ อนุปฺปาทธมฺมา เสยฺยถาปี ปาบีม ตาโถ มตฺถกจฺฉินฺโน อภพฺโพ ปุน วิรูพฺหิยา เอวเมว โข ปาบีม ตถาคตสฺส เย อาสวา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายติ๋ ชาติชรามรณิ๋ยา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายติ๋ อนุปฺปาทธมฺมาติ ฯ

อิติ หิทำ มารสฺส จ อนาลปนตาย พฺรหฺมุโน จ อภินิมนฺตนตาย ตสฺมา อิมสฺส เวยฺยากรณสฺส พฺรหฺมนิมนฺตนิกนฺเตฺวว อธิวจนนฺติ ฯ

พฺรหฺมนิมนฺตนิกสุตฺตำ นิฏฺฐิตำ นวมำ ฯ

มารตชฺชนียสุตฺตํ

[๕๕๗] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุสุมาคิเร เภสกลาวเน มิคทาเย ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อพฺโภกาเส จงฺกมิ ฯ เตน โข ปน สมเยน มาโร ปาปีมา อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส กุจฺฉิคโต โหติ โกฏฺฐมนุปวิฏฺโฐ ฯ อถ โข อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส เอตทโหสิ กินฺนุ โข เม กุจฺฉิ ครุครุตโร วิย มาสาจิตํ มญฺเญติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน จงฺกมา โอโรหิตฺวา วิหารํ ปวิสิตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน มารํ ปาปีมนฺตํ ปจฺจตฺตํ โยนิโส มนสากาสิ ฯ

[๕๕๘] อทฺทสา โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน มารํ ปาปีมนฺตํ กุจฺฉิคตํ โกฏฺฐมนุปวิฏฺฐํ ทิสฺวาน มารํ ปาปีมนฺตํ เอตทโวจ นิกฺขม ปาปีม นิกฺขม ปาปีม มา ตถาคตํ วิเหเฐสิ มา ตถาคตสาวกํ มา เต อโหสิ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ อถ โข มารสฺส ปาปีมโต เอตทโหสิ อชานเมว มํ อยํ สมโณ อปสฺสํ เอวมาห นิกฺขม ปาปีม นิกฺขม ปาปีม มา ตถาคตํ วิเหเฐสิ มา ตถาคตสาวกํ มา เต อโหสิ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ โยปีสฺส โส สตฺถา โสปี มํ เนว ขิปฺปํ ชาเนยฺย กุโต จ ปน มํ อยं สาวโก ชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข อายสฺมา

มหาโมคฺคลฺลานา มารํ ปาปีมนฺตํ เอตทโวจ เอวมฺปี โข ตาหํ ปาปีม ชานามิ มา ตฺวํ มญฺญิตฺโถ น มํ ชานาตีติ มาโร ตฺวมสิ ปาปีม ตุยฺหํ หิ ปาปีม เอวํ โหติ อชานเมว มํ อยํ สมโณ อปสฺสํ เอวมาห นิกฺขม ปาปีม นิกฺขม ปาปีม มา ตถาคตํ วิเหเฐสิ มา ตถาคตสาวกํ มา เต อโหสิ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ โยปีสฺส โส สตฺถา โสปี มํ เนว ชิปฺปี ชาเนยฺย กุโต จ ปน มํ อยํ สาวโก ชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข มารสฺส ปาปีมโต เอตทโหสิ ชานเมว โข มํ อยํ สมโณ ปสฺสํ เอวมาห นิกฺขม ปาปีม นิกฺขม ปาปีม มา ตถาคตํ วิเหเฐสิ มา ตถาคตสาวกํ มา เต อโหสิ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ อถ โข มาโร ปาปีมา อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส มุขโต อุคฺคนฺตฺวา ปจฺจคฺคเพ อฏฺฐาสิ ฯ

[๕๕๙] อถฺทสา โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน มารํ ปาปีมนฺตํ ปจฺจคฺคเพ ฐิตํ ทิสฺวาน มารํ ปาปีมนฺตํ เอตทโวจ เอตฺถาปี โข ตาหํ ปาปีม ปสฺสามิ มา ตฺวํ มญฺญิตฺโถ น มํ ปสฺสตีติ เยโส ตฺวํ ปาปีม ปจฺจคฺคเพ ฐิโต ฯ ภูตปุพฺพาหํ ปาปีม ทูสี นาม มาโร อโหสิ๋ ตสฺส เม กาฬี นาม ภคินี ตสฺสา ภคินิยา ตฺวํ ปุตฺโต โส เม ตฺวํ ภาคิเนยฺโย อโหสีติ ฯ เตน โข ปน สมเยน กกุสนฺโท ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโน โหติ ฯ กกุสนฺทสฺส โข ปน ปาปีม ภควโต

อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส วิชิตสงฺคามวิชิโต นาม มหาสาวกยุคฺคโล อโหสิ อคฺคภทฺทยุคฺคโล ฯ ยาวตา โข ปน ปาปิม กกุสนฺธสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาวกา นาสฺสุธ โกจิ อายสฺมตา วิชิเตน สมสโม โหติ ยทิทํ ธมฺมเทสนาย ฯ อิมินา โข เอตํ ปาปิม ปริยาเยน อายสฺมโต วิชิตสฺส วิชิโต วิชิโตเตฺวว สมญฺญา อุทปาทิ ฯ อายสฺมา ปน ปาปิม สญฺชีโว อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อปฺปกสิเรเนว สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชติ ฯ ภูตปุพฺพํ ปาปิม อายสฺมา สญฺชีโว อญฺญตรสฺมิ รุกฺขมูเล สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโน นิสินฺโน โหติ ฯ อทฺทสาสุ โข ปาปิม โคปาลกา ปสุปาลกา กสฺกา ปถาวิโน อายสฺมนฺตํ สญฺชีวํ อญฺญตรสฺมิ รุกฺขมูเล สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนํ นิสินฺนํ ทิสฺวาน เตสํ เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ อยํ สมโณ นิสินฺนโก กาลกโต หนฺท นํ ฑหามาติ ฯ อถ โข เต ปาปิม โคปาลกา ปสุปาลกา กสฺกา ปถาวิโน ติณญฺจ กฏฺฐญฺจ โคมยญฺจ สงฺกฑฺฒิตฺวา อายสฺมโต สญฺชีวสฺส กาเย อุปจินิตฺวา อคฺคึ ทตฺวา ปกฺกมิสุ ฯ อถ โข ปาปิม อายสฺมา สญฺชีโว ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ตาย สมาปตฺติยา วุฏฺฐหิตฺวา จีวรานิ ปปฺโผเฏตฺวา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ อทฺทสาสุ โข เต ปาปิม โคปาลกา ปสุปาลกา กสฺกา ปถาวิโน อายสฺมนฺตํ สญฺชีวํ ปิณฺฑาย จรนฺตํ ทิสฺวาน

เนสํ เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ ยํ สมโณ นิสีนฺนโก กาฬกโต สุวายํ ปฏิสญฺญี ชีโตติ ฯ อิมินา โข เอวํ ปาปีม ปริยาเยน อายสฺมโต สญฺชีวสฺส สญฺชีโว สญฺชีโวเตฺวว สมญฺญา อุทปาที ฯ

[๕๒๐] อถ โข ปาปีม ทูสิสฺส มารสฺส เอตทโหสิ อิเมสํ โข อหํ ภิกฺขูนํ สีลวนฺตานํ กลฺยาณธมฺมานํ เนว ชานามิ อาคติ วา คติ วา ยนฺนูนาหํ พฺราหฺมณคหปติเก อนฺวาวิเสยฺยํ เอถ ตุเมฺห ภิกฺขู สีลวนฺเต กลฺยาณธมฺเม อกฺโกสถ ปริภาสถ โรเสถ วิเหเสถ อปฺเปวนาม ตุเมฺหหิ อกฺโกสิยมานานํ ปริภาสิยมานานํ โรสิยมานานํ วิเหสิยมานานํ สิยา จิตฺตสฺส อญฺญถตฺตํ ยถา นํ ทูสี มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข ปาปีม ทูสี มาโร พฺราหฺมณคหปติเก อนฺวาวิสิ เอถ ตุเมฺห ภิกฺขู สีลวนฺเต กลฺยาณธมฺเม อกฺโกสถ ปริภาสถ โรเสถ วิเหเสถ อปฺเปวนาม ตุเมฺหหิ อกฺโกสิยมานานํ ปริภาสิยมานานํ โรสิยมานานํ วิเหสิยมานานํ สิยา จิตฺตสฺส อญฺญถตฺตํ ยถา นํ ทูสี มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข เต ปาปีม พฺราหฺมณคหปติกา อนฺวาวิสิฏฺฐา ทูสินา มาเรน ภิกฺขู สีลวนฺเต กลฺยาณธมฺเม อกฺโกสนฺติ ปริภาสนฺติ โรเสนฺติ วิเหเสนฺติ อิเม ปน มุณฺฑกา สมณกา อิพฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขนฺธา อโธมุขา มธุรกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม

อุณฺโก รุกฺขสาขายํ มูสิกํ มคฺคยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ เอวเมวิเม มุณฺฑกา สมณกา อิพฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขนฺธา อโธมุขา มธุรกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม โกฏฺโฐ นทีตีเร มจฺเฉ มคฺคยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ เอวเมวิเม มุณฺฑกา สมณกา อิพฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขนฺธา อโธมุขา มธุรกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม วิพาโร สนฺธิสมเล สงฺกฏีเร มูสิกํ มคฺคยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ เอวเมวิเม มุณฺฑกา สมณกา อิพฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขนฺธา อโธมุขา มธุรกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี กฑุรโก วหจฺฉินฺโน สนฺธิสมเล สงฺกฏีเร ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ เอวเมวิเม มุณฺฑกา สมณกา อิพฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขนฺธา อโธมุขา มธุรกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺตีติ ฯ เย โข ปน ปาปิมา เตน สมเยน มนุสฺสา กาลํ กโรนฺติ เยภุยฺเยน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๕๖๑] อถ โข ปาปิมา กกุสนฺโท ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ

ภิกฺขู อามนฺเตสิ อนฺวาวิสิฏฺฐา โข ภิกฺขเว พฺราหฺมณคหปติกา ทูสินา มาเรน เอถ ตุเมฺห ภิกฺขู สิกฺขนฺเต กลฺยาณธมฺเม อกุโกสถ ปริภาสถ วิเหเสถ อปฺเปวนาม ตุเมฺหหิ อกุโกสิย-มานานํ ปริภาสิยมานานํ โรสิยมานานํ วิเหสิยมานานํ สิยา จิตฺตสฺส อญฺญถตฺตํ ยถา นํ ทูสี มาโร ลเภถ โอตารนฺติ เอถ ตุเมฺห ภิกฺขเว เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรถ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรถ ฯ กรุณาสหคเตน เจตสา... มุทิตาสหคเตน เจตสา... อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรถ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺต-ตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรถาติ ฯ อถ โข เต ปาปิม ภิกฺขู ภกฺสนฺเตน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอวํ โอวทิยมานา เอวํ อนุสาสิยมานา อรญฺญคตาปี รุกฺขมูลคตาปี สุญฺญาคารคตาปี เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรึสุ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา

วิหรึสุ ฯ กรุณาสหคเตน เจตสา ... มุทิตาสหคเตน เจตสา ... อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรึสุ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรึสุ ฯ

[๕๖๒] อถ โข ปาปีม ทูสึสฺส มารสฺส เอตทโหสิ เอวมฺปี โข อหํ กโรนฺโต อิเมสํ ภิกฺขูนํ สึฆวนฺตานํ กลฺยาณธมฺมานํ เนว ชานามิ อาคตึ วา คตึ วา ยนฺนูนาหํ พฺราหฺมณคหปติเก อนฺวาวิเสยฺยํ เอถ ตุเมฺห ภิกฺขู สึฆวนฺเต กลฺยาณธมฺเม สกฺกโรถ ครุกโรถ มาเนถ ปูเชถ อปฺเปวนาม ตุเมฺหหิ สกฺกริยมานานํ ครุกริยมานานํ มานิยมานานํ ปูชิยมานานํ สิยา จิตฺตสฺส อญฺญถตฺตํ ยถา นํ ทูสึ มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข เต ปาปีม ทูสึ มาโร พฺราหฺมณคหปติเก อนฺวาวิสิ เอถ ตุเมฺห ภิกฺขู สึฆวนฺเต กลฺยาณธมฺเม สกฺกโรถ ครุกโรถ มาเนถ ปูเชถ อปฺเปวนาม ตุเมฺหหิ สกฺกริยมานานํ ครุกริยมานานํ มานิยมานานํ ปูชิยมานานํ สิยา จิตฺตสฺส อญฺญถตฺตํ ยถา นํ ทูสึ มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข เต ปาปีม พฺราหฺมณคหปติกา อนฺวาวิสิตฺวา ทูสินา มาเรน ภิกฺขู สึฆวนฺเต กลฺยาณธมฺเม สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปูเชนฺติ ฯ เย โข ปน ปาปีม เตน สมเยน มนุสฺสา กาลํ กโรนฺติ เยภุยฺเยน กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๕๖๓] อถ โข ปาปีม กกุสนฺโท ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภิกฺขู อามนฺเตสิ อนฺวาวิสิฏฺจา โข ภิกฺขเว พฺราหฺมณคหปติกา ทูสินา มาเรน เอถ ตุเมฺห ภิกฺขู สีลวนฺเต กลฺยาณธมฺเม สกฺกโรถ ครุกโรถ มาเนถ ปูเชถ อปฺเปวนาม ตุเมฺหหิ สกฺกริยมานานํ ครุกรียมานานํ มานียมานานํ ปูชียมานานํ สิยา จิตฺตสฺส อญฺญถตฺตํ ยถา นุ ทูสี มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ เอถ ตุเมฺห ภิกฺขเว อสุภานุปสฺสี กาเย วิหรถ อาหาเร ปฏิกฺกูลสญฺญิโน สพฺพโลเก อนภิรตสญฺญิโน สพฺพสงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปสฺสิโนติ ฯ อถ โข เต ปาปีม ภิกฺขู กกุสนฺเทน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอวํ โอวทิยมานา เอวํ อนุสาสียมานา อรญฺญคตาปี รุกฺขมูลคตาปี สุญฺญาคารคตาปี อสุภานุปสฺสี กาเย วิหรึสุ อาหาเร ปฏิกฺกูลสญฺญิโน สพฺพโลเก อนภิรตสญฺญิโน สพฺพสงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปสฺสิโน ฯ

[๕๖๔] อถ โข ปาปีม กกุสนฺโท ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย อายสฺมตา วิธุเรน ปจฺฉาสมเณน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ อถ โข ปาปีม ทูสี มาโร อญฺญตรํ กุมารกํ อนฺวาวิสิตฺวา สกฺขรํ คเหตฺวา อายสฺมโต วิธุรสฺส สีเส ปหารมทาสิ สีสํ โวภินฺทิ ฯ อถ โข ปาปีม อายสฺมา วิธุโร ภินฺเนน สีเสน โลหิเตน คพฺเนน กกุสนฺทเยว ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ปีฏฺฐิโต ปีฏฺฐิโต อนุพนฺธิ ฯ อถ

โข ปาปีม กณฺหนฺโท ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ นาคาปโลกิตํ อปโลเกสิ น วายํ ทูสี มาโร มตฺตมญฺญาสีติ ฯ สหาปโลกนาย จ ปน ปาปีม ทูสี มาโร ตมฺหา จ ฐานา จวิ มหานิรยญฺจ อุปปชฺชิ ฯ

[๕๖๕] ตสฺส โข ปน ปาปีม มหานิรยสฺส ตโย นามเธยฺยา โหนฺติ ผสฺสายตนิโก อิติปิ สงฺกุสมาหโต อิติปิ ปจฺจตฺตเวทนีโย อิติปิ ฯ อถ โข มํ ปาปีม นิรยปาลา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุ ยทา โข เต มาริส สงฺกุนา สงฺกุ หทเย สมาคจฺเฉยฺย อถ นํ ตฺวํ ชานෙยฺยาสิ วสฺสสหสฺสํ เม นิรเย ปจฺจมานสฺสาติ ฯ โส โข อหํ ปาปีม พหูนิ วสฺสานิ พหูนิ วสฺสสตานิ พหูนิ วสฺสสหสฺสานิ ตสฺมิ มหานิรเย อปจฺจิ ทสสหสฺสานิ ตสฺเสว มหานิรยสฺส อุสฺสเท อปจฺจิ วุฏฺฐานเวทนํ เวทิยมาโน ฯ ตสฺส มยฺหं ปาปีม เอวรูโป กาโย โหติ เสยฺยถาปิ มนุสฺสสฺส เอวรูปี สีสं โหติ เสยฺยถาปิ มจฺฉสฺส ฯ

[๕๖๖] ก็ทิโส นิรโย อาสิ ยตฺถ ทูสี อปจฺจถ
วิชฺชุรํ สาวกมาสชฺช กกุสนฺทญฺจ พฺราหฺมณํ
สตฺต อาสิ อโยสงฺกุ สพฺเพ ปจฺจตฺตเวทนา
อีทิโส นิรโย อาสิ ยตฺถ ทูสี อปจฺจถ
วิชฺชุรํ สาวกมาสชฺช กกุสนฺทญฺจ พฺราหฺมณํ
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก

ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
มชฺเฌ สรสฺส ติฏฺฐนฺติ วิมานา กปฺปฏฺฐายิโน
เวพฺรุยวณฺณา รุจิรา อจฺจิมนฺโต ปภสฺสรา
อจฺฉรา ตตฺถ นจฺจนฺติ ปุถู นานตฺตวณฺณิโย
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
โย เว พุทฺเธน จุทิโต ภิกฺขุสงฺฆสฺส เปกฺขโต
มิคารมาตุ ปาสาทํ ปาทงฺคุฏฺเฐน กมฺปยิ
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
โย เวชยนฺตปาสาทํ ปาทงฺคุฏฺเฐน กมฺปยิ
อิทฺธิพเลน ปตฺถทฺโธ สกฺเวเชสิ จ เทวตา
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
โย เวชยนฺตปาสาเท สกฺกํ โส ปริปุจฺฉติ
อปิ อาวุโส ชานาสิ ตณฺหกฺขยวิมุตฺติโย
ตสฺส สกฺโก วิยากาสิ ปญฺหํ ปุฏฺโฐ ยถากถํ
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
โย พฺรหฺมานํ ปริปุจฺฉติ สุธมฺมายํ อภิโตสภึ

อชฺชาปี เต อาวุโส ทิฏฺฐิ ยา เต ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ
ปสฺสสิ วีตวตฺตนฺตํ พฺรหฺมโลเก ปภสฺสรํ
ตสฺส พฺรหฺมา วิยากาสิ อนุปุพฺพํ ยถากถํ
น เม มาริส สา ทิฏฺฐิ ยา เม ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ
ปสฺสามิ วีตวตฺตนฺตํ พฺรหฺมโลเก ปภสฺสรํ
โสหํ อชฺช กถํ วชฺชํ อหํ นิจฺโจมฺหิ สสฺสโต
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
โย มหาเนรุโน กูฏํ วิโมกฺเขน อผสฺสยิ
วนํ ปุพฺพวิเทหานํ เย จ ภูมิสยา นรา
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทุกฺขํ นิคจฺฉสิ
น เว อคฺคิ เจตยติ อหํ พาลํ ฑหามีติ
พาโล จ ชตินฺตํ อคฺคิ อาสชฺช ส ฑยฺหติ
เอวเมว ตุวํ มาร อาสชฺช ตถาคตํ
สยํ ฑหิสฺสสิ อตฺตานํ พาโล อคฺคิว สมฺผุสํ
อปุญฺญํ ปสวิ มาโร อาสชฺช ตถาคตํ
กินฺนุ มญฺญสิ ปาปิม น เม ปาปี วิปจฺจติ
กโรโต จียติ ปาปี จิรรตฺตาย กนฺทติ
มาร นิพฺพินฺท พุทฺธมฺหา อาสมฺมากาสิ ภิกฺขุสุ

อิติ มารํ อตชฺเชสิ[1] ภิกฺขุ เภสกพาวเน
ตโต โส ทุมฺมโน ยกฺโข ตตฺเถวนฺตรธายถาติ ฯ
มารตชฺชนียสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ
จูพยมกวคฺโค ปญฺจโม ฯ
ตสฺสุทานํ
สาเลยฺยเวรญฺชเวทฬฺห จูพมหาธมฺมสมาทานํ
วิมสกา จ พฺรหฺมา ทูสี จ มาโร ปญฺจโม วรวคฺโค
มูลปณฺณาสกํ นิฏฺฐิตํ ฯ

---

๑ สี. ยุ. อฆฏเฏสิ ฯ

ปทานุกฺกโม

อกุสฺลา อิมสฺส โลกสฺส	ปพฺเพ	๓๘๙	องฺเก	๔๑๘
อกุสฺลํ	..	๑๓๑	..	๘๖
อตฺตนา จ อปฺปีจฺโฉ	..	๒๙๒	..	๒๘๗
อธิจิตฺตมนุยุตฺเตน	..	๒๕๗	..	๒๔๑
อนงฺคโณว	..	๕๔	..	๔๒
อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย	..	๑๐๐	..	๗๒
อปฺปสฺสาทา กามา	..	๒๑๓	..	๑๘๐
อพฺภูเพฺหสิโก	..	๒๘๕	..	๒๗๗
อสุภานุปสฺสึ กาเย วิหรถ	..	๕๖๓	..	๖๐๗
อากงฺเขยฺย	..	๗๔	..	๕๘
อากงฺเขยฺย เจ	..	๔๘๖	..	๕๒๕
อากงฺเขยฺย เจ	..	๔๙๑	..	๕๓๒
อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ	..	๓๔๗	..	๓๖๒
อิเธว ภิกฺขเว สมโณ	..	๑๕๔	..	๑๒๘
อุกฺขิตฺตปลิโฆ	..	๒๘๕	..	๒๗๗
เอกมิทาหํ ภิกฺขเว สมยํ	..	๕๕๒	..	๕๙๑
เอกาทสหิ ภิกฺขเว	..	๓๘๔	..	๔๑๐

เอกายโน	ปพฺเพ	๑๓๒	ยงฺเก	๑๐๓
เอกาสนโภชนํ ภุญฺชามิ	..	๒๖๕	..	๒๕๑
โอรสฺตปโตโท	..	,,	..	,,
กจฺจิ โว อนุรุทฺธา	..	๓๖๒	..	๓๘๗
กามานํ อสฺสาโท	..	๒๑๒	..	๑๘๑
กามานํ อาทีนโว	..	๒๑๓	..	๑๘๑
กาเย กายานุปสฺสี	..	๑๓๓	..	๑๐๓
กุสลํ	..	๑๑๑	..	๘๖
โกฏฺฐมนุปวิฏฺโฐ	..	๕๕๗	..	๖๐๐
โกธโน โข	..	๑๖๑	..	๑๓๘
โกสมฺพิยํ ภิกฺขู ภณฺฑนชาตา	..	๕๔๐	..	๕๘๑
กึวาที สมโณ กิมกฺขายี	..	๒๔๓	..	๒๒๐
คิญฺชกาวสเถ	..	๓๖๑	..	๓๘๖
จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว	..	๕๑๕	..	๕๕๖
จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว	..	๕๒๓	..	๕๖๕
จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อุปาทานานิ	..	๑๕๖	..	๑๓๒
จตุกุณฺฑิโก	..	๑๘๒	..	๑๕๘
จตุรงฺคิกํ พฺรหฺมจริยํ	..	๑๗๗	..	๑๕๕
จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสา	..	๘๓	..	๖๔
จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ	..	๘๒	..	๖๔

จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี	ปพฺเพ	๑๔๐	ยงฺเก	๑๓๐
จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ	..	๙๒	..	๖๔
ฉยิเม ภิกฺขเว ธมฺมา	..	๕๔๒	..	๕๘๓
ตถาคตสฺส ตถาคตพลานิ	..	๑๖๑	..	๑๔๐
ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ	..	๒๗๔	..	๒๖๑
ติวิธํ โข	..	๔๘๔	..	๕๒๑
ติวิธํ โข	..	๔๙๐	..	๕๓๑
ทิฏฺฐานุคติ อาปชฺชติ	..	๒๗	..	๒๘
ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ	..	๔๔๐	..	๔๖๒
เทฺวชา กตฺวา	..	๒๕๒	..	๒๓๒
เทฺวมา ภิกฺขเว ปริเยสนา	..	๓๑๓	..	๓๑๔
โทวจสฺสกรณา ธมฺมา	..	๒๒๒	..	๑๘๙
ธมฺมทายาทา	..	๒๑	..	๒๑
ธมฺเม ธมฺมานุปสฺสี	..	๑๔๑	..	๑๑๑
น ภิกฺขเว เนวาปีโก	..	๓๐๑	..	๒๙๘
นิรคฺคโฬ	..	๒๘๕	..	๒๗๗
ปญฺจ เจตโส วินิพนฺธา	..	๒๒๙	..	๒๐๖
ปญฺจ เจโตขีลา	..	๒๒๘	..	๒๐๕
ปฐวีธาตุ	..	๓๔๒	..	๓๕๑
ปนฺนทฺธโช ปนฺนภาโร	..	๒๘๕	..	๒๗๗

ปปญฺจสญฺญาสงฺขา	ปพุเพ	๒๔๖	ยงฺเก	๒๒๒
ปฏิโลมมาปาทิ	..	๓๒	..	๒๙
พหุสฺสุโต โหติ	..	๓๗๐	..	๓๙๘
พาหุกำ นทึ	..	๙๘	..	๗๐
ภูตภพฺยานำ	..	๕๕๓	..	๕๙๑
เย เคหสิตา ฉนฺทา	..	๒๖๔	..	๒๔๙
รตฺติ ฐูมายติ	..	๒๘๙	..	๒๘๒
รูปี ภิกฺขเว อนิจฺจำ	..	๓๙๓	..	๔๒๓
วนปตฺถปริยายำ	..	๒๓๔	..	๒๑๒
วิเวกมนุสิกฺขนฺติ	..	๒๕	..	๒๕
วิเวกำ นานุสิกฺขนฺติ	..	๒๔	..	๒๔
วีมำสเกน ภิกฺขเว	..	๕๓๖	..	๕๗๖
เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี	..	๑๓๙	..	๑๐๙
สกฺกาโย สกฺกายโต	..	๕๐๖	..	๕๔๗
สงฺกิณฺณปริกฺโข	..	๒๘๕	..	๒๗๗
สงฺคโณว	..	๕๔	..	๔๒
สมฺปนฺนสีลา	..	๗๓	..	๕๘
สพฺพธมฺมมูลปริยายำ	..	๑	..	๑
สพฺพาสวสำวรปริยายำ	..	๑๐	..	๑๒
สพฺเพ ธมฺมา นาลำ อภินิเวสาย	..	๔๓๔	..	๔๖๓

สมณา สมณาติ	ปพฺเพ	๔๕๙	ยงฺเก	๔๙๖
สมณา สมณาติ	..	๔๗๙	..	๕๑๒
สมฺมาทิฏฺฐี โหติ	..	๑๑๐	..	๘๕
สลฺเลโข กรณีโย	..	๑๐๔	..	๗๕
สสฺสติสมํ	..	๑๒	..	๑๔
เสยฺยถาปี อาวุโส	..	๓๔๐	..	๓๔๙
เสยฺยถาปี พฺราหฺมณ	..	๓๕๔	..	๓๗๔
โสวจสฺสกรณา ธมฺมา	..	๒๒๓	..	๑๙๑

อสาธารณนามานิ

องฺโค (ชนปโท)	ปพฺเพ	๔๕๙	ยงฺเก	๔๙๖
อชาตสตฺตุ (เวเทหิปุตฺโต ราชา)	..	๓๙๗	..	๔๒๗
อชิโต เกสกมฺพโล (ติตฺถกโร)	..	๓๕๓	..	๓๗๔
อนุชวนํ	..	๒๔๙	..	๒๔๒
อนาถปิณฺฑิโก (สุทตฺโต เสฏฺฐี)	..	๑๐	..	๑๒
อนุรุทฺโธ (เถโร)	..	๓๖๑	..	๓๘๖
อปรปุโร (วนสณฺโฑ)	..	๑๕๙	..	๑๓๗
อริฏฺโฐ (ภิกฺขุ)	..	๒๗๕	..	๒๖๑
อสฺสชิ (เถโร)	..	๓๙๓	..	๔๒๒
อสฺสปุรํ นาม นิคโม	..	๔๕๙	..	๔๙๖
อานนฺโท (เถโร)	..	๒๕๐	..	๒๓๐
อาฬาโร (กาลาโม ตาปโส)	..	๓๑๗	..	๓๑๘
อิสิปตนํ (มิคทายวนํ)	..	๓๒๕	..	๓๒๘
อุกฺกฏฺฐา (นครํ)	..	๑	..	๑
อุกฺกเวลา นครํ (อุกฺกเจลา นครํ)	..	๓๘๘	..	๔๑๘
อุจฺจากเณรุกา หตฺถินิโย	..	๓๓๒	..	๓๔๑
อุจฺจากฬาริกา หตฺถินิโย	..	๓๓๒	..	๓๔๐

อุทุทโก (รามปุตฺโต ตาปโส) ปพฺเพ ๓๑๘ องฺเก ๓๒๐
อุปโก (อาชีวโก) .. ๓๒๕ .. ๓๒๘
อุรุเวลา (เสนานิคโม ปเทโส) .. ๓๑๘ .. ๓๒๒
กกุสนฺโท ภควา .. ๕๕๘ .. ๖๐๑
กปิลวตฺถุ (นครํ) .. ๒๐๘ .. ๑๗๘
กมฺมาสธมฺมํ นาม นิคโม .. ๑๓๑ .. ๑๐๓
กาสี (ชนปโท) .. ๓๒๕ .. ๓๒๘
กาพสิตา (บีฏฺฐิปาสาโณ) .. ๒๑๘ .. ๑๘๕
กาพี (ทาสี) .. ๒๖๖ .. ๒๕๒
กิมิโล เถโร (กิมฺพิโล เถโร) .. ๓๖๑ .. ๓๘๖
กิโส สงฺกิจฺโจ (อเจลโก) .. ๔๐๗ .. ๔๓๘
กุมารกสฺสโป (เถโร) .. ๒๘๘ .. ๒๘๒
กุรู (ชนปโท) .. ๑๓๑ .. ๑๐๓
กูฏาคารสาลา .. ๓๘๒ .. ๔๒๒
โกสมฺพี (นครํ) .. ๕๔๐ .. ๕๘๑
โกสโล (ชนปโท) .. ๒๘๘ .. ๒๘๓
คงฺคา (นที) .. ๓๘๘ .. ๔๑๘
คยา (นที) .. ๓๒๕ .. ๓๒๘
คิชฺฌกูโฏ (ปพฺพโต) .. ๒๑๘ .. ๑๘๔
โคตโม ภควา .. ๒๘ .. ๒๘

โคสิงฺคสาลวนทาโย ปพฺเพ ๓๖๑ ขิงฺเก ๓๘๖
โฆสิตาราโม .. ๕๔๐ .. ๕๘๓
ชาณุสฺโสณิ พฺราหฺมโณ .. ๒๗ .. ๒๘
ชาติภูมิ (สากิยชนปโท) .. ๒๙๒ .. ๒๙๗
เชตวนำ .. ๑๐ .. ๑๒
ทณฺฑปาณิ (สกฺโก) .. ๒๔๓ .. ๒๒๐
ทีโฆ (ยกฺโข) .. ๓๖๗ .. ๓๙๓
ทุมฺมุโข ลิจฺฉวิปุตฺโต .. ๔๐๐ .. ๔๓๒
ทูสี นาม มาโร .. ๕๕๙ .. ๖๐๑
เทวทตฺโต (ภิกฺขุ) .. ๓๔๗ .. ๓๖๒
ธมฺมทินฺนา (เถรี) .. ๕๐๕ .. ๕๔๗
นนฺทิโย (เถโร) .. ๓๖๑ .. ๓๘๖
นนฺโท วจฺโฉ (อเจลโก) .. ๔๐๗ .. ๔๓๘
นาคสมาโล (เถโร) .. ๑๙๓ .. ๑๖๕
นาทิโก (คาโม) .. ๓๖๑ .. ๓๘๖
นิคนฺโถ นาฏปุตฺโต (ติตฺถกโร) .. ๒๑๙ .. ๑๘๕
นิโครฺธาราโม .. ๒๐๙ .. ๑๗๙
นิโครฺโธ (สกฺโก) .. ,, .. ,,
ปกุโธ กจฺจายโน (ติตฺถกโร) .. ๓๕๓ .. ๓๗๔
ปญฺจวคฺคิยา (ภิกฺขู) .. ๓๒๔ .. ๓๒๘

ปเสนทิโกสโล (ราชา) ปพุเพ ๒๙๘ ปงฺเก ๒๙๓
ปิงฺคลโกจฺโฉ (พฺราหฺมโณ) .. ๓๕๓ .. ๓๗๔
ปิโลติโก (วจฺฉายโน ปริพฺพาชโก) .. ๓๒๙ .. ๓๓๖
ปุณฺโณ (มนฺตาณิปุตฺโต เถโร) .. ๒๙๒ .. ๒๙๗
ปุพฺพาราโม .. ๓๑๒ .. ๓๑๒
ปูรโณ กสฺสโป (ติตฺถกโร) .. ๓๕๓ .. ๓๗๔
พโก พฺรหฺมา .. ๕๕๒ .. ๕๙๑
พาราณสี (นครํ) .. ๓๒๔ .. ๓๒๘
พิมฺพิสาโร (ราชา) .. ๒๒๐ .. ๑๘๗
โพธิ (รุกฺโข) .. ๓๒๕ .. ๓๒๘
ภคฺโค (ชนปโท) .. ๒๒๑ .. ๑๘๙
เภสกพาวนํ .. ,, .. ,,
มกฺขลิ โคสาโล (ติตฺถกโร) .. ๓๕๓ .. ๓๗๔
มคโธ (ชนปโท) .. ๓๘๙ .. ๔๑๘
มตชํ นาม อาวุธชาตํ .. ๔๘๑ .. ๕๑๓
มหากจฺจาโน (เถโร) .. ๒๔๖ .. ๒๒๓
มหากสฺสโป (เถโร) .. ๓๖๙ .. ๓๙๗
มหาโกฏฺฐิโก (เถโร) .. ๔๙๓ .. ๕๓๖
มหาจุนฺโท (เถโร) .. ๑๐๐ .. ๗๒
มหานาโม (สกฺโก) .. ๒๐๙ .. ๑๗๙

มหาโมคฺคลฺลาโน (โกลิโต เถโร) ปพฺเพ ๕๕ ปจฺเฉ ๔๓
มหาวนํ .. ๒๔๓ .. ๒๒๐
โมลิยผคฺคุโน (เถโร) .. ๒๖๓ .. ๒๔๘
รมฺมโก พฺราหฺมโณ .. ๓๑๒ .. ๓๓๒
ราชคหํ (นครํ) .. ๗๒ .. ๕๔
เรวโต (เถโร) .. ๓๖๘ .. ๓๘๗
วชิรปาณี (เทวราชา) .. ๓๘๗ .. ๔๒๘
วชฺชี (ชนปโท) .. ๓๘๘ .. ๔๑๘
วามนิกา หตฺถินิโย .. ๓๓๒ .. ๓๔๐
วิเทโห (ชนปโท) .. ๓๘๘ .. ๔๑๘
วิธุโร เถโร .. ๕๕๘ .. ๖๐๒
วิสาโข (อุปาสโก) .. ๕๐๕ .. ๕๔๗
เวชยนฺโต ปาสาโท .. ๔๓๖ .. ๔๖๖
เวเทหิกา (คหปตานี) .. ๒๖๖ .. ๒๕๒
เวรญฺชกา พฺราหฺมณคหปติกา .. ๔๘๘ .. ๕๒๘
เวสฺสวณฺโณ มหาราชา .. ๔๓๗ .. ๔๖๗
เวสาลี (นครํ) .. ๑๕๘ .. ๑๓๗
เวฬุวนํ .. ๒๘๒ .. ๒๘๗
สกฺโก (ชนปโท) .. ๒๐๘ .. ๑๗๘
สกฺโก (เทวราชา) .. ๔๓๓ .. ๔๖๓

สจฺจโก นิคนฺถปุตฺโต	ปพฺเพ	๓๙๒	องฺเก	๔๒๒
สญฺชโย เวลฏฺฐปุตฺโต (ติตฺถกโร)	..	๓๕๓	..	๓๗๔
สญฺชีโว เถโร	..	๕๕๙	..	๖๐๒
สนฺถาคารํ	..	๓๙๔	..	๔๒๓
สมฺมติ ยานการปุตฺโต	..	๗๒	..	๕๕
สหมฺปติ (พฺรหฺมา)	..	๓๒๒	..	๓๒๔
สาเกตํ (นครํ)	..	๒๙๘	..	๒๙๓
สาติ (ภิกฺขุ)	..	๔๔๐	..	๔๗๒
สาริปุตฺโต (อุปติสฺโส เถโร)	..	๒๓	..	๒๓
สาเตยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา	..	๔๘๓	..	๕๑๙
สาลํ นาม พฺราหฺมณคาโม	..	,,	..	,,
สาวตฺถี (นครี)	..	๑๐	..	๑๒
สุนฺทริกภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ	..	๙๘	..	๖๙
สุนกฺขตฺโต ลิจฺฉวิปุตฺโต	..	๑๕๙	..	๑๓๗
สุภควนฺ	..	๑	..	๑
สุสุมารคิรํ (นครํ)	..	๒๒๑	..	๑๘๙

คาถานำ ปจิมปาทา

อปารุตา เตสำ อมตสฺส ทฺวารา	ปพฺเพ	๓๒๓	ปจฺเฉ	๓๒๖
อยำ โลโก ปรโลโก	..	๓๙๑	..	๕๒๑
กิจฺเฉน เม อธิคตำ	..	๓๒๑	..	๓๒๕
กึทิโส นิรโย อาสิ	..	๕๖๖	..	๖๐๘
จตุตฺถาพฺภ ปทา วุตฺตา	..	๑๐๙	..	๘๕
ทุกฺขำ ชรามรณำ อุปาทานำ	..	๑๓๐	..	๑๐๒
ปาตุรโหสิ มคเธสุ ปุพฺเพ	..	๓๒๒	..	๓๒๕
พาหุกำ อธิกกุกญฺจ	..	๙๘	..	๗๐
ภเววาหำ ภยำ ทิสฺวา	..	๕๕๔	..	๕๙๖
มาทิสา เว ชินา โหนฺติ	..	๓๒๖	..	๓๒๙
ยาวตา จนฺทิมสุริยา ปริหรนฺติ	..	๕๕๔	..	๕๙๔
สพฺพาภิภู สพฺพวิทูหมสฺมิ	..	๓๒๕	..	๓๒๗
โส ตถฺโต โส สิโน เอโก	..	๑๗๓	..	๑๕๙

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย